

Πάνος Κολιόπουλος

Οι Θρύλοι στο Κάτεργο

Midnight Publishing
Κέρκυρα 2020

ΟΙ ΘΡΥΛΟΙ ΣΤΟ ΚΑΤΕΡΓΟ

Πάνος Κολιόπουλος

Οι Θρύλοι στο Κάτεργο

Εικονογράφηση: Πάνος Κολιόπουλος

MIDNIGHT PUBLISHING
Κέρκυρα 2020

Copyright © 2020 Panos Coliopoulos
S. Dousmani 44
Corfu 49100
panflynn@otenet.gr

Οι Ιστορίες

Η ποινή που δεν αποφεύγεται.....	9
Η Αυτοκρατορία της Μέγαιρας.....	11
Ποινή εντός Ποινής.....	39
Η «Αστική».....	57
Ωδική.....	67
Οι... Δημοσιογράφοι.....	79
Ομιλείτε Καραγκουνιστί;.....	101
Κατεπειγόντως Φιλενάδα.....	111
Ο Αθανάσιος Διάκος.....	125
Θεούσος και Φον.....	137
Επισήμως Μεγάλος.....	155
Του ουδυνηρό.....	181
Ο «Κύριος Καθηγητής».....	195
Τώνης ο Μέγας.....	211
Μάγες Αθληταράδες.....	231
I Hate Goodbyes.....	247

Η ποινή που δεν αποφεύγεται

Τέσσερα είναι τα κάτεργα από τα οποία όλοι (σχεδόν) οι άνθρωποι περνούν κατά τη διάρκεια της σύντομης ζωής τους σε τούτον τον πλανήτη της τιμωρίας. Το σχολείο, ο στρατός, η δουλειά και ο γάμος.

Τα δυο πρώτα είναι υποχρεωτικά, γι' αυτό και τα πιο ζόρικα, το τρίτο το ορίζει η σοφή ρήση των Γραφών: «Ο μη εργαζόμενος μηδέ εσθιέτω» –κάτι που ισχύει βεβαίως μόνο για τους είλωτες, τα αφεντικά έχουν τον τρόπο να το παρακάμψουν. Τελικά μόνο το τέταρτο είναι εντελώς προαιρετικό, αλλά... τι περίεργο!... κανείς (σχεδόν) δεν το αποφεύγει! Οι γυναίκες, σαφέστατα πιο έξυπνες από εμάς, έχουν καταφέρει να αποφύγουν το δεύτερο, ενίοτε και το τρίτο, έχουν αναγάγει το τέταρτο σε εξαιρετικά προσοδοφόρα ενασχόληση και μόνο το πρώτο δεν μπόρεσαν (οι περισσότερες) να γλυτώσουν. Αλλά αυτό είναι ένα άλλο θέμα κι ας το αφήσουμε για την ώρα, μην μπλέξουμε.

Πέρασα κι από τα τέσσερα κάτεργα –και δεν το περηφανεύομαι– αλλά μπορώ να πω αδίστακτα ότι το πρώτο είναι μακράν το χειρότερο, γιατί σε περιλαβαίνει νωρίς, σε μια ηλικία που δεν έχεις ξεχάσει ακόμα να ονειρεύεσαι –και σε τσακίζει.

Και τα τέσσερα κάτεργα είναι στην ουσία άχρηστα για τον

ανυποψίαστο, αθώο βεβαίως, κατεργάρη. Και τα τέσσερα έχουν άλλον σκοπό από εκείνον που ψευδώς κι ανερυθρίαστα δηλώνουν. Κατά έναν περίεργο τρόπο ο σκοπός είναι κοινός και για τα τέσσερα κι αποβλέπει στην εκμηδένιση της προσωπικότητας και στην ισοπέδωση της σκέψης, προκειμένου να κατασκευαστούν νομοταγείς, άβουλοι και πειθήνιοι «πολίτες», που θα υπηρετήσουν απρόσκοπτα κι αδιαμαρτύρητα το Σύστημα. (Το Σύστημα βρίσκεται βεβαίως πάνω από πολιτικές και κοινωνικές διαφοροποιήσεις και είναι διαχρονικό, ανώνυμο κι αόρατο δια γυμνού οφθαλμού).

Εδώ λέω ν' ασχοληθώ με το πρώτο κάτεργο, το πιο ζόρικο και το πιο απάνθρωπο. Με τα υπόλοιπα άλλη φορά. Υπεμονή.

Είχα την σπάνια τύχη να καταλάβω από νωρίς ότι ο σκοπός του σχολείου καμιά σχέση δεν είχε με τη μάθηση και την παιδεία. Αν είχε θα ήταν εντελώς διαφορετικό, τόσο ως προς τη δομή του όσο και προς την επιλογή εκείνων που έχουν επωμισθεί την ευθύνη της εκπαίδευσης (των κατεργαράιων).

Πάσχιζαν, λέει, να μας κάνουν ανθρώπους χρήσιμους στην κοινωνία. Κι έλεγαν αλήθεια. Μόνο που η κοινωνία στην οποία αναφέρονταν δεν ήταν ακριβώς αυτό που μας άφηναν να καταλάβουμε πως ήταν. Ούτε αυτό που καταλάβαιναν οι ίδιοι, με τις περιορισμένες δυνατότητες κρίσης που διέθεταν –να λέμε του στραβού το δίκιο.

Αλλά και πάλι αυτή είναι μια άλλη ιστορία.

Κέρκυρα, Νοέμβριος 2019

Η Αυτουραζορία της Μέγαιρας

Με τον Τσίλα καθόμασταν στο τελευταίο θρανίο. Ως μπαρουτοκαπνισμένος βετεράνος αυτός –αφού είχε βαρέσει κανόνι στην Πρώτη κιόλας, ο αθεόφοβος!– με καθοδηγούσε και με προφύλασε από τις καχοτοπιές και τα ναρκοπέδια, εμένα, τον νεοσύλληκτο ψάρακλα.

—Στο τελευταίο θρανίο είμαστε σίγουροι ότι δεν μας βλέπει η δασκάλα, μου εξήγησε. Αράζουμε, κάνουμε φασαρία, μιλάμε και δεν τρέχει τίποτα.

Στην τάξη ήμασταν πάνω από εξήντα κρατούμενοι (σάματι ξέραμε να μετράμε;). Τρεις σειρές από δέκα θρανία, όπου στα μπροστινά κάθονταν τρεις-τρεις. Στο τελευταίο εμείς βρισκόμασταν στο τέλος του γνωστού σύμπαντος, ο Τσίλας είχε δίκιο.

Μόνο που το ‘ξερε και η δασκάλα. Κι όταν συνέβαινε το παραμικρό κατέφθανε φουριόζα κατευθείαν σε μας κραδαίνοντας τον αχώριστό της χάρακα –συστημένη.

—Εσείς μιλήσατε;

—Όχι, κυρία.

—Ανοίξτε τα χέρια.

—Μα...

Χραπ! Χρουπ! ο χάρακας ο επιμορφωτικός.

—Για να μάθετε άλλη φορά να μιλάτε.

—Μα...

—Μάξι και ξερός!

Για την κυρα-Μαρίνα έχω μιλήσει κι αλλού σε τούτο εδώ το έπος. Κοντή, ατσούμπαλη, άσχημη, γριά, αγέλαστη και μονίμως θυμωμένη, νομίζω πως σιχαινόταν τα παιδιά και δεν έχανε ευκαιρία να το δείχνει. Με τον χάρακα κυρίως, αλλά και με χαστούκια, και με τράβηγμα των αυτιών. Τεχνικές που αποτελούσαν τον κορμό και τον πυρήνα της παιδαγωγικής μεθόδου την εποχή εκείνη βεβαίως. Το ξύλο ήταν αναπόφευκτο μέρος της καθημερινότητάς μας. Τις τρώγαμε στο σχολείο κι αν μας ξέφευγε τίποτα στο σπίτι ή αν πηγαίναμε με δαχτυλιές στα μάγουλα και πρησμένα χέρια, τις τρώγαμε κι από εκεί. Στη γειτονιά, μεταξύ μας, τα αλάνια, δερνόμασταν φυσικά για φύλλου πήδημα. Μέρα χωρίς ξύλο, υπό μια μορφή ή μια άλλη, δεν θυμάμαι στα έξι χρόνια του Δημοτικού.

Το ξύλο ήταν η δική μας πραγματικότητα. Στο σχολείο και στο σπίτι «για να γίνουμε άνθρωποι» και στη γειτονιά «για να γίνουμε μάγκες».

—Τι ξέρετε εσείς από ξύλο; έλεγε ο πατέρας μου όταν τον πετύχαινα στις καλές του και παραπονιόμουν για τα σχολικά παιδαγωγικά συστήματα. Ξύλο είναι αυτό; Σας χαιδεύουν. Τον Ζιωτόπουλο έπρεπε να 'χατε εσείς. Που μας έβαζε να του φέρνουμε ο καθένας μας βέργες από λυγαριά, που τσούζουν σαν διάολος, κι έτσι και κάναμε «κιχ» τις έσπαζε πάνω μας. Αλλά έτσι γίναμε άνθρωποι!

Όλοι οι δάσκαλοι που είχα μισούσαν τη δουλειά τους και τα παιδιά. Κι όλοι έδερναν. Νομίζω πως όλα αυτά τα θλιβερά ανθρωπάκια μια δόση σαδισμού την είχαν κι εμείς, οι φυλακισμένοι, χωρίς κανένα δικαίωμα, μόνο με υποχρεώσεις, πληρώναμε τα σπασμένα.

Στη γειτονιά μαζευόμασταν στα σκαλιά του Αούτου και συγκρίναμε εμπειρίες.

Οι «μεγάλοι», ο Σταύρος, ο Γιώργος, ο δικός μου, ο Γιώργος της Κασσιανής, ο Τάκης κι ο Βάσος, που πήγαιναν στη Δευτέρα, μας έβλεπαν εμάς, τα νεοσύλληκτα πρωτάκια, αφ' υψηλού.

- Ποια, ρε; Η κυρα-Μαρίνα; Μακάρι να την είχαμε κι εμείς!
- Μια με τον χάρακα κι έξω από την πόρτα.
- Σιγά μη βαράει!
- Την κυρα-Νίτσα, τη δικιά μας, να δεις...
- Μας σκοτώνει στο ξύλο, ρε!...
- Χαστούκια, όχι αστεία!
- Ενού παιδιού προφές του άνοιξε τη μύτη. Τρέχαν αίματα.

—Και τι, ρε... Η κυρα-Μαρίνα δεν βαράει; Κάθεται;
—Σιγά!...
—Εμένα μου 'ριξε ένα χαστούκι, ρε, και κουφάθηκα. Μέχρι το σκόλασμα βούιζαν τ' αυτιά μου.
—Ναι, καλά...
—Στην Τρίτη να δεις!... Που έχουν τον Βλαχάκη!
—Τους ρίχνει κλωτσιές, κανονικά.
—Σουτ στα γεμάτα!
—Α, ρε, τι μας περιμένει του χρόνου!...
Πάλι καλά δηλαδή να λέμε εμείς που είχαμε την κυρα-Μαρίνα, την... καλή!

Από την πρώτη κιόλας μέρα η μέγαιρα μ' έβαλε στο μάτι, αλλά με αντιπάθησε τελείως όταν αρχίσαμε τα βου και α β. Κι αυτό γιατί, για κακή μου τύχη (ναι), είχα μάθει να διαβάζω πολύ πριν πάω σχολείο.

Μας μάθαινε το άλφα.

—Το άλφα είναι ένα κουλουράκι μ' ένα μπαστουνάκι, μας ανακοίνωσε. Γράφτε το στις πλάκες σας να το δω.

Είχαμε πλάκες και κοντύλια τότε ακόμα.

Όλος χαρά λοιπόν που θα έκανα επίδειξη γνώσεων αρχίζω να γράφω και το α και το βου και το γου και το δου... είχα πάρει φόρα.

Περνάει να ελέγξει τις πλάκες η μέγαιρα, βλέπει τη δικιά μου... τρελαίνεται.

—Τι 'ναι αυτά; φωνάζει κατακόκκινη.
Τι να πω εγώ τώρα; Δεν καταλάβαινα τι έπαθε.
—Εεεε...
—Έξι και ξερός, πατάει τις φωνές η καλή δασκάλα κραδαίνοντας απειλητικά τον επίφοβο χάρακα. Ποιος στα 'γραψε αυτά;
—Εγώ, είπα ξεροκαταπίνοντας, κατάπληκτος που, αντί να με συγχαρεί, μου φώναζε κι από πάνω.
—Εσύ;!!! Και πού ξέρεις εσύ τα γράμματα που δεν διδαχτήκατε ακόμη; Ε;

Πού να της εξηγούσα τώρα ότι μου είχε μάθει η μάνα μου, κατόπιν της επιμονής μου, για να μπορώ να διαβάζω «Μικρό Ήρωα», όχι τίποτ' άλλο...

—Εεεε... Τα ξέρω, τραύλισα παραζαλισμένος.

—Κολοκύθια με τη ρίγανη ξέρεις. Σου τα 'γραψαν στο σπίτι και ήρθες εδώ να μας κάνεις τον έξυπνο.

—Όχι, κυρία, βρήκα το σθένος να διαμαρτυρηθώ εγώ, ενώ η τάξη κάτχαζε, όπως κάθε φορά που ένας φουκαράς συγκρατούμενος έβρισκε τον μπελά του.

Και συναδελφική αλληλεγγύη διδάχτηκα στο σχολείο –από νωρίς.

—Όξι και ξερός, ήρθε η θυμωμένη απάντηση. Σήκω στον πίνακα να σε δούμε, κύριε έξυπνε. Θα σου δείξω εγώ, έννοια σου.

Τι να 'κανα; Πήγα στον πίνακα σαν βρεγμένη γάτα.

—Γράψε, διέταξε η μέγαιρα. Γράψε να σε δούμε και να σε χαμαρώσουμε τα γράμματα που ξέρεις.

Χαχαχαχα... οι σύντροφοι κατεργαράιοι από κάτω.

Αλλά εδώ έπαιζα στην έδρα μου. Όταν μου είπε να σηκωθώ στον πίνακα νόμισα ότι ήθελε να με δείρει μπροστά στην τάξη, για παραδειγματισμό (;). Όμως να που μου δινόταν η ευκαιρία ν' αποδείξω περήτρανα την αθωότητά μου, να κάνω και το κομμάτι μου συγχρόνως.

Οπότε πιάνω την κιμωλία κι αρχίζω να αραδιάζω με άνεση κι αποφασιστικότητα τα γράμματα... α, β, γ, δ, ε...

Κι εδώ ήταν που έγινε η ζημιά.

Στο σπίτι μάθαινα να γράφω και να διαβάζω σε δυο γλώσσες συγχρόνως, ελληνικά και γαλλικά. Ελληνικά από τη βαριεστημένη μάνα μου και γαλλικά από τη μαντάμ Νίνα. Είχα αποστηθίσει τις δυο αλφαβήτες και τις έλεγα σαν ποίημα –και με ρυθμό. Όταν ήταν να τις γράψω όμως τα 'βρισκα μπαστούνια, γιατί τα γαλλικά γράμματα ήταν αλλού από τα ελληνικά κι ο μόνος τρόπος να βρω τι πάει πού ήταν ν' απαγγείλω ολόκληρο το ποίημα της αντίστοιχης αλφαβήτου μέχρι το γράμμα στο οποίο είχα κολλήσει –ο εγκέφαλος δεν δούλευε αλλιώς.

Εδώ όμως δεν ήταν σπίτι και το μυαλό μου είχε παραλύσει από τις φωνές της μέγαιρας και την προοπτική του χάρακα που περίμενε να μου οργώσει τις παλάμες. Οπότε στο έψιλον, που ήταν το τελευταίο

κοινό γράμμα σ' ελληνικά και γαλλικά, κόλλησα. Μετά; Τι; Το ποίημα από μέσα μου –γρήγορα. Κι έπιασα λοιπόν το ποίημα της αλφαβήτου, αλλά όχι της ελληνικής... της καταραμένης της άλλης. Όπου μετά το «ε» ερχόταν το «f», δηλαδή το δικό μας το φου.

Κι έτσι πήρα κι έγραφα ένα μεγαλοπρεπέστατο «φ» κι έπιασα πάλι το ποίημα από την αρχή για τη συνέχεια. Αλλά δεν πρόλαβα.

—Είδες που στα 'λεγα; φώναζε θριαμβευτικά η δασκάλα. Στα έγραψαν στο σπίτι! Άνοιξε το χέρι...

—Μα...

—Μάξι και ξερός! Το χέρι...

Χραπ!

—Και τ' άλλο!

Χρουπ!

—Να μάθεις να μη λες ψέματα.

Μάλιστα.

Καθ' οδόν για το θρανίο μου φώναξε.

—Και να μου γράψεις στο τετράδιο τρεις σελίδες με το άλφα για αύριο. Έξυπνε!

Ο Τσίλας με παρηγόρησε.

—Κι εγώ τα 'ξερα, ρε, μου λέει. Αλλά δεν το είπα.

—Εσύ από πού; απόρησα.

—Από πέρσι, ρε. Δεν βάρεσα κανόνι;

Είναι παρατηρημένο ότι έτσι και σε βάλει στο μάτι η δασκάλα όλα τα στραβά και τα παράξενα σε σένα συμβαίνουν. Κι εγώ δεν θα ήμουν φυσικά η εξαίρεση του κανόνα. Αλίμονο!

Λίγο καιρό μετά το κάζο της αλφαβήτας είχα άλλη μια ατυχία.

Στο διπλανό τελευταίο θρανίο καθόταν ένας ονόματι Τσιμπίδας. Ο Τσιμπίδας ήταν κοντός (έχω δηλώσει ότι τους φοβάμαι τους κοντούς). Έκανε και τον ζόρικο, άλλο αν τις μάζευε. Επίσης δεν με χώνευε. Και τα αισθήματα, οφείλω να ομολογήσω, ήταν αμοιβαία.

Ο Τσιμπίδας ήταν ένα από τα θρασίμια εκείνα που σου κάνουν τον μάγκα, αλλά όταν τα στριμώξεις σε καρφώνουν στον δάσκαλο, ή

στον μεγαλύτερο αδερφό, ή στον πατέρα, ή στον επιλοχία, ή στον αστυνόμο, παριστάνοντας τους αδικοσφαγμένους, όπως κάνουν οι μπαλαδρόροι, που τους αγγίζεις κι απογειώνονται για να πέσουν θεαματικά στο χορτάρι και να ρολάρουν καμιά δεκαριά φορές σφαδιάζοντας, για να δώσει ο ρέφερης το μπενάλτυ.

Αυτή τη φορά όμως δεν έκανε θέατρο.

Όταν χτυπούσε το κουδούνι για σχόλασμα η τάξη ζωντάνευε, ως δια μαγείας. Εκεί που ήμασταν σαν ζόμπι όλη μέρα, υποταγμένοι στη μοίρα μας την κακιά και το ριζικό μας μας το άχαρο, εκεί ζωηρεύαμε σαν παιχνίδια που τους άλλαξαν μπαταρίες, πεταγόμασταν πάνω σαν ελατήρια κι έχοντας ήδη βάλει τα υπάρχοντά μας στις σάκες ορμάγαμε αλαλάζοντας και πατείς με πατώ σε προς την πόρτα και την ελευθερία, να βγούμε από το κάτεργο όσο πιο γρήγορα γίνεται, ν' ανασάνουμε καθαρό, αμόλυντο αέρα.

Κείνο το μεσημέρι ο Τσιμπίδας μ' έσπρωξε λίγο πιο άτσαλα απ' ότι συνήθως για να βγει μπροστά πρώτος.

Μπροστά; Δε κατάλαβα!... Αφού ήμουν εγώ μπροστά. Τι το κάναμε εδώ, Αμέρικαν Μπαρ;

Διαολισμένος από το θράσος του γείτονα και μπουχτισμένος από τόσες ώρες υπό την σκέπη της μέγαιρας του τραβάω μια με τη σάκα, υπολογίζοντας να τον βρω στην ξερή του την κεφαλα. Η σάκα όμως έφυγε με περισσότερη φούρια απ' ότι νόμιζα κι αντί για την κουρούπα τον πέτυχε κατάφατσα μ' ένα υπόκωφο «μπουμ»!

Μπουμ και κάτω δηλαδή. Τέζα ο Τσιμπίδας.

Τρέχει η δασκάλα αλλόφρων, τον μαζεύει —είχε ματώσει και η μύτη του και ήταν να τον κλαιν οι ρέγγες— είδε κι έπαθε να τον συνεφέρει.

—Ποιος το 'κανε; Ποιος το 'κανε; ωρυόταν η στρίγγλα.

—Αυτός, λέει μιζοκλαίγοντας ο κοντός δείχνοντάς με, όπως οι καταδότες στο σινεμά (και στον «Μικρό Ήρωα») που πρόδιναν τους ηρωικούς πατριώτες στους Γερμανούς.

—Πάλι εσύ!!! ούρλιαξε η μέγαιρα.

Μου αστράφτει δυο χαστούκια που μ' έκαναν να δω άστρα και κομήτες μέρα μεσημέρι και στη συνέχεια μου οργώνει και τα χέρια με τον χάρακα. Από δυο ξυλιές στο καθένα... χραπ, χρουπ... χραπ, χρουπ.

Το χειρότερο όμως δεν ήταν αυτό.

—Αύριο θα έρθεις με τον πατέρα σου, μου φωνάζει έξαλλη. Θα σε κάνω άνθρωπο εγώ. Δεν θα σ' αφήσω να σκοτώσεις όλα τα παιδιά εδώ πέρα! Αλήτη!... Παλιόπαιδο!... Γιαγκούλα!

Και τα λοιπά και τα λοιπά.

«Τον πατέρα σου» είπε, όχι «τη μάνα σου». Γιατί θυμόταν από κείνο το άλλο περιστατικό με τον Τάκη στο διάλειμμα¹ τι είχε γίνει με τη μάνα μου, που εκείνη την είχε αποκαλέσει «στρίγγλα» κι αυτή «παρασάνταλη», σε συνέχεια της δήλωσης της δασκάλας ότι... «το παιδί σου διέπεται από εγκληματικά ένστικτα».

Που σημαίνει ότι την είχαμε βάψει για τα καλά.

—Πώωω, μάγκα μου! Την έβαψες για τα καλά! με παρηγόρησε ο Τσίλας καθώς επιστρέψαμε σπίτια μας προβληματισμένοι.

—Εγώ έφταιγα, ρε; διαμαρτυρήθηκα. Αφού μ' έσμπρωξε... Δεν μ' έσμπρωξε;

—Σ' έσμπρωξε, παραδέχτηκε ο Τσίλας. Αλλά κι εσύ του άνοιξες τη μύτη.

—Το 'θελα, ρε; Δεν το 'θελα.

—Πάλι καλά που δεν τον σκότωσες.

—Τίποτα δεν έπαθε. Ψέματα έκανε.

—Και τα αίματα;

—Σιγά τα αίματα!

Ο Τσίλας κούνησε το κεφάλι του.

—Και τώρα τι γίνεται; αναρωτήθηκε. Θα σε σκοτώσει ο πατέρας σου όταν του το πεις.

—Σιγά μην πω! Δεν θα πω τίποτα, είπα αποφασισμένος.

—Κι αφού η κυρα-Μαρίνα είπε «αύριο με τον πατέρα σου», ρε...

—Μέχρι αύριο θα το ξεχάσει.

Λες κι οι δάσκαλοι ξέχναγαν κάτι τέτοια, που τους έτρεφαν!

Όπως και να 'χε το πράγμα ο πατέρας μου δεν υπήρχε περίπτωση ν' αναμιχθεί σ' αυτή την ιστορία. Όχι ότι θα με σκότωνε, όπως τόσο ενθαρρυντικά προφήτευσε ο Τσίλας... Ούτε το αυτί δεν θα μου

1 Βλέπε: «Θρύλων Συνέχεια» –Ο εχθρός γείτονας.

τράβαγε... Αλλά θα έκανε το τρισχειρότερο. Το δικαστήριο στο γραφείο του... «Δεν ντρέπεσαι, βρε λούστρο, κοτζάμ άντρας πια; Αυτά περιμένω εγώ από σένα; Να με ποτίζεις φαρμάκι καθημερινώς;... Που τι σου λείπει, βρε αγάριστε;...» κλπ κλπ. και η καταδίκη που θα συνεπαγόταν στέρηση εξόδου στη γειτονιά –πάει το παιχνίδι!– και κόψιμο του «Μικρού Ήρωα» και του «Υπερανθρώπου», γιατί... «αυτά σε χαλάνε». Ούτε γι' αστείο!

Και φυσικά στο τραπέζι δεν είπα τίποτα για τα σχολικά δράματα της ημέρας αυτής. Το κακό είναι ότι το αετίσιο μάτι του πατέρα μου είδε πως τα χέρια μου ήταν πρησμένα. Δεν του ξέφευγε τίποτα αυτού του ανθρώπου, ένα μυστήριο πράγμα!

—Τι έγινε πάλι; μου κάνει. Τις μάζεψες από τη δασκάλα; Τι έχανες;

—Τίποτα, μουρμούρισα εγώ. Τι να κάνω; Τα συνηθισμένα.

—Δηλαδή;

—Να... μιλούσαμε... και...

—Μιλούσατε! Στην τάξη, βρε, πρέπει να 'σαστε Παναγίες. Με τα χέρια σταυρωμένα στο θρανίο. Αλλά δεν φταίτε εσείς... οι δάσκαλοι φταίνε που σας καλομαθαίνουν. Τον Ζιωτόπουλο έπρεπε να 'χετε εσείς, να δείτε τι θα πει πειθαρχία.

Κι άρχισε να εκθειάζει τις παιδαγωγικές αρετές του θυρλικού δασκάλου του, που έσπαγε τις βέργες (από λυγαριά, για να τσούζουν) πάνω τους προκειμένου να... τους κάνει ανθρώπους.

—Με το ξύλο δεν γίνεται τίποτα, σχολίασε φιλοσοφικά ο ξάδερφος ο Πάνος, που έτρωγε μαζί μας εκείνο το μεσημέρι, όπως γινόταν συχνά όταν δεν ήταν σε δρομολόγιο με το λεωφορείο.

—Μπα;... Τι μας λες; τον αποπήρε ο πατέρας μου. Δεν ξέραμε ν' αφήσουμε αυτά τα θηρία να γκρεμίσουν το σχολείο! Και πώς θα μάθουν την πειθαρχία, κύριε έξυπνε, που θα τους χρειαστεί μεθαύριο που θα βγουν στην κοινωνία; Με το σεις και με το σας; Καταλαβαίνουν αυτοί οι διάλογοι από λόγια;

—Μα... με το ξύλο, θείε;!!!...

—Το ξύλο βγήκε από τον Παράδεισο, ήρθε η πληρωμένη και τελεσίδικη απάντηση.

Εκεί ήταν που μου κατέβηκε η μεγαλοφυής ιδέα.

Φρόντισα μετά το φαγητό να ξεμοναχιάσω τον Πάνο.

- Έχω ένα πρόβλημα, του λέω.
- Αισθηματικός; γελάει αυτός.
- Στο σχολείο, του λέω μαγκωμένος.
- Που τις μάζεψες απ' τη δασκάλα;
- Ναι, του λέω.
- Για πες...

Του είπα. Μέσες-άκρες δηλαδή και παραλείποντας τα εντελώς άχρηστα στοιχεία, όπως τα αίματα.

—Α, γι' αυτό τις μάζεψες, είπε γελώντας.

—Εμ, ναι...

—Ε, καλά. Παιδιά είσαστε, συμβαίνουν αυτά.

Ξεροκατάπια. Τώρα μπαίναμε στα δύσκολα.

—Είπε να πάω λέει με τον πατέρα μου αύριο, του λέω μισοκακόμοιρα.

—Ωχ!

Ο Πάνος αντιλαμβανόταν επακριβώς τι συνέπειες θα είχε κάτι τέτοιο.

—Θες να του το φέρω εγώ, με τρόπο; προσφέρθηκε.

—Απαπά! Του κάνω. Έτσι και το μάθει χαθήκαμε!

—Και τι θα κάνουμε;

Ο Πάνος είχε καρδιά από μάλαμα. Και μου είχε αδυναμία. Εκεί ποντάριζα.

—Κάτι σκέφτηκα..., του λέω.

Και του είπα.

Ο Πάνος φρικάρισε. Άνοιξε κάτι μάτια πελώρια.

—Εγώ;!!!... μου κάνει. Ούτε που να το σκέφτεσαι. Αν το μάθει ο θείος –κι αυτός όλα τα μαθαίνει– θα μας κρεμάσει και τους δυο ανάποδα. Και θα 'χει και δίκιο.

—Πώς θα το μάθει; επέμεινα εγώ. Δεν θα το μάθει.

—Είπαμε, όλα τα μαθαίνει αυτός. Ξέχασέ το. Δεν γίνονται αυτά τα πράγματα.

Αλλά, είπαμε, μου είχε αδυναμία.

Κι έτσι, την επομένη, στο πρώτο διάλειμμα, να σου τον, γραβωμένο και σενιαρισμένο, να παρουσιάζεται σαν βρεγμένη γάτα στην κυρα-Μαρίνα, ως... πατέρας μου!

Με τον Τσίλα στηθήκαμε με το αυτί στην πόρτα, που είχε μείνει μισάνοιχτη, κι ακούγαμε.

—Λυπούμαι που σας το λέω, κύριέ μου, αλλά έχετε ένα παιδί προβληματικό, ακούσαμε την αγαπημένη δασκάλα να μ' εκθειάζει.

—Μα... γιατί; απόρησε ο Πάνος, ο ταλαίπωρος.

—Είναι ατίθασος, αυθάδης, παλιοχαρακτήρας, αδιάφορος και δεν σέβεται ούτε ιερό, ούτε όσιο, πυροβόλησε η δασκάλα.

—Ε, σαν παιδί κι αυτό..., προσπάθησε να με υπερασπιστεί μουδιασμένα ο ξάδερφος πατέρας.

—Δεν είναι έτσι τα παιδιά, τον έβαλε στη θέση του η στρίγγλα. Δεν λέω... μπορεί κάποιος να είναι ζωηρό, αλλά το δικό σας υπερβαίνει κατά πολύ τα όρια.

—Μα... πώς;

—Μπα, τίποτα δεν κάνει ο ξάδερφος, μου σφύριξε ο Τσίλας απογοητευμένος. Όλο μα και μου. Τον έχει πιάκει η μέγαιρα μονότερμα.

Η οποία συνέχισε να μ' εκθειάζει ενθουσιωδώς.

—Όπως είπα κι άλλοτε στην κυρία σας, σε παρόμοια περίπτωση που προέκυψε, αυτό το παιδί έχει εγκληματικά ένστικτα, είπε.

—Ο... Πάνος;!!! αναφώνησε κατάπληκτος ο μεγάλος Πάνος.

—Αυτός, απάντησε αδυσώπητα η δασκάλα. Την άλλη φορά χτύπησε ένα παιδί με μαδέρι οικοδομής και είναι θαύμα πώς δεν θρηνήσαμε θύματα. Χθες ξέρετε τι έκανε;

—Τι έκανε; ρώτησε μουδιασμένα ο προσωρινός, εξ' ανάγκης, κηδεμόνας μου.

—Χτυπούσε έναν συμμαθητή του με τη σάκα του μέχρι που τον έριξε αναίσθητο με το πρόσωπο γεμάτο αίματα. Είδαμε και πάθαμε να το συνεφέρουμε το παιδί.

—Α, έτσι;

—Εμ πώς, αλλιώς; είπε η δασκάλα εκνευρισμένη. Γι' αυτό σας λέω... Εγκληματικά ένστικτα. Κάτι πρέπει να κάνετε, κύριέ μου. Για-

τί, σας το λέω ευθέως, αν συμβεί άλλο τέτοιο γεγονός εγώ η ίδια θα καλέσω την αστυνομία.

—Να συλλάβει το... πιτσιρίκι;!!!

—Και το πιτσιρίκι κι εσάς κι όλους! φώναξε έξαλλη η δασκάλα.

—Ναι, αλλά είναι τουλάχιστον καλός μαθητής; βρήκε να πει ο εντελώς άχρηστος ξάδερφος.

—Τι να το κάνω εγώ αν είναι καλός μαθητής όταν μου σκοτώνει τα παιδιά; τσίριξε εκτός εαυτού η μέγαιρα.

Στο σπίτι ο Πάνος με πήρε ιδιαιτέρως.

—Ξέρεις τι μου είπε η δασκάλα σου; μου κάνει.

—Ξέρω, του λέω. Κρυφακούγαμε στην πόρτα με τον Τσίλα.

—Αλήθεια έλεγε;

—Σιγά μην έλεγε αλήθεια! διαμαρτυρήθηκα. Αφού δεν με χωνεύει, η στρίγγλα.

—Βαρούσες λέει ένα παιδί μα τη σάκα...

—Μ' έσμπρωξε.

—Κι έπρεπε να τον σκοτώσεις;

—Μια του 'δωκα με τη σάκα κι έπεσε.

—Κι αν χτυπούσε το κεφάλι στις πλάκες και πέθαινε; Πολύ θέλει; Αυτό δεν το είχα σκεφτεί.

—Το 'θελα; μουρμούρισα. Δεν το 'θελα.

—Ναι, αλλά το κακό δεν αργεί να γίνει.

—Καλά, είπα συμβιβαστικά. Την άλλη φορά θα προσέχω να μη βαρέσω δυνατά.

—Να μη βαρέσεις καθόλου.

—Και τι... Να καθίσω να τις φάω;

—Να πας να το πεις στη δασκάλα.

—Και θα με πιστέψει; Δεν είδες τι συμπάθεια που μου 'χει;

Ο Πάνος έπεσε σε σκέψη.

—Η αλήθεια είναι ότι δεν σε πολυχωνεύει, παραδέχτηκε.

—Κι εκτός αυτού εγώ καρφί δεν γίνομαι. Να μαρτυρώ στη δασκάλα...

—Είναι κι αυτό..., μουρμούρισε ο ξάδερφος με κατανόηση.

—Άμα και με βαράει κανείς θα τον βαράω, δήλωσα. Αν δεν με βαράει δεν θα τον βαράω.

—Εγώ πάντως για πατέρας δεν ξανάρχομαι, ξεκαθάρισε τη θέση του ο ξάδερφος. Μου λύθησαν τα γόνατα σήμερα που μ' άρπαξε από τα μούτρα η στρίγγλα. Ούτε φαντάρος τέτοια λαχτάρα!

—'Ντάξ', είπα. Θα 'μαι καλός από 'δώ και μπρος.

—Και τσιμουδιά, είπε ο Πάνος κοιτάζοντας γύρω του ανήσυχος. Έτσι και μας πάρει είδηση ο θείος, χαθήκαμε, καχομοίρη μου!

* * *

Είπαμε και το επαναλαμβάνουμε ότι το σχολείο κι ο στρατός έχουν ακριβώς τον ίδιο σκοπό: την εκμηδένιση της προσωπικότητας του κρατούμενου. Και την εποχή για την οποία μιλάμε χρησιμοποιούσαν τις ίδιες ακριβώς τεχνικές για να πετύχουν την τρομοκρατία και την ομοιομορφία στην εμφάνιση.

Όταν είσαι μονίμως τρομαγμένος έχεις μια και μοναδική σκέψη στο μυαλό: πώς να κρυφτείς, να περάσεις απαρατήρητος. Όταν τίποτα δεν σε ξεχωρίζει από τους άλλους καταλήγεις, αργά ή γρήγορα, να σκέφτεσαι σαν αυτούς, ζεις και πορεύεσαι με δανεικό μυαλό. Είναι μόνο η αρχή της ισοπέδωσης που επιδιώκει για σένα το Σύστημα βέβαια, ο προθάλαμος της ταλαιπωρίας, η απαραίτητη προετοιμασία για τα χειρότερα που έπονται. Φυσικά οι τεχνικές αυτές προσαρμόζονται αναλόγως στην κάθε χρονική περίοδο, μόνο επιφανειακά όμως, η ουσία παραμένει η ίδια, δια μέσου των αιώνων, καθώς βεβαίως κι ο επιδιωκόμενος σκοπός.

Τα τωρινά παιδιά, που περνούν από ένα σχολείο που δεν βάζει παράλογους κανόνες και περιορισμούς στην εμφάνισή τους και που παίζουν σφαλιάρες με τους δασκάλους τους (είπαμε, το Σύστημα προσαρμόζει τις τεχνικές του) δεν μπορούν να πιστέψουν σε τι τραγική κατάσταση βρισκόμασταν εμείς τότε.

Μόνο ένας Ντίκενς θα μπορούσε να την περιγράψει πιστά κι αυτός επειδή είχε περάσει από παρόμοιες καταστάσεις εκατό χρόνια νωρίτερα.

Το μαλλί, το σχήμα του, το χτένισμα, το μήκος, είναι ο τρόπος που ο καθένας θέλει να φαίνεται στους άλλους, προβάλλοντας μια συ-

γκεκριμένη εικόνα προς τα έξω. Είναι λοιπόν το πρώτο στοιχείο της προσωπικότητας που φεύγει από τη μέση (στο σχολείο όπως και στο στρατό). Τ' αγόρια κουρεύονταν –υποχρεωτικά, μην το ξεχνάμε– με τη χοντρή μηχανή, αφήνοντας μόνο μια γελοία τούφα μπροστά. Τα κορίτσια, πιο τυχερά πάντα, τα μάζευαν και τα συγκρατούσαν –υποχρεωτικά κι αυτά– με μια κορδέλα (λευκή ή χρώματος κυανού). Παλιότερα αγόρια και κορίτσια φορούσαν ποδιές, τ' αγόρια πιο κοντές και μόνο στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού, τα κορίτσια μέχρι την αποφοίτηση από το Γυμνάσιο. Μπλε ομοιόμορφες, με άσπρο γιακά. Στολή κανονική δηλαδή. Μέτρο που είχε ληφθεί δήθεν για να μην υπάρχουν οι διαφορές που προέκυπταν από την οικονομική κατάσταση της κάθε οικογένειας. Όπως το κούρεμα το δικό μας, που γινόταν, δήθεν, για λόγους υγιεινής.

Στη δική μου εποχή δεν προβλεπόταν ποδιά για τ' αγόρια, προβλεπόταν όμως πηλήκιο με κουκουβάγια, αυτός ο βραχνάς που μας ακολουθούσε, όπως η ποδιά στα κορίτσια, μέχρι το τέλος του Γυμνασίου. Για να ξεχωρίζουμε από τα ελεύθερα παιδιά υποθέτω. Αυτά δηλαδή που γλύτωναν από το κάτεργο του σχολείου –μέχρι την Τετάρτη ήταν η υποχρεωτική φοίτηση κι αυτό δεν ετηρείτο ποτέ σχεδόν στα χωριά της επαρχίας– για να πέσουν από νωρίς στο άλλο κάτεργο, της βιοπάλης. Εμείς φυσικά τα ζηλεύαμε αυτά τ' αμολητά παιδιά κι ονειρευόμασταν να ήμασταν στη θέση τους, αλλά αυτό είναι μια άλλη ιστορία.

Εμφανισιακά ομοιόμορφους και ισοπεδωμένους λοιπόν μας περιλάβαιναν οι δάσκαλοι (στο στρατό οι λοχίοι κι οι δεκανείς) για τα περαιτέρω. Το έργο τους έτσι γινόταν πολύ πιο εύκολο. Οι τιμωρίες για την παραμικρή παρέκκλιση από το ρόλο του ρομπότ (του «υπάκουου»), που είναι ο σκοπός κι η επιδίωξη του Συστήματος, ήταν δύο ειδών: η σωματική και η γραπτή. Δηλαδή το ξύλο, καθημερινώς κι απαρεγκλίτως, και τα ηλίθια κατεβατά του τύπου «άλλη φορά δεν θα μιλάω στο μάθημα», που έπρεπε να γράφουμε στο σπίτι (οπότε αντί παιχνίδι) και να παραδίνουμε την επομένη. Συχνά επιβάλλονταν και οι δυο τιμωρίες –και δαρμένοι και μαντρωμένοι δηλαδή.

Καλός μαθητής ήταν αυτός που παρέμενε αμίλητος κι ακούνητος στη τάξη «με τα χέρια σταυρωμένα στο θρανίο», δεν δημιουργούσε προβλήματα στον δάσκαλο, απαντώντας «μάλιστα» σε όλα, που παπαγάλιζε το μάθημα «νεράκι», χωρίς να καταλαβαίνει Χριστό, και που έκανε επιμελώς όλα του τα μαθήματα στο σπίτι. Οποιαδήποτε παρέκκλιση απ' αυτό το μοντέλο συνεπαγόταν μείωση του βαθμού και –φυσικά– τιμωρία και των δυο ειδών.

Είπαμε, οι δάσκαλοι δεν ήταν εκεί για να μας μάθουν, αλλά για να μας στραβώσουν.

Πιο δύσκολα σ' αυτό το κάτεργο, όπως και σε κείνο του στρατού, επιβίωναν τα χωριατάκια και τα παιδιά από τις φτωχογειτονιές, που είχαν συνηθίσει να τριγυρίζουν ελεύθερα, χωρίς περιορισμούς κι εδώ τα 'βρισκαν μπαστούνια. Πιο εύκολα την είχαν τα «βουτυρόπαιδα», οι γόννοι των οικονομικά πιο εύπορων οικογενειών, που και πριν το σχολείο μαντρωμένοι ήταν έτσι κι αλλιώς.

Εμείς της γειτονιάς ανήκαμε στην πρώτη κατηγορία, γιατί είχαμε συνηθίσει αμολητοί, έστω και με τις μανάδες να караδοκούν και να μας ζαλίζουν με τα «μαζέψου, νύχτωσε» και τα «μην πας μακριά, να σε βλέπω», οπότε τούτο εδώ το μάντρωμα το φέρναμε βαρέως.

—Α, ρε, και να γκρεμιζόταν το σχολείο! ονειροπολούσε ο Τσίλας στο κοινοβούλιο της πίσω σκάλας του Αούτου.

—Τι λε, ρε βλάκα! τον απόπαιρνε ο Σταύρος. Πάλι θα μας βάζαν αλλού, μην σου πω και χειρότερα. Το καλύτερο θα ήταν να πέθαιναν οι δάσκαλοι.

—Ναι, ρε! Να τα τίναζαν όλοι!

—Και πώς θα πέθαιναν, ρε έξυπνε; ρωτούσε ο Γιώργος, ο δικός μου, που ήταν πάντα απαισιόδοξος.

—Να πάθαιναν ιλαρά, ρε...

—Η βλογιά καλύτερα...

—Η μαγουλάδες...

—Και μεις που τα παθαίνουμε πεθαίνουμε, ρε ψώνιο;

—Άλλο εμείς, ρε. Οι μεγάλοι άμα κολλήσουν δεν τη βγάζουν καθαρή.

—Εγώ, άπαξες και πάθω ιλαρά δεν θα το πω και θα έρχομαι σχολείο, να κολλήσει η δασκάλα.

—Κι εγώ, ρε!

—Κι εγώ.

Τέτοια αγάπη για τους πνευματικούς μας πατεράδες και μανάδες πια!

Απ' όλη τη γειτονιά μόνο ο Σταύρος κι εγώ ήμασταν καλοί μαθητές (αλλά όχι και «καλά παιδιά»). Ο Σταύρος επειδή ήταν πολύ έξυ-

πνος και τα 'πανε όλα στο φτερό κι εγώ γιατί είχα εξαιρετική μνήμη και θυμόμουν τι έλεγε η μέγαιρα. Έτσι δεν μπορούσαν να μας τσακίσουν στο βαθμό, αλλά μας τσάκιζαν με τον χάρακα –και τις τιμωρίες.

—Έλα εδώ εσύ (η στρίγγλα δεν με είπε ποτέ με τ' όνομά μου). Άνοιξε το χέρι...

—Μα τι έκανα, κυρία;...

—Το χέρι!...

Χραπ!

—Και τ' άλλο...

Χρουπ!

—Και θα γράφεις εκατό φορές «Άλλη φορά δεν θα γελάω βλακωδώς στην τάξη».

—Μα... δεν γέλασα...

—Λες και ψέματα! Το χέρι!...

Χραπ!

—Και τ' άλλο...

Χρουπ!

Δεν υπήρχε περίπτωση να το κερδίσεις ποτέ αυτό το παιχνίδι. Ήταν στημένο απ' την αρχή ως το τέλος. Η ρουλέτα με μαγνήτες και η τράπουλα σημαδεμένη. Το Καζίνο κερδίζει πάντα.

Ο Γιώργος, ο δικός μου, το σχολείο δεν το χώνευε, ούτε και μπορούσε να καταλάβει σε τι του χρησίμευε (όχι ότι μπορούσα εγώ δηλαδή).

—Αφού εγώ θα γίνω μουντζούρης, μου έλεγε αγανακτισμένος. Τι να το κάνω το σχολείο; Σάματι μας μαθαίνουν για μηχανές;

—Κι εγώ που θα γίνω εισπράκτορας τι το θέλω; απορούσα κι εγώ.

—Εσένα σου χρειάζεται, μου έλεγε ο Γιώργος σαδιστικά.

—Γιατί, ρε; Είσαι μάγκας; θύμωνα εγώ.

—Ναι, ρε, είμαι μάγκας. Σου χρειάζεται γιατί θα μετράς εισιτήρια. Άμα δεν ξέρεις να μετράς σιγά μη σε πάρουν εισπράκτορα!

—Ωχ!

Η αριθμητική ήταν ο εφιάλτης μου (ακόμα είναι) και το μοναδικό μάθημα όπου τα βρισκα μπαστούνια. Μου ήταν αδύνατο να κατανοήσω τη λογική των αριθμών (και τώρα δυσκολεύομαι). Γιατί ένα κι ένα να κάνει δύο κι όχι τρία, τέσσερα ή πέντε; Ποιος το αποφάσισε; Γιατί αν από τα τρία αφαιρέσουμε τα δύο μας μένει ένα κι όχι δύο ή κανένα; Εντάξει, έχουμε τρία αυγά... βγάζουμε τα δύο... αλλά το τελευταίο μας πέφτει και σπάει. Πόσα μας μένουν; Κανένα! Ή μήπως υπάρχει καμιά εγγύηση ότι δεν θα μου πέσει το αυγό; Μην τρελαθούμε τώρα!

Κι εντάξει όταν οι πράξεις ήταν μέχρι το δέκα... τις βόλευα μα τα δάχτυλα... όταν τα ξεπερνούσαν όμως ή όταν προέκυπταν εκείνα τα ηλίθια προβλήματα του τύπου: «Ο Κωστάκης έχει τρία μήλα. Δίνει το έναμισο στην Ελενίτσα. Πόσα μήλα του μένουν του Κωστάκη;».

Έλα μου ντε! Λες κι έχουμε μισά δάχτυλα, να βρούμε άκρη!

Ο πατέρας μου, που έκανε πράξεις από μνήμης –μέχρι και πολλαπλασιασμούς (άλλος εφιάλτης κι αυτός!) να φανταστείς– δεν εννοούσε να καταλάβει τις δυσκολίες που είχα με τα νούμερα.

—Η αριθμητική είναι το παν, μου έλεγε. Όλα στη ζωή είναι αριθμητική. Αν δεν ξέρεις αριθμητική θα σε κλέβουν οι επιτήδειοι και δεν θα το καταλαβαίνεις.

—Όπως ο κυρ-Βασίλης ο Αούτος μας κλέβει στις καραμέλες;

—Όπως ο κυρ-Βασίλης κι ο κάθε κυρ-Βασίλης. Το μυστικό είναι η προπαίδεια. Έμαθες την προπαίδεια; Ξέρεις αριθμητική και δεν φοβάσαι τίποτα και κανέναν. Είσαι πανεπιστήμων.

Την προπαίδεια την είχα μάθει νεράκι, γιατί ήταν ποίημα... «Δύο η δύο τέσσερα... δύο η τέσσερα οχτώ... δύο οχτώ δεκάξι...», αλλά σε τι χρειαζόταν είχα μαύρα μεσάνυχτα.

—Και τι να την κάνω εγώ την αριθμητική αφού θα γίνω εισπράκτορας στα λεωφορεία; επιχειρηματολογούσα (πολύ λογικά).

Ξαφνιαζόταν ο πατέρας μου.

—Εισπράκτορας;!!!

—Εισπράκτορας. Να λέω... «προχώρει, κυρά μου, στο διάδρομο» και να μη βγάζει κιχ η μαμά.

—Χμμ... Και πώς θα μετράς τα εισιτήρια;

Τι διάλογο, συνεννοημένος ήταν με τον Γιώργο;

—Εεεε... Καλά... για τα εισιτήρια θα ξέρω.

—Ναι, έλεγε ο πατέρας μου με σοβαρότητα. Αλλά είναι και το άλλο. Για να γίνεις εισπράκτορας πρέπει να είσαι αριστούχος.

—Αριστούχος;!!!

—Αμ τι; Έτσι νόμιζες; Εμείς στο ΚΤΕΛ μόνο αριστούχους παίρνουμε.

—Ο Τάκης, ο Οδυσσέας, ο Νικόλας ήταν αριστούχοι; απόρησα, γιατί κάτι δεν μου καθόταν καλά.

—Εντελώς, με διαβεβαίωσε ο πατέρας μου. Πέρασαν εξετάσεις για να τους πάρουμε. Τι νόμιζες;

—Και στην Αστική; ρώτησα με ελπίδα.

—Α, εκεί είναι ακόμα πιο δύσκολα. Εκεί πρέπει να ξέρεις και άπταιστα γαλλικά.

Ωχ!

Έπιασα με τρόπο τον ξάδερφο τον Νικόλα.

—Βρε Νίκο..., του λέω. Ο μπαμπάς λέει ότι για να γίνεις εισπράκτορας πρέπει να 'σαι αριστούχος.

Ο Νικόλας ξαφνιασθηκε, αλλά όπως ήταν γάτα με πέταλα μπήκε αμέσως στο νόημα.

—Ε, ναι..., μου λέει. Δημοτικό και Γυμνάσιο με το δέκα. Πάντα.

—Στο Γυμνάσιο έχουν το είκοσι άριστα, παρατήρησα δύσπιστα.

—Ε, ναι... Αλλά εγώ είχα πάρει φόρα απ' το Δημοτικό.

Οπότε σκούρα τα πράγματα!

Και να μετράω και εισιτήρια!... Και καλά, μέχρι τα δέκα φτάνουν τα δάχτυλα, μετά όμως τι γίνεται; Ίσως να χρειαζόταν να έχω μαζί μου κι ένα αριθμητήριο. Θα δούμε... Βλέποντας και κάνοντας. Το πολύ-πολύ, αν με κόβαν στις εισπρακτορικές εξετάσεις, να πήγαινα κι εγώ μουντζούρης με τον Γιώργο στο συνεργείο του μπαμπά του. Κι αυτό μου άρεσε. Ναι, μωρέ... Λύσεις υπήρχαν, δόξα τω θεώ!

* * *

Και να που στο σχολείο προέκυψε ένα ακόμη πρόβλημα. Περίεργο κι αυτό και δυσνόητο, όπως όλα τα προβλήματα του σχολείου.

Στην τάξη μας είχαμε κάμποσα κορίτσια από το Ορφανοτροφείο. Έρχονταν κάθε πρωί σαν στρατιωτάκια στη σειρά, με βήμα που τους έδινε μια δράκαινα χειρότερη από την κυρα-Μαρίνα, όλα ομοιόμορφα

ντυμένα, με σκούρες γκριζες ποδιές και τα μαλλιά μαζεμένα με μια μαύρη κορδέλα, όλα αγέλαστα, όλα φοβισμένα, αδυνατισμένα και μίζερα. Η δράκαινα τα παρέδιδε στις τάξεις τους κι ερχόταν να τα παραλάβει πάλι στο σχόλασμα, όπου αποχωρούσαν, πάλι στη σειρά και με βήμα.

Στην τάξη κάθονταν όλα μαζί, στα μπροστινά ακριανά θρανία, αμίλητα, ακούνητα, αγέλαστα, και στα διαλείμματα ήταν πάλι όλα μαζί –μεταξύ τους. Ούτε έπαιζαν, ούτε μιλούσαν με κανένα. Οπότε για μας ήταν σαν να μην υπήρχαν.

Το όλο σκηνικό μου είχε κάνει μεγάλη εντύπωση και το ανέφερα μια μέρα στο τραπέζι.

—Αχ, τα έρμα! αναστέναξε ο πατέρας μου. Οι καλοσύνες του Εμφύλιου!

Είδα τη μάνα μου να του κάνει νόημα «το παιδί» και αυτομάτως η περιέργειά μου φούντωσε.

—Δηλαδή, μπαμπά;

—Φάε το φαγητό σου μην κρυώσει, πετάχτηκε η μάνα μου.

Ο πατέρας μου, όπως έκανε στις περιπτώσεις αυτές, την αγνόησε.

—Αυτά τα παιδιά είναι ορφανά, μου εξήγησε. Δεν έχουν γονείς.

—Γιατί; απόρησα.

—Γιατί... σκοτώθηκαν.

—Στον πόλεμο;

—Στον Εμφύλιο.

—Γιάννη! πετάχτηκε η μάνα μου πανικόβλητη.

—Πάψε εσύ, την αποπήρε εκείνος. Πρέπει να μαθαίνει το παιδί.

—Τι εμφύλιο, μπαμπά; ρώτησα εγώ παίρνοντας θάρρος. Με τους Γερμανούς; (Ήξερα για δαύτους από τον «Μικρό Ήρωα» βλέπεις).

—Όχι, είχαν φύγει οι Γερμανοί, πήγαν στα κομμάτια, είπε ο πατέρας μου. Αλλά μετά, αφού γλυτώσαμε από δαύτους, πιαστήκαμε συναμετάξυ μας.

Αυτά δεν τα έλεγε στον «Μικρό Ήρωα».

—Πώς δηλαδή;

—Ε, πολύ θέλει το κακό να γίνει; Χωριστήκαμε στα δυο, οι μεν από 'δώ, οι δε από κει. Κι αλληλοσκοτωθήκαμε.

Εντελώς δεν αναφερόταν αυτό στον «Μικρό Ήρωα».

—Έλληνες με Έλληνες; απόρησα.

Κούνησε το κεφάλι του.

—Ναι, είτε σκυθρωπά. Έγινε μεγάλο κακό. Και το αποτέλεσμα... μια τρύπα στο νερό. Τα παιδιά αυτά είναι τα ορφανά εκείνων που έχασαν τη ζωή τους τότε.

Αυτό μ' εντυπωσίασε τα μέγιστα! Τώρα καταλάβαινα γιατί τα κορίτσια δεν χαμογελούσαν ποτέ.

Εκτός φυσικά από την Αμαλία.

Η Αμαλία ήταν η πιο όμορφη απ' όλες, με ωραία καστανά μάτια και μαύρα του κοράκου μαλλιά. Την πρόσεξα αμέσως, αλλά βέβαια δεν το είπα σε κανέναν γιατί θα με πιάναν στην καζούρα, να μ' αρέσει κορίτσι! Κορίτσι! Μα πού ζούμε;!... Που παίζουν με κούκλες τις κυρίες κουμπάρες και που δεν ξέρουν ούτε μπάλα, ούτε στακαμάν, ούτε κρυφτοντενεκέ, ούτε τίποτα!... Ρεζίλικια πράματα!

Ναι, αλλά εμένα η Αμαλία μου άρεσε.

Και μια μέρα που είχα πάρει ένα κουλούρι της έδωσα ένα κομμάτι.

—Δεν θέλω, μου λέει. Δεν πεινάω.

—Ούτε εγώ πεινάω, της λέω. Αλλά είναι ωραίο.

—Μπα...

—Να, μα την Παναγία! είπα. Χιλιάδες φορές το κουλούρι από τις φακές.

—Κι εμένα δεν μ' αρέσουν οι φακές, μου λέει.

—Μπλιάχ!

—Αλλά μας δίνουν σχεδόν κάθε μέρα.

—Τότε πάρε το κουλούρι να δεις.

Το πήρε διστακτικά.

Κι έκτοτε αρχίσαμε να μιλάμε κάθε μέρα και να μοιραζόμαστε το κουλούρι, μιας και οι δυο συμφωνούσαμε ότι οι φακές ήταν μπλιάχ.

Βέβαια αυτό γινόταν στα κρυφά κι επί τροχάδην, γιατί ούτε εγώ ήθελα να δώσω δικαίωμα για γιούχα στους δικούς μου, πουμίλαγα με κορίτσια, ούτε η Αμαλία υποθέτω να εκτεθεί στις αγέλαστες φιλενάδες

της. Ωστόσο το ότι είχα αρχίσει να τρέφω αισθήματα για κείνη (μηδέ αυτού τούτου του γάμου αποκλεισμένου, όταν μεγαλώναμε) φαινόταν από το κομμάτι το κουλούρι που της έδινα και που καθημερινώς μεγάλωνε.

—Κι εσύ τι θα φας; διαμαρτυρόταν.

—Ούουουου, εμένα μου φτάνει και μου περισσεύει, έλεγα.

—Τόσο λίγο;!

—Οι άντρες δεν τρώνε πολύ, της εξηγούσα διδακτικά.

—Α, τότε καλά.

Τελικά βρήκα το διάλό μου από κει που δεν το περίμενα –αλλά που θα ‘πρεπε να περιμένω.

Κάποια απ’ αυτές τις φορές, των παράνομων ραντεβού στο διάλειμμα, μας είδε η δασκάλα. Και με φώναξε «να τσακιστώ» να πάω εκεί που στεκόταν κραδαίνοντας τον αχώριστό της χάρακα.

—Τι κάνεις εκεί; μ’ αρπάζει από τα μούτρα αμέσως.

—Τι κάνω; Τίποτα, δίνω εγώ τη στάνταρ απάντηση.

—Τίποτα; Σε είδα να μιλάς στο κορίτσι του Ορφανοτροφείου.

Αυτό ήταν... παράπτωμα;!!!

—Μια στιγμή μόνο..., ψέλλισα, εντελώς μπερδεμένος.

—Καμία στιγμή, μου λέει αυστηρά. Άνοιξε το χέρι...

—Μα...

—Το χέρι!

Χραπ!

—Και τ’ άλλο...

Χρουπ!

—Μην σε ξαναπιάσω, κακομοίρη μου, γιατί θα σου βάλω και τιμωρία, μου λέει. Στα κορίτσια αυτά δεν μιλάμε. Άκουσες;

—Μα... γιατί; απόρησα –και με το δίκιο μου.

—Θες κι άλλες; φώναξε η καλή παιδαγωγός. Ε; Τι καταλαβαίνεις; Χάσου από τα μάτια μου.

Δεν είπα τίποτα της Αμαλίας, αλλά έκτοτε πρόσεχα διπλά. Μη με δουν τα αλάνια, τα δικά μου, και μη με δει η δασκάλα.

Δυστυχώς την επόμενη χρονιά η Αμαλία δεν ήρθε στο σχολείο. Ρώτησα μια από τις φίλες της –κρυφίως βέβαια και με την ψυχή στο στόμα.

—Α, δεν τα ‘μαθες; μου λέει αυτή. Της βρήκαν οικογένεια στην Αμερική, οπότε την πήραν μαζί.

Κι έτσι πάει και η κρυφή αρραβωνιαστικιά.

* * *

Τα προβλήματα με την κυρα-Μαρίνα δεν είχαν τελειωμό. Και να, μα την Παναγία, δεν πήγαινα ποτέ γυρεύοντας.

Όπως για παράδειγμα στην περίπτωση του συσσίτιου.

Στη Δευτέρα, από την αρχή της χρονιάς, καθιερώθηκαν τα μαθητικά συσσίτια. Τη ευγενή χορηγία της φίλης και συμμάχου Αμερικής.

Μας μοίρασαν από ένα ντενεκεδένιο κύπελλο και κάθε πρωί, πριν από την προσευχή, στήναν στην αυλή ένα καζάνι με ζεστό γάλα και περνούσαμε στη σειρά να μας γεμίσουν το κύπελλο να πιούμε.

Μια φορά τη βδομάδα, τη Δευτέρα, έδιναν στον καθένα μας κι έναν στρογγυλό ντενεκέ, ψηλό όσο ένας χάρακας (όχι της δασκάλας, τον δικό μας), που είχε μέσα ένα πορτοκαλοκίτρινο τυρί, που δεν τρωγόταν με τίποτα! Ήταν η πέραν του Ατλαντικού βοήθεια για τους αναξιοπαθούντες Έλληνες ιθαγενείς.

Εμείς είχαμε ενθουσιαστεί με την όλη διαδικασία, γιατί είχε τζερτζελέ, αργούσαμε να μπούμε στην τάξη και γλυτώναμε μάθημα.

Ο Τάκης πάλι! Αυτός ο κακός μου δαίμονας!

Μόλις μου είχαν γεμίσει το κύπελλο με γάλα, όταν ο εν λόγω, που μόλις είχε σερβιριστεί μου δίνει μια σκουντιά και μου το πετάει κάτω.

Χωρίς να προλάβω να σκεφτώ, βουτάω το δικό του το κύπελλο από τα χέρια και του το αδειάζω στο κεφάλι. Ήταν να τον κλαίνε και οι ρέγγες!

Πάει να μου ρίξει κλωτσιά, του βάζω μάρκα, πάρτον κάτω στις λάσπες! Γαλακτωμένος και λασπωμένος, με την ομήγυρη της πιτσιρικαρίας να έχει λυθεί στα γέλια κι όλους τους δασκάλους να μου την πέφτουν όπως τα κοράκια σε ψοφίμι.

Με πρώτη και καλύτερη την αγαπημένη δασκάλα βεβαίως, η οποία, αφού μου έριξε δυο δυνατούς φούσκους και μου όργωσε τις παλάμες με τον χάρακα έβαλε και την τελική ταφόπλακα στο δράμα.

—Αύριο με τον πατέρα σου! ούρλιαξε. Θα σε κάνω εγώ άνθρωπο, πού θα μου πας!

Κι εδώ ήταν που τα βρίσκαμε μπαστούνια.

Γιατί ο Πάνος ήταν στην Αθήνα με δρομολόγιο, οπότε δεν γινόταν να επιστρατευθεί (κι ας είχε δηλώσει ότι δεν θα το ξανάκανε). Αλλά, αν εμφανιζόταν ο πραγματικός πατέρας, τότε και τα δυο ξαδέρφια θα έπρεπε να βρούμε άλλον πλανήτη για να καταφύγουμε γιατί η Γη δεν θα μας χωρούσε.

Ανέπτυξα στον Τσίλα τον προβληματισμό μου όπως επιστρέψαμε στο σπίτι.

—Ωχ, μάγκα μου! με παρηγόρησε αυτός. Πάει, την έβαψες!

—Τελείως, παραδέχτηκα με συντριβή.

—Θα σε σκοτώσει ο πατέρας σου, ε;

—Και δεν είναι μόνο αυτό... Θα βρει το διάολό του κι ο Πάνος.

Ο Τσίλας το σκέφτηκε.

—Κοπάνα, ανακοίνωσε μετά.

—Ε;

—Αύριο, ρε... Την κοπανάμε και δεν πάμε σχολείο. Μέχρι μεθαύριο η κυρα-Μαρίνα θα το 'χει ξεχάσει.

—Λες;

—Σίγουρα.

Καλό ακουγόταν το σχέδιο. Χαμένος για χαμένος δεν έβλεπα να 'χω κι άλλη επιλογή.

Οπότε την επομένη, φύγαμε κανονικά για το σχολείο και βρεθήκαμε, ακόμα πιο κανονικά, στην Πλατεία. Καθίσαμε σ' ένα παγκάκι στον ήλιο, είχαμε φέρει μαζί και κάνα-δυο «Μικρούς Ήρωες», την περάσαμε φίνα. Μακάρι κάθε μέρα έτσι!

Όμως –το είπαμε, δεν το είπαμε;– ο διάολος έχει πολλά ποδάρια, κι απ' ότι φάνηκε ο πατέρας μου ακόμα περισσότερους γνωστούς.

Το μεσημέρι στο τραπέζι, μετά το φαγητό –γιατί όταν τρώγαμε συζητήσεις για προβλήματα, δράματα κι οτιδήποτε δυσάρεστο απαγορεύονταν– με ρώτησε, δήθεν ρουτινιάρικα.

—Πώς πήγε το σχολείο σήμερα;

—Μια χαρά, είπα χωρίς να κομπιάσω (και poker face).

—Τι πήραμε;

—Δέκα σε όλα, απάντησα απταίστως.

—Για φέρε τα τετράδια να δω...

Κάτι που δεν έκανε ποτέ. Εκείνη τη στιγμή θα έπρεπε να φυλλιαστώ ότι κάτι δεν πήγαινε καλά, αλλά ήμουν πολύ απασχολημένος στο να ψάχνω να βρω πώς θα τα μπαλώσω, γιατί στα ψέματα δεν τα κατάφερα καθόλου καλά. Μου έλειπαν και η πείρα και το ταλέντο.

—Α, δεν μας έβαλε στα τετράδια, είπα γρήγορα. Δεν πρόλαβε. Προφορικά μας βαθμολόγησε.

—Προφορικά, ε;

—Μάλιστα. Όταν δεν προλαβαίνει μας λείει τον βαθμό προφορικά.

—Για έλα από το γραφείο μου, είπε και σηκώθηκε.

Τη στιγμή εκείνη μόλις κατάλαβα ότι είχα μπλέξει. Γιατί η διαδικασία του γραφείου μόνο για καλό δεν ήταν. Κάθε φορά που μας καλούσε εκεί πέρα, είτε εμένα, είτε τα ξαδέφια μου, ο κόσμος ερχόταν τούμπα. Και πάντα με το γάντι. Όπως οι Γκεσταπίτες στον «Μικρό Ήρωα». Ούτε φωνές, ούτε τίποτα. Περιφρόνηση μόνο και ψυχολογικός πόλεμος, που ήταν χιλιάδες φορές χειρότερος από ένα γερό χέρι ξύλο – που δεν είχα φάει ποτέ από κείνον.

Κάθισε στην πολυθρόνα του, πίσω από το γραφείο, κι εγώ στη θέση του κατηγορούμενου, απέναντι.

—Όστε προφορικά οι βαθμοί, είπε ήρεμα. Δεν πρόλαβε η δασκάλα.

Διαισθανόμουν τώρα πια ότι κάτι δεν πήγαινε καθόλου καλά, αλλά είχα αυτοπαγιδευτεί στο αρχικό ψέμα. Να γιατί μισώ τα ψέματα. Μπλέκεις και μετά άντε να τα μαζέψεις. Ωστόσο καταλάβαινα ότι έπρεπε να είμαι ιδιαίτερα προσεκτικός, για να μην επιβαρύνω τη θέση μου.

—Εεεε... ναι..., είπα με μισή φωνή.

—Δεν πρόλαβε ή δεν σε βρήκε; ρώτησε στον ίδιο ήσυχο τόνο ο ψυχοβγάλτης.

Δεν χρειαζόταν φιλοσοφία για να καταλάβω ότι ήξερε. Πώς το ήξερε, μυστήριο, αλλά ότι ήξερε, ήξερε. Προτίμησα να παραμείνω σιω-

πηλός. Ότι θα έλεγα από 'δώ και μπρος θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί εναντίον μου, όπως έλεγαν κι οι πολισμάνοι σ' αυτούς που μπαγλάρωναν στ' αμερικάνικα έργα.

—Και πού να σε βρει, συνέχισε απτόητος ο πατέρας μου, αφού εσύ ήσουν στην Πλατεία, με κείνον τον φίλο σου, τον γιο του Αποστόλη... Πώς τον είπαμε;...

—Τον Τσίλα, μουρμούρισα εγώ συντετριμμένος.

—Τον Τσίλα, είπε ο πατέρας μου. Κι ενώ τα άλλα κορόιδα στο σχολείο μάθαιναν την προπαίδεια, εσείς, αραχτοί κι ωραιοί, διαβάζατε «Μικρό Ήρωα».

Κι αυτό το ήξερε;

Σιωπηλός εγώ και χαμηλοβλεπούσος περίμενα την ποινή, που ήξερα, θα έπιπτε ως πέλεκυς επί της ενόχου κεφαλής μου.

Ο πατέρας μου άναψε τσιγάρο. Αυτό δεν ήταν καλό σημάδι. Σήμαινε ότι η δίκη θα τραβούσε σε μάκρος –και άνευ μαρτύρων υπερασπίσεως για τον κατηγορούμενο.

—Ακούω, μου λέει, πάντα στον ίδιο ανησυχητικά ήρεμο τόνο.

Το ψέμα είχε καταρρεύσει σαν πύργος από τραπουλόχαρτα. Δεν γινόταν να υποστηριχτεί άλλο. Μόνη μου ελπίδα η αλήθεια. Τουλάχιστον ένα μέρος αυτής.

—Έτσι είναι, παραδέχτηκα με τα μάτια στο ωραιότατα υφασμένο χαλί, λεπτομέρειες του οποίου ανακάλυπτα μόλις τώρα.

—Γιατί; ήρθε η ερώτηση που φοβόμουν.

Πήρα μια ανάσα και του διηγήθηκα, όσο πιο παραστατικά κι αβανταδόρικά για μένα, το συμβάν με το γάλα, τεχνηέντως παραλείποντας ωστόσο τη μικρή κι ασήμαντη λεπτομέρεια της δικής του κλήσης στο σχολείο.

—Φοβήθηκα μη φάω κι άλλη τιμωρία σήμερα και δεν μπορώ να βγω να παίξω, κατέληξα. Γιατί η δασκάλα ήταν έξαλλη και απειλούσε θεούς και δαίμονες.

—Οπότε έκρινες καλό να... δραπετεύσεις.

—Ε, ναι... Για να ξεχαστεί...

—Οι δάσκαλοι δεν ξεχνάνε, είπε ο πατέρας μου διδακτικά. Ποτέ. Ο Ζιωτόπουλος –καλή του ώρα– θυμόταν το Πάσχα τι είχαμε κάνει τα Χριστούγεννα. Αλλά δεν πρόκειται γι' αυτό...

Ωχ! Λες να ήξερε και το... άλλο;

Τον κοίταξα ερωτηματικά και με αγωνία. Ανέλαβε να με διαφωτίσει.

—Έκανες μια πράξη αμφισβητήσιμης νομιμότητας με το να λούσεις το παιδί με το γάλα, είπε. Δεν θα το συζητήσουμε αν είχες δίκιο ή άδικο. Πήρες μια απόφαση. Και η απόφαση αυτή ήξερες πολύ καλά ότι θα είχε συνέπειες. Εσύ τώρα τι έκανες; Στάθηκες σαν παληχάρι, να πάρεις πάνω σου την ευθύνη και ν' αντιμετωπίσεις τις συνέπειες; Όχι. Το έβαλες στα πόδια, σαν φοβητσιάρης λαγός. Δραπέτευσες.

Να, αυτά ήταν που μισούσα στη διαδικασία του γραφείου. Χίλιες φορές καλύτερα να έτρωγα ξύλο, παρά αυτό. Σε τσάκιζε! Σε εκμηδένιζε! Σ' έκανε να νιώθεις σκουπίδι. Και μετά σε άφηνε να τα βγάλεις πέρα με τον εαυτό σου και τη συνείδησή σου. Αυτή ήταν η τιμωρία. Και δεν αντεχόταν. Το ήξερε πολύ καλά βέβαια.

Κατέβασα το κεφάλι και δεν είπα λέξη. Τι να 'λεγα «ο φοβητσιάρης λαγός»;

—Είναι και μια ακόμη λεπτομέρεια...

Ωχ! Τι άλλο; Δεν φτάνει που βγήκα ξεφτίλας των ξεφτίλων; Φυγόδικος, ρίψασπις; Έχει κι άλλο;

—Προσπάθησες να καλυφθείς μ' ένα ψέμα σε μένα, συνέχισε απτόητος ο εισαγγελέας. Δεύτερη αποποίηση ευθυνών. Για μια ακόμη φορά δεν συμπεριφέρθηκες σαν παληχάρι. Τι να πω τώρα; Ότι νιώθω απογοητευμένος; Ότι αλλιώς σε περιμένα να είσαι κι αλλιώς μου βγήκες; Καλύτερα να μην πω τίποτα.

Σκέψου και να 'λεγε!

Έσβησε το τσιγάρο του στο τασάκι και σηκώθηκε.

—Μπορείς να πηγαίνεις, είπε. Από μένα ελεύθερος.

Ίσως κάποιος άλλος στη θέση μου να ένιωθε ανακούφιση που τη γλύτωσε τόσο φθηνά. Ούτε τιμωρίες, ούτε τίποτα. Εμένα ήταν σαν να μου φόρτωσε τον Όλυμπο και τον Κίσαβο πάνω στην πλάτη.

Ούτε να βγω να παίξω δεν είχα κουράγιο έτσι εκμηδενισμένος που ένιωθα. Πήρα έναν «Γκαούρ-Ταρζάν» και κάθισα να διαβάσω, με το μυαλό αλλού, δίπλα στη σόμπα όλο το απόγευμα. Ακούς εκεί!... να μην συμπεριφερθώ, λέει, σαν παληχάρι!... Δηλαδή... τι χειρότερο;

Και να 'ταν μόνο αυτό!...

«Οι δάσκαλοι δεν ξεχνούν ποτέ» δεν είχε πει ο Εισαγγελέας πριν από λίγο; Αν η κυρα-Μαρίνα δεν το είχε ξεχάσει τι θα έκανα αύριο που θα πήγαινα σχολείο; Γιατί δεύτερη κοπάνα και δεύτερη δίκη δεν άντεχα. Χίλιες φορές καλύτερα το εκτελεστικό απόσπασμα.

Βεβαίως και δεν το είχε ξεχάσει.

—Πού 'ναι ο πατέρας σου; μ' άρπαξε από τα μούτρα μόλις με είδε.

—Λείπει ταξίδι, της λέω.

—Και πότε θα έρθει;

—Σε πέντε μήνες, της απαντώ με θαυμαστή ψυχραιμία.

—Σε πέντε μήνες;!!! εξανίσταται η μέγαιρα. Και πού πήγε που θα κάνει πέντε μήνες να γυρίσει, φυλακή;

—Με τα καράβια, της λέω. Ο μπαμπάς μου είναι καπετάνιος.

—Καπετάνιος Λαρισινός;!!! φώναζε η δασκάλα.

—Όχι, από τον Βόλο είναι, Αυστριακός, της λέω. Ο Βόλος όλο ναυτικούς βγάζει.

—Και τώρα;

—Να πω της μαμάς μου να 'ρθει; ρωτάω εγώ αθώα.

Η προηγούμενη συνέντευξη της μάνας μου με τη δασκάλα είχε μείνει αξέχαστη και στις δυο. Όπου η πρώτη είχε αποκαλέσει την άλλη «στρίγγλα» και η δεύτερη την πρώτη «παρασάνταλη».

—Όχι, να λείπει, μου λέει κοφτά. Θα μου γράψεις πέντε φορές την προπαίδεια και θα μου τη φέρεις αύριο. Κατάλαβες;

—Μάλιστα, κυρία.

Η βασιλεία της μέγαιρας έλαβε τέλος με τη λήξη της δεύτερης αυτής σχολικής χρονιάς, αφήνοντάς μου τις ωραιότερες αναμνήσεις. Τόσο που, αν τη συναντούσα τώρα στο δρόμο –150 χρονών τσουρόγρια– θα την κυνηγούσα μέχρι να πατήσει μαύρο χιόνι ή να παραδώσει τη μαύρη της ψυχή στον Εξαποδώ.

Ποινή εντός Ποινής

Αυτή τη φορά, νά, μα την Παναγία, δεν έφταιγα εγώ. Δηλαδή, εδώ που τα λέμε, αν θέλουμε να είμαστε φιλαλήθεις, εγώ ποτέ δεν έφταιγα τελείως και τις φορές που φαινόταν ότι φταίω ήμουν απλά θύμα των περιστάσεων –στη συγκεκριμένη περίπτωση όμως ήμουν εντελώς αμέτοχος. Όλα έγιναν ερήμην μου και οι αποφάσεις που ήταν να παρθούν πάρθηκαν χωρίς τη δική μου συμμετοχή, αλλά αυτό το τελευταίο εξυπακούεται.

Ας δούμε όμως με τη σειρά το χρονικό της νίλας. Γιατί, απ' όπου να το εξετάσεις το πράγμα, περί νίλας πρόκειται, που παραλίγο να εξελιχθεί σε εφάμιλλη εκείνης του Δράμαλη.

Τρίτη Δημοτικού κι έχουμε επιτέλους απαλλαγή από την «καλή» κυρα-Μαρίνα. Ο Τσίλας είχε καταφέρει, για δεύτερη συνεχή χρονιά να προβιβαστεί (με 6, αλλά ήταν, όπως και να το κάνουμε, μεγάλη επιτυχία), εγώ με 10, προς μεγάλη ικανοποίηση του πατέρα μου, που μόνο από «άριστα» καταλάβαινε, και υπαγόμασταν πια στη δικαιοδοσία του κυρίου Βλαχάκη, του πιο αυστηρού κι επίφοβου απ' όλους τους αυστηρούς κι επίφοβους δασκάλους του σχολείου.

—Θα σας τσακίσει στο ξύλο, μας προειδοποιούσαν οι «μεγάλοι», που είχαν περάσει τη δοκιμασία την περασμένη χρονιά.

—Αυτός βαράει, δεν χαϊδεύει!

Λες κι η κυρα-Μαρίνα μας είχε στα πούπουλα!

Ο κύριος Βλαχάκης ήταν διάσημος για τις κλωτσιές του. Έφερνε τους παραπτώματιές στον πίνακα, τους άστραφτε δυο

γερά χαστούκια –δεν είχε χάρακα ετούτος– και μετά, με μια κλωτσιά στα οπίσθια, τους πέταγε έξω από την τάξη. Μια ποινή για όλα και για όλους. Δίκαια πράγματα.

Όταν διηγήθηκα τις παιδαγωγικές μεθόδους του καινούργιου μας δασκάλου στο σπίτι ο πατέρας μου ενθουσιάστηκε.

—Αυτός είναι δάσκαλος! είπε. Σαν τον συχωρεμένο τον Ζιωτόπουλο –καλή του ώρα! Θα σας κάνει ανθρώπους.

Μέσα σε μια βδομάδα από την έναρξη της βασιλείας του δασκάλου-σέντερ φορ στην τάξη ήμασταν κανονικές Παναγιές. Ποιος να τολμήσει να μην κάνει τα μαθήματα, με τη δικαιολογία του «ξέχασα το τετράδιο στο σπίτι»; Και ποιος να τολμήσει να βγάλει κιχ; Δυο κουδουνιστά χαστούκια, μια κλωτσιά στα οπίσθια κι έξω από την πόρτα. Αν σου βαστούσε ας το ξανάκανες!

Πλην όμως όλα τα ωραία στον κόσμο ετούτο έχουν ένα τέλος, κι αυτό εδώ τελείωσε νωρίς. Ξαφνικά και χωρίς προειδοποίηση μας ανακοινώθηκε ότι χάναμε τον εξάριτο αυτόν δάσκαλο, που αναλάμβανε την Τετάρτη και εμάς μας παραλάβαινε πάλι η κυρα-Μαρίνα. Χαράς ευαγγέλια! Χαστούκια και κλωτσιές ή χάρακας; Χάρακας με χίλια! Πάρτυ είχαμε.

Όχι όλοι όμως.

Ο πατέρας μου ν' ακούσει τα χαρμόсуνα νέα έγινε Τούρκος.

—Ένας άνθρωπος βρέθηκε να σας βάλει σε σειρά και δεν τον αφήνουν; βρυχήθηκε.

Και πήγε γραμμή να τα πει ένα χεράκι στον διευθυντή, τον κύριο Χατζηπάπια. Μια κουβέντα που δεν πήγε φαίνεται πολύ καλά, γιατί, το ίδιο βράδυ, μου ανακοινώθηκε πως... άλλαξα σχολείο!

Κι όχι απλά άλλαξα, αλλά θα πήγαινα σε... ιδιωτικό! Αν μιλάμε για καταστροφή! Γιατί, είναι γνωστό και στις πέτρες ότι στα ιδιωτικά πάνε τα βουτυρόπαιδα. Οι μάγκες πάνε στο δημόσιο.

—Πρόκειται περί εξαιρετού εκπαιδευτηρίου ιδιοκτησίας του φίλου μου του κυρίου Μ..., ενός θαυμασίου επιστήμονος και αν-

θρώπου, ανακοίνωσε την απόφασή του ο ελέω θεού αρχηγός της οικογένειας.

—Μα...

—Μάξι και ξερός. Θα μορφωθείς, βρε, να γίνεις άνθρωπος. Δεν θα σ' αφήσω εγώ να γίνεις λούστρος, γιατί έτσι του κάπνισε του όποιου κυρίου Χατζηπάπια –μην πω καμιά κουβέντα ώρες που είναι!

Που θα πει... άντε να το εξηγήσεις τώρα αυτό στα αλάνια της γειτονιάς, που με είχαν ήδη πάρει στο ψιλό με τα γαλλικά!

—Ιδιωτικό; Δηλαδή... με τα βουτυρόπαιδα, ρε; ήταν η πρώτη αντίδραση της παρέας.

—Το βουτυρόπαιδο με τα βουτυρόπαιδα, δεν μπόρεσε να μην πετάξει το καρφί του ο Τάκης.

Και σκοτωθήκαμε φυσικά.

Αλλά τι τα θες; Η πραγματικότητα ήταν σκληρή. Θα έπρεπε να κάνω την καρδιά μου πέτρα και να το υποστώ κι αυτό.

Και βέβαια δεν ήταν όπως τα φοβόμουν τα πράγματα. Ήταν πολύ χειρότερα.

Το καινούργιο σχολείο στεγαζόταν σ' ένα δήθεν νεοκλασικό σπίτι, απέναντι από το Γυμναστήριο. Καμιά σχέση με την στρατώνια που θύμιζε το 5°. Τούτο εδώ ήταν «ευάερο κι ευήλιο», με αίθουσες συμμαζεμένες και μια μικρή, ωραία, πλακοστρωμένη αυλή. Κάθε αίθουσα στέγαζε δυο τάξεις, Πρώτη-Δευτέρα μαζί, υπό την κυρία Νίτσα, μια χαριτωμένη νέα κοπέλα, Τρίτη-Τετάρτη μαζί, υπό τον κύριο Βασίλη και Πέμπτη-Έκτη μαζί, υπό την κυρία Καίτη, που ήταν σύζυγος του υποδιευθυντή.

Καμιά αίθουσα δεν είχε πάνω από είκοσι παιδιά, και για τις δυο τάξεις (πού οι εξήντα και οι ογδόντα που στοιβαζόμασταν στο δημόσιο!), που σήμαινε ότι δεν υπήρχε περίπτωση να κρυφτείς από τον δάσκαλο, ούτε να γλυτώσεις την εξέταση.

Όσο για τα παιδιά... Άσε καλύτερα... Φιγουρίνια! Ένας κι ένας! Κι άσε που ήταν όλοι καλοντυμένοι και καθαροί... τούτοι εδώ είχαν και... μαλλιά! Όχι τίποτα χαίτες ατίθασες, μη φανταστείς, αλλά εγώ, ο κουρεμένος με τη χοντρή μηχανή και τη φούντα μπροστά, ξεχώριζα σαν τη μύγα μέσ' το γάλα.

Αυτή ήταν και η αιτία της πρώτης προστριβής στο σπίτι.

—Εγώ δεν ξανακουρεύομαι γουλί, δήλωσα.

—Μπα; Σοβαρές δηλώσεις! είπε ο πατέρας μου. Το κούρεμα, βρε λούστρο, είναι υγεία.

—Κανέννας δεν είναι κουρεμένος γουλί σ' αυτό το σχολείο.

—Δεν ξέρω τι κάνουν οι άλλοι, εμένα με νοιάζει τι κάνει το δικό μου παιδί, είπε αυστηρά ο πατέρας μου.

—Και να με κοροϊδεύουν;

—Ποιος θα σε κοροϊδεύει;

—Οι... ακούρευτοι.

Φάνηκε να το σκέφτεται.

—Δεν μπορεί ο κύριος Μ. να τους αφήνει με μαλλιά, είπε στο τέλος.

—Δεν ξέρω... Κανέννας δεν είναι κουρεμένος με τη μηχανή.

—Εσύ θα κουρεύεσαι.

—Δεν θα κουρεύομαι...

—Αυτό θα το δούμε!

Αλλά δεν επέμεινε πολύ. Κι έτσι το ζήτημα του κουρέματος παρέμεινε σε εκκρεμότητα διαρκείας, με την απειλή της μηχανής να επικρέμαται της κεφαλής μου (κυριολεκτικά) και ν' ανασύρεται σε κάθε στραβή που έκανα. Αλλά τουλάχιστον κέρδισα μια μάχη. Τον πόλεμο τον είχα χαμένο από χέρι βέβαια, αλλά και οι μικρές νίκες καλό κάνουν σ' όποιον δεν έχει στον ήλιο μούρα.

Γιατί, κακά τα ψέματα, η θέση μου ήταν απελπιστική. Παρίας στη γειτονιά, παρίας –ή σχεδόν– και στο σχολείο; Πώς να το αντέξει ο άνθρωπος τέτοιο βάρος πια;

Το καινούργιο σχολείο δεν ήταν διαφορετικό μόνο ως προς το περιβάλλον και την ατμόσφαιρα σε σχέση με το παλιό, αλλά κυρίως και πρωτίστως ως προς το έμφυχο υλικό. Είπα ότι τα παιδιά εδώ έδειχναν να προέρχονται από σπίτια που δεν αντιμετώπιζαν άμεσο πρόβλημα επιβίωσης –αν και την εποχή εκείνη

λίγες οικογένειες είχαν κάποια άνεση. Η μεγάλη διαφορά ήταν στους δασκάλους.

Στο 5^ο είχαμε γεροντοκόρες στριφνές και καχομούτσουνα γερόντια, που παίρναν φωτιά με το παραμικρό και πληρώναμε εμείς τη νύφη. Εδώ ήταν αλλιώς. Και οι τρεις διδάσκοντες ήταν σουλουπωμένοι, οι δυο τους πολύ νέοι, και η τρίτη μια χαρά, και το σπουδαιότερο... δεν φαινόταν να έχουν προηγούμενα μαζί μας και να μας μισούν, όπως οι άλλοι. Άσε που χαμογελούσαν κιόλας –καμιά φορά. Και το ανήκουστο... μας ξέραν με τα μικρά μας ονόματα! Στο δημόσιο ήμασταν «εσύ, εκεί κάτω» ή «εσύ με το καφέ», εδώ είχαμε αποκτήσει ταυτότητα. Δεν ήταν πάντα καλό βέβαια, γιατί ήταν δύσκολο να ξεφύγεις ή να κρυφτείς, αλλά δεν ήταν και κακό.

Από τους τρεις μόνο ο δικός μας –την ατυχία μου μέσα!– ακολουθούσε την παιδαγωγική μέθοδο του χαστουκιού, κι αυτό όχι τόσο συχνά, οι δασκάλες είχαν τη φήμη ότι «δεν βαρούσαν».

Ο δάσκαλός μας ήταν πολύ νέος, δεν είχε πάει φαντάρος ακόμη, κοντός και σφιγμένος σ' ένα ετοιματζήδικο κοστούμι (όλοι οι δάσκαλοι ήταν κουστουμαρισμένοι και γραβατωμένοι τότε). Ονομαζόταν κύριος Βασίλης και ήταν από την Κρασιά Ολύμπου. Δεν μπορώ να πω ότι με πήρε με καλό μάτι, γιατί, εδώ που τα λέμε δεν ήμουν κι ότι πιο βολικό σαν παιδί, αλλά σε σύγκριση με τη μέγαιρα, από την οποία είχα ξεφύγει, τούτος εδώ με είχε στα όπα-όπα.

Μ' έβαλε να καθίσω στο τελευταίο θρανίο –πάλι– μ' ένα παιδί που το συμπάθησα αμέσως. Ο Πάνος Ι. (συνονόματος) ήταν από την Αθήνα κι αυτό φαινόταν αμέσως στους τρόπους και στην κοψιά του. Όταν με ρώτησε αν ήμουν ιθαγενής θεώρησα χρέος μου να μπλοφάρω, για να μην υπολείπομαι δηλαδή, όχι τίποτ' άλλο...

—Όχι, είπα. Από την Αθήνα.

Και δεν ήταν τελείως-τελείως ανακριβές, αφού οι συγγενείς της μάνας μου εκεί έμεναν και τουλάχιστον μια φορά τον χρόνο πηγαίναμε να τους επισκεφτούμε. Ήμουν δηλαδή Αθηναίος εξ' αγχιστείας (ή από σπόντα αν προτιμάτε).

—Μπα; μου κάνει. Και πού μένατε;

—Στην οδό Πατησίων, του λέω χωρίς δισταγμό.

Στη «Διάπλαση των Παίδων» δημοσιεύεται τότε σε συνέχειες ένα συναρπαστικό μυθιστόρημα με τίτλο «Τα Παιδιά της οδού Πατησίων» του Μιχαήλ Περάνθη. Άλλον δρόμο δεν ήξερα.

—Όπως στη «Διάπλαση», λέει ο Πάνος.

Διάβαζε κι αυτός «Διάπλαση» λοιπόν.

—Ναι...

—Αλήθεια;

—Ε, τι, ψέματα;

—Εμείς μέναμε στον Χολαργό.

Άλλη τεράστια σύμπτωση! Εκεί έμενε η αγαπημένη μου ξαδέρφη, η Σοφούλα!

—Μένει η ξαδέρφη μου εκεί, τον πληροφορήσα.

—Κοίτα να δεις σύμπτωση!

—Εμ, ναι.

Γίναμε φίλοι αμέσως (αφού ήμασταν και... συντοπίτες).

Ο Πάνος ήταν αυτό που λέμε «καλό παιδί», από κείνα που θα 'χαναν τον Γεροστάθη υπερήφανο. Παναπέι, για μας, τα αλάνια... βουτυρόπαιδο. Στη γειτονιά δεν θα επιβίωνε ούτε πέντε λεπτά. Δεν έβριζε, δεν μάλωνε και δεν ήξερε καμιά από τις διαδικασίες του «Είσαι μάγκας;»... «Ναι, ρε, είμαι»... «Φτου, κολύμπα»... Ούτε μπάλα ήξερε, ούτε για τους «Μικρούς Ήρωες» είχε ακουστά. Εκείνος διάβαζε «Διάπλαση» κι «Ελληνόπουλο», άντε και τίποτα «Κλασσικά Εικονογραφημένα», αλλά διάβαζε μανιωδώς βιβλία κι αυτό ήταν μεγάλο ευτύχημα γιατί μπορούσαμε ν' ανταλλάσσουμε.

Επίσης, ως Αθηναίος (όχι κάλπικος αυτός), δεν μίλαγε καραγκούνικα κι αυτό ήταν μια ανακούφιση για μένα, γιατί δεν είχα να προσποιούμαι, όπως στη γειτονιά, τον ιθαγενή. Στο σπίτι, με εξαίρεση την Αννούλα, η επίσημη διάλεκτος ήταν η Αθηναϊκή –και δευτερευόντως η γαλλική, λόγω μαντάμ Νίνας. Οπότε ο κάλπικος αθηναϊσμός μου γινόταν πιο εύκολα πιστευτός.

Από τους άλλους ο Θανάσης, που η μαμά του είχε καφενείο στην Αγορά, ήταν που κάναμε παρέα –και που ήταν ο μόνος κουρεμένος με τη χοντρή και τη φούντα μπροστά εκεί μέσα– κι ο Βασίλης, από τη Δευτέρα, που ο μπαμπάς του είχε ένα μεγάλο βιβλιοπωλείο (αμφότεροι οι προαναφερόμενοι γονείς φίλοι του άκρως κοινωνικού πατέρα μου). Αργότερα, την επόμενη χρονιά, προστέθηκε στη συντροφιά ένας τρίτος Πάνος, ο «τρελός επιστήμων», αλλά γι' αυτόν είπαμε κιόλας πολλά σε άλλο πόνημα της σειράς.²

Όλα τους, φευ, «καλά παιδιά», οπότε δεν ήταν να τους παρουσιάζει κανείς στη γειτονιά. Αρκετά προβλήματα είχα ήδη με τη μεταπήδησή μου στο ιδιωτικό, δεν χρειαζόταν να προσθέσω κι άλλα.

—Ούτε διάβασμα, ούτε τίποτα, έλεγε ο Τσίλας στα σκαλιά του Αούτου πειράζοντάς με. Χατηρικά σας περνάνε.

—Τι λε, ρε!...

—Πληρώνουν και προβιβάζονται, πέταγε το καρφί του ο Τάκης (μη χάσει!).

—Σιγά, ρε! Έτσι και είσαι τούβλο μένεις.

—Ναι, καλά...

—Το μόνο καλό στα ιδιωτικά είναι που έχει ωραία γκομενάκια, με βοηθούσε ο Σταύρος.

—Αλήθεια, ρε;

—Για πε...

Αλήθεια ήταν. Τα κορίτσια στο σχολείο αυτό είχαν άλλον αέρα. Στο 5^ο αγορόφερναν, χωριατόφερναν... δεν ξέρω... με εξαίρεση την Αμαλία δεν θυμάμαι καμιά άλλη που να είχα προσέξει. Ενώ εδώ!...

Η Εύη, που ήταν ξανθιά, κι η Άννα, καστανή, ήταν οι πιο ενδιαφέρουσες. Κάθονταν στο ίδιο θρανίο και ήταν φίλες από τα νήπια ακόμα. Διαφορετικά σουλούπια και χαρακτήρες, αλλά μου τράβηξαν αμέσως την προσοχή και επί μακρόν δίσταζα ποια

2 Βλέπε: «Αστροναύτης, Ταρζάν και Αήττητος Εραστής», το δεύτερο βιβλίο των «Θρύλων της Γειτονιάς».

από τις δυο να ερωτευθώ. Μετά ήταν η Βασιλική, μικροκαμωμένη, αλλά πολύ όμορφη –και καλή μαθήτριά, που της πρόσδιε αίγλη. Και οι άλλες δεν ήταν του πεταματού. Ναι, μια χαρά ήταν τα κορίτσια και θα γίνονταν ακόμα πιο μια χαρά την επόμενη χρονιά με τις προσθήκες από την τάξη του Βασίλη, που ήταν κι αυτές μπουκιά και συχώριο κι ας ήταν μικρές.

Ένα από τα μεγαλύτερα πλεονεκτήματα στο καινούργιο σχολείο, με τις διπλές τάξεις, ήταν η μισή ώρα διδασκαλίας. Ο δάσκαλος ασχολιόταν μισή ώρα με τη μια τάξη και μισή με την άλλη. Οι «ελεύθεροι» στη μισή ώρα μπορούσαν ν' ασχοληθούν με ότι ήθελαν –ησύχως βέβαια. Να ετοιμάσουν τα μαθήματα για την επόμενη μέρα, οπότε για το σπίτι δεν είχαμε σχεδόν καθόλου δουλειά, να διαβάσουν από τα βιβλία της βιβλιοθήκης (είχαμε και τέτοια) ή να παίξουν τριότα, να ζωγραφίσουν... να κάνουν ότι ήθελαν. Αρκεί να μην έβγαζαν κιχ, γιατί τότε επενέβαινε δυναμικά ο κυρ-Βασίλης.

Ο οποίος χειροτονούσε κανονικά –και χωρίς χάρακα, άμα δεν τον είχε πρόχειρο. Ήταν ένθερμος οπαδός του χαστουκιού πιστευώ. Και βάραγε δυνατά, δεν χαριζόταν. Ήταν βλέπεις κοντός και χωριάτης, οπότε κάργα κομπλεξαρισμένος. Αυτό όμως άργησα να το καταλάβω.

Ο κυρ-Βασίλης, όπως όλοι οι δάσκαλοι που είχα (ένα μυστήριο πράγμα!), δεν με χώνευε. Έβρισκε ότι ήμουν «ατίθασος» και «ρεμπεσχές» κι έψαχνε να βρει ευκαιρία για να με «νουθετήσει», δια της γνωστής μεθόδου, της μόνης που γνώριζε.

—Θα σε κάνω εγώ Παναγία, πού θα μου πας; μου φώναζε καθώς με χειροτονούσε.

Ευτυχώς δεν το επιχειρούσε σε καθημερινή βάση και μάλλον γι' αυτό δεν τα κατάφερε ο άνθρωπος.

Συνηθισμένος τώρα εγώ από την αγριότητα που επικρατούσε στο δημόσιο εδώ είχα την αίσθηση ότι βρισκόμουν σε διακοπές. Καλά ήταν, αν και για να πω την αλήθεια μου έλειπε ο τζερτζελές. Αλλά δεν μπορεί να τα 'χει κανείς όλα, μην είμαστε πλεονέκτες.

Στη γειτονιά βέβαια δεν τα 'λεγα αυτά. Θα με παίρναν στο φιλό και θα με λέγαν βουτυρόπαιδο. Οπότε φρόντιζα να ζωγραφίζω μια εικόνα με όσο γινόταν μελανότερα χρώματα.

—Έχουμε έναν δάσκαλο που βαράει χαστούκια να σου φύγει ο τάκος, έλεγα υπερηφάνως.

—Σιγά!...

—Τι λε, ρε!... Συγκρίνεται με τον δικό μας, τον Βλαχάκη;

—Εμένα ο Βλαχάκης μου 'ριξε μια μέρα ένα σουτ που πέρασα μέσα από την πόρτα, ρε!

—Εμένα μου 'σπασε ένα δόντι...

—Και μένα μου μάτωσε τη μύτη...

—Αν είχατε τον Βλαχάκη εσείς τα βουτυρόπαιδα θα σας πήγαιναν στο νοσοκομείο, ρε...

—Γιατί, ρε;... Ο δικός μας δεν βαράει;

—Σιγά που σας βαράει!...

—Με το γάντι...

—Αφού, ρε, προχθές ένα παιδί έπεσε κάτω από το χαστούκι που του 'ριξε...

—Ήταν βουτυρόπαιδο, γι' αυτό.

—Εγώ δεν θα 'πεφτα.

—Κι εγώ! Με τίποτα!

—Μια μέρα ολόκληρη να με βάραγε εγώ θα γέλαγα.

—Εγώ θα 'λεγα «βάρα κι άλλο, δεν πονάει».

—Ναι, καλά...

Ήταν μεγάλο πρόβλημα ο βραχνάς του ιδιωτικού στη γειτονιά. Μου πήρε πολύ χρόνο —και κάμποσες γροθοπατινάδες— ώσπου να το ξεχάσουν. Τελικά επρόκειτο περί ποινής εντός της ποινής. Και κάτεργο και ξεφτίλα.

* * *

Αλλά το χειρότερο ήταν στις παρελάσεις. Το έχω πει κι αλλού, αλλά θα το υπενθυμίσω, γιατί η εμπειρία αυτή ήταν από τις πιο τραυματικές.

Ο ιδιοκτήτης και Διευθυντής του Εκπαιδευτηρίου, Δημοτι-

κού και Γυμνασίου (Λύκειο δεν υπήρχε ακόμη, το Γυμνάσιο ήταν εξατάξιο), ο κύριος Μ., ήταν ο μοναδικός στη Λάρισα που φορούσε παπιγιόν. Δεν ξέρω πώς το είχε δει ο άνθρωπος κι ούτε μου δόθηκε ποτέ η ευκαιρία να μάθω. Και καλά αυτός, δικαίωμά του ήταν να εμφανίζεται και με κελεμπία αν ήθελε, το κακό όμως ήταν ότι πάσχιζε να μας κάνει κι εμάς όλους, αγόρια και κορίτσια, δημοτικάκια και γυμνασιόπαιδα, σαν εκείνον!

Κάθισε λοιπόν και σκαρφίστηκε μια στολή που όμοιά της δεν υπήρχε στην οικουμένη ολόκληρη, από τη Γροιλανδία ως τη Γη του Πυρός. Για τους άλλους πλανήτες δεν ξέρω, δεν παίρνω όρκο.

Μπλε μακρύ παντελόνι, φούστα για τα κορίτσια, άσπρο πουκάμισο μακρυμάνικο, μπλε γιλέκο (!!!), άσπρα γάντια και... παπιόν! (Εννοείται μετά του πηληγίου με την κουκουβάγια). Λεγόταν ότι αρχικά σκόπευε να μας υποχρεώσει να τη φοράμε καθημερινά –κατά τα εγγλέζικα πρότυπα– αλλά ευτυχώς κάποιος, που θα του έκοβε πιο πολύ, τον απέτρεψε κι έτσι η απίστευτη αυτή μασκαράτα περιορίστηκε στις παρελάσεις των εθνικών εορτών.

Είχαμε γίνει φυσικά ο περίγελος όλων των άλλων σχολείων. «Γκαρσόνια» μας είπε κάποιος κι αυτό μας κόλλησε. Τα «φίτ, μικρέ, πιάσε μια γκαζόζα περιποιημένη» και «έναν βαρύ γλυκό, παιδί» έδιναν κι έπαιρναν στο χώρο συγκέντρωσης των παρελάσεων, συχνά με συνέπειες που έφταναν ως τη σύρραξη.³

Στη γειτονιά δεν τολμούσα να εμφανιστώ παπιονάτος βέβαια. Όταν ήμουν έτσι μεταμφιεσμένος ακολουθούσα διαδρομές πολύπλοκες καθ' οδόν για το σχολείο, ώστε να αποφύγω το κακό συναπάντημα.

Το ήξεραν όμως οι μάγες και το δούλεμα, όταν πλησίαζαν οι μέρες των παρελάσεων, πήγαινε σύννεφο.

—Γκαρσόοοον!...

—Έφτασεεεεε!...

—Φτιάξε ένα χαμαίμηλο...

3 Βλέπε: «Οι Θρύλοι δεν Ξεχνιούνται» –Ζήτω το Έθνος. Βιβλίο πέμπτο της σειράς.

Πλακωνόμασταν, αλλά είχαν δίκιο.

—Πολύ ρεντίκολο, μωρ' αδερφάκι μου, μου έλεγε ο Γιώργος, ο δικός μου, κατ' ιδίαν.

—Και τι να κάνω;

—Ξέρω κι εγώ, ρε; Να πεις της μάνας σου «εγώ δεν πάω ντυμένος γκαρσόνι».

—Τώρα μάλιστα! Σώθηκες!

—Πες του δάσκαλου να μη σε βάλει.

—Με τι δικαιολογία;

—Ξέρω κι εγώ, ρε; Βρες μια δικαιολογία.

Η σκέψη δεν ήταν κακή, η εφαρμογή της ήταν που παρουσίαζε πρόβλημα. Και μην ξεχνάμε ότι ο κυρ-Βασίλης δεν με χώνευε.

Αλλά τι θα 'χανα να έκανα μια δοκιμή; Το πολύ δυο χαστούκια. Σιγά τα ωά!

Δυο μέρες πριν από την παρέλαση πήγα στο σχολείο κουτσαίνοντας σαν τον Long John Silver στο «Νησί των Θησαυρών».

Φρόντισα βεβαίως να με δει ο δάσκαλος κι όταν τη δεύτερη ώρα μας κατέβασε στο δρόμο για βήμα πήγα να τον πιάσω ιδιαιτέρως.

—Κύριε, έχω στραμπουλήξει το πόδι μου, του λέω μισοκακόμοιρα.

Δεν ενθουσιάστηκε.

—Περαστικά, μου λέει.

—Δεν θα μπορέσω όμως να κάνω βήμα...

—Όσο μπορέσεις.

Έτσι είσαι, ρε κερατά; Θα σου δείξω εγώ!

Έδωσα παράσταση αντάξια ενός Μινωτή στην Επίδαυρο – ίσως να ήμουν και καλύτερος (που δεν είναι και δύσκολο εδώ που τα λέμε). Τόσο που αποδιοργάνωσα εντελώς την πρόβα, έτσι όπως κούτσαινα και τρακάριζαν οι από πίσω πάνω μου.

Είδε κι απέειδε ο κυρ-Βασίλης, πάτησε μια σφυριζιά.

—Βγες έξω ο κουτσός, φώναξε.

—Μα... να προσπαθήσω λίγο ακόμα; επέμεινα εγώ με ηρωισμό κι αυταπάρνηση.

—Τον κακό σου τον καιρό, φώναξε ο δάσκαλος. Μου χαλάς τις γραμμές. Έξω γρήγορα.

Αυτό ήταν! Το τέλειο έγκλημα! Και από συνέπειες... ουδεμία!

Την επομένη στην πρόβα ο δάσκαλος με ρώτησε.

—Πώς είναι το πόδι;

—Χειρότερα, είπα αναστενάζοντας με συντριβή. Αλλά να προσπαθήσω...

—Έξω!

—Μα...

—Έξω!

Την είχα γλυτώσει την παρέλαση! Αν κατάφερνα να πουλήσω την ίδια παράσταση με επιτυχία και στο σπίτι ήμουν θεός!

Αλλά δεν πρόλαβα να χαρώ...

Συχνά στα διαλείμματα, όταν είχαμε μπάλα, χωριζόμασταν σε δυο ομάδες ή κανονίζαμε επικά ντέρμπυ με τις άλλες τάξεις και το στρώναμε στο κλωτσοσκούφι. Όπου βέβαια, επειδή ο χώρος ήταν μικρός, το τελευταίο πράγμα που μέτραγε ήταν η τέχνη και το πρώτο η αμπλαούμπλικη ορμή. Βρισκόμουν δηλαδή στο στοιχείο μου κι όπως δεν είχα την κριτική των άλλων στη γειτονιά να μου κόβει τα πόδια, μεγαλουργούσα! Περισσότερο με ράγκμπυ έμοιαζαν αυτές οι συρράξεις –γιατί σαν αγώνες δεν θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν– αλλά εμείς περνάγαμε μια χαρά κι ας γκρίνιαζε ο κυρ-Βασίλης ότι κάναμε πολλή φασαρία κι ότι εμποδίζαμε τ' άλλα παιδιά στην αυλή να παίξουν (κάτι που συχνά κατέληγε σε ετσιθελική απαγόρευση και πρόσκαιρη κατάσχεση της μπάλας, όταν ο δάσκαλος είχε τις κακές του).

Στο τελευταίο διάλειμμα λοιπόν το στρώσαμε, εμείς εναντίον της Τετάρτης, και βέβαια ξέχασα και το ανάπηρο πόδι και την παρέλαση με το παπιόν και όλα. Για κακή μου τύχη εκείνη τη φορά ο δάσκαλος δεν είχε φαίνεται να κάνει τίποτα στο γραφείο του και βγήκε στο μπαλκόνι να καπνίσει. Στη χειρότερη στιγμή! Όταν ανέτρεπα τον αντίπαλο τερματοφύλακα κι έμπαινα θριαμβευτικά με την μπάλα στα υποθετικά δίχτυα!

—Για έλα εδώ εσύ ο κουτσός, μου φώναξε.

Όταν σε φωνάζει «έλα εδώ εσύ» ο δάσκαλος και οι πέτρες το ξέρουν ότι δεν είναι ποτέ για καλό. Από την έξαψη όμως του αγώνα όπως ήμουν δεν πήγε το μυαλό μου στο χειρότερο. «Θα θέλει να μου κάνει συστάσεις να μην σκοτώνω τους αντιπάλους» σκέφτηκα.

—Έγινε καλά το πόδι; με ρωτάει σκυθρωπά ο δάσκαλος.

Και τότε μόνο θυμήθηκα τη μηχανή που είχα στήσει για να γλυτώσω το ρεζιλίκι.

—Μπα... πονάει όταν το πατάω, είπα.

Ακολουθώντας την αρχή της κατασκοπίας που λέει ότι ενώπιον του εχθρού επιμένεις στο ψέμα που έχεις πει (για το καλό της πατρίδος) μέχρι το τέλος.

—Πονάει, ε; μου κάνει ο κυρ-Βασίλης και μου αστράφτει δυο ξεγυρισμένα χαστούκια που μ' έκαναν ν' ακούσω πατριωτικά εμβατήρια.

Δεν το γλύτωσα το καταραμένο παπιόν, αλλά παραλίγο... Ήμουν απλά καταραμένος. Το ψέμα δεν το είχα. Όποτε το επιχειρούσα μου έβγαινε πάντα σε κακό, ένα μυστήριο πράγμα!

Και μιας και ήρθε η κουβέντα στο ψέμα...

Το ψέμα είναι ο μόνος τρόπος που έχουμε εμείς τα παιδιά για να επιβιώσουμε σ' έναν κόσμο που φτιάξαν οι μεγάλοι για να μας μαντρώσουν μέσα και που είναι γεμάτος με απωθητικούς κανόνες και παράλογες απαγορεύσεις. Αν το πάμε «συμμορφούμενοι προς τας υποδείξεις» θα καταλήξουμε να έχουμε μια ζωή το ίδιο χάλια με τη δική τους, όπως την θέλουν, την οραματίζονται και τους βολεύει εκείνους. Το ψέμα είναι η μόνη άμυνα μας

απέναντι στο καταχθόνιο αυτό σχέδιο της φυτοποίησης μας – ώστε να έχει ο μεγάλος «το κεφάλι του ήσυχο».

Έτσι κι αλλιώς δεν μας πιστεύουν ποτέ. Ίσως γιατί αυτοί οι ίδιοι, που κόπτονται για τις αξίες της αλήθειας και της ειλικρίνειας, δεν λένε ποτέ αλήθεια. Ξέρουν πολύ καλά ότι δεν συμφέρει.

Το ψέμα, όπως όλες οι Καλές Τέχνες, χρειάζεται ταλέντο. Τελειοποιείται κιόλας με την εξάσκηση. Για να τελειοποιηθεί όμως θα πρέπει να το έχεις πρώτα. Το δράμα μου είναι ότι δεν το είχα. Το καλό είναι ότι το κατάλαβα και το αποδέχτηκα αυτό –σαν πικρή αλήθεια– νωρίς. Οπότε και παράτησα κάθε προσπάθεια βελτίωσης. Ψεύτης που δεν θυμάται τα ψέματά που λέει είναι καταδικασμένος. Ο καλός ψεύτης βέβαια πάει πιο μακριά απ' αυτό. Δεν τα θυμάται μόνο, τα πιστεύει κιόλας.

Δεν είχα λοιπόν καμιά ελπίδα. Για να θυμηθώ κάτι θα έπρεπε οπωσδήποτε αυτό να έχει συμβεί. Πότε έπεσε η Κωνσταντινούπολη; Το 1453. Το γράφει το βιβλίο της Ιστορίας και πάει τελείωσε. Ποιος βρήκε στα χαρτάκια την περασμένη Πέμπτη το σπάνιο «Ο Μάγος Κάγια-Μούγια» κι όπου να 'ναι συμπληρώνει τη σειρά για να κερδίσει τη μπάλα; Ο Βάσος, από το φιλικατζήδικο απέναντι από τον Άγιο Κωνσταντίνο. Το ξέρω, γιατί ήμουν εκεί και το είδα.

Αν έρθει τώρα κάποιος να μου πει ότι η Πόλη έπεσε το 1500 –γιατί έτσι τον βολεύει– κι αυτό να λέω όταν με ρωτάνε, μ' έχασε. Στο μυαλό μου έχω το αληθινό γεγονός, το άλλο ξεγλίστρησε κι έφυγε. Κι αν κάποιος μου πει να πω ότι ο Γιώργος κι όχι ο Βάσος βρήκε τον «Κάγια-Μούγια», θα το θυμάμαι μέχρι μισή ώρα το πολύ και μετά θα ψάχνομαι. Γιατί η πληροφορία δεν αντιπροσωπεύει ένα πραγματικό γεγονός.

Μ' άλλα λόγια τα επαγγέλματα του ψευδομάρτυρα και του δικηγόρου ήταν κλειστά για μένα. Κανένα μέλλον εκεί.

Οπότε τι έκανα; Τίποτα. Χαμένος για χαμένος έλεγα την αλήθεια –όταν με ρωτάγαν. Αφ' εαυτού μου ούτε για τι ώρα είναι δεν έδινα πληροφορία (το έχω ακόμη). Έτσι κι αλλιώς πάλι δεν με πίστευαν, αλλά τουλάχιστον δεν είχα το άγχος να θυμάμαι το ψέμα κι αφού την έτρωγα την τιμωρία που την έτρω-

γα, από ντροπιασμένος (που μ' έπιασαν ψευδόμενο) και τιμωρη-
μένος καλύτερα αδίκως τιμωρημένος. Έτσι μου έφταιγε η άδικη
η κοινωνία κι όχι ο εαυτός μου.

Και για μεν τα τρέχοντα είχα βρει το κόλπο της αόριστης
απάντησης.

—Για πού το 'βαλες; ρώταγε η μάνα μου βλέποντάς με έτοι-
μο να ξεπορτίσω.

—Εδώ, έξω...

—Πού έξω;

—Εδώ...

Κι άντε βρες με μετά και καλή επιτυχία!

—Πού ήσουν;

—Εδώ, πιο πέρα...

—Σε φώναζα μια ώρα και δεν άκουγες. Πού είχατε πάει;

—Εδώ...

Όσο πιο πολλές λεπτομέρειες δίνεις στους μεγάλους τόσο
χειρότερα βρίσκεις τον μπελά σου.

Στα σοβαρά ζητήματα όμως είχα υιοθετήσει το κόλπο της
παληκαριάς. Αυτό προέκυψε στο 5°, επί Βλαχάκη, λίγο πριν με-
ταγραφεί κι εκείνος στην Τετάρτη κι εγώ στο ιδιωτικό.

Κάτι λέγαμε με τον Τσίλα όσο ο δάσκαλος έγραφε στον πί-
νακα και ξαφνικά γυρίζει και με βροντώδη φωνή ρωτάει:

—Ποιος μίλησε;

Μου κόπηκαν τα γόνατα, γιατί μου φάνηκε πως κοίταζε κα-
τευθείαν εμένα. Και μέσα στον πανικό μου έκανα αυτό που κάνει
τους λαγούς ήρωες στη μάχη, που αντί να το βάλουν στα πόδια
προς την αντίθετη μεριά, τρέχουν κατευθείαν πάνω στον εχθρό.

—Ε... εγώ, τραύλισα σηκώνοντας το χέρι μου.

—Έλα εδώ.

Είχε έρθει η στιγμή να γευτώ τα χαστούκια και την περίφη-
μη κλωτσιά από τον σατράπη, τις μεθόδους του οποίου εκθειάζε
ο πατέρας μου.

Αντί γι' αυτό ο τύραννος μ' έδειξε στην τάξη.

—Τον βλέπετε αυτόν εδώ; είπε. Είχε το θάρρος και την παληκαριά να παραδεχτεί το λάθος του. Εύγε, παιδί μου. Σε συγχαίρω. Πήγαινε στη θέση σου κι αύριο να μου φέρεις μόνο πενήντα φορές γραμμένο «άλλη φορά δεν θα μιλώ στο μάθημα».

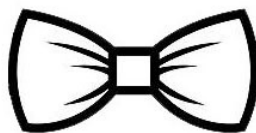
Όταν λοιπόν προέκυψε κάτι παρόμοιο αργότερα στο ιδιωτικό, έβαλα σ' ενέργεια το ίδιο κόλπο πιστεύοντας ότι θα τύχαινα της ίδιας μεταχείρισης.

Προς μεγάλη μου έκπληξη ο κυρ-Βασίλης μ' άρπαξε από τ' αυτί και μου άστραψε δυο χαστούκια μεγαλόπρεπα.

—Και το λες αυτό χωρίς να ντρέπεσαι; φώναξε. Χωρίς να κοκκινίζεις; Καμαρώνεις κι από πάνω; Αμ, θα σε κάνω εγώ άνθρωπο, πού θα μου πας;

Και είχε δίκιο. Διότι η επίσημη θέση του μαθητή, από το Νηπιαγωγείο ως το Πανεπιστήμιο είναι «δεν το έκανα εγώ». Αλλά να το παραδέχεσαι είναι πρόκληση για την ελέω θεού Αρχή. Προκαλείς τον τύραννο, δηλαδή δεν τον υπολογίζεις. «Εγώ το 'κανα, ρε, και σ' έχω γραμμένο», έτσι το εκλαμβάνει ο κάθε κομπλεξικός κυρ-Βασίλης (ειδικά αν είναι κοντός). Νιώθει ότι έχεις σηκώσει δικό σου λάβαρο, έχεις ξεκινήσει αντάρτικο και του αμφισβητείς την εξουσία. Αντί να κρύβεσαι και να λουφάζεις ορθώνεις παράστημα. Τι το κάναμε εδώ, Δημοκρατία, να έχουμε όλοι ίσα δικαιώματα; Ακόμα και οι έγκλειστοι στο κάτεργο βαρυποινίτες σαν εμάς;

Ναι, ήταν δύσκολη αυτή η χρονιά της ποινής (ιδιωτικό) εντός της ποινής (σχολείο), αλλά κουτσά-στραβά πέρασε. Και η επόμενη ήταν σαφώς καλύτερη, γιατί στην Τρίτη που μας προέκυψε ως συγκάτοικος στην αίθουσα βρίσκονταν κάτι χοριτσάκια όνειρο. Κι αυτό άνοιξε για μας, τους μεγάλους πια, νέους ορίζοντες.

P. Colopoulos '00

Η "Αστυλή"

Ένα από τα προσόντα του καινούργιου σχολείου ήταν ότι βρισκόταν στου διαόλου το κάγκελο. Πέρα από την Κεντρική Πλατεία, απέναντι από το Γυμναστήριο και ένα τετράγωνο μετά το Α΄ Γυμνάσιο. Λέω ότι ήταν προσόν γιατί όλοι ξέρουμε ότι όσο πιο μακριά από το σπίτι είναι το σχολείο, τόσο πιο καλά, ένεκα που η απόσταση αποτρέπει τους γονείς από το «να πεταχτούν, να ρίξουν μια ματιά». Όχι ότι οι δικοί μου το συνήθιζαν, αλλά δεν ξέρεις ποτέ, οι μεγάλοι αλλάζουν συνήθειες απροειδοποίητα και μετά εμείς, οι μικροί, τρέχουμε και δεν φτάνουμε. Οπότε καλύτερα μακριά κι αγαπημένοι.

Η πρόσβαση στο σχολείο γινόταν με το λεωφορείο της Αστικής, που έπαιρνα από τη στάση Πλούτωνος, το δρομάκι κάθετο στο σπίτι μας που κατέληγε στην οδό Γεωργίου Α΄, και με κατέβαζε ακριβώς στη γωνία του δρόμου του σχολείου. Ο πατέρας μου, πάντα μεθοδικός κι οργανωμένος, είχε φροντίσει να μου βγάλει ένα «πάσο», κάρτα διαρκείας δηλαδή, κι έτσι ταξίδευα σαν μεγιστάνας.

Ήταν φυσικά η καλύτερή μου! Γιατί έτσι μου δινόταν η ευκαιρία καθημερινά να παρατηρώ τους ήρωές μου –και μελλοντικούς συναδέλφους– εισπράκτορες να κουμαντάρουν το όχημα (ο σωφέρης ήταν απλά υποτακτικός τους) και να δημιουργούν.

Αυτό το «προχώρει, κυρά μου, στο διάδρομο» που είχα βιώσει μικρός με είχε μαρκάρει ανεξίτηλα.⁴

---

4 Βλέπε: «Οι Θρύλοι της Γειτονιάς» –Προχώρει, κυρά μου, στο Διάδρομο. Βιβλίο πρώτο της σειράς.

Την εποχή εκείνη οι σωφροεισπράκτορες της Αστικής, αλλά και του ΚΤΕΛ, υποχρεούνταν να φορούν ένα είδος στολής, δηλαδή γκριζο παντελόνι, πουκάμισο και σακάκι και πηλήκιο, το οποίο πατίκωναν με τρόπο που κατέληγε να θυμίζει περισσότερο τραγιάσκα παρά το σύμβολο της εξουσίας του χωροφύλακα, που ήταν και η κρυφή επιδίωξη της επιβολής ενστόλου υπηρεσίας στους εργαζόμενους στα μέσα συγκοινωνίας. Οι οποίοι δεν το είχαν βεβαίως ανάγκη, γιατί στη συνείδηση του κοινού εκπροσωπούσαν κι αυτοί μια Αρχή και μάλιστα —όπως όλες οι Αρχές στη χώρα αυτή— ελέω θεού. Ο εισπράκτορας κυρίως.

Παράδειγμα.

Ανεβαίνει χωριάτης φουντοτσάρουχος με κοφίνια και κότες.

Αν ο άρχοντας του οχήματος είχε κέφια...

—Για πού το ‘βαλες, μάστορα, με τα κοφίνια και τα πουλερικά; τον αποπαίρνει.

—Να... ιδώ παρακάτ’, πιδάκι μ’... στ’ν αγουρά θα κατιβώ.

—Απαγορεύεται, ρε μπάρμπα...

—Κι πού να τ’ ξιέρου ιγώ, λιβέντη μ’;

—Στο λέω εγώ, τώρα.

—Δεν το ‘ξιρα. Το ‘ξιρα η έρμους;

—Άντε... μπέκα. Να δούμε τι θα γένουμε!...

Του φωνάζει γελώντας ο σωφέρης από μπροστά...

—Ρε συ, Μπάμπη... Άπαξες και γεννήσουν οι κότες, τ’ αυγά δικά μας, έτσι;

—Έννοια σου και θα στα φτιάξω εγώ μάτια, που σ’ αρέσουν, απαντάει ο άρχοντας εισπράκτορας. Κλείσε πίσω... Φύγε!

Όταν όμως είχε ζοχάδες...

—Κοφίνια και κότες απαγορεύονται, μπάρμπα.

—Κι τι να κάνου ιγώ, πιδάκι μ’, τώρα;

—Ξέρω ‘γώ... Πάρε κούρσα.

—Μα...

—Κάτω είπαμε. Δεν θα μου το κάνεις εμένα το λεωφορείο «Εκτελούνται Μεταφοραί».

Τύχαινε τώρα κανέναν φουκαρά να μην έχει φιλά και να του δώσει δεκάριχο, με το εισιτήριο να κοστίζει 1,20.

—Και τι 'μαι 'γώ, κύριος, η Εθνική Τράπεζα;

—Έμεινα από φιλά και...

—Να πας να χαλάσεις... Τι θα πει;...

—Θα χάσω το λεωφορείο.

—Θα πάρεις το επόμενο.

Αν όμως ήταν στις καλές του...

—Καθόλου φιλά, κύριος;

—Τίποτις, μου τα πήραν όλα...

—Και τι θα κάνουμε τώρα;

—Να κατέβω δηλαδή;

—'Ντάξ', μωρέ... Δεν θα γενούμε πλούσιοι από ένα εισιτήριο. Κάτσε και μου τα δίνεις άλλη φορά.

Εξουσία! Ότι ήθελε έκανε! Ήταν να μη ζηλεύω και να μην ονειρεύομαι να βρεθώ κι εγώ στη θέση του μια μέρα;

Το κάπνισμα απαγορευόταν «αυστηρώς», όπως και το «πτύειν» και η «βλασφημία των θείων», υπήρχαν σχετικές πινακίδες. Οι απαγορεύσεις όμως αφορούσαν το φορτίο, τους κοινούς θνητούς. Οι άρχοντες φουμάριζαν του καλού καιρού και κανείς δεν θα σκεφτόταν να τους κάνει παρατήρηση.

Υπήρχαν και οι προνομιούχοι επιβάτες όμως.

—Αντώνη... μια στάση εδώ, στη γωνία, να κατεβάσουμε τη δεσποινίς, φώναζε ο εισπράκτορας του σωφέρη.

—Όπου θέλει η δεσποινίς, απαντούσε ο σωφέρης φρενάροντας.

Εξυπακούεται ότι η εν λόγω δεσποινίς όφειλε να είναι αρχούτως ευειδής κι ευσταλής.

Αλλιώς...

—Δεν έχει στάση εδώ, κυρά μου... Τι είμαστε, κούρσα, να σε πααίνουμε όπου θες;

—Είπα μήπως... επειδής και βρέχει...

—Και τι θα πάθεις; Θα βραχεί η περμανάντ;

Στους «χρήζοντες βοήθειας» όμως υπήρχε άλλος κώδικας.

—Ποιο γαϊδούρι θα μου κάνει τη χάρη να δώσει μια θέση στη γκαστρομένη;

Ερώτηση-διαταγή που πάντα είχε αποτέλεσμα.

Ή πάλι...

—Για να βλέπω μια θέση για τη γιαγιά...

Εδώ καμιά φορά είχαμε αντίδραση της ευεργετημένης.

—Γιαγιά να πεις τη μάνα σου! Που θα με πεις εμένα γρια!

—Καλά, κερία μου, αφόσον είσαι πιτσιρικά κάτσε όρθια.

Δεν τα βάζεις με την Αρχή. Δεν υπάρχει ποτέ περίπτωση να βγεις κερδισμένος.

Το πρωί, που δεν είχε κόσμο, έβρισκα πάντα σχεδόν θέση να καθίσω. Το μεσημέρι όμως, που επέστρεφαν όλοι σπίτια τους για φαγητό, τέτοια περίπτωση δεν υπήρχε. Ως πιτσιρίκος δεν είχα κανένα απολύτως δικαίωμα. Κι αν ξεχνιόμουν και καθόμουν σε θέση που ελευθερωνόταν θα μου το θύμιζε κάποιος στην επόμενη στάση.

—Σήκω, μικρέ, να καθίσει ο κύριος. Αυτά σας μαθαίνουν στο σχολείο;

—Η σημερινή νεολαία!...

—Εξέλιπεν το σέβας!...

—Πού εμείς!...

—Να γιατί θα ρίξει φωτιά ο θεός να μας κάψει!

Σύντομα κατάλαβα ότι οι θέσεις δεν ήταν για μένα. Και για

ν' αποφύγω τις νουθεσίες, είχε δεν είχε κάθισμα ταξίδευα όρθιος –στα σίγουρα.

* * *

Στην Αστική ήταν που γνώρισα τη μέλλουσα κυρία μου.

Την έλεγαν Ευγενία και ήταν η πιο όμορφη γυναίκα που είχα δει στην ως τότε πολυτάραχη ζωή μου. Κι όχι μόνο η πιο όμορφη, αλλά και η πιο έξυπνη, η πιο ενδιαφέρουσα, η πιο ευγενική, όπως το όνομά της υποδήλωνε άλλωστε, και άλλα πολλά.

Υπήρχαν ένα-δυο προβληματάκια μόνο που έστεκαν εμπόδιο στην ευτυχία μας, αλλά άλυτα δεν ήταν, όπως όλα τα προβλήματα άλλωστε σ' αυτή την άχαρη ζωή. Το ένα είχε να κάνει με την κάποια διαφορά ηλικίας που υπήρχε ανάμεσά μας, κάτι στο οποίο όμως ήμουν συνηθισμένος με τις φίλες της μάνας μου, εκείνες που είχαν πιθανότητες να τις παντρευτώ μια μέρα εννοώ. Το άλλο ήταν κάπως πιο ενοχλητικό. Η κυρία Ευγενία ήταν ήδη παντρεμένη. Δυστυχώς δεν με περίμενε, όπως συμβαίνει στα έργα και στα μυθιστορήματα. Αλλά κι αυτό διορθωνόταν. Γιατί μόλις με ερωτευόταν –που κάποια στιγμή, προσεχώς, δεν μπορεί, θα με ερωτευόταν– θα χώριζε αμέσως τον άσχετο που στραβώθηκε να παντρευτεί (σίγουρα από προξενιό) και θα έσπευδε να παντρευτεί εμένα. Αμέσως μόλις τελείωνα με το σχολείο, τις σπουδές μου και το στρατιωτικό. Δηλαδή... αύριο-μεθαύριο.

Αλλά καλύτερα να πάρουμε τα πράγματα –το ρομάντζο μας δηλαδή– από την αρχή.

Την έβλεπα στο λεωφορείο κάθε πρωί. Ανέβαινε φαίνεται σε στάση πριν από τη δική μου. Καθόταν πάντα στο μπροστινό κάθισμα αριστερά, οπότε εγώ είχα βρει το κόλπο να κάθομαι στις πλάγιες θέσεις, στα δεξιά του οδηγού, ώστε να μπορώ να την κοιτάζω (με κατασκοπία βέβαια, κρυφά) χωρίς να καρφώνομαι.

Ήταν ψηλή και λεπτή, με καστανά κοντοκομμένα μαλλιά κι ένα υπέροχο πρόσωπο με λεπτά χαρακτηριστικά και μεγάλα, υπέροχα μάτια, πρασινωπά, σαν τα δικά μου –να που ταιριάζαμε. Ντυνόταν πάντα με ταγιέρ και οι γάμπες της (στοιχείο που πρόσεχα με τη μία στα θήλεα) ήταν οι ωραιότερες που είχα δει

ποτέ. Δηλαδή όλα πάνω της ήταν τα ωραιότερα που είχα δει ποτέ και γι' αυτό φρόντισα να τη ζωγραφίσω, μιας κι έπιανε το χέρι μου, όχι μια και δυο, αλλά πολλές φορές, για να την έχω – φευ από μνήμης.

Η γνωριμία μας έλαβε χώρα με τρόπο κινηματογραφικό και δείχνει πώς λειτουργεί το άτιμο το κισμέτ όταν θέλει καμιά φορά.

Εκείνο το πρωί το λεωφορείο ήταν σχεδόν γεμάτο και οι πλαϊνές θέσεις πιασμένες, οπότε αναρωτιόμουν τι να κάνω, γιατί το κάθισμα δίπλα της ήταν ελεύθερο, αλλά δεν το αποτολμούσα μην και καρφωθώ.

Και ξαφνικά... γυρίζει και με βλέπει.

Είναι όμως κάτι πράγματα που τα διηγείσαι και σου σηκώνεται η τρίχα!

Γιατί δεν με κοίταξε μόνο, αλλά... μου χαμογέλασε!!!

Και δεν μου χαμογέλασε μόνο, αλλά... μου έκανε νόημα με το χέρι να καθίσω δίπλα της!!!

Δίστασα βέβαια κι έγινα κατακόκκινος σαν παπαρούνα (το είχα αυτό το χούϊ και ήταν πρόβλημα για την κατασκοπία), αλλά δεν γινόταν να αρνηθώ γιατί θα καρφωνόμουν χειρότερα. Οπότε έκανα την καρδιά μου πέτρα και κάθισα –άκρη-άκρη.

—Την αγαπημένη σου θέση την έχουν πιάσει, μου είπε χαμογελώντας. Δεν πειράζει για μια φορά, ε;

Ώστε με είχε προσέξει! Αυτό πια κι αν ήταν!

—Ναι, κατάφερα να μουρμουρίσω. Ευχαριστώ.

—Τι ευχαριστείς; μου κάνει (πάντα χαμογελώντας). Θα έχω και παρέα.

Και σκύβοντας εμπιστευτικά προς το μέρος μου (τι υπέροχο άρωμα!) μου ψιθύρισε:

—Έτσι θα γλυτώνω κι από τους ενοχλητικούς. Αφού θα βλέπουν ότι συνοδεύομαι.

Κούνησα το κεφάλι μου με σοβαρότητα έχοντας ψηλώσει μισό μέτρο και κοκκινίσει ακόμα περισσότερο από πριν.

Μετά με ρώτησε πώς με λένε, τι τάξη πάω, αν μ' αρέσει το σχολείο... κι εγώ απαντούσα όπως-όπως ζώντας ένα όνειρο. Αυτά, είπαμε, μόνο στον κινηματογράφο γίνονται!

Λίγο πριν κατεβεί, στη στάση μετά την Πλατεία, ήμασταν ήδη φίλοι –με προοπτικές απεριόριστες φυσικά.

—Αύριο, ε; μου είπε καθώς σηκώθηκε. Ο καβαλιέρος μου, μην το ξεχνάμε.

—Μάλιστα, κατάφερα ν' απαντήσω πετώντας ενδομύχως στα ουράνια.

Γιατί αυτά τα σημαδιακά μια φορά στη ζωή του καθενός συμβαίνουν. Διάβασε όποιο μυθιστόρημα θες να δεις τι λέει.

Κείνο το απόγευμα έβρεχε, ευτυχώς, οπότε κάθισα μέσα και τη ζωγράφισα με την ησυχία μου. Και ξαναζούσα νοερά την πρωινή απίστευτη σκηνή, μαστορεύοντας επιδέξια τους διαλόγους, για να μη λέω συνεχώς «ναι» και «μάλιστα», αλλά να πετάω πνευματώδεις ατάκες, όπως οι πρωταγωνιστές στο σινεμά, που δυστυχώς δεν μου έρχονταν την κρίσιμη στιγμή που διαδραματίζονταν τα γεγονότα, αλλά με καθυστέρηση, μετά.

Υπήρξε κι ένα απρόοπτο. Ήρθε για επίσκεψη η φίλη της μάνας μου, η Λέλα, που δούλευε στο Ταχυδρομείο και με την οποία ήμασταν κατά κάποιον τρόπο λογοδοσμένοι, πολύ πριν πάω σχολείο. Και να που τώρα βρισκόμουν προ διλήμματος!

Γιατί της Λέλας της είχα ιδιαίτερη αδυναμία κι ως εκ τούτου την είχα ζητήσει κανονικά και μου είχε πει: «Εντάξει. Μεγάλωσε εσύ κι εδώ είμαστε». Οπότε ήμασταν αρραβωνιασμένοι, έστω και άτυπα. Τώρα όμως πώς να της έλεγα ότι είχε προκύψει μια άλλη; Λέγονται αυτά; Το λιγότερο να έβαζε τα κλάματα. Κι εμένα, όταν έβλεπα όμορφες γυναίκες να κλαίνε... σκότωσέ με καλύτερα –πόσο μάλλον να είμαι εγώ η αιτία! Οπότε, το άφησα για την ώρα και δεν είπα τίποτα. Τουλάχιστον έως ότου επισημοποιηθεί το πράγμα με την καινούρια και μετά βλέπουμε.

Και πολύ καλά έκανα, γιατί λίγο καιρό αργότερα η Λέλα αρραβωνιάστηκε έναν (μάπα) συνάδελφό της και το πράγμα τακτοποιήθηκε από μόνο του, χωρίς να εκτεθώ εγώ και να μου πέσουν τα μούτρα. Ε, άμα θέλει το κισμέτ, το άτιμο!...

Το ειδύλλιο με την κυρία Ευγενία συνεχίστηκε κανονικά. Κάθε πρωί στην Αστική μου φύλαγε τη θέση και λέγαμε τα δικά μας. Πήρα και θάρρος και της έδωσα και μια ζωγραφιά που της είχα φτιάξει και της έκανε μεγάλη εντύπωση.

—Α, μα είναι υπέροχο! είπε. Θα το κάνω κάδρο να το έχω.

Όλα πήγαιναν κατ' ευχήν, ως τη μέρα που βρήκα τη θέση μου πιασμένη από έναν κύριο κουστουμαρισμένο, που έδειχνε να έχει θάρρος μαζί της.

Η Ευγενία έκανε τις συστάσεις.

—Ο άντρας μου, μου λέει.

Και σε κείνον...

—Ο καβαλιέρος μου, που σου έλεγα.

Μάλιστα.

Ε, καλά, υπάρχουν και τα απρόοπτα. Αλλά το κουράγιο μου και τις ελπίδες μου δεν τα 'χασα. Όπου να 'ταν θα καταλάβαινε ότι ο κουστουμαρισμένος δεν έκανε για κείνη. Οπότε σε ποιον θα στρεφόταν;

Εμ, ναι... όπως στο σινεμά.

Λίγο καιρό αργότερα πρόσεξα πως η αγαπημένη μου είχε στρογγυλέψει, η κοιλιά ειδικά... Κι εντάξει, ένα μωρό έτοιμο δεν θα μας πείραζε... μου άρεσαν τα μωρά... αλλά...

Αλλά συντόμως έπαψα να τη βλέπω στην Αστική. Και βέβαια δεν ήξερα πού να την αναζητήσω.

Ευτυχώς που κανέναν δεν αφήνει ο θεός να πάει χαμένος. Γιατί στο μεταξύ, στο σχολείο είχε προκύψει η Κάκια. Και κάτι μου έλεγε ότι αυτή θα ήταν τελικά η μέλλουσα κυρία μου. Υπήρχε κι εκεί φυσικά το χάσμα της ηλικίας. Εκείνη πήγαινε στην Τρίτη κι εγώ στην Τετάρτη, αλλά δεν μπορούμε να τα 'χουμε κι όλα. Άλλωστε το κισμέτ ήξερε καλύτερα.

Στην Αστική δεν είχα πια παρά την παράσταση που έδιναν οι συνάδελφοι εισπράκτορες. Το πρώτο κάθισμα αριστερά παρέμενε απελπιστικά άδειο, κι ας κάθονταν εκεί όλοι οι άσχετοι. Δεν μπορούμε όμως να τα 'χουμε όλα, ε;

Ωδινή

Λέγεται ότι η μουσική ήταν από τα σημαντικότερα μαθήματα στα σχολεία των αρχαίων ημών προγόνων, τους οποίους, για ψύλλου πήδημα, μνημονεύουμε κάθε λίγο και λιγάκι. Πήγαιναν, λέει, τα παιδιά, με τις λύρες τους και μάθαιναν αρμονία και ωδική, διότι πολίτης Έλλην άμουσος δεν νοείτο. Μακάρι να συνέβαινε το ίδιο και στους επιγόνους, σε μας ας πούμε (λέμε τώρα...). Να πηγαίναμε σχολείο με το μπουζουκάκι και τον μπαγλαμά και να άδαμε, όξω καρδιά, «Της Λαρίσης το ποτάμι που το λένε Πηνειό», αντί να ταλαιπωριόμαστε με προπαίδειες, γραμματικές, γεωγραφίες, θρησκευτικά κι άλλα τέτοια πανάχρηστα. Δεν συνέβαινε όμως.

Κι επειδή δεν συνέβαινε καταλήξαμε να είμαστε ένα έθνος άμουσο και φάλτσο, κουφό στη μελωδία και στον σωστό τόνο. Το «όξω φωνή» αντικατέστησε τη «σωστή φωνή» και μόνο κάτι πανάρχαια γερόντια είναι ακόμα σε θέση να πουν ένα άσμα σωστά –δεν ξέρω γιατί.

Στα σχολεία η Ωδική είναι αγγαρεία ή καζούρα ή και τα δυο. Μια ώρα τη βδομάδα προβλέπει το «ωρολόγιον πρόγραμμα» του Υπουργείου κι αυτή, με διάφορες δικαιολογίες, τα περισσότερα σχολεία την προσπερνάνε. Στο 5^ο για παράδειγμα απουσίαζε εντελώς από τα διδασκόμενα μαθήματα. Όχι όμως και στο καινούργιο σχολείο –την τύχη μου μέσα!

Άπαξ της εβδομάδος (δix όταν προετοιμαζόμασταν για εθνικές ή θρησκευτικές εορτές) μεταβαίναμε το απόγευμα «υποχρεωτικώς» προκειμένου να διδαχτούμε υπό του δασκάλου (που, ως γνήσιος Έλλην, ήταν φυσικά κι αυτός εντελώς άμουσος και φάλ-

τσος) αθάνατα μουσικά αριστουργήματα, όπως «Η Καραγκούνα», «Η Ξανθούλα», το «Μαύρη είναι η νύχτα στα βουνά», «Των εχθρών τα φουσάτα περάσαν», το «Της δεξαμενής οι βατραχοί» (αυτό το τελευταίο σαν επιβράβευση των προσπαθειών μας) κι άλλα τέτοια τερψικάρδια. Χιλιάδες φορές καλύτερα φυσικά από την τριψήφια διαίρεση και την αποστήθιση των αντωνυμιών, αλλά, τι τα θες... η αγγαρεία, αγγαρεία είναι, όπως και να την ονομάσεις.

Αγγαρεία ήταν και για τον κυρ-Βασίλη, που τσουρόβλαχος όπως ήταν κι από σιαπάν⁵ μάλιστα, από μουσική, άντε, μέχρι το κλαρίνο να φτάσει κι αυτό πολύ ήταν, σιγά μην σκάμπαζε από οτιδήποτε κάπως πιο εκλεπτυσμένο και σιγά μην είχε έγκλιση να μας το μάθει σε μας! Μας έστηνε σε μια γωνιά της αίθουσας και μας έβαζε να τραγουδάμε «δυνατά και καθαρά» κουνώντας τα χέρια του όπως νόμιζε, ως άλλος φον Κάραγιαν στο φεστιβάλ του Μπαϋρόιτ, κι ο θεός βοηθός.

Αλλά, ακριβώς επειδή δι' αμφοτέρα τα συμβαλλόμενα μέρη επρόκειτο περί αγγαρείας, η συνεργασία μας κάθε άλλο παρά ιδανική ήταν. Η μεν χορωδία αποτελούσε τον ορισμό του αποσυντόνιστου και του φάλτσου, ο δε διευθυντής ορχήστρας τσαντιζόταν κάθε λίγο και λιγάκι, κι όταν ο μαέστρος τσαντίζεται πάντα οι μουζικάντες την πληρώνουν –νόμος!

Ήμασταν όλοι, ως γνήσιοι νεοέλληνες, παράφωνοι και *tone deaf*, που θα 'λεγαν οι φίλοι μας οι Εγγλέζοι. Κάποιοι βέβαια ήταν πιο παράφωνοι από τους άλλους.

Προσπαθώ να καταλάβω το γιατί και δυσκολεύομαι να βρω μια πειστική αιτία, ακόμα και σήμερα.

Είχαμε την τύχη να ζούμε σε μια εποχή όπου δεν υπήρχαν ακόμα οι μαγικές κονσόλες που μαστορεύουν τον ήχο και μπορούν να κάνουν και τον πιο φάλτσο τραγουδίαρη ίνδαλμα. Επομένως μόνο όποιος ή όποια μπορούσε να πει σωστά το άσμα επιβίωνε στο μουσικό γίγνεσθαι. Κατά συνέπεια οι φωνές που έβγαιναν από το ραδιόφωνο ήταν όλες άψογες και μερικές υπέροχες, ακόμα και στο λαϊκό λεγόμενο ρεπερτόριο, όπου οι απαιτήσεις ήταν κάπως πιο περιορισμένες. Που θα πει ότι οι

---

5 Σιαπάν — προς τα πάνω. Σιακάτ' — προς τα κάτω. Καραγκουνιστί.

επιρροές μας, ακουστικά και τονικά τουλάχιστον, ήταν οι καλύτερες δυνατές. Τότε γιατί μόλις πηγαίναμε να πούμε δυο στιχάκια τραγουδιστά φεύγαν πανικόβλητες οι καλιακούδες από τα κεραμίδια; Μυστήριο!

Σε ότι με αφορά είχα ακόμα λιγότερες δικαιολογίες από τους άλλους. Για πολλούς λόγους. Ένας απ' αυτούς ήταν ότι το ραδιόφωνο στο σπίτι ήταν σχεδόν πάντα ανοιχτό και οι εξαισίες φωνές της Μαίρης Λω, της Στέλλας Γκρέκα, του Γούναρη, του Μαρούδα και άλλων αοιδών του λεγομένου «ελαφρού τραγουδιού», που σχεδόν αποκλειστικά εξέπεμπαν οι κρατικοί σταθμοί (άλλοι σταθμοί δεν υπήρχαν), γέμιζαν την ατμόσφαιρα με μελωδίες που δεν είχαν το παραμικρό ψεγάδι.

Ένας άλλος λόγος ήταν ότι ο πατέρας μου, που ήταν της παρέας και του γλεντιού, συχνά μάζευε στο σπίτι τους φίλους του, τους εμιγκρέδες απ' την Παλιά Πατρίδα, οι οποίοι μετά από μερικά τσιπουράκια, το έριχναν στα νοσταλγικά τραγούδια του τόπου τους, με κάτι φωνές που θα 'λεγε κανείς ότι είχαν κατέβει οι άγγελοι από τον ουρανό. Όταν δε τύχαινε να 'χουμε μουσαφειά τους κουμπάρους από την Αγία Βαρβάρα τότε η φωνή της Βασιλικής, αλλά και της μητέρας της, συνοδεία του βιολιού του κουμπάρου, κατέβαζαν κι όσους αγγέλους δεν είχαν καταφέρει να κατεβάσουν οι Ρώσοι.⁶

Αλλά ο σπουδαιότερος λόγος ήταν η... κληρονομικότητα.

Κι όχι, δεν αναφέρομαι ούτε στη μάνα μου, που ήταν εντελώς ψάρι, ούτε στον πατέρα μου, που τραγουδούσε μεν, αλλά χωρίς ιδιαίτερες φιλοδοξίες. Αναφέρομαι βεβαίως σε κείνη που, κατά τη δική μου πεποίθηση (κι ελπίδα), ήταν η πραγματική μου μητέρα. Μιλώ φυσικά για την υπέροχη, τη μοναδική Ροζίτα Σεράνο, η οποία είχε περάσει ένα φεγγάρι από το «Αλκαζάρ» και που απεδείχθη ότι ήταν παλιά φίλη του πατέρα μου, από την εποχή που εκείνος ήταν δοκιμαστής κινητήρων στη Γερμανία. Την είχα γνωρίσει τότε από κοντά και η λατρεία με την οποία με περιέβαλε, συν την απaráμιλλη ομορφιά και γοητεία της, με έπεισαν ότι εδώ βρισκόμουν προ ενός πολύ καλά φυλαγμένου «τρομερού μυστικού». Κι όπως οι ημερομηνίες της γνωρι-

6 Βλέπε: «Οι Θρύλοι δεν Ξαποσταίνουν –Ποτέ» –Εμιγκρέδες και Κουμπάροι. Το τέταρτο βιβλίο της σειράς.

μίας της με τον πάντα ανήσυχο και άκρως κοινωνικό πατέρα μου βρέθηκαν να ταιριάζουν... ε, τα συμπεράσματα δικά σας. Εμένα δεν μου έμενε σχεδόν καμιά αμφιβολία, κι όσο μεγαλύτενα και διαπίστωνα πόσο διαφορετικός ήμουν από την «κυρία που με φιλοξενούσε», τόσο η εκδοχή της Ροζίτας, ως πραγματικής μου μητέρας, εδραιωνόταν.

Με τέτοιες κληρονομικές καταβολές λοιπόν δεν υπήρχε δικαιολογία στον ευαίσθητο τομέα του άσματος να μην έβγαινα εφάμιλλος, αν όχι ανώτερος, του μεγάλου Καρούζο! Αλλά, φευ, δεν ήταν έτσι τα πράγματα.

Μουσικό αυτί δεν διέθετα, ούτε και καμιά ιδιαίτερη αυτογνωσία εδώ που τα λέμε, αλλά ακόμα κι έτσι καταλάβαινα ότι το δεύτερο βαπτιστικό μου όνομα θα έπρεπε να είναι Φάλτσος. Και για να το καταλαβαίνω εγώ σκέψου τι καταλάβαιναν οι άλλοι!

Όχι ότι στενοχωριόμουν ιδιαίτερα δηλαδή, γιατί σιγά μην γινόμουν τραγουδιάρης όταν μεγαλύτενα (αυτά που κοροϊδεύουμε);, όμως, όπως και να το κάνουμε όταν είσαι μπόμπιρας – καλά, κι αργότερα, δεν λέω...– δεν θες να υστερείς σε τίποτα. Μου είχε κολλήσει το «άσχετος» σε ότι αφορούσε τη μπάλα, να μου κόλλαγε και το «άφωνος»; Πάει; Δεν πάει.

Κάθισα κάτω να το εξετάσω το πράγμα επιστημονικώς. Ωραία φωνή είχα –μου το ‘χαν πει καναδυό κορίτσια– αλλά όταν μιλούσα, μόλις έπιανα το άσμα τρώμαζα τις καλιακούδες. Γιατί; Το κοίταξα από ‘δώ, το κοίταξα από κει, στο τέλος το βρήκα.

Φαλτσάριζα διότι, προσπαθώντας να μιμηθώ τον αυθεντικό ερμηνευτή ή ερμηνεύτρια, όπως ακουγόταν στο ράδιο, το ‘πιανα πολύ ψηλά. Οπότε στο πρώτο σπάσιμο της φωνής, στο πρώτο τσαλίμι, πήγαινα κατά διαόλου. Γιατί; Διότι δεν ήμουν τενόρος, βαρύτονος ήμουν –και δεν το ‘ξερα. Χαμήλωνα τον τόνο (δεν ήταν κι εύκολο) και να που έβγαινε μια χαρά το άσμα! Γιατί έτσι οι φιοριτούρες και οι κορδέλες εξομαλύνονταν από μόνες τους. Βέβαια δεν γινόταν να φωνάζω τέρμα, αλλά ούτε και φαλτσάριζα. Κι έτσι, όταν τα βράδια του καλοκαιριού πιάναμε το τραγούδι στη γειτονιά εγώ έκανα «δεύτερη φωνή» και το αποτέλεσμα ήταν άψογο. Όλοι οι άλλοι έκαναν «πρώτη φωνή», αλλά κανείς δεν σκεφτόταν να με κατηγορήσει πια για φάλτσο.

Αντιθέτως ήμουν το απαραίτητο καρύκευμα στη μουσική πανδαισία που προσφέραμε.

Μοναχικός ήταν κι αυτός ο δρόμος, φευ! Αλλά τι να κάνουμε, αυτά έχει η μοναδικότητα. Ήμουν ένας βαρύτονος σ' έναν κόσμο τενόρων. Πάλι καλά που το κατάλαβα νωρίς.

Αυτό λοιπόν πήγα να κάνω και στην Ωδική.

Αλλά είπαμε, δεν είπαμε; Ο μπουρτζόβλαχος ο κυρ-Βασίλης ήταν ντιπ-καταντίπ άμουσος. Και να μ' ακούσει να κάνω «δεύτερη φωνή» τρελάθηκε.

—Τι κάνεις εκεί; μου φωνάζει.

—Δεύτερη φωνή, του λέω.

—Και ποιος σου 'πε να κάνεις δεύτερη φωνή;

—Κανέννας. Είναι το φυσικό μου.

—Τον κακό σου τον καιρό! Θα το λες όπως σας το 'δειξα εγώ.

Το έλεγα λοιπόν όπως μας το 'δειξε και φαλτσάριζα του θανατά.

Με άρπαζε από το αυτί και χραπ-χρουπ, τα δυο χαστούκια που ήταν η ταρίφα.

—Το κάνεις επίτηδες! ούρλιαζε κοκκινίζοντας πιο πολύ απ' ότι ήταν το φυσικό του.

—Όχι, κύριε, διαμαρτυρόμουν εγώ. Έτσι μου βγαίνει.

—Οχιά! Να το λες όπως οι άλλοι.

Το 'λεγα όπως οι άλλοι και είχαμε τα ίδια.

Μερικά χαστούκια αργότερα ο δάσκαλος πείστηκε επιτέλους ότι ο βαρύτονος δεν γίνεται τενόρος όσο ξύλο κι αν φάει.

—Δεν θα τραγουδάς, μου λέει. Θ' ανοιγοκλείνεις το στόμα και δεν θα βγάζεις άχνα. Μόνο εκεί στο τέλος που κάνουμε «οοοό» θα το λες κι εσύ.

Ξεκίναγε λοιπόν το άσμα, playback, πριν από την επίσημη καθιέρωσή του εγώ, και μόνο στο «οοοοό» και στα «αααά»

έμπαινα μέσα –όξω φωνή. Το κακό ήταν ότι ενθουσιαζόμουν από τη συμμετοχή και για να βγάλω το άχτι μου από τη μουγγαμάρα τράβαγα κάνα-δυο-τρία «ο» ή «α» παραπάνω. Πράγμα που αποσυντόνιζε τη χορωδία κι επέσυρε την μήνη του κυρ-Βασίλη –με τις γνωστές συνέπειες.

—Δεν θα βγάζεις άχνα, με διέταξε στο τέλος. Ούτε «οοοοό».

—Τότε γιατί να έρχομαι; απόρησα εγώ (με το δίκιο μου).

—Γιατί έτσι! Δεν γλυτώνει κανείς από την Ωδική, με πληροφόρησε ο εξάαιρετος αυτός παιδοτρίβης.

Από την Ωδική δεν γλύτωσα, αλλά γλύτωσα από κείνον, καθώς στην αρχή της χρονιάς της Τετάρτης εκλήθη να υπηρετήσει την μητέρα πατρίδα και να ταλαιπωρήσει, αν του δίναν εξουσία –που ήταν πιθανό, γιατί και στο άλλο κάτεργο, του στρατού, κάτι τέτοιους χρειάζονταν–, τίποτα άλλα παιδάκια εκεί, μεγαλύτερα. Τη θέση του πήρε ο κύριος Βίκτωρ. Ένας ψηλός, παχουλούτσικος μάλλον, αγέλαστος θεούσος, που αμέσως καθιέρωσε τον υποχρεωτικό εκκλησιασμό κι επανέφερε τον χάρακα αντί των σκαμπιλιών. Ούτε αυτός με συμπάθησε, αλλά αυτό ήταν πια δεδομένο και δεν μου έκανε εντύπωση.

Ο κύριος Βίκτωρ δεν ήταν άσχετος περί τα μουσικά, όπως ο μπουρτζόβλαχος που μας έφυγε, αλλά η μουσικογνωσία του περιοριζόταν στα εκκλησιαστικά. «Δεν υπάρχει ανώτερο είδος μουσικής από τη Βυζαντινή» μας δήλωσε ευθαρσώς στο πρώτο κιόλας απόγευμα της Ωδικής μαζί του. Και βάλθηκε να μας το αποδείξει προσθέτοντας στο πατριωτικό μας ρεπερτόριο απολυτίκια, ύμνους και ψαλμουδιές, όπως «Τη Υπερμάχω» και χριστιανικά τραγουδάκια όπως «Τα Χριστιανόπουλα» κλπ.

Ο κύριος Βίκτωρ ήξερε επίσης τι είναι η «δεύτερη φωνή» και την καθιέρωσε κάνοντας τις επιλογές του με τρόπο απλό. Τα κορίτσια θα έκαναν πρώτη φωνή και τ' αγόρια δεύτερη, κάτι που με χαροποίησε ιδιαίτερα, γιατί είχα βαρεθεί πια τη μουγγαμάρα.

Καμιά φορά, στο τέλος της ταλαιπωρίας, όταν ο μαέστρος ήταν στις καλές του, μας ρώταγε τι θέλαμε να πούμε «για να κλείσουμε ευχάριστα». Συνήθως ζητούσαμε τους «Βατραχούς» ή το «Ήταν ένα μικρό καράβι» ή κάτι τέτοιο τέλος πάντων, για να

πετάξουμε από πάνω μας το λιβάνι και την εκκλησιαστική μαυρίλα.

Κι εκεί ήταν που μια μέρα έγινε η στραβή.

Στο σπίτι μας το περασμένο βράδυ είχαν έρθει κάτι φίλοι τα πατέρα μου «για ένα τσιπουράκι και παρέα» και η κουβέντα πήγε, όπως συνέβαινε συχνά τότε ακόμη, στην Κατοχή, τους Γερμανούς, τους μαυραγορίτες και φυσικά στο Αντάρτικο, μιας κι όλοι τους είχαν βγει στο κλαρί την ηρωική εκείνη εποχή.

Η καλύτερή μου –και η χειρότερη της μάνας μου! Που τους έλεγε να μη μιλάνε δυνατά «μην ακούσει κανείς απέξω».

Τσιπουράκι στο τσιπουράκι και ιστορία στην ιστορία η ομήγυρη ήρθε στο κέφι και κάποια στιγμή πιάσαν τα άσματα τα δικά τους, τα ηρωικά, που μιλάγαν για «άρματα» και «λεφτεριά» κι έκαναν τη μάνα μου να τρέχει να κλείσει πόρτες και παράθυρα αλαλιασμένη.

Εγώ φυσικά κατενθουσιασμένος, μέχρι που με στείλαν για ύπνο, πάνω στο καλύτερο, ως συνήθως, ν' αποκοιμηθώ στους ήχους του «Βροντάει ο Όλυμπος, αστράφτει η Γκιώνα»...

Την επομένη είχαμε Ωδική. Κι ο κύριος Βίκτωρ βρισκόταν στις καλές του.

—Ποιο θέλετε να πούμε τώρα; μας ρωτάει στο τέλος, αφού μας είχε βγάλει την πίστη με την «Υπερμάχω».

—Τους βατραχούς, τους βατραχούς...

—Το μικρό καράβι...

—Την ξανθούλα...

—Αυτό που λέει «Στ' Άρματα, στ' Άρματα», αιτούμαι εγώ.

Είδα τον κύριο Βίκτορα ν' αλλάζει δέκα χρώματα.

—Τι;!!!...

—«Στ' Άρματα, στ' Άρματα», λέω εγώ ανυποψίαστος.

Το χρώμα του καλού μας δασκάλου σταθεροποιήθηκε σε μια κοκκινοβυσσινί απόχρωση. Κραδαίνοντας τον επίφοβο χάρακα κατέπλευσε φουριόζος καταπάνω μου.

—Άνοιξε το χέρι! μου φωνάζει.

—Μα...

—Το χέρι!

Το άνοιξα και... χράαααπ!

—Και τ' άλλο!

Χρούουουπ!

—Πού τ' άκουσες αυτό; μου φωνάζει έξαλλος.

Δεν καταλάβαινα την έκρηξή του, αλλά κατάλαβα ότι κάτι με το άσμα είχε να κάνει —ως εκεί μου έκοβε.

—Στο... ράδιο, είπα ψευδόμενος αυθορμητώς.

—Στο... ράδιο;!!! ούρλιαξε ο δάσκαλος. Άνοιξε ξανά το χέρι!

Και η διαδικασία... χραπ, χρουπ!

—Θα σου μάθω εγώ!...

—Μα τι έκανα; απόρησα (ειλικρινά).

—Τι έκανες; Ρωτάς τι έκανες;!!! Που μου ξεφουρνίζεις εδώ κομμουνιστικά εμβατήρια;!!! Ε;

—Τι θα πει κομμουνιστικά; ρώτησα ακόμα πιο απορημένος —γιατί τέτοιες απαγορευμένες λέξεις πού να τις ακούσω ο έρμος;

—Να μη σε νοιάζει! φώναξε ο ευσεβής κύριος Βίκτωρ. Εσύ να κοιτάς τα μαθήματά σου. Ακούς;

Άκουγα, αλλά δεν καταλάβαινα.

Το ίδιο βράδυ το αετίσιο μάτι του πατέρα μου πρόσεξε ότι τα χέρια μου ήταν πρησμένα. Ήμασταν οι δυο μας στην τραπεζαρία, εκείνος διαβάζοντας την αθηναϊκή εφημερίδα του κι εγώ μελετώντας τον τελευταίο «Μικρό Ήρωα» που μόλις είχε έρθει.

—Τι έκανες πάλι, βρε λούστρο; με ρώτησε.

—Τι έκανα, τίποτα, απάντησα με κάθε ειλικρίνεια.

—Πώς τίποτα; Αφού τις μάζεψες από τον δάσκαλο. Δεν βλέπω;

—Α, αυτό...

—Για λέγε...

—Δεν ξέρω, είπα και πάλι με κάθε ειλικρίνεια. Κάτι για... κομμουνιστικά...

Είδα την έκφρασή του ν' αλλάζει σε μια εικόνα υπέρτατης έκπληξης.

—Τι;!!!

Του διηγήθηκα το περιστατικό στην Ωδική.

—Ωχ! είπε όταν τελείωσα. Θάλασσα τα 'χανες πάλι!

—Γιατί; απόρησα. Αφού είναι ωραίο τραγούδι.

Ο πατέρας μου άφησε έναν βαθύ αναστεναγμό.

—Ωραίο μπορεί να είναι, είπε. Αλλά απαγορεύεται να το λέμε.

—Αφού εσείς το λέγατε χθες...

—Άλλο εμείς.

Σωστά. Όπως πάντα, δυο μέτρα και δυο σταθμά.

Ο πατέρας μου αναστέναξε ξανά, άφησε την εφημερίδα του κι άναψε τσιγάρο.

Ο πατέρας μου αναστέναξε ξανά, άφησε την εφημερίδα του κι άναψε τσιγάρο.

—Έχεις μεγαλώσει πια και πρέπει να ξέρεις ορισμένα πράγματα, είπε. Τότε, στην Κατοχή, όταν μπήκαν εδώ οι Γερμανοί κι οι Ιταλοί, κάποιοι από μας δεν κάθισαν με σταυρωμένα χέρια να τους κοιτάζουν και να περιμένουν πότε θα ξεκουμπιστούν από μόνοι τους.

—Ξέρω, είπα. Όπως στον «Μικρό Ήρωα».

—Ναι, γειάσου. Έτσι ακριβώς. Πήραμε λοιπόν τα όπλα κι ανεβήκαμε στο βουνό να τους πολεμήσουμε, ενώ κάτι άλλοι επιτήδειοι πουλούσαν τον ντενεκέ το λάδι όσο ένα σπίτι και θησαύριζαν, κι άλλοι πάλι, κάτι καθάρματα, φόρεσαν κουκούλες και συνεργάστηκαν με τον εχθρό.

—Τα λέει και στον «Μικρό Ήρωα», είπα ενθουσιασμένος.

—Μπράβο. Οπότε, άλλοι πολεμούσαν κι άλλοι μάζευαν λεφτά στην καμπούρα του κοσμάκη. Τα 'φερε τώρα έτσι ο διάολος κι όταν ξεκουμπίστηκαν καμιά φορά οι Γερμαναράδες και πήγαν στον αγύριστο, μ' έναν μυστήριο τρόπο αυτοί που πολέμησαν βρέθηκαν από κάτω κι οι άλλοι από πάνω.

Τον άκουγα μ' ανοιχτό το στόμα. Αυτά ούτε στο σχολείο μας τα μάθαιναν, ούτε ο «Μικρός Ήρωας» τα έλεγε.

—Και τι έγινε; συνέχισε ο πατέρας μου. Αυτοί που είχαν μεν τη φωλιά τους χεσμένη, αλλά που βρέθηκαν πάλι να κάνουν κουμάντο, φρόντισαν να βγάλουν τους άλλους, εκείνους που αντιστάθηκαν, σκάρτους. Και να τους κυνηγήσουν ανελέητα. Θα καταλάβεις καλύτερα όταν μεγαλώσεις κι άλλο.

—Και τώρα καταλαβαίνω...

—Ναι, αλλά την πάτησες με το τραγούδι.

—Είπα ότι το άκουσα στο ράδιο, του εξήγησα.

Ο πατέρας μου έβαλε τα γέλια.

—Φαντάζομαι χαρές που θα 'κανε ο δάσκαλος! είπε.

—Εμ, γι' αυτό τις έφαγα...

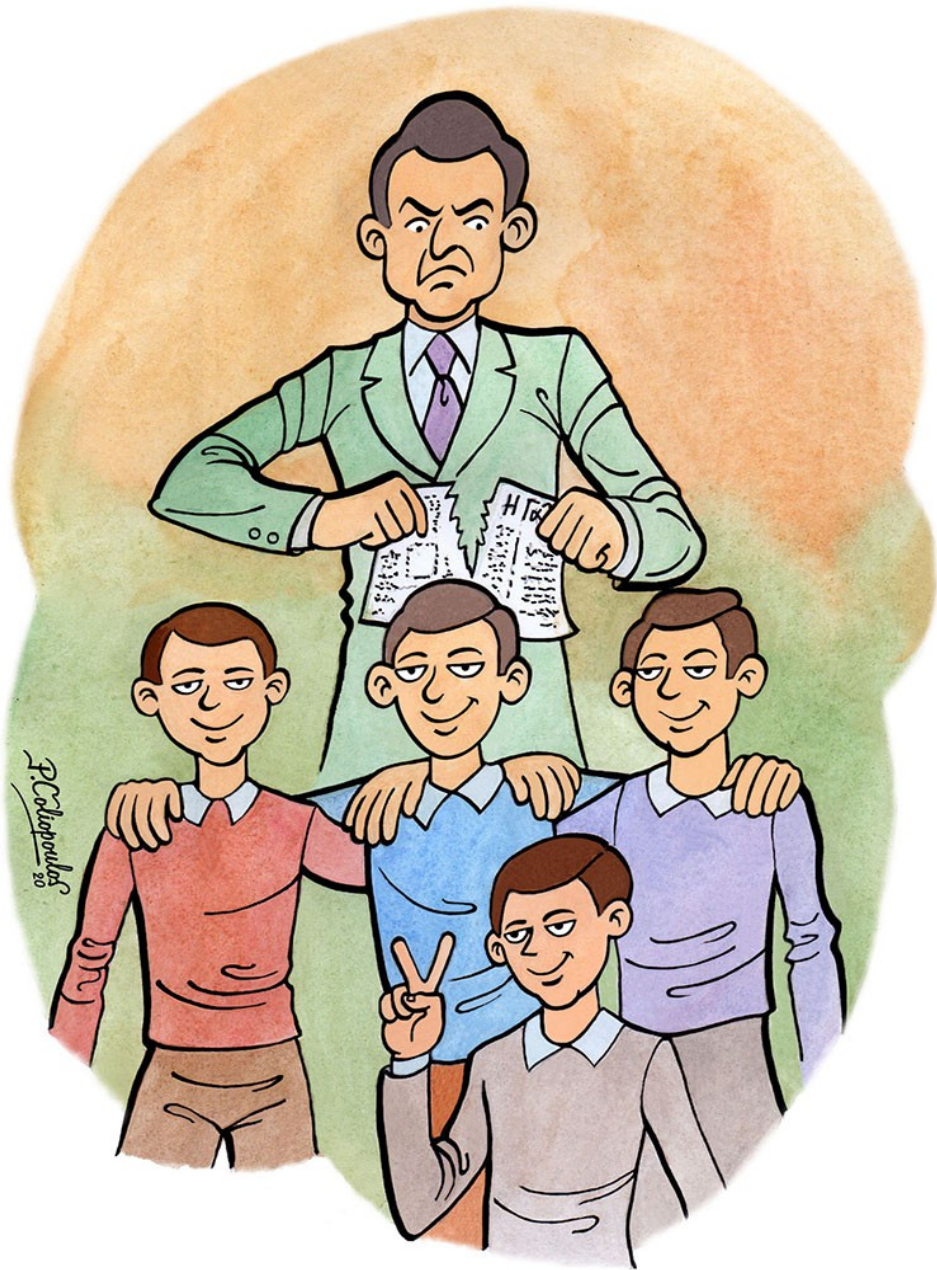
—Αυτά τα τραγούδια τ' απαγόρευσαν, εξήγησε. Αυτοί που λέγαμε... που έχουν τη φωλιά τους χεσμένη. Για να μη θυμάται ο κόσμος τους άλλους, που πολέμησαν και μετά βρέθηκαν στην απέξω.

—Αλλά εσείς εδώ τα τραγουδάγατε, παρατήρησα.

—Άλλο εμείς.

Ο κύριος Βίκτωρ δεν μας ξαναρώτησε τι τραγουδάκι θέλαμε να πούμε στο τέλος της Ωδικής.

Οι Δημοσιογράφοι

 δημοσιογράφος δεν ήταν από τα επαγγέλματα που ενέπνεαν την εποχή εκείνη, πριν ανακαλύψουν οι πλατιές λαϊκές μάζες τον ρόλο –φανερό και κρυφό– που έπαιζε η καθόλου συμπαθής αυτή συντεχνία στην (ύπουλη) διαμόρφωση της κοινής γνώμης. Δεν υπήρχε και τηλεόραση τότε ακόμη για να συντελέσει (ύποπτα) στη δημιουργία ψεύτικων κι αρνητικών προτύπων.

Κανένας στη γειτονιά ή στο σχολείο δεν οραματιζόταν να γίνει δημοσιογράφος, όπως κανείς δεν οραματιζόταν να γίνει λογιστής. Όλοι είχαμε ανώτερες φιλοδοξίες. Εξερευνητές, κυνηγοί αγρίων θηρίων, Ζορρό, πειρατές, αεροπόροι, αστροναύτες, εισπράκτορες της Αστικής ή του ΚΤΕΛ... τέτοια ηρωικά. Ο δημοσιογράφος ήταν ένας γραφιάς που, κλεισμένος μέσα σ' ένα μίζερο γραφείο, μετέφερε τις ειδήσεις στο χαρτί για να τυπωθούν στην εφημερίδα. Ήταν κοντός, καραφλός, με γυαλιά κι ετοιματζήδικο κοστούμι από τα παλιατζήδικα. Ποιος ήθελε να γίνει κοντός, καραφλός και φυλακισμένος σε τέσσερις τοίχους;

Η εφημερίδα βέβαια ήταν μεγάλη υπόθεση. Σε πληροφορούσε για το τι γινόταν στον κόσμο, ποιος πλακώθηκε με ποιον στη Βουλή, πόσες γκολάρες έβαλε ο Θρύλος στον ξεφτίλα τον Βάζελο, είχε φωτογραφίες –καμιά φορά κι ενδιαφέρουσες κυριών με μαγιό–, είχε γελοιογραφίες, σταυρόλεξα, κι όταν πάλιωνε τις έκανε χωνί ο μπακάλης για να βάζει μέσα τις καραμέλες ή να τυλίγει τις ρέγγες... ήταν τέλος πάντων ένα πράγμα χρήσιμο, αν όχι απολύτως απαραίτητο. Και είχε κύρος. «Το έγραφε η εφημερίδα» έλεγαν και ήταν σχεδόν το ίδιο έγκυρο σαν να το είχε πει το ράδιο.

Και δεν μας πέραγα από το μυαλό ότι την εφημερίδα την έφτιαχναν οι δημοσιογράφοι. Αλλά και να μας πέραγα πάλι δεν θ' αλλάζαμε γνώμη για δαύτους. Δεν υπήρχε ενδιαφέρον γι' αυτό το μίζερο επάγγελμα, πώς να το κάνουμε! Μ' άλλα λόγια, από ένστικτο πες, είχαμε πάρει τις αποστάσεις μας απ' αυτή την κακοτοπιά.

Και νά που τα 'φερε έτσι η τύχη ώστε να γίνουμε και οι ίδιοι –εν αγνοία μας– αυτό που αντιπαθούσαμε, δηλαδή κοντοί, καρραφλοί και με γυαλιά. Σχεδόν.

Δεν θυμάμαι ποιος είχε τη φαινή ιδέα. Ίσως ο Πάνος Β., ο τρίτος Πάνος, που προστέθηκε στη συντροφιά από την Τετάρτη, ο τρελός επιστήμων –και συνεταιίρος μου στο μεγαλεπήβολο διαστημικό εγχείρημα που επεξεργαζόμουν– κι ο οποίος είχε συνήθως κάτι τέτοιες παλαβές ιδέες.

—Εφημερίδα; Τι εφημερίδα;

—Πώς είναι οι εφημερίδες, ρε; Ε, τέτοια.

—Εμείς;!!!

—Γιατί, δύσκολο είναι;

—Αμ τι, εύκολο;

—Σιγά τη δυσκολία! Τη γράφουμε, κάνει κι ο Πάνος (εγώ) μερικά σκίτσα, την τυπώνουμε και την πουλάμε.

—Και τι θα γράφουμε;

—Ότι θέλουμε. Για το διάστημα, για κατασκοπία, για τα νέα της τάξης, για τους αγώνες που παίζουμε στο διάλειμμα –άμα κερδάμε... Τέτοια.

Καλό ακουγόταν.

—Λες;

—Εμ, λέω.

—Και πότε θα τη γράφουμε;

—Όταν κάνει μάθημα στην Τρίτη –κι ο Βασίλης (που πήγαινε στην Τρίτη) όταν κάνουμε μάθημα εμείς– κι ότι περισσέψει για το σπίτι.

—Και τα μαθήματα;
—Χέστα τα μαθήματα. Όπως-όπως.
Αυτό να μου πεις. Σάματι μαθαίναμε τίποτα της προκοπής;
—Και θα μας αφήσει ο δάσκαλος;
—Γιατί να μη μας αφήσει; Αφού θα καθόμαστε ήσυχα.
Υπήρχε βέβαια και το πρακτικό μέρος του όλου εγχειρήματος, που το έθεσε ο Πάνος Ι.
—Και πώς γίνεται μια εφημερίδα; αναρωτήθηκε.
—'Ντάξ'...
—Ξέρω κι εγώ;...
—Τη γράφουμε.
—Και μετά;
Μετά τι;
—Να δούμε πώς γίνονται οι αληθινές εφημερίδες, πρότεινε ο Βασίλης. Όπως η «Ελευθερία».
—Ναι, ρε... Αυτό να κάνουμε...
—Πώς όμως;
Εκεί θυμήθηκα ότι ο πατέρας μου ήταν φίλος με τον κύριο Δημητρακόπουλο, τον εκδότη της «Ελευθερίας». Νά που κι οι πατεράδες καμιά φορά μπορεί να φανούν χρήσιμοι!
—Εγώ, λέω, έχοντας πλήρη συνείδηση της σπουδαιότητάς μου.
—Εσύ τι;
—Θα το φροντίσω.
—Πώς, ρε;
—Θα σας πω μετά. Με κατασκοπία.
Αμ τι; Θα άφηνα την ευκαιρία να κοχορευτώ να πάει χαμένη;
Το ίδιο βράδυ πλεύρισα με τρόπο τον πατέρα μου καθώς

διάβαζε ευλαβικά τη βραδινή του εφημερίδα, την «Αθηναϊκή», που μόλις είχε φέρει ο Ηλίας, ο εφημεριδοπώλης.

- Μπαμπά... Να σε ρωτήσω κάτι;
- Αν είναι για την αριθμητική σου πολύ ευχαρίστως.
- Την έκανα την αριθμητική, δεν είναι αυτό.
- Την έκανες; Για φέρε να δω...
- Θα στη φέρω... Άλλο θέλω να ρωτήσω.
- Άλλο; Τι έκανες πάλι;
- Εγώ; Τίποτα. Για την εφημερίδα λέω...
- Για την εφημερίδα; απόρησε ο πατέρας μου.
- Ναι. Πώς γίνεται μια εφημερίδα;

Κατέβασε την «Αθηναϊκή» και με κοίταξε έκπληκτος πάνω από τα πρεσβυωπικά του ματογυάλια. Βλέπεις, τέτοιου είδους ερωτήσεις, για πρακτικά, οπότε «χρήσιμα», θέματα δεν συνήθιζα να κάνω.

- Χμμ..., έκανε. Πώς γίνεται μια εφημερίδα...
- Μάλιστα.
- Πρώτα απ' όλα οι δημοσιογράφοι συγκεντρώνουν το υλικό...
- Καλά, αυτό το ξέρω. Μετά;...
- Αφού συγκεντρωθεί το υλικό, από τα ρεπορτάζ και τα Πρακτορεία Ειδήσεων κάθονται να γράψουν...
- Ξέρω... ξέρω... Μετά...
- Ξεράδια ξέρεις. Μετά ο αρχισυντάκτης αποφασίζει τι θα μπει και πού. Πρωτοσέλιδο, στη δεύτερη σελίδα, στην τρίτη και ούτω καθεξής.
- Ναι... ναι... Μετά;
- Μετά πάει στο τυπογραφείο.
- Όπα! Εδώ είμαστε.
- Τυπογραφείο;

—Για την εκτύπωση. Αφού δε εκτυπωθεί, κόβεται και διπλώνεται από ειδικές μηχανές...

Ειδικές μηχανές!!!...

—...και φεύγει για τα πρακτορεία διανομής...

Πρακτορεία διανομής!!!...

Είδε την έκπληξή μου και χαμογέλασε.

—Αμ, τι νόμιζες; είπε. Ξέρεις πόσοι άνθρωποι δουλεύουν για να φτάσει μια εφημερίδα στα χέρια μας, όπως καλή ώρα αυτή εδώ η «Αθηναϊκή»;

—Και η δική μας η «Ελευθερία» το ίδιο; ρώτησα.

Η «Ελευθερία» ερχόταν στο σπίτι το πρωί.

—Βεβαίως. Όλες οι εφημερίδες απαιτούν σκληρή εργασία πολλών ανθρώπων για να κυκλοφορήσουν. Διότι η εργασία...

Α, όχι κήρυγμα για τα καλά της εργασίας τώρα!...

—Μπαμπά..., του λέω γρήγορα, για να τον προφτάσω. Τον κύριο Δημητρακόπουλο τον ξέρεις, έτσι δεν είναι;

—Τον Τάκη; Εξαιρετικός κύριος και καλός φίλος.

—Αν του πεις να με πας να δω πώς γίνεται η εφημερίδα θα σου πει εντάξει;

Με ξανακοίταξε έκπληκτος.

—Θες να δεις πώς γίνεται η εφημερίδα; απόρησε.

—Ναι, είπαμε με τα παιδιά στο σχολείο...

Συγκρατήθηκα εγκαίρως. Αν του έλεγα ότι σκοπεύαμε να βγάλουμε εφημερίδα θα άρχιζε το κήρυγμα για τα μαθήματα που παραμελούμε και τέτοιες ιστορίες για αγρίους.

—Ενδιαφέρονται και οι φίλοι σου; απόρησε ο πατέρας μου ακόμα περισσότερο.

—Ναι... Και τους είπα ότι θα μάθω...

Κούνησε το κεφάλι του.

—Αύριο το απόγευμα θα σε πάω στην «Ελευθερία», είπε και ξανάπιασε την εφημερίδα του.

* * *

Μπαίνουντας στο τυπογραφείο της εφημερίδας, που βρισκόταν δίπλα στο βιβλιοπωλείο του εκδότη, έμεινα κάγκελο. Μηχανές παντού, φασαρία, κόσμος που δούλευε πυρετωδώς, τεράστια ρολά με χαρτί, μυρωδιά μελάνης, διαλυτικού και γράσου, εντολές, διαταγές... χαμός! Ατμόσφαιρα συνεργείου! Σχεδόν όπως στου μπαμπά του Γιώργου, χωρίς τ' αυτοκίνητα.

Ο κύριος Δημητρακόπουλος έτυχε να βρίσκεται εκεί κι έκανε χαρές να δει τον πατέρα μου (ένα μυστήριο πράγμα!... όλοι χάρωνταν που τον έβλεπαν αυτόν τον άνθρωπο, ίσως επειδή δεν τους έβαζε να μάθουν την προπαίδεια απέξω, όπως εμένα).

—Βρε, βρε, σαν τα χιόνια! Γιάννη πώς και μας θυμήθηκες;

—Μα σας ξέχασα ποτέ, βρε Τάκη μου; Τι λόγια είναι αυτά;

—Που λέει ο λόγος!

—Πώς πας;

—Πώς να πάω, Γιάννη; Όπως όλοι. Κουτσαίνοντας. Δεν τα ξέρεις;

—Για την Εφορία δουλεύουμε, Τάκη. Για την Εφορία.

—Και το ΙΚΑ, μην το ξεχνάμε το ΙΚΑ.

—Αμ, ξεχνιέται; Ή το δικό μας το ΤΣΑ;...

—Είλωτες είμαστε, Γιάννη. Για τη δόξα παλεύουμε.

—Ναι, θ' ακούσουμε το ευχαριστώ...

—Παλιοκατάσταση!

—Άστα!

Η προσοχή του κουτσαίνοντος βιοπαλαιστή εκδότη στράφηκε σε μένα.

—Ο... διάδοχος, ο συνονόματος;

—Ο ίδιος, είπε καμαρώνοντας ο πατέρας μου.

—Βρε, τον Παναγιωτάκη! (Μισούσα όταν μ' αποκαλούσαν έτσι). Για πότε μεγάλωσε! Τόσον δα τον θυμάμαι. Φτου φτου φτού, να μην αβασκαθεί.

—Αυτός μ' έφερε, είπε ο πατέρας μου, συνεχίζοντας να καμαρώνει. Ήθελε να δει πώς βγαίνει η εφημερίδα.

—Μπα; κολακεύτηκε ο κύριος Τάκης.

Και σε μένα...

—Τι τάξη πας, βρε Παναγιωτάκη; με ρώτησε.

—Στην Τετάρτη, απάντησα καμαρώνοντας με τη σειρά μου, που δεν ήμουν πια κανένα πιτσιρίκι.

—Τι μου λες;! Βρε, πώς περνάει ο καιρός!... Και είσαι καλός μαθητής;

—Αριστούχος! επενέβη ο πατέρας μου κορδωμένος. Κάθε μέρα δεκάρια.

—Τι μου λες!... Μπράβο... μπράβο!

—Και στα Γαλλικά... άπταιστος!

—Μα τότε να τον πάρουμε στην εφημερίδα για συντάκτη, γέλασε ο κύριος Τάκης.

—Α, τι νομίζεις, Τάκη;... Σε μερικά χρόνια θα είναι έτοιμος.

—Πες το ψέματα, Γιάννη! Βρε, πώς περνάει ο καιρός!...

Κάποτε τελειώσαμε με τις κοινωνικές διαδικασίες κι ο κύριος Τάκης ανέλαβε να με διαφωτίσει.

—Αυτό εδώ, είπε δείχνοντάς μου μια τερατώδη μακρόστενη μηχανή, είναι το πιεστήριο. Εδώ τυπώνονται οι εφημερίδες σε «σεντόνι», όπως λέμε το ρολό του χαρτιού. Θα δεις, γιατί όπου να 'ναι θ' αρχίσουμε την εκτύπωση του αυριανού φύλλου... Μαστρο-Θανάση, σε πόση ώρα ξεκινάμε; φώναξε σ' έναν μάστορα που φαινόταν να 'ναι ο αρχηγός των μαστόρων εκεί μέσα.

—Πέντε λεπτά, του απαντάει εκείνος.

Ο κύριος Τάκης με πήγε παντού. Εδώ η κοπτική μηχανή, εδώ η διπλωτική, ορίστε και το χαρτί... η λινοτυπική, τα μελάνια... τα στοιχεία...

Είχα μείνει με το στόμα ανοιχτό. Ποτέ δεν θα μου πέραγε από το μυαλό ότι χρειαζόταν τέτοιος εξοπλισμός και τέτοια βλάβουρα για να βγει μια εφημερίδα!

* * *

Την επομένη έκανα την αναφορά μου στους συνεταίρους κάρ-
γα προβληματισμένους.

—Έτσι, ε;

—Ναι.

—Τόσες μηχανές!... πωπώ!...

—Απελπισία. Το χαρτί μόνο να βλέπατε φτάνει.

—Πωπώ!

—Εμείς δηλαδή δεν μπορούμε, ε;

—Μπα! Με τίποτα!

Ο Πάνος Β. το σκεφτόταν.

—Εξόν κι αν βγάλουμε τη δική μας χωρίς μηχανές, είπε
μετά και μας κούφανε.

—Χωρίς μηχανές;!!!

—Δηλαδή πώς;

—Με καρμπόν.

—Ε;!!!

Ο επιστήμων μας εξήγησε.

—Γράφουμε τη σελίδα με μπικ πατημένο καλά και την ξε-
πατικιώνουμε με καρμπόν μέχρι εκεί που πάει, είπε.

—Δηλαδή;

—Ας πούμε δέκα χαρτιά... Χαρτί και καρμπόν.

—Κι αν κουνηθεί το χαρτί από κάτω;

—Θα το πιάνουμε με καρφίτσες, ρε...

—Ή με μανταλάκια.

—Και χαρτί;

—Από τετράδιο, ρε. Τα κεντρικά φύλλα, που διπλώνουν και
μας βγάζουν τέσσερις σελίδες.

—Και πόσες σελίδες θα ‘χει η εφημερίδα;

—Όσες θέλουμε. Οχτώ... δώδεκα...

—Να κάνουμε μια δοκιμή...

Κάναμε τη δοκιμή και διαπιστώσαμε μετά λύπης ότι μέχρι έξι-εφτά αντίγραφα ξεπατιώνονταν κουτσά-στραβά, περισσότερα δεν έβγαιναν, θα τρυπούσε το πάνω χαρτί με το πάτημα.

—Τώρα;

Ο πρακτικός της συντεχνίας Πάνος Β. μας βρήκε πάλι τη λύση.

—’Ντάξ’, μας λέει. Θα δίνουμε από μια εφημερίδα ανά θρανίο. Τέσσερα θρανία εμείς και τέσσερα η Τρίτη, ίσα-ίσα θα βγαίνει. Θα το πατάμε λίγο περισσότερο.

—Και οι άλλες τάξεις; Η Πέμπτη και η Έκτη;

—Αυτοί μας έχουν έτσι κι αλλιώς γραμμένους. Σιγά μην τους δώσουμε κι εφημερίδα!

Μέχρι εδώ καλά. Έμενε να βρούμε τον τίτλο.

—«Σχολικά Νέα», πρότεινε ο Πάνος Ι.

—Μπα, ακούγεται μουχλιασμένο.

—«Μαθητικά Χρονικά»; είπε ο Βασίλης.

—Ακόμα χειρότερο.

—«Ηρωικός Κήρυξ»; πρότεινα εγώ, έχοντας κατά νου τους Μικρούς Ήρωες.

—Βλακεία!

—«Διάλειμμα»; αναρωτήθηκε ο Πάνος Β.

—Χαζό.

Εκείνη τη στιγμή πήρε το μάτι μου έναν γατούλη που βολτάριζε αμέριμνος πάνω στον μαντρότοιχο και είχα μια ξαφνική αναλαμπή.

—«Η Γάτα»! Αναφώνησα. Αυτό κι αν είναι πιασάρικος τίτλος!

—Γάτα;...

—Χμμμ...

—«Η Γαλή» καλύτερα, είπε ο Πάνος Ι. Ακούγεται πιο επίσημο.

—Ναι, έχει πιο πλάκα, συμφώνησε ο Πάνος Β.

Οπότε βρέθηκε ο τίτλος και στρωθήκαμε να βρούμε θέματα. Δεν ήταν και τόσο εύκολο.

—Τι θα βάλουμε στην πρώτη σελίδα;

—Το κύριο άρθρο, που θ' ανακοινώνουμε την έκδοση.

—'Ντάξ'... Και τι άλλο;

—Να πούμε για την εκδρομή στο Αλκαζάρ;

—'Η καλύτερα για τον αγώνα με την Πέμπτη, που ήρθαμε 5-5...

—Μπα, τους δίνουμε αξία. Κάτσε να τους νικήσουμε πρώτα.

—Σωστά. Αυτό το βάζουμε στις μέσα σελίδες, στα Αθλητικά.

—Ταξίδι στο Διάστημα;

—Μπα, ποιος σκαμπάζει εκτός από μας;

—«Σε τι χρειάζεται το σχολείο», είχε την έμπνευση ο Βασίλης.

Κι ενθουσιαστήκαμε.

—Ναι, ρε! Αυτό!

—Θεματάρα!

—Τέλειο!

—Ποιος θα το γράψει;

Στράφηκαν και με κοίταξαν σε απόλυτο συγχρονισμό.

—Εσύ γράφεις καλές εκθέσεις, οπότε...

—Ναι, ναι... Εσύ.

—Μα εγώ θα γράψω το κύριο άρθρο, είπα.

Αυτό δεν τους άρεσε.

—Μπα; Πώς έτσι;

—Γιατί, ρε, είσαι μάγκας;

—Και ποιος θα το γράψει;

—Το γράφω εγώ, προσφέρθηκε ο Πάνος Ι.

—'Ντάξ'...

Βρήκαμε και θέματα για τις μέσα σελίδες. Είχαμε την εκδρομή, το ταξίδι στο διάστημα, ένα για τη Λεγεώνα των Ξένων, τα Αθλητικά... Εντάξει.

Και ήρθαμε στο πρακτικό μέρος.

—Ποιος θα τη γράψει στο τέλος, με τα καρμπόν, όταν τα έχουμε όλα;

—Εγώ δεν κάνω καλά γράμματα, δήλωσε ο Βασίλης.

—Κι εγώ, χάλια, συμφώνησε ο Πάνος Ι.

—Εγώ ακόμα χειρότερα, δήλωσε χωρίς συντριβή ο Πάνος

B.

Όλα τα βλέμματα στράφηκαν και πάλι πάνω μου.

—Τι... εγώ;!!! διαμαρτυρήθηκα.

—Αμ, εσύ κάνεις ωραία γράμματα.

—Για να διαβάζεται άνετα η εφημερίδα.

—Μα...

—Δεν έχει μα...

—Και θα κάνω και τα σκίτσα;

—Εμ, αφού εσύ ζωγραφίζεις καλά...

—Κι εσείς τι θα κάνετε;

—Εμείς θα γράψουμε τα άρθρα...

—Που θα αντιγράψω εγώ.

—Επειδή κάνεις καλά γράμματα.

Με στρίμωξαν. Δεν γινόταν αλλιώς.

Όπως όλα σ' αυτή τη ζωή έτσι και σ' αυτό η θεωρία αποδείχτηκε απείρως ευκολότερη της πράξης. Το να χωρέσεις τόσα θέματα σε τέσσερις σελίδες τετραδίου δεν ήταν καθόλου βόλτα στο πάρκο. Το Ταξίδι στο Διάστημα και μόνο έπιανε πέντε σελίδες κι άλλες τρεις η Λεγεώνα και δυο η εκδρομή, δυο το κύριο άρθρο, τρεις το πρωτοσέλιδο, μια τ' Αθλητικά... ήταν και τα σκίτσα... Βήξ απορία ψάλτου.

—Δεν χωράνε.

—Σίγουρα;

—Μέτρα και θα δεις.

—Ναι, ρε γαμώτη μου!

—Τώρα;

—Σε συνέχεια, πρότεινε ο Βασίλης. Τα βάζουμε όσο χωρέσουν και μετά «η συνέχεια στο επόμενο».

—Ναι, ρε! Έτσι θα 'χουμε έτοιμη ύλη για το άλλο φύλλο.

—Τέλεια!

—Αυτό είναι!

Αυτό ήταν, αλλά και πάλι δεν ήταν εύκολο. Τρεις δοκιμές έκανα μέχρι να μπορέσω να τα στριμώξω όλα.

Στο τέλος πάντως είχαμε το πρώτο φύλλο της «Γαλής» στα χέρια μας –και καμαρώναμε. Δικαίως!

—Καλό βγήκε.

—Ωραίο!

—Τα αντίγραφα λίγο...

—'Ντάξ'...

—Την άλλη φορά να βάλουμε καλύτερο καρμπόν.

—Ποιος θα το καταλάβει, μωρέ; Μια χαρά διαβάζεται.

Δεν ξέρω αν διαβαζόταν μια χαρά, αλλά το αναγνωστικό μας κοινό ενθουσιάστηκε.

—Α, πολύ ωραίο!
—Μπράβο, κι εις ανώτερα!
—Θα βγαίνει κάθε μέρα;
Τρόμαξα. Κάθε μέρα αυτό το χτικιό;
—Όχι, εβδομαδιαίως.
—Α, τι κρίμα!
—Στο δάσκαλο δώσατε;
Κοιταχτήκαμε. Αυτό δεν το ‘χαμε σκεφτεί.
—Τι, πρέπει να δώσουμε;
—Τι να του δώσουμε, ρε; Αφού δεν περίσσεψαν.
—Άσε, την άλλη φορά. Θα βάλουμε κι άλλο καρμπόν.
—Και σιγά μην ξεπατικωθεί! Εδώ αυτά και με το ζόρι...
—Ότι βγει, μωρέ. Έτσι, για να δει ότι κάτι κάνουμε, μήπως και μας βάλει καλύτερο βαθμό.

Και το ξεχάσαμε.

Το φύλλο της επόμενης βδομάδας βγήκε πιο εύκολα, γιατί είχαμε ήδη τα κείμενα σε συνέχειες και μόνο τα Αθλητικά χρειαζόταν να γράψουμε. Πιο εύκολα για τους άλλους δηλαδή, γιατί εγώ, που «τύπωνα» δια χειρός βλαστημούσα.

Όμως όταν έφτασε η στιγμή να μοιράσουμε την «έκδοση», όπως και να το κάνουμε, ακόμα κι εγώ, ο είλωτας, ένιωσα κάποια ικανοποίηση.

Στο τρίτο φύλλο πορευόμασταν ακόμα με τις συνέχειες, αλλά εκεί ήταν που είχαμε το ατύχημα με τις «Αρμόδιες Αρχές».

Ο κυρ-Βασίλης είχε ξεκουμπιστεί και τον αντικατέστησε ο κύριος Βίκτωρ. Ο οποίος, για κακή μας τύχη, είχε πιο σβέλτο μάτι από τον προκάτοχό του, ή απλά, ως θεούσος, είχε το χωροφυλακίστικο ένστικτο πιο ανεπτυγμένο. Και πήρε είδηση ότι στην τάξη κάτι γινόταν που ενθουσίαζε την ομήγυρη και που δεν είχε να κάνει με τα μαθήματα.

Πρόσεξε ότι κατά το μάθημα της Τρίτης όλα τα θρανία της

Τετάρτης μελετούσαν με προσήλωση ένα φυλλάδιο. Και του μπήκαν φύλλοι στ' αυτιά.

—Τι είναι αυτό; ρωτάει την Εύη και την Άννα που κάθονταν στο πρώτο θρανίο.

—Εφημερίδα, του απάντησαν αυτές.

—Εφημερίδα; Τι εφημερίδα;

—Εφημερίδα που φτιάχνουν τα παιδιά...

—Ποια παιδιά;

—Οι τρεις Πάνοι κι ο Βασίλης.

—Για φέρ' την εδώ.

Του την έδωσαν κι ο κύριος Βίκτωρ την έβαλε στην τσέπη του για να την κοιτάξει στο διάλειμμα και συνέχισε την παράδοση στην Τρίτη.

—Λες να βρούμε κανέναν μπελά; μου ψιθυρίζει ο Πάνος Ι. από δίπλα ανήσυχος.

—Μπα, γιατί; Μην σου πω ότι θα μας πει και μπράβο.

—Ξέρω κι εγώ... Έχω κακό προαίσθημα. Όταν ανακατεύονται οι δάσκαλοι...

Είχε δίκιο. Και το προαίσθημα βγήκε αληθινό.

Λίγο πριν χτυπήσει το κουδούνι για να μπούμε στην τάξη μετά το διάλειμμα ο δάσκαλος μας κάλεσε, τη συντακτική επιτροπή της «Γαλής» στο γραφείο.

—Για να μας συγχαρεί, είπε ο Βασίλης, που ήταν, από τη φύση του, ο πιο αισιόδοξος απ' όλους μας.

Με το που αντιχρίσαμε τη φάτσα του δασκάλου καταλάβαμε πως δεν ήμασταν εκεί για συγχαρητήρια. Ανέμισε το φύλλο της «Γαλής» μπροστά στα μούτρα μας, σαν να ήταν πειστήριο εγκλήματος.

—Εσείς το γράψατε αυτό; φώναξε.

Κοιταχτήκαμε. Ποιος ν' απαντήσει τώρα; Είχαμε ξεχάσει να ορίσουμε επί των δημοσίων σχέσεων υπεύθυνο.

—Μα... μάλιστα, αποφάσισε να το πάρει πάνω του ο Πάνος
I.

Ο κύριος Βίκτωρ διάβασε με βροντερή φωνή —που δεν είχε τίποτα το εκκλησιαστικό:

—«Σε τι χρειάζεται το σχολείο... Το σχολείο δεν χρειάζεται σε τίποτα απολύτως. Είναι χάσιμο χρόνου και δεν μας μαθαίνει τίποτα χρήσιμο. Μόνο να παπαγαλίζουμε και να λέμε «μάλιστα κύριε» όταν μας δέρνει ο δάσκαλος —αδίκως. Αν ήμουν εγώ βασιλέας το σχολείο θα το έκλεινα και τους δασκάλους θα τους έστελνα να σπάνε πέτρες για να φτιάξουν δρόμους, όπως στα έργα».

Άφησε το αγριεμένο του βλέμμα να πλανηθεί από τον ένα στον άλλο κραδαίνοντας τον χάρακα απειλητικά.

—Ποιος έγραψε αυτό το αίσχος; γάβγισε.

Ξανακοιταχτήκαμε.

Χωρίς να πω κουβέντα άπλωσα το χέρι μου με την παλάμη προς τα πάνω. Η διαδικασία μου ήταν γνωστή.

—Εσύ! βρυχήθηκε ο κύριος Βίκτωρ. Πάλι εσύ!!!

Και... χραπ!

—Άνοιξε και τ' άλλο...

Χρουπ!

Μετά πήρε τη «Γαλή» και μπροστά στα μάτια μας την έκανε χαρτοπόλεμο.

—Μην σας ξανασυλλάβω να κάνετε τέτοιες απρέπειες, φώναξε. Αλίμονό σας! Να συγκεντρωθείτε στα μαθήματά σας και ν' αφήσετε κατά μέρος αυτά τα ανατρεπτικά. Αυτό μας έλειπε! Να βρεθούμε στα καλά καθούμενα με... μπολσεβίκους στο σχολείο! Χαθείτε από τα μάτια μου. Και θα μου φέρετε αύριο από εκατό φορές «άλλη φορά δεν θα γράφω βλακείες».

Το ίδιο βράδυ, μετά το φαγητό, στο σπίτι είχαμε και πάλι ένα από κείνα τα «για έλα στο γραφείο» που μισούσα.

—Τι μαθαίνω πάλι; μπήκε αμέσως στο θέμα ο πατέρας μου.

Όταν οι μεγάλοι σε ανακρίνουν προσποιείσαι άγνοια, για να κερδίσεις χρόνο —νόμος!

—Τι μαθαίνεις; ρώτησα δήθεν απορημένος.

—Μου τηλεφώνησε ο Διευθυντής σου και μου έκανε παράπονα. Ότι μοιράζεις λέει ανατρεπτικά φυλλάδια.

—Ποιος, εγώ;!!! (Καθυστέρηση είπαμε).

—Όχι, εγώ, φώναξε αγανακτισμένος ο πατέρας μου. Προτρέπεις λέει τα άλλα παιδιά να βάλουν φωτιά στο σχολείο.

Α, το καθήχι τον θεούσο! Κοίτα να δεις πώς το μετέφερε άνωθεν!

Ο πατέρας μου, σε αντίθεση με τους περισσότερους μεγάλους, άκουγε αυτό που είχε να πει ο μονίμως υπόδικος μικρός και μπορεί να ήταν προκατειλημμένος και απόλυτος, πάλι όπως όλοι οι μεγάλοι, αλλά, σε αντίθεση (πάλι) μ' αυτούς, ήταν δίκαιος κι επιπλέον ήξερε ότι το ψέμα δεν το είχα. Κάθισα λοιπόν και του εξιστόρησα πώς είχε το πράγμα.

—Εφημερίδα! είπε έκπληκτος. Φτιάξατε εφημερίδα μόνοι σας;!!!

—Με τίτλο «Η Γαλή», δήλωσα υπερηφάνως.

—Α, γι' αυτό ήθελες να δεις πώς βγαίνει μια εφημερίδα!...

—Εμ.

—Για να δω...

Του έδωσα το τελευταίο αυθεντικό αντίτυπο. Το πήρε, το επεξεργάστηκε, το διάβασε... και παρ' ότι προσπαθούσε να κρατήσει roker face είδα πως σε κάποιες στιγμές σαν να πήγαινε να του ξεφύγει χαμόγελο.

—Χμμ..., είπε τέλος. Δεν λέει πουθενά να βάλετε φωτιά στο σχολείο.

—Δεν λέει, συμφώνησα ανακουφισμένος που μπορούσα να το αποδείξω. Εκείνο που λέει είναι ότι το σχολείο δεν χρειάζεται.

—Δεν χρειάζεται, ε;

—Εμ!

—Κι ορθογραφία πώς θα μάθετε;

—Ορίστε;

—Εδώ βλέπω ένα σωρό λάθη, είπε ανεμίζοντας την εφημερίδα. Που θα πει ότι οι συντάκτες του εν λόγω εντύπου είναι ντιπ καταντίπ αγράμματοι.

—Ε, όχι κι αγράμματοι!... Μαθαίνουμε..., είπα προσβεβλημένος από τον χαρακτηρισμό.

—Και πού μαθαίνετε, παρακαλώ;

—Εεεε...

—Στο σχολείο, είπε. Άρα, μάλλον δεν είναι και τόσο άχρηστο, ε;

—Εντάξει για την ορθογραφία, έκανα την παραχώρηση. Αλλά τα άλλα σε τι χρειάζονται;

—Όπως π.χ.;

—Η Γεωγραφία.

—Ας πούμε ότι θες να πας στο Βόλο, είπε ο πατέρας μου. Προς τα πού θα πας;

—Θα κοιτάξω τον χάρτη, είπα (ως πεπειραμένος εξερευνητής).

—Α, γειάσου! Κι ο χάρτης τι είναι; Δεν είναι Γεωγραφία;

—Εντάξει η Γεωγραφία, συμφώνησα (με μισή καρδιά). Αλλά η Ιστορία; Τι να την κάνω την Ιστορία;

Ο πατέρας μου αναστέναξε κι άναψε τσιγάρο.

—Ας πούμε, λέει, ότι έρχεται ένας Ιταλός. Κι αρχίζει να σου λέει τούτο και κείνο και τ' άλλο... Και τι σπουδαία πράγματα κάναν οι πρόγονοί του, και τι κατορθώματα και πόσο ανώτεροι είναι οι Ιταλοί απ' όλους τους άλλους λαούς... Εσύ τι θα κάνεις; Τι θα του πεις;

—Θα του πω για τον Μεγαλέξαντρο, λέω αυθορμήτως. Που κατέκτησε όλο τον κόσμο. Τι λέμε τώρα; Έχουν Μεγαλέξαντρο οι Ιταλοί;

—Και πού θα το ξέρεις να του το πεις; ρώτησε ο πατέρας μου. Αφού η Ιστορία είναι περιττό μάθημα κι έχει καταργηθεί.

Με παγίδευσε, ως συνήθως. Αλλά δεν το 'βαζα κάτω.

—Εντάξει η Ιστορία, του λέω συμβιβαστικά. Αλλά τα θρησκευτικά; Σε τι χρειάζονται τα θρησκευτικά;

Εδώ τον είδα να κομπιάζει.

—Τέλος πάντων..., μουρμούρισε στο τέλος. Δεν θα καταργήσουμε το σχολείο για ένα μάθημα.

Πήρε πάλι τη «Γαλή» στα χέρια του.

—Και θα βάλεις λέει τους δασκάλους να σπάνε πέτρες.

—Για να φτιάξουν δρόμους, εξήγησα. Αρχικά είχα σκεφτεί να τους βάλω όλους σ' ένα βαπόρι και να τους φουντάρω στα βαθιά, αλλά μήπως ήταν πολύ ακραίο...

—Τουλάχιστον τους βάζεις να κάνουν κάτι χρήσιμο, αναστέναξε ο πατέρας μου. Όμως δεν είναι όλοι οι δάσκαλοι σκάρτοι...

Ήταν η στιγμή να μνημονευθεί ο μυθικός Ζιωτόπουλος.

—Ο Ζιωτόπουλος..., άρχισε να λέει ο πατέρας μου.

Τα γνωστά.

Στο τέλος της διάλεξης ήξερα ότι θα έπεφτα, για κάποιον ανεξήγητο λόγο, στα μαλακά.

—Να τις αφήσετε αυτές τις κουταμάρες με τις εφημερίδες και δεν ξέρω κι εγώ τι και να συγκεντρωθείτε στα μαθήματά σας, είπε στο τέλος ευθυγραμμιζόμενος απόλυτα με το κολλημένο μυαλό των μεγάλων.

Ωστόσο μου επέστρεψε τη «Γαλή» χωρίς να τη σκίσει, όπως ο κύριος Βίκτωρ, κι αυτό τον διαφοροποιούσε κατά τι.

Κατά τι λέω. Διότι...

—Θα μου γράφεις τρεις φορές, με γράμματα καθαρά και στρόγγυλα, την προπαίδεια, απήγγειλε την αναπόφευκτη ποιή. Το τερπνόν μετά του ωφελίμου. Και μην ακούσω πάλι για φωτιές, καράβια και καταναγκαστικά. Συνεννοηθήκαμε;

—Τρεις φορές την προπαίδεια! διαμαρτυρήθηκα.

—Θες μήπως πέντε; Για να την εμπεδώσεις καλύτερα;
—Όχι... όχι... Τρεις... Εντάξει.
—Από μνήμης.
—Από... μνήμης!!!
—Εμ, ναι... Τι, θα την κοιτάς; Με τόσες τιμωρίες τώρα πια θα πρέπει να την έχεις μάθει νεράκι...

Τη «Γαλή» φυσικά τη συνεχίσαμε –κρυφά.

Και τη μοιράζαμε στη ζούλα, σαν παράνομοι δυναμιτιστές της κοινωνίας και της καθεστηκυίας τάξης που ήμασταν. Είχαμε λάβει το μάθημά μας περί ελευθερίας του Τύπου και των απόψεων.

Ομιλείτε Καραγουνιστί;

Με τις γλώσσες είχα ανέκαθεν φαίνεται μια σχετική ευκολία. Ίσως επειδή έχω καλή μνήμη, ίσως επειδή το μυαλό μου προσαρμόζεται εύκολα στην αλλαγή κι αρχίζει να σκέφτεται στη γλώσσα που μιλάω τη στιγμή εκείνη κι όχι μεταφράζοντας από μια άλλη (πλην εξαιρέσεων, στις οποίες έχω αναφερθεί άλλοτε), ίσως πάλι γιατί δεν ντρέπομαι να μιλήσω «ξένα», όπως συμβαίνει στη συντριπτική πλειοψηφία των συμπατριωτών μας και δη των γαλλομαθών.

Η αλήθεια είναι ότι με τις προφορές διαφοροποιούμαι ελαφρώς, ακόμα και με τα ελληνικά, όχι πολύ, αλλά καημό το έχω να περάσω για ντόπιος στην Αγγλία, στη Γαλλία, αλλά και στην ημεδαπή, παρ' όλο που –το ξαναλέω και το υπογραμμίζω– δεν ντρέπομαι να πασχίσω για τη σωστή προφορά. Κοντά πέφτω, ο άχαρος, αλλά άλλο κοντά κι άλλο στο κέντρο. Ίσως φταίει το ότι δεν έχω μουσικό αυτί. Το φάλτσο το πιάνω, αλλά μη μου πεις να σου πω πώς είναι το σωστό, γιατί θα σε γελάσω και δεν κάνει.

Εκεί όμως που αυτό το ελαφρύ και συγχωρητέο ελάττωμα γίνεται αναπηρία είναι όταν επιχειρώ να μιλήσω λαρσινά. Όχι τώρα, «εξαπανέκαθεν».

Κι εξηγούμαι, κι εξηγώ, για τους αδαείς.

Τα λαρσινά είναι από τις γλώσσες εκείνες που μαθαίνει κανείς εύκολα, αλλά μιλάει δύσκολα. Πιστεύω προσωπικά ότι μόνο οι ιθαγενείς του θεσσαλικού κάμπου μπορούν να τη μιλήσουν σωστά, κι όχι τόσο αυτοί της πόλης (μια πόλη υπάρχει στη

Θεσσαλία, η Λάρσα –συνώνυμη εκείνης της πανάρχαιας Μεσοποταμιακής, οι άλλες, δήθεν πόλεις, είναι απλά μεγάλα χωριά) όσο οι βέροι Καραγκούνηδες της υπαίθρου.

Τα απόφια караγκούνικα είναι για τον μη Θεσσαλό Έλληνα όσο δυσνόητη είναι η διάλεκτος του Yorkshire για τους Λονδρέζους, ο ιδίωμα occitan του Languedoc για τους Παριζιάνους και τα καταλάνικα για τους Μαδριλένους. Μοιάζουν με τα ελληνικά (και μην βαράτε... είναι ελληνικά), αλλά ακούγονται «αλλιώς». Αν δεν γνωρίζεις τα κλειδιά της προφοράς και δεν κατέχεις ένα στοιχειώδες λεξιλόγιο δεν θα καταλάβεις και πολλά απ' όσα σου λένε επισκεπτόμενος το Σατζιλάρ, το Καραλάρ, το Νιμπεγλέρ, το Σουφλάρ, το Τοπουζλάρ ή το Χατζηλάρ.⁷

Μια από τις δυσκολίες στην ηχητική κατανόηση της γλώσσας αυτής από τους ξένους είναι το κόψιμο των καταλήξεων και συχνά των ενοχλητικών φωνηέντων από τη μέση της λέξης. Όπως: στραβάδ'(ι), καράβ'(ι), πόλ'(η), τ'φέκ'(ι), σ(ι)άδ'(ι) κλπ. Ένα άλλο πρόβλημα προκύπτει από τη μετατροπή του «ο» ή «ω» σε «ου». Όπως: άνθρουπους, χουρουφύλακας, χουριό, τζουμπάν'(η)ς κλπ. και η μετατροπή του «ε» ή «αι» σε «ι». Όπως: Δισπότ'(η)ς, ικδότ'(η)ς, καφιτζής, πιαστ'(ι)κός κλπ. Επίσης η μετατροπή του άρθρου «ο» σε «η» ή «ου», αναλόγως της περιοχής. Η Μήτσους, η δικαστής, ου ανθουπώλ'(η)ς, ου δάσκαλους κλπ.

Η πλάκα είναι όταν ένας Καραγκούνης προσπαθεί να μιλήσει «αθηναϊκά» και προς τούτο φροντίζει να μην κόβει τις καταλήξεις. «Ανέβ'κα στου λιφουρείου για να πάου στου μπουστάνι».

Γιατί, όσο δύσκολο είναι για έναν ξένο, Αθηναίο ας πούμε, να μιλήσει караγκουνιστί, άλλο τόσο είναι για τον ιθαγενή Καραγκούνη να μιλήσει «αθηναϊκά» (άσε που είναι και λίγο ντροπή). Δεν του πάει η γλώσσα στο στόμα του, ρε παιδί μου, πώς να το κάνουμε!

Στη γειτονιά κόβαμε τις καταλήξεις, αλλά μέχρι εκεί. Ούτε «σαπάν, σακάτ» είχαμε, ούτε «η μανιά σι κραίν'ει», ούτε τίποτα

---

7 Έχουμε ξαναπεί ότι, σε πείσμα της εξωραϊστικής ελληνοποίησης των ονομάτων, ακόμα και σήμερα οι ιθαγενείς αναφέρονται στα χωριά τους με τα παλαιά (κι εξαιρετικά εύηχα) ονόματα.

από τις εκλεπτυσμένες –και άκρως παραστατικές– εκφράσεις της υπαίθρου.

Καραγκούνικα έμαθα από την Αννούλα, την παραμάννα μου (και στη συνείδηση και την καρδιά μου θετή μου μάνα), που ήταν από το Σκλήθρο και τα μιλούσε απταίστως. Όλοι οι άλλοι όμως στο σπίτι μιλούσαν «αθηναϊκά». Το ίδιο και η κυρα-Μαρίκα κι ο κυρ-Νίκος που έμεναν από πάνω (κι αυτοί θετοί γονείς), οι οποίοι καταγόμενοι από Μικρά Ασία μιλούσαν μια γλώσσα υπέροχη και καθόλου καραγκούνικη.

Αυτό ήταν καλό, γιατί στο καινούργιο σχολείο μπόρεσα άνετα να υποδυθώ τον... «Αθηναίο», αλλά και κακό, γιατί στα χωριά (όπου πηγαίναμε για ξεκαλοκαιριό ας πούμε) τρόμαζα να προσαρμοστώ και να συνηθίσω –και δεν μ' άρεσε να ξεχωρίζω, όπως και σε κανένα παιδί πιστεύω.

Τώρα, με τους συγγενείς της μάνας μου, το έχουμε κι αυτό ξαναπαί, δεν τα πήγαινα καλά –με μια και μοναδική εξαίρεση. Για να το θέσω πιο ρεαλιστικά... δεν τους χώνευα και μου το ανταπέδιδαν στο πολλαπλάσιο (πάντα με μια εξαίρεση). Τους θεωρούσα μίζερους και φαντασμένους, τσιγκούνηδες και συντηρητικούς μέχρι αηδίας κι αυτοί πάλι μ' έβλεπαν σαν ένα κακομαθημένο, ατίθασο και στρυφνό παιδί. Και οι δυο πλευρές είχαμε απόλυτο δίκιο στην κρίση μας.

Δυο φορές το χρόνο ανταλλάσσαμε επισκέψεις. Πότε πηγαίναμε εμείς στην Αθήνα και πότε έρχονταν εκείνοι εδώ. Και στις δυο περιπτώσεις πέραγα χάλια. Κάποιες φορές πιο χάλια από τις άλλες. Φαντάζομαι πως κι αυτό ήταν αμοιβαίο. Η διαφορά μας ήταν στο ότι, ενώ εγώ δεν το έκρυβα, εκείνοι, υποκριτικά προσποιούνταν πως δεν έτρεχε τίποτα.

Μια από τις επισκέψεις αυτές –ήταν η σειρά τους να κοπιάσουν– προέκυψε όταν ήμουν ακόμα στη Δευτέρα, πριν αλλάξω σχολείο, και νομίζω πως υπήρξε καθοριστική για τις μετέπειτα σχέσεις μας.

Ο θείος Β. ήταν γεροντοπαλήκαρο, «που θυσιάστηκε για την αδερφή του», τη θεία Κ., η οποία έμεινε χήρα είκοσι ετών, με δυο κορίτσια, όπως λεγόταν ψιθυριστά στην οικογένεια, απονέμο-

ντάς του τα εύσημα, στον «καημένο». Κοντός, στρογγυλός και καραφλός, όπως όλοι τους, ήταν κομφευάμενος, προσέχοντας ιδιαιτέρως την εμφάνισή του, και θεωρούσε τον εαυτό του προοδευτικό, επειδή ψήφιζε... Μαρχεζίνη. Ήταν υποδιευθυντής στην Εθνική Τράπεζα του Κολωνακίου και φανταζόταν ότι ο συγχρωτισμός του με τους «αριστοκράτες» ξέβαφε και πάνω του. Κοκορευόταν πάντα για τις «γνωριμίες» του, διάβαζε την «Εστία» και η γνώμη του, όταν είχε, ήταν πάντα της μέσης οδού. Αυτός ήταν ο καλύτερος του κλιμακίου που μας προέκυψε να φανταστείς.

Η αδερφή του, η θεία Κ., ήταν μια στρυφνή, στητή, βικτωριανή γηραιά κυρία, που στεκόταν πάντα σαν να είχε καταπιεί στείλιάρι, δεν συγχώρεσε ποτέ τον μακαρίτη τον άντρα της, «που την άφησε χήρα με δυο μικρά παιδιά» κι ως εκ τούτου μισούσε τον γάμο και τους άντρες κι έκανε ότι μπορούσε για να κρατήσει τις κόρες της ασφαλείς απ' αυτές τις κακοτοπιές –με μεγάλη επιτυχία. Θεωρούσε ότι καταγόταν από σπουδαίο τζάκι –ο πατέρας τους ήταν δάσκαλος– κι έβλεπε τους πάντες αφ' υψηλού. Οι υπηρέτριες στο σπίτι της υπέφεραν τα πάνδεινα.

Η Αννούλα, που δεν είχε φύγει ακόμα, αναφερόταν σε κείνη ως «η κυρα-μαρκησία», δεν την πήγαινε καθόλου κι όπως θα δούμε παρακάτω τα αισθήματα ήταν αμοιβαία.

Η ξαδέρφη η Ε. ήταν η μια από τις δυο κόρες της ως άνω θείας. Μεγαλοκοπέλα, συνομήλικη της μάνας μου, λίγο βαρεμένη, κοκέτα μέχρι αηδίας, άσχημη και όχι ακριβώς με IQ πυρηνικού επιστήμονα. Δημόσια υπάλληλος θεωρούσε τον εαυτό της ανεξάρτητο και ζούσε με τη μάνα της και τον θείο Β., έχοντας παραιτηθεί από κάθε ιδέα να φτιάξει τη δική της ζωή. «Τι τους θέλει τους γάμους και τα βάσανα;» έλεγε βλοσυρά η θεία Κ. «Δεν είδε τις δικές μου προκοπές; Τι ανάγκη έχει να φορτωθεί έναν σύζυγο; Τη δουλειά της την έχει... τα λούσα της... τα όλα της. Γιατί να σκλαβωθεί;». Εννοούσε φυσικά γιατί να σκλαβωθεί «αλλού».

Αυτή ήταν η σύνθεση του κλιμακίου που μας επισκέφθηκε τη φορά αυτή.

Η ιδέα μου μπήκε από την πρώτη μέρα, όταν άκουσα μια κουβέντα της θειάς με τη μάνα μου.

Έλεγε η θειά...

—Πίτσα, ακόμα την έχεις εδώ αυτή τη χωριάτισσα;

Η μάνα μου, όπως πάντα με τους δικούς της, πήρε αμυντική κι απολογητική θέση.

—Ε, πώς..., είπε. Κρατάει το σπίτι... φροντίζει το παιδί...

—Τι φροντίζει; Κολοκύθια! Ν' ακούει το παιδί χωριάτικα! Τι θες, ν' αρχίσει να μιλάει σαν τους Λαρισινούς; Δεν φτάνει που έχει αρπάξει την προφορά;

—Τι προφορά; Δεν έχει προφορά, με υπερασπίστηκε η μάνα μου (πώς το 'παθε!). Αφού κανείς μας δεν μιλάει έτσι εδώ.

—Εκτός απ' αυτήν (το «αυτήν» με περιφρόνηση). Αλλά και με τα άλλα παιδιά, στη γειτονιά και στο σχολείο... Τι νομίζεις ότι μαθαίνει; Κι αν του κολλήσουν τα λαρισινά, άντε να του τα αλλάξεις μετά.

Από τη στιγμή εκείνη, όταν –σπανίως– μου απηύθυναν τον λόγο απαντούσα σε άπταιστα καραγκούνικα, προς μεγάλη απελπισία των Αθηναίων και της μάνας μου, που ήθελε ν' ανοίξει η γη να την καταπιεί.

—Πίτσα, στα 'λεγα, δεν στα 'λεγα; έλεγε αυστηρά η θειά. Ορίστε τα αποτελέσματα.

—Μα δεν μιλάει έτσι το σκασμένο, διαμαρτυρόταν η μάνα μου. Δεν ξέρω τι το 'πιασε τώρα, στα καλά καθούμενα....

—Τι να το 'πιασε; Λαρισινά ακούει, λαρισινά μιλάει.

Ο πατέρας μου, που δεν του ξέφευγε τίποτα, με είχε πάρει είδηση και κάθε φορά που έδινα παράσταση και με διόρθωναν οι συγγενείς γελούσε κάτω από τα μουστάκια του. Κι όταν του φορτώνονταν το διασκέδαζε.

—Μα... πώς μιλάει έτσι αυτό το παιδί; έλεγε ο θείος –ο «προοδευτικός» ντε...

—Πώς μιλάει; απορούσε (δήθεν) ο πατέρας μου. Με το σεις και με το σας. Κύριος!

—Μα... η προφορά!... Ανυπόφορη! Κόβει τις καταλήξεις...

—Και τι πειράζει; Εδώ όλοι τις κόβουν.

—Ναι, αλλά αυτοί εδώ είναι χωριάτες, επενέβαινε η θειά. Δεν είμαστε ίσα κι όμοια.

—Και τι πειράζει;

—Πώς τι πειράζει, βρε Γιάννη; Αύριο, μεθαύριο θα έχει να κάνει με ανθρώπους της καλής κοινωνίας... της τάξης μας. Έτσι θα μιλάει;

—Θα τον καλούν σε δεξιώσεις, πεταγόταν η ξαδέρφη.

—Ε, εκεί θα μιλάει αριστοκρατικά, γέλαγε ο πατέρας μου.

—Αν συνηθίσει στα λαρισινά δεν θα ξεσυνηθίσει εύκολα...

Αναπόφευκτα το πράγμα πήρε διαστάσεις. Έως ότου έπεσε η φαινή ιδέα.

—Γιάννη, τι λες... Δεν είναι ώρα να μετακομίσετε πια στην Αθήνα, να έχει και το παιδί μια καλύτερη μόρφωση;

—Και οι δουλειές μου που είναι εδώ τι θα γίνουν;

—Μα... δεν υπάρχει κάποιος τρόπος;

—Τι τρόπος; Να πάρω τα λεωφορεία να τα πάω στην Αθήνα;

—Δεν γίνεται;

—Αμ, δεν γίνεται.

—Το παιδί τουλάχιστον τότε...

—Τι, να το στείλω σε σας, να το αναλάβετε;

Αυτό τους τρομοκράτησε. Πολύ ευχαρίστως δηλαδή... αλλά... δυστυχώς... οι ίδιοι εργάζονται και... η ευθύνη κλπ. κλπ. Είχαν όμως έτοιμη τη λύση.

—Να το βάλεις εσωτερικό στο Κολέγιο ή στ' Ανάβρυτα.

—Εσωτερικό;!

—Βεβαίως. Θα λάβει την καλύτερη παιδεία και θα κάνει γνωριμίες με τα παιδιά της ανωτέρας κοινωνικής τάξης, που θα του φανούν χρησιμότες στη μετέπειτα ζωή του.

—Και τι φταίει, ο φουκαράς, να φυλακιστεί στα καλά καθούμενα και μάλιστα με τους γόνους της ανωτέρας κοινωνικής υποστάθμης; γέλασε ο πατέρας μου.

—Θα είναι ένα πολύτιμο εφόδιο για περαιτέρω, εξήγησε ο θεός Β. Διότι σήμερα οι γνωριμίες είναι το παν.

Έκτοτε, κάθε που σκάρωνα μια σκανδαλιά, ο πατέρας μου ανέσυρε την απειλή από τα αζήτητα.

—Πρόσεξε καλά, λούστρο, μου έλεγε. Γιατί θα σε στείλω στο Κολέγιο να γίνεις άνθρωπος και ν' αποκτήσεις γνωριμίες.

Κάποια στιγμή με ρώτησαν «τι θα γίνω όταν μεγαλώσω».

Πήγα να τους πω την αλήθεια, εισπράκτορας στα λεωφορεία δηλαδή, αλλά μου φάνηκε πολύ εξιδανικευμένο για να τους πέσει η μύτη. Χρειαζόμουν κάτι πολύ ταπεινό, που να τους σοκάρει εντελώς.

—Χτίστ'ς, λέω με άψογη προφορά.

Δεν το 'πιασαν. Πού να το πιάσουν;!

—Δηλαδή;

—Να χτίζου σπίτια, εξηγώ εγώ.

—Α! Δηλαδή αρχιτέκτων.

—'Οχ'ι. Χτίστ'ς. Μι του μυστρί... Να βάνου τούβλα το 'να πάνου στ' άλλου.

Οι συγγενείς οι γαλαζοαίματοι άλλαξαν δέκα χρώματα.

—Α! Και τι θα σπουδάσεις; δοκίμασε δια της τεθλασμένης ο θεός, ο προοδευτικός.

—Χτίστ'ς, επέμεινα εγώ γαλήνια.

—Μα για να γίνεις χτίστης δεν θα χρειαστούν σπουδές, εξήγησε υπομονετικά ο θεός.

—Τόσου του καλύτερου! ενθουσιάστηκα εγώ. Γλυτώνου τουν μπιλά.

Η θειά ήταν έτοιμη να λιγοθυμήσει.

—Αλλά δεν θα 'μι μόνου χτίστ'ς, τους λέω.

Με κοίταξαν με ελπίδα.

—Θα παίζου μπάλα κι στ'ν Ηρακλή, δήλωσα θριαμβευτικά.

Και τους αποτελείωσα.

Την προφορά την ατόφια, την καραγκούνικη, δεν την πέτυχα ποτέ στην εντέλεια. Είπαμε, δεν έχω μουσικό αυτί. Για τους μη μου άπτου Αθηναίους συγγενείς όμως μια χαρά έκανε τη δουλειά της η τοπική διάλεκτος. Τουλάχιστον δεν με ξαναρώτησαν ποτέ τι θα γινόμεν όταν μεγαλώσω.

Κατεπειγόντως Φιλενάδα

Όταν πήγαινα στην Πέμπτη (μεγάλος πια, έτσι;) κι ο Γιώργος, ο δικός μου, στην Έκτη, δεν ξέρω πώς το είχαμε δει και για ένα διάστημα, τα Σαββατόβραδα, το παίζαμε «κοσμικοί κύριοι». Κουστουμαριζόμασταν, γραβατώνομασταν, γυαλιζόμασταν, βάζαμε και «brylcreem» στο κοντό μας μαλλί, που δεν στεκόταν σωστά και πηγαίναμε στο «Ολύμπιον», στην Πλατεία, να φάμε πάστα –ο Γιώργος, που ήταν φαγανός, με ιδιαίτερη απόλαυση, εγώ από υποχρέωση.

Τρώγαμε τις πάστες, χαζεύαμε την κίνηση και μετά πηγαίναμε στη «βόλτα», στην Πλατεία, όπου την εποχή εκείνη το Σαββατοκύριακο γνώριζε μεγάλες πιένες. Χαζεύαμε κι εκεί την κίνηση, βαριόμασταν, γυρίζαμε στο σπίτι, ικανοποιημένοι που για μια ακόμη φορά πράξαμε το κοινωνικό μας καθήκον. Αλλά τι τα θες... βαρετό ήταν κι άβολα νιώθαμε μεταμφιεσμένοι με τα κοστούμια.

Ο Γιώργος το έθιξε πρώτος.

—Δεν πάει έτσι, βαριέμαι, μου λείει εκεί που τρώγαμε τις πάστες.

—Γιατί, ρε;... Δεν σ' αρέσει η πάστα; απόρησα εγώ.

—'Ντάξ' η πάστα. Αλλά... όλο τα ίδια και τα ίδια...

—Να πηγαίναμε σινεμά τότε, του λέω.

—Το βαριέμαι το σινεμά. Κι αφού θα πάμε αύριο το πρωί στο «Παλλάς», που έχει Χοντρό-Λιγνό. Τι, όλο σινεμά;

—Ε, και τι θες να κάνουμε;

—Κοίτα γύρω, μου λέει μουτρωμένος. Όλο ζευγαράκια είναι. Μόνο εμείς είμαστε μπακούρια.

Εδώ είχε ένα δίκιο. Στα γύρω τραπεζάκια όλοι ζευγαρωμένοι, παντρεμένοι και μη. Άντε και καμιά παρέα κι αυτή μεικτή, αγόρια και κορίτσια. Εμείς... σόλο!

—'Ντάξ'...

—Πρέπει να βρούμε φιλενάδα, μου δηλώνει ο δικός μου. Δεν γίνεται αλλιώς.

Να βρούμε φιλενάδα μια κουβέντα είναι. Αλλά πού να τη βρούμε; Το πώς το αφήνουμε, είναι άλλο κεφάλαιο, πολύ πιο δύσκολο.

—Και πού να τη βρούμε, ρε; του κάνω.

—Τι, δεν έχει κορίτσια το σχολείο σου; με αποπαίρνει.

—Έχει, πώς δεν έχει.

—Ε, εκεί.

—Γιατί, στο δικό σου δεν έχετε;

—Έχουμε, πώς δεν έχουμε.

—Οπότε, πού το πρόβλημα;

Ο Γιώργος το επεξεργάστηκε νοερά.

—Και τι... θα πάω να τους πω... «έλα το Σάββατο στο "Ολύμπιο" να σε κεράσω πάστα»;

—Ε, όχι έτσι, αμπλαούμπλικα...

—Τότε πώς;

—Ξέρω κι εγώ, ρε;... Να καταλάβει ότι τη συμπαθείς...

—Ποιος, εγώ;

—Αμ ποιος, εγώ;

—Και τι... να το πάρει πάνω της δηλαδή; Δεν είσαι καλά, ρε!

Αυτό όντως ήταν ένα πρόβλημα.

—Να της το φέρεις με τρόπο, τον συμβουλεύω.

- Τι να της πω δηλαδή;
- Ξέρω ‘γώ;... Πες της «Τι θα κάνεις το Σάββατο;» ας πούμε.
- Και τι θα μου πει;
- Μπορεί να σου πει «δεν ξέρω» ή «τίποτα».
- Κι εγώ τι θα της πω;
- Θα της πεις «Δεν έρχεσαι να πάμε στο “Ολύμπιον” που έχουν ωραίες πάστες;».
- Κι αν μου πει «κάνω δίαιτα»;
- Ε, μην της λες για πάστες, μόνο για το «Ολύμπιον».
- Τι... και θα ‘ρθει;
- Μπορεί και να ‘ρθει. Οπότε της λες «φέρε και μια φίλη σου μαζί».
- Τι να την κάνω τη φίλη της;
- Για μένα, ρε.
- Α, καλά! Εσύ είσαι μάγκας! Θα βγάλω εγώ το φίδι από την τρύπα για να σου φέρω εσένα έτοιμη γκομενίτσα! Έχει η μαμά σου άλλα τέτοια ξύπνια παιδιά;
- Μια ιδέα είπα...
- Ναι, τις είδαμε τις ιδέες τις δικές σου... Όπως τότε με τη Δώρα, που μ’ έβαλες να της πω βλακείες... και μου ‘πε «α, να χαθείς, βλάκα».
- Ξεροκατάπια. Γιατί είχα παραλείψει να τον πληροφορήσω ότι με την εν λόγω Δώρα είχαμε ένα άλφα δούναι και λαβείν τέλος πάντων. Έστω και μέσω της ανταλλαγής «Κλασικών Εικονογραφημένων».⁸
- Και πώς θα γίνει; του κάνω.
- Δεν ξέρω εγώ από κορδέλες και φρου-φρου κι αρώματα και τέτοια, μου λέει σκουντούφλικα. Εσύ, που έχεις λέγειν, εσύ να κανονίσεις.

8 Βλέπε: «Οι Θρύλοι της Γειτονιάς» –Τα θήλεα είναι άτιμα θηρία. Το πρώτο βιβλίο της σειράς.

—Εγώ;!!!

—Ναι, ρε... Τι, ντρέπεσαι;

—Εγώ, ρε, ντρέπομαι;

—Αμ τι;

—Σιγά μην ντρέπομαι.

—Απόδειξη. Να σε δω, να σε καμαρώσω.

—Θα με δεις.

—Ωραία. Και πού 'σαι... Αν βρεις καμιά... πες της να φέρει και καμιά φίλη μαζί.

Αλίμονο! Εξυπακούεται.

Το ερώτημα ήταν πού να βρω την υποψήφια. Για μένα αρχικά, και για τη φίλη βλέπαμε...

Στο σχολείο μιλούσα με τα κορίτσια, δεν υπήρχε πρόβλημα, αλλά με καμιά δεν είχα το θάρρος να της πω για το «Ολύμπιον». Γιατί, άλλο μιλάμε κι άλλο «ραντεβουδάκι». Άσε που αμφιβάλλω αν θα τις άφηναν κι οι μανάδες τους. Μην κοιτάς εμάς, ήμασταν αγόρια, με τα κορίτσια είναι αλλιώς, τα μαντρώνουν.

Υπήρχε βέβαια η Κάκια... Έρωτας μεγάλος! Αλλά, παρ' ότι μιλούσαμε και φεύγαμε καμιά φορά μαζί στο σχολασμα, ντρέπομουν να κάνω το αποφασιστικό βήμα. Που δεν θα την άφηναν κι από το σπίτι δηλαδή...

Στην τάξη μου πάλι είχα το θάρρος με όλα τα κορίτσια, αλλά να τους έλεγα για Σαββατόβραδο θα ήταν σαν να τους ζητούσα «να τα φτιάξουμε». Κι αν έλεγαν «ναι», μετά τι γίνεται; Θα πρόδινα την Κάκια; Μπα! Κι άλλωστε άλλο να μιλάμε στο σχολείο κι άλλο το «Ολύμπιον». Σιγά μην έρχονταν!...

Αλλά πάλι... Ο Γιώργος μου είχε ρίξει το γάντι. Έτσι και δεν τα κατάφερα, που δεν θα τα κατάφερα, θα μου 'πεφταν τα μούτρα.

Ξεκίνησα από το πιο δύσκολο. Τι λέω;... Από το ανέφικτο! Αλλά έτσι είμαστε εμείς οι μικροί ήρωες, δεν δειλιάζουμε μπροστά στον εχθρό προκειμένου να υπερασπιστούμε τα υψηλά ιδεώδη—όπως η πάστα στο «Ολύμπιον» π.χ.

Έτυχε εκείνη τη μέρα να την συνοδεύω στο σπίτι της μετά το σχολάσμα και σε μια στιγμή έριξα τη σπόντα –τεχνηέντως.

—Εμένα μ' αφήνουν να βγαίνω μόνος μου το Σαββατόβραδο, δήλωσα, δήθεν αδιάφορα, όπως η κουβέντα είχε έρθει στους γονείς και το πόσο άδικοι κι αυστηροί είναι.

—Α, είναι επειδή είσαι μεγάλος, είπε η Κάκια. Εμένα δεν μ' αφήνουν.

Κι αυτό έληξε το ζήτημα εδώ –τουλάχιστον χωρίς να εκτεθώ.

Η Βασιλική ήταν στην τάξη μου. Ένα όμορφο, ντελικάτο κορίτσι, καλή μαθήτρια και πολύ συμπαθητική. Καμιά φορά μιλούσαμε στο διάλειμμα –για τα μαθήματα. Διάλεξα μια τέτοια φορά.

—Σ' αφήνουν εσένα να βγαίνεις το Σάββατο; τη ρώτησα, με τη γνωστή επαγγελματική αδιαφορία.

—Μ' αφήνουν, πώς δεν μ' αφήνουν, απάντησε εκείνη.

Εδώ είμαστε! Ετοιμαζόμουν για το δεύτερο, το αποφασιστικό βήμα, αλλά με πρόλαβε.

—Με τον αδερφό μου όμως, πρόσθεσε.

Ο αδερφός της, ο Ηρακλής, ήταν από τα «καλά παιδιά», δηλαδή λαπάς. Αυτό έλειπε, να κουβαλήσουμε και τον Ηρακλή μαζί! Οπότε... άνθρακες ο θησαυρός!

Η Άννα ήταν η κολλητή της Εύης και είχε χαρακτήρα θυελλώδη. Είχα το θάρρος μαζί της, ακριβώς λόγω του χαρακτήρα της (ήταν και οι γονείς μας φίλοι), και τη συμπαθούσα σε σημείο που, πριν εμφανιστεί η Κάκια στο προσκήνιο, να σκέφτομαι –κάπως χλιαρά είναι η αλήθεια– μήπως να την ερωτεύομαι.

Δοκίμασα την πετυχημένη φόρμουλα και σε κείνη.

—Σ' αφήνουν να βγεις το Σαββατόβραδο;

Με κοίταξε σαν να ήμουν μύγα.

—Να σου δώσω τώρα μια ξανάστροφη, τι καταλαβαίνεις; είπε. Αυτό μας έλειπε!... Να μου ζητάς και... ραντεβού!

—Μα... δεν σου ζήτησα ραντεβού! διαμαρτυρήθηκα, ο άχαρος, γιατί μ' έπνιγε το δίκιο.

—Θα μου ζήτηαγες, είπε ξερά και μου γύρισε την πλάτη.

Και φυσικά αυτό, αυτομάτως, απέκλειε και την Εύη, γιατί σίγουρα θα της τα 'λεγε χαρτί και καλαμάρι, οπότε με τι μούτρα θα πήγαινα μετά εγώ;

Το Σαββατόβραδο και πάλι οι δυο μας, κουστουμαρισμένοι, μπακούρηδες, βρεθήκαμε να τρώμε πάστες στο «Ολύμπιον».

—Τι έγινε μ' αυτό που είπαμε; με ρώτησε ο Γιώργος.

—Τι είπαμε; έκανα το κοροΐδο εγώ.

—Δεν είπαμε να βρούμε φιλενάδα;

—Ααα! Αυτό...

—Ναι, αυτό. Και είπες «άσε, θα βρω εγώ».

—Δεν είπα «θα βρω»... «Θα προσπαθήσω» είπα.

—Όχι, είπες «θα βρω». Έκανες τον μάγκα.

—Δεν θυμάμαι...

—Θυμάμαι εγώ. Τι έγινε; Βρήκες;

—Το επεξεργάζομαι, λέω εγώ προσεκτικά.

—Τι επεξεργάζεσαι, ρε; Ή βρήκες ή δεν βρήκες.

—Τους το φέρνω απέξω-απέξω, εξήγησα. Δεν είναι και τόσο εύκολο... μη νομίζεις.

—Τι απέξω-απέξω; θύμωσε ο Γιώργος. Την πιάνεις στα ίσια και της λες «Είσαι για μια πάστα; Και να φέρεις και μια φίλη σου».

—Γιατί δεν το λες εσύ;

—Γιατί εσύ κάνεις τον μάγκα. «Θα βρω...». Α, καλά!

Με έθιξε στο φιλότιμο.

—Πάει στοίχημα ότι θα βρω; του κάνω.

—Όσο θες.

—Μια σφούρλα.⁹

—Έγινε. Κι αν βρεις εσύ να μου τρυπήσεις τη μύτη.

Το πράγμα σοβάρευε. Είχε ο μπαγάσας μια σφούρλα πολύ σένια, που γύριζε και γύριζε και σταματημό δεν είχε. Μας είχε κατατρυπήσει τις δικές μας.¹⁰

Έπρεπε να ριψοκινδυνεύσω.

Το κακό είναι ότι μου είχαν σωθεί οι πιθανές υποψήφιος στο σχολείο. Πλην μιας, αλλά αυτή κι αν ήταν ανέφικτη!

Η Άννα (άλλη Άννα αυτή) πήγαινε στην Έκτη. Και ήταν κανονικός κόμματος. Όλοι την περιτριγυρίζαμε και κανείς δεν είχε καταφέρει «να τα φτιάξει» μαζί της.

Με την Άννα είχαμε μια προϊστορία —λόγω της κατασκοπί-
ας—, οπότε είχα κάποιο θάρρος μαζί της, αλλά όχι και σε σημείο να της πω να πάμε για πάστα. Μην τρελαθούμε κιόλας!¹¹

Όμως τι να ‘κανα έτσι που είχαν έρθει τα πράγματα; Είχα εκτεθεί στον Γιώργο κι έβαλα και στοίχημα από πάνω! Θα έπρεπε να τα δώσω όλα κι ότι γινόταν.

Κατάφερα να την ξεμοναχιάσω σ’ ένα διάλειμμα. Κι εδώ βέβαια η δοκιμασμένη πατέντα.

—Δεν μου λες;... Σ’ αφήνουν εσένα να βγαίνεις τα Σάββατα; τη ρώτησα.

—Εμένα μ’ αφήνουν, εσένα σ’ αφήνουν; απάντησε γελώντας.

—Μ’ αφήνουν, πώς δεν μ’ αφήνουν, είπα ολίγον θιγμένος, γιατί αυτό ήταν έμμεση μπηχτή για την ηλικία μου.

—Α, μπράβο! Και πού πας;

—Εεε... άλλοτε σινεμά... άλλοτε για μια πάστα... στη βόλ-
τα...

9 Σφούρλα: Η σβούρα.

10 Η σφούρλα παίζεται ως εξής. Τις ρίχνουμε ταυτόχρονα κι όποια βρίσκεται να γυρίζει τελευταία κερδίζει. Ο νικητής χτυπάει με το καρφί της σφούρλας του τις σφούρλες των χαμένων. Κι αν τις σπάσει κιόλας είναι πολύ μάγκας.

11 Βλέπε: «Αστροναύτης, Ταρζάν και Αήττητος Εραστής» —Η μοιραία της Έκτης. Το δεύτερο βιβλίο της σειράς.

—Τι, μόνος σου;

—Άλλοτε με παρέα, άλλοτε μ' έναν φίλο μου...

—Κι εγώ με παρέα πάω.

Ξερόβηξα.

—Ξέρεις τι σκεφτόμουν;..., πάω να πω.

—Ξέρω, μου λέει. Αλλά δεν σφάξανε.

—Ορίστε;

—Τι λες, παιδάκι μου; μου κάνει. Να έρθω μαζί σου και να μας κρεμάσουν μετά κουδούνια; Παπαπά! Ούτε να το συζητάς.

—Θα μας κρεμάσουν κουδούνια επειδή θα πάμε για πάστα;! απόρησα.

—Αμ τι;

—Μα...

—Δεν έχει μα και ξεμά. Αυτό μου έλειπε, να με κοροϊδεύουν που κάνω παρέα με τους... μικρούς!

Και μ' αυτή την πισώπλατη μαχαιριά πήγε να βρει τις φίλες της.

Πάει, το είχα χάσει το στοίχημα και δεν ήταν που θα έπρεπε ν' αποχωριστώ τη σφούρλα μου, πάνω που την είχα στρώσει και πήγαινε σφυρίζοντας, το χειρότερο ήταν που θα μου 'πεφταν τα μούτρα στον Γιώργο. Ο οποίος σε κάτι τέτοια ήταν αμείλικτος. Θα με δούλευε για μήνες, μην σου πω για χρόνια. Και δεν αποκλείεται να μ' έκανε ρεζίλι και στη συμμορία, που θα ήταν τρισχειρότερα, γιατί κι αυτοί ευκαιρία ζητούσαν και κάτι τέτοια τους έτρεφαν.

Κι εκεί που ήμουν έτοιμος να παραδεχτώ την ήττα μου (και τι ήττα!) και ν' αποχωριστώ την καλύτερη σφούρλα μου, έκανε ο Άγιος Πατάπιος το θαύμα του.

Έρθε στο σπίτι για επίσκεψη η ξαδέρφη η Κική με την κόρη της –και ανηψιά μου– τη Λένα!

Εκείνη την εποχή οι επισκέψεις ήταν το αλατοπίπερο στη ζωή μιας νοικοκυράς κι από τις ελάχιστες διασκεδάσεις στη βα-

ρετή της καθημερινότητας. Οι κυράδες στολίζονταν, παρφουμαρίζονταν και πήγαιναν να επισκεφθούν άλλες κυράδες, κατόπιν συνεννόσεως ή απροόπτως, κομίζοντας γλυκά και κουλουράκια που είχαν φτιάξει «με τα χεράκια τους». Τα σαλόνια ανοίγονταν για την περίπτωση, καφέδες, γλυκά, αναψυκτικά κι ότι τέλος πάντων μπορούσε να προσφέρει μια οικοδέσποινα σερβίρονταν και για μια ώρα περίπου, καμιά φορά και περισσότερο, επισκέπτριες κι επισκεπτόμενες κουτσομπόλευαν σε κλίμα εγκάρδιότητας και αμοιβαίας εκτίμησης και όλοι ήταν ευχαριστημένοι (κι ας γκρίνιαζε μετά η νοικοκυρά για τη «φασαρία» στην οποία είχε μπει).

Η Κική ήταν από τους πολύ λίγους «οικείους» –για τη μάνα μου δηλαδή, γιατί για τον πατέρα μου όλοι ήταν οικείοι– που δεν χρειάζονταν να ειδοποιήσουν προκειμένου να επισκεφθούν και για τους οποίους δεν ανοίγονταν τα «επίσημα» σαλόνια, αλλά κάθονταν στη ζεστασιά της κουζίνας κι εκεί με καφεδάκι και κουλουράκια λέγαν τα δικά τους, χωρίς το άγχος του χρόνου και της ετικέτας, αφού λογίζονταν για «σπιτικοί».

Η Λένα τώρα, η κόρη της Κικής, ήταν ένα πολύ όμορφο κορίτσι, ένα χρόνο μικρότερό μου, πανέξυπνη και –για κορίτσι– κάπως ενδιαφέρουσα. Κρίμα που ήταν συγγενής, γιατί αλλιώς σίγουρα θα την ερωτευόμουν κι όταν μεγαλώναμε με το καλό μπορεί και να την παντρευόμουν. Αλλά η τύχη τα ‘φερε στραβά κι έτσι θα ‘πρεπε να αρχεστώ σ’ αυτό που επέτρεπαν οι κοινωνικές επιταγές και συμβατικότητες (τις οποίες μην σου πω τι τις είχα, αλλά δυστυχώς δεν τις είχαν το ίδιο κι οι άλλοι, οπότε βρισκόμουν κι εγώ, εκών άκων, δέσμιός τους).

Το πρώτο πράγμα που κάνουν οι μεγάλοι όταν βρίσκονται μαζί είναι να ξεφορτώνονται εμάς τα παιδιά μ’ ένα «πηγαίνετε να παίξετε» –η μόνη φορά που μας το λένε με την καρδιά τους. Αλλά... όταν, όπως στην παρούσα περίπτωση, έχεις να κάνεις με κορίτσι, αυτομάτως η γκάμα των δραστηριοτήτων περιορίζεται. Μπάλα δεν παίζει, σφούρλες δεν μπορεί, μπίλιες της είναι άγνωστες, από Mecano μεσάνυχτα, τα αυτοκινητάκια δεν την ενδιαφέρουν, από ομάδες δεν ξέρει, Μικρούς Ήρωες δεν διαβάζει... Απελπισία!

Αυτή τη φορά όμως βλέποντας τη Λένα –θεόσταλη!– μια

ιδέα άστραψε στο προβληματισμένο μυαλό μου. Ο Γιώργος δεν ήξερε πως ήταν... ανηψιά μου! Οπότε... ορίστε η φιλενάδα που γύρευα! Αρκεί να την κατάφερα. Η Κική θα την άφηγε οπωσδήποτε. Πάραυτα λοιπόν ξεκίνησα τη διαδικασία.

—Εγώ το Σαββατόβραδο βγαίνω μ' έναν φίλο μου, της ανήγγειλα υπερηφάνως.

—Μπα; Και πού πάτε; με ρωτάει αδιάφορα.

—Πάμε στο «Ολύμπιον» για πάστες και μετά πάμε στη βόλτα.

—Και δεν βαριόσαστε;

—Τι να βαρεθούμε; Λέμε τα δικά μας και περνάει η ώρα.

—Δηλαδή σαν τι λέτε;

—Να... για την ομαδάρα μας... για Μικρούς Ήρωες... για τις εργάρες που βλέπουμε στο «Παλλάς» την Κυριακή το πρωί... τέτοια.

—Α!

—Όπως οι μεγάλοι δηλαδή, υπογράμμισα.

—Ναι, σιγά μην δεν βαριούνται οι μεγάλοι!

—Εμείς δεν βαριόμαστε.

—Α, καλά.

—Τι, δεν πιστεύεις; Έλα να δεις.

—Πού, στη βόλτα;

—Και στο ζαχαροπλαστείο. Έχει κάτι ωραίες πάστες!

—Τι πάστες δηλαδή;

—Σεράνο... σοκολατίνες...

—Εμένα μ' αρέσουν οι αμυγδάλου.

—Έχει κι απ' αυτές. Εγώ παίρνω σοκολατίνα.

—Η σοκολάτα παχαίνει λένε...

—Εμένα δεν με παχαίνει.

—Παχαίνει όμως τα κορίτσια.
—Ε, καλά. Εσύ πάρε αμυγδάλου.
—Πότε;
—Το Σάββατο. Τι λέμε τόση ώρα;
—Τι... να 'ρθω κι εγώ;
—Εμ ναι.
—Μπα. Θα βαρεθώ.
—Φέρε και μια φίλη σου μαζί, να μη βαρεθείς.
—Λες;
—Εμ, ναι. Θα 'χει πλάκα.
—Και θα μ' αφήσει η μάνα μου;
—Αφού θα 'σαι μαζί μου, σίγουρα.
Η Κική εξεπλάγη —ευχάριστα.
—Μπα; Ραντεβουδάκι τα πουλάκια μου; είπε γελώντας.
Η Κική ήταν χωρατατζού.
—Τι ραντεβουδάκι; διαμαρτυρήθηκα εγώ αγανακτισμένος.
Για πάστες θα πάμε.
—Καλά, ντε! Δεν είπαμε και τίποτα... Να πάτε. Αλλά μη μαλώσετε.
Κι έτσι τακτοποιήθηκε κι αυτό πανεύκολα και πέταγα στα ουράνια που, όχι μόνο θα έμπαινα στο μάτι του Πατάτα, αλλά θα κέρδιζα και την περίφημη σφούρλα από το στοίχημα.
Όμως...
Σάββατο μεσημέρι ο Γιώργος μου σκάει το μυστικό.
—Εγώ δεν μπορώ απόψε γιατί θα πάω με τον μπαμπά και τον Τάσο στο Νιμπεγλέρ να φτιάξουμε μια αλωνιστική μηχανή που χάλασε, μου λέει υπερηφάνως.
—Μα... αφού το Σάββατο πάμε «Ολύμπιον», διαμαρτύρομαι εγώ.

- Ναι, αλλά τι... ν' αφήσω την αλωνιστική για βλακείες;
—Θα φέρω και φιλενάδα, του λέω άπελπις.
—Ναι, καλά!...
—Θα φέρει και μια φίλη της...
—Σιγά μη φέρει.
—Αν δεν πιστεύεις έλα να δεις.
—Ναι, σιγά... Και να χάσω εγώ την αλωνιστική!...

Κι έτσι την πάτησα μεγαλοπρεπώς. Η Λένα ήρθε και κουβάλησε μαζί της ένα πατσούρι απερίγραπτο, τη Γεωργία. Όλο το βράδυ έλεγαν για κούκλες, για φορέματα, για κομμώσεις κι άλλα τέτοια κοριτσίστικα και σκυλοβαρέθηκα του θανατά. Έλεγα πότε να περάσει η ώρα –και δεν πέραγε.

Με τον Γιώργο σταματήσαμε τις Σαββατιάτικες εξόδους, γιατί μαλώσαμε επειδή δεν παραδεχόταν ότι είχε χάσει το στοίχημα. Όταν τα ξαναφτιάξαμε η κοσμικότητα μας είχε περάσει. Και μαζί η έγχαψη να βρούμε φιλενάδα.

Ο Αθανάσιος Διάυος

Aπό τους χειρότερους εφιάλτες στο κάτεργο σχολείο είναι οι εθνικές εορτές. Και δεν είναι μόνο η παρέλαση, όπου πρέπει να περάσουμε και πάλι από το ρεζιλίκι του γκαρσονιού με το παπιόν, είναι και οι «εκδηλώσεις» οι λεγόμενες, προς τέρψη γονέων και κηδεμόνων, με απαγγελίες πατριωτικών ποιημάτων και το ανέβασμα πατριωτικών σκετς και θεατρικών έργων.

Οι δάσκαλοι βρίσκονταν στο στοιχείο τους, γιατί τους δινόταν η ευκαιρία να μας αραδιάζουν δεκάριτες εθnikοπατριωτικές παρλαπίπες, που ανάθεμα κι αν καταλαβαίναμε, και βέβαια ο κύριος Βίκτωρ, θεούσος και ακραιφνώς εθνικόφρων, δεν αποτελούσε εξαίρεση.

25η Μαρτίου, στην Πέμπτη, και μου έλαχε να απαγγείλω το περίφημο ποίημα για τους Κολοκοτρωναίους, οι οποίοι, ως γνωστόν, «καβάλα παν στην εκκλησιά, καβάλα προσκυνάνε, καβάλα παίρνουν αντίδωρο απ' του παπά το χέρι».

Συνήθως στους καλούς μαθητές δίναν πρωταγωνιστικούς ρόλους στις θεατρικές υπερπαραγωγές, που αποτελούσαν τον κεντρικό πυρήνα της γιορτής. Σαν καλή ώρα το «μεγάλο όνομα» στα μπουζουκομάγαζα. Το υπόλοιπο είναι μπούγιο, μέχρι να έρθει η ώρα να βγει ο Μεγάλος στην πίστα, να δώσει ρέστα, να σπάσουν πιάτα, ν' ανοίξουν σαμπάνιες και να πέσει βροχή η γαρδένια. Τα ποιήματα και τα σκετσάκια είναι ό,τι οι δευτεράντζες που βγαίνουν ν' απασχολήσουν το νοήμον κοινό πριν από τον Βοσκόπουλο. Αλλά είπαμε, ο κύριος Βίκτωρ δεν με χώνευε – όχι ότι δεν είχε λόγους ο άνθρωπος– και μιας και δεν γινόταν να

με αποκλείσει εντελώς από την παράσταση με ξεφορτώθηκε με το ποίημα.

Με τα ποιήματα δεν τα πήγαινα καλά... «εξαπανέκαθεν». Από την εποχή του «Αρνάκι άσπρο και παχύ, της μάνας του καμάρι...». Μου φαίνονταν ηλίθια (και ήταν) και μου 'βγαينه η πίστη να τα μάθω απέξω, γιατί το μυαλό μου αντιδρούσε κι αρνιόταν πεισματικά ν' αποθηκεύσει αυτά τα σκουπίδια. Πες μου για «Μικρό Ήρωα» να στον απαγγείλω νεράκι, αλλά στα σχολικά ποιήματα τα εγκεφαλικά κύτταρα κήρυσσαν ανένδοτη απεργία, με ντουντούκες, πανώ και ανατρεπτικά συνθήματα.

Αλλά τι να 'κανα; Μπορούσα να αρνηθώ; Δεν μπορούσα. Γιατί θα 'πεφταν πάνω μου δάσκαλοι και γονείς, σε αγαστή συμφωνία, να με διαλύσουν. Στο κάτεργο βρισκόμουν, κατάδικος. Έχουν δικαιώματα οι κατάδικοι; Αμ δεν έχουν.

Πήρα λοιπόν το κολοκοτρωναίικο και πάλευα να το μάθω στο σπίτι, λέξη με λέξη και στίχο με στίχο. Έτυχε τώρα να μ' ακούσει να παιδεύομαι ο πατέρας μου.

—Τι μουρμουράς, βρε, εκεί; με ρώτησε.

—Ένα ποίημα που μου 'βαλαν για τη γιορτή, είπα.

—Μπα; Τι ποίημα;

—Για τους Κολοκοτρωναίους...

—Α! τους συγγενείς μας!

Έμεινα κάγκελο.

—Συγγενείς μας οι Κολοκοτρωναίοι; απόρησα.

—Στενότατοι. Μια οικογένεια ήμασταν. Ένας ύπνος μας χώριζε.

Τώρα τις μυθοπλαστικές ικανότητες του πατέρα μου τις γνώριζα άριστα, αλλά πάλι... να επινοήσει συγγένεια με τους Κολοκοτρωναίους;!

—Αλήθεια, μπαμπά;

—Αμ τι, παίζουμε; Άνοιξε κανένα βιβλίο της προκοπής να ξεστραβωθείς. Στην Πελοπόννησο Κολοκοτρωναίοι και Κολιοπουλαίοι ήταν άρχοντες. Όλος ο Μωριάς δικός μας, μέχρι τη

Μάνη, όπου κάναν κουμάντο οι Μαυρομιχαλαίοι. Ωραία χρόνια εκείνα!

—Και το γράφουν αυτό τα βιβλία της Ιστορίας; απόρησα.

—Αμ τι κάνουν, κάθονται; Αλλά σ' αφήνουν οι Μικροί Ήρωες να μάθεις τίποτα της προκοπής; Δεν σ' αφήνουν.

Τον είδα να διστάζει λίγο.

—Βέβαια δεν γράφουν μόνο καλά λόγια, είπε μετά (σε μια κρίση ειλικρίνειας). Να, για παράδειγμα, ο Μακρυγιάννης μας τα σούρει απ' την καλή κι απ' την ανάποδη. Αλλά από ζήλια μάλλον. Συμφέροντα... Πάντα τα συμφέροντα σ' αυτόν τον τόπο. Και η αχαριστία. Δυστυχώς.

Αυτό κι αν ήταν ενδιαφέρον!

—Δηλαδή τι λέει; ρώτησα.

—Τι να λέει; Είπαμε... Να 'ταν η ζήλια ψώρα... Κατσικοκλέφτες μας ανεβάζει, ληστές μας κατεβάζει...

—'Οπα της!...

—Αλλά χρωστάει κανείς καλό; Δεν χρωστάει. Μόλις δει κάποιον να πάει μπροστά και να προοδεύει, τρέχει αμέσως να τον θάψει. Η αρρώστια της φυλής!

—Αυτόν τον Μακρυγιάννη εμείς τον έχουμε; ενδιαφέρθηκα.

—Τον έχουμε, αλλά τι τον θες; Δεν είπαμε ότι η ζήλια κι η αχαριστία...

—Από περιέργεια. Εσύ δεν είπες να διαβάζω βιβλία της προκοπής;

Δίστασε και πάλι ο πατέρας μου, αλλά είχε πιαστεί στην ίδια του τη φάκα. Τι να 'κανε;

—Στη βιβλιοθήκη μου, είπε με μισή καρδιά. Έχω σημειώσει τα σημεία που αναφέρεται σε μας και στους Κολοκοτρωναίους.

Η αλήθεια είναι ότι δεν τον είχα πολυπιστέψει, αλλά να που, για μια φορά, αποδεικνυόταν σωστός. Όντως ο Μακρυγιάννης αναφερόταν σε μας και στους Κολοκοτρωναίους. Με τα μελάνοτερα χρώματα.

Ενθουσιάστηκα! Θα είχα κάτι να μπω στη μύτη του κυρίου Βίκτορα. Και δεν θα μπορούσε να πει κουβέντα! Ήδη του είχα έτοιμο και κάτι άλλο –για να γλυτώσω το ποίημα μιλάμε.

Στην πρόβα, όταν ήρθε η σειρά μου –σιγά μην το είχα μάθει!– του το ξεφούρνισα, με τρόπο.

—Κύριε, έχω μια απορία, του λέω.

Ο κύριος Βίκτωρ συνοφρυώθηκε. Δεν του άρεσαν οι απορίες – ιδίως οι δικές μου.

—Τι απορία; γρύλισε.

—Να... το ποίημα λέει ότι οι Κολοκοτρωναίοι πάνε «καβάλα στην εκκλησιά και καβάλα προσκυνάνε». Δηλαδή... μπαίνουν με τα άλογα στην εκκλησιά;

Ο κύριος Βίκτωρ κόντεψε να πάθει συμφόρηση, θεούσος άνθρωπος!

—Ο ποιητής θέλει να δείξει ότι ήταν περήφανοι άνθρωποι... Τρόπος του λέγειν ότι πηγαίνουν έφιπποι..., είτε μπουρδουκλώνοντάς τα όπως-όπως.

—Ναι, αλλά περήφανοι απέναντι στον... θεό; επέμεινα.

Ο δάσκαλος άλλαξε σαράντα χρώματα.

—Είπαμε, βρυχήθηκε. Ποιητική αδεία. Οι Κολοκοτρωναίοι ήσαν ευσεβείς και αγνοί πατριώται.

—Άλλα λέει ο Μακρυγιάννης όμως, του πετάω εγώ τη σπόντα ύπουλα.

Κοντέψαμε να τον χάσουμε τον κύριο Βίκτορα.

—Ο... ποιος; ψέλλισε.

—Ο Μακρυγιάννης, λέω εγώ αθώα-αθώα.

—Ο Μακρυγιάννης! Φώναξε κατακόκκινος ο δάσκαλος. Και ποιος σου είπε εσένα για τον Μακρυγιάννη, ε; Βρίσκεται στη διδακτέα ύλη ο Μακρυγιάννης; Σε ερωτώ.

—Ψέματα λέει; απόρησα (δήθεν).

—Τον κακό σου τον καιρό! Ξέσπασε ο θεούσος. Να κοιτάς τα μαθήματά σου και ν' αφήσεις τα εξωσχολικά. Ορίστε μας!

Και φυσικά μου αφαιρέθηκε το Κολοκοτρωναϊκό έπος με συνοπτικές διαδικασίες. Αλλά δεν πρόλαβα να χαρώ...

Την επομένη ο δάσκαλος με φώναξε στο διάλειμμα.

—Με τον Αθανάσιο Διάκο έχεις κανένα πρόβλημα; μου κάνει. Μήπως λέει και γι' αυτόν τίποτα ο φίλος σου ο Μακρυγιάννης;

—Κανένα πρόβλημα, του δηλώνω.

—Τότε θα τον υποδυθείς στο θεατρικό, μου αναγγέλλει ο δάσκαλος δίνοντάς μου ένα φύλλο χαρτί.

Όπου υπήρχε η εξής φράση:

«Ορκίζομαι να πολεμήσω για τη γλυκιά πατρίδα, την θρησκεία και την ελευθερία μέχρις εσχάτων, μητέρα. Την ευχή σου.»

Αυτός ήταν ο... ρόλος μου!

—Να το μάθεις καλά, μου λέει ο δάσκαλος και μου γύρισε την πλάτη.

«Η Προσευχή του Αθανασίου Διάκου» ήταν μια υπερπαραγωγή που θα έκανε τον Cecil DeMille να σκάσει από τη ζήλια του.

Ο συγγραφέας είχε δώσει ομολογουμένως ρέστα, εκτός κι αν οι δημιουργικές επεμβάσεις οφείλονταν στον σκηνοθέτη-δάσκαλο.

Ο πρωταγωνιστής —εγώ— βουβός πλην της ως άνω ατάκας, με φουστανέλα, κάπα, περούκα γυναικεία μακρομαλούσα και ψεύτικο τσιγκελωτό μουστάκι, βρίσκει γονατιστός μπροστά στη μάνα του —την Άννα της Έκτης— ντυμένη στα μαύρα και με τσεμπέρι, κρατώντας μια εικόνα στα χέρια, και υποτίθεται ότι προσεύχεται, χωρίς να βγάλει άχνα, ενώ την προσευχή... «θεέ μου αξιώσέ με να υπηρετήσω πιστά την αγαπημένη μου πατρίδα κλπ.» την απαγγέλλει ένας καλόγερος που παρίσταται επίσης στη σκηνή —ο Πάνος Ι.— ενώ γύρω τριγύρω βρίσκονται οι οπλαρχηγοί, οι οποίοι σταυροκοπιούνται κατά τακτά χρονικά διαστήματα. Στο βάθος χορωδία (με τη στολή του σχολείου και το παπίον) υπό τη διεύθυνση του Φον Κάραγιαν-Βίκτορα.

Η προσευχή τραβάει σε μάκρος, μέχρι εκεί που δεν παίρνει, κι όταν καμιά φορά τελειώνει η μάνα προτείνει την εικόνα προς ασπασμό στον γιο της κατευδώνοντας τον με εμπνευσμένα πατριωτικά λόγια. «Πήγαινε, γιε μου, να πολεμήσεις για την αγαπημένη μας πατρίδα, που στενάζει κάτω από τον ζυγό του βάρβαρου κατακτητή κλπ. κλπ.». Υποψιάζομαι ότι η μάνα στο σενάριο ασπάζεται τον γιο της, αλλά ο Βίκτωρ, θεούσος και πουριτανός, αντικατέστησε (φευ!) την επίμαχη αυτή σκηνή με τον ασπασμό της εικόνας.

Μετά τη μάνα περνούν ένας-ένας οι οπλαρχηγοί χαιρετώντας τον Διάκο δια... χειραψίας, προτρέποντάς τον όπως... «Πήγαινε, ορέ Διάκο, να πολεμήσεις για την αγαπημένη μας πατρίδα, την θρησκεία κλπ. κλπ.». Κι αφού τελειώσει κι αυτό ανοίγει, επιτέλους, το στόμα του ο Διάκος κι απευθυνόμενος στο κοινό δηλώνει ότι: «Ορκίζομαι να πολεμήσω για τη γλυκιά πατρίδα, την θρησκεία και την ελευθερία μέχρις εσχάτων, μητέρα. Την ευχή σου.». Για παραπάνω δεν με είχε ικανό ο σκηνοθέτης Βίκτωρ.

Καπάκι εκεί ξεκινάει η χορωδία να ψέλνει το «Τη Υπερμάχω», ενώ Διάκος, μάνα, παπάς κι οπλαρχηγοί σταυροκοπιούνται ευλαβικά.

Από τις πρώτες πρόβες φάνηκε καθαρά ότι θα είχα ντράβαλα. Γιατί δεν είναι κι ότι πιο συναρπαστικό να βρίσκεσαι με τα γόνατα στα σανίδια, ώρες, χωρίς να βγάζεις μιλιά. Κι ο ίδιος ο Λώρενς Ολίβιε θ' αγανακτούσε στο τέλος. Και ίσως ο μέγας Βρετανός Σαιξπηρικός να μην έμπαινε στον πειρασμό να κάνει γκριμάτσες στην παρτεναίρ του, όμως εγώ ούτε Βρετανός ήμουν, ούτε Σαιξπηρικός. Οπότε...

Προς τιμή της, η Άννα έκανε φιλότιμες προσπάθειες να συγκρατείται, αλλά η ανθρώπινη αντοχή έχει όρια, ειδικά όταν συμμετέχεις σε μια τέτοια απίστευτη πατάτα. Οπότε κάποια στιγμή επήλθε το μοιραίο. Τρανταχτά γέλια στο σημείο που ο παπά-Πάνος παρακαλούσε τον Ύψιστο να μου χορηγήσει ηρωικό θάνατο για πατρίδα και θρησκεία. Και το γέλιο, όπως όλοι γνωρίζουμε, ειδικά σε τέτοιες περιστάσεις, είναι μεταδοτικό.

Και βεβαίως αυτό επέσυρε την μήνη του σκηνοθέτη-δάσκαλου, ο οποίος έσπευσε κραδαίνων τον επίφοβο χάρακα.

—Γιατί γελάς; βρυχήθηκε στην παραπτωματία.

Αν η Άννα ήταν αγόρι δεν θα υπήρχε περίπτωση να με δώσει στις Αρχές έτσι στεγνά —πλην ελαχίστων εξαιρέσεων γεννημένων χαφιέδων. Όμως τα κορίτσια έχουν τον δικό τους κώδικα τιμής και σ' αυτόν δεν συμπεριλαμβάνεται, φευ, η συγκάλυψη συνενόχων.

—Δεν φταίω εγώ, είπε η υπέροχη της Έκτης. Αυτός μου κάνει γκριμάτσες και με κάνει να γελάω.

Το «αυτός» ειπωμένο με την ευκολία που είχαν όταν κατέδιδαν Σταρένιος και Μάτσας τους Έλληνες πατριώτες στους Γερμανούς και συνοδευόμενο από τον απαραίτητο, για περισσότερη έμφαση, τεντωμένο δείκτη του χεριού προς το μέρος μου. Είπαμε... κορίτσια... διαφορετικός κώδικας τιμής.

Λάμποντας από χαρά ο Βίκτωρ στράφηκε προς εμένα ανεμίζοντας τον χάρακα.

—Άνοιξε το χέρι! Φώναξε, με δήθεν ιερή αγανάκτηση, που δεν μπορούσε όμως να κρύψει τη σαδιστική του ικανοποίηση.

—Μα...

—Το χέρι!

Χραπ!

—Και τ' άλλο!

Χρουπ!

—Θα σε κάνω εγώ άνθρωπο, πού θα μου πας;! δήλωσε με επισημότητα. Μην σε ξαναδώ να κοιτάζεις την Άννα. Άκουσες;

—Και πού να κοιτάζω; απόρησα εγώ, που, πέρα από την πλάκα απολάμβανα την οπτική επαφή με τη θεατρική μου μάνα, για εντελώς προσωπικούς αν και κάπως ευτελείς λόγους.

—Δεν ξέρω, φώναξε ο σκηνοθέτης. Στο πάτωμα. Προσεύχεσαι υποτίθεται... Να δείχνεις κατάνυξη.

—Να κάνω και το σταυρό μου;

—Όχι! ούρλιαξε ο Cecil DeMille του σχολείου. Να μην κάνεις τίποτα απολύτως. Τον σταυρό τους θα τον κάνουν οι άλλοι. Εσύ... κόκκαλο!

Οπότε δεν έφτανε που μου είχαν ξεραθεί τα γόνατα, κοίταζα και τα σανίδια. Άντε τώρα να εμπνευστείς από το... ξύλο!

Όταν ήρθε η ώρα όμως να πω επιτέλους την ατάκα μου είχαμε τα ίδια. Η Άννα ξεράθηκε στα γέλια.

—Τι; ούρλιαξε ο Βίκτωρ εκτός εαυτού. Πάλι σου έκανε γκριμάτσες;

—Όχι, ομολόγησε η Άννα. Θυμήθηκα τις γκριμάτσες που μου ‘κανε πριν κι έβαλα τα γέλια.

—Είδες; γυρίζει και μου λέει έξαλλος ο σκηνοθέτης. Είδες τι έκανες; Αμ δεν θα μου καταστρέψεις εμένα την παράσταση. Άνοιξε το χέρι...

Η γνωστή διαδικασία. Τιμωρία με αναδρομική ισχύ.

—Δεν θα την κοιτάς καθόλου τη μάνα σου, ήρθε η σκηνοθετική οδηγία. Θα στραφείς στο κοινό.

—Κι αν γελάσει το κοινό εγώ θα φταίω; επιχειρηματολόγησα.

—Κάνουμε και πνεύμα τώρα; ούρλιαξε ο καλός δάσκαλος. Άνοιξε το χέρι...

Κανείς δεν μας καταλαβαίνει εμάς τους ηθοποιούς και λιγότερο απ’ όλους οι σκηνοθέτες.

Αλλά το γέλιο της αρκούδας έπεσε στην τελευταία πρόβα, που την κάναμε με τα κοστουμια. Dress Rehearsal λέγεται αυτό, για τους μη γνωρίζοντες. Όταν με είδαν να εμφανίζομαι με την περούκα και την ψεύτικη καραμουςτάκα έπεσαν όλοι κάτω και χτυπιόντουσαν —όχι ότι εκείνοι βρίσκονταν σε καλύτερη κατάσταση. Οπότε εισπράξαμε μια ωραία τιμωρία... εκατό φορές «Άλλη φορά δεν θα γελάω στην πρόβα» κι έτσι λάβαμε μια γεύση της «ομαδικής ευθύνης», που θα συναντούσαμε αργότερα στο Γυμνάσιο και μετά στο στρατό.

Ο κύριος Βίκτωρ μας εξηγήθηκε με τρόπο σαφή, μη επιδεχόμενο παρερμηνείας.

—Αν αύριο στη γιορτή συμβεί το παραμικρό... Το πα-ρα-μι-κρό... Θα έχετε να κάνετε μαζί μου, είπε.

Κι έτσι, στην επίσημη παράσταση, όλοι είχαμε τα μάτια καρφωμένα στο πάτωμα, μην τύχει και μας πιάσει κανένα νευρικό γέλιο βλέποντας τη μεταμφίεση των άλλων κι έχουμε μετά τρεχάματα.

Αλλά...

Αλλά άμα θέλει ο διάλογος, όσα μέτρα κι αν λάβεις, αυτός τη δουλειά του θα την κάνει.

Στην τάξη μας είχαμε τον Αντώνη, ένα πολύ καλό παιδί, που ήταν όμως αυτό που σήμερα, στην εποχή του «πολιτικώς ορθού», θα λέγαμε σεμνοτύφως «Ρομά» και που τότε λεγόταν γύφτος από τους πολλούς κι αθιγγανός από τους εκλεπτυσμένους. Της άρχουσας αθιγγανικής τάξης βεβαίως, αλλά και της πλέμπας να ήταν εμάς (τα παιδιά) πάλι δεν θα μας έκοφτε, γιατί ήταν πολύ εντάξει παιδί κι έπαιζε και καλή μπάλα, οπότε τι σκούρος, τι άσπρος; Όχι για όλους βέβαια.

Συχνά, την ώρα του μαθήματος, έσκαγε στην τάξη μια πορδή. Θορυβώδης και θεαματική που κατέληγε σε μια σειρά σφυριγμάτων και την ακολουθούσε μια αποφορά που έπρεπε ν' ανοίξουμε επειγόντως τα παράθυρα. Στο ίδιο θρανίο με τον Αντώνη καθόταν ένας τυπάκος μυστήριος ονόματι Κατσαβίδης, έχουμε πει για δαύτον.¹² Με το που έπεφτε η πορδή αυτός τσιμπούσε με δείκτη και αντίχειρα τη μύτη του και γύριζε να κοιτάξει καταδοτικά τον φουκαρά τον Αντώνη. Όταν μεγάλωσε ο Κατσαβίδης έγινε χαφιές της Ασφάλειας, αλλά η παντομίμα του έδινε τον άμοιρο συγγάτοικο στο θρανίο στεγνά.

Όλοι μας πιστέψαμε βέβαια ότι «ο γύφτος την έκανε τη δουλειά» και σ' αυτό βοήθησε και ο καλός μας δάσκαλος.

Ο οποίος, αφού τον καταχέριζε με τον χάρακα, παρά τις διαμαρτυρίες του, τον νουθετούσε κιόλας με τον γνωστό πατρικό και χριστιανικό του τρόπο.

—Δεν ξέρω αν στο σπίτι σας συνηθίζετε να πέρδεστε ασυστόλως, του έλεγε. Εδώ όμως είναι σχολείο. Κι αν δεν μπορείς να συγκρατηθείς να πηγαίνεις έξω.

—Δεν το έκανα εγώ, κύριε, διαμαρτυρόταν ο άχαρος.

—Και τότε ποιος το έκανε;

12 «Θρύλων Συνέχεια» –Φον Νίκουλις. Το τρίτο βιβλίο της σειράς.

Τσιμουδιά ο Αντώνης.

Άρα... ένοχος!

Στη γιορτή ο Βίκτωρ δεν του έδωσε ρόλο στην «Προσευχή του Αθανασίου Διάκου», διότι, όπως του εξήγησε με τη συνήθη του λεπτότητα:

—Έτσι σκούρος που είσαι παραπέμπεις σε Τούρκο κι όχι σε Έλληνα οπλαρχηγό.

Οπότε του έδωσε ένα μικρό ποίημα και τον ξεφορτώθηκε. Αλλά περισσότερο κι από το χρώμα του δέρματος την πορδή φοβόταν ο δάσκαλος, μην του καταστρέψει την υπερπαραγωγή.

Ο Κατσαβίδης βεβαίως, που τηρούσε τις Άριες προδιαγραφές, έλαβε κανονικά το χρίσμα του οπλαρχηγού.

Και...

Εκεί που ορχιζόμουν, με στόμφο Μινωτή, να πέσω υπέρ πίστεως και πατρίδος... σκάει η μητέρα όλων των πορδών... με το χαρακτηριστικό τελικό της σφύριγμα. Όλοι οι οπλαρχηγοί στράφηκαν προς τον Κατσαβίδα. Κι εκεί πάνω πέφτει και μια δεύτερη, πιο μεγαλοπρεπής από την πρώτη. Οι οπλαρχηγοί, που δεν θα δείλιαζαν μπροστά στα Τούρκικα γιαταγάνια, τραβήχτηκαν όσο πιο μακριά μπορούσαν από τον συνοπλαρχηγό τους, που δεν είχε εδώ τον συνήθη ύποπτο να του φορτώσει το παράπτωμα.

Το κοινό έβαλε τα γέλια, εμείς προσπαθήσαμε να συγκρατηθούμε –εις μάτην– ενώ ένας απελπισμένος Βίκτωρ, μέσα στη σαστιμάρα του, έδινε το σύνθημα στη χορωδία να ψάλει «Τη Υπερμάχου».

Εννοείται πως όλοι οι συντελεστές του έργου φάγαμε μια τιμωρία που ήταν όλη δική μας, αλλά κανείς δεν σκέφτηκε να ζητήσει συγγνώμη από τον Αντώνη, που δικαιωνόταν πανηγυρικά. Πόσο μάλλον ο κύριος Βίκτωρ.

Θεούσος και Φον

Όσο αληθεύει ότι το ράσο κάνει τον παπά, άλλο τόσο και περισσότερο αληθεύει ότι η έδρα κάνει τον δάσκαλο –κι ο χάρακας ή παλιότερα η βίτσα. Η έδρα είναι τοποθετημένη πάνω σε βάθρο, για να βρίσκεται ο απόλυτος άρχων της τάξης πάνω από την πλέμπα. Και να ατενίζει αφ' υψηλού τους υπηκόους του. Είναι μια από τις πρώτες εντυπώσεις που αποκομίζει κανείς για τη δομή της κοινωνίας –και την υπάρχουσα προαιώνια ανισότητα φυσικά.

Κανείς από τους μουζικούς των θρανίων δεν θα ήθελε να βρίσκεται εδώ. Το ίδιο κι ο Τσάρος της έδρας. Κι αυτό είναι το μόνο κοινό που έχουν οι μεν με τον δε.

Οι σωστοί, νομοταγείς και νοικοκυραίοι πολίτες αναπολούν με νοσταλγία την εποχή της έκτισης της ποινής τους στο κάτεργο-σχολείο κι αναφέρονται πάντα με συγκίνηση στους δεσμοφύλακες-δασκάλους τους. Κάτι που παλαιόθεν με άφηνε κατάπληκτο. Τι διάολο, όλοι αυτοί ήταν τυχεροί κι έπεσαν σε ιδανικές καταστάσεις κι ανθρώπους κι εγώ ο μόνος άτυχος; Μετά κατάλαβα ότι δεν έχει να κάνει με την τύχη, αλλά με τη διαμορφωμένη, τη χαχαρισμένη μνήμη. Είναι τόσο ανελέητη η συνεχής προπαγάνδα που ο με δανεική σκέψη πορευόμενος υφίσταται ώστε στο τέλος καταλήγει να ξεχάσει αυτά που στ' αλήθεια βίωσε και πιστεύει στη μαστορεμένη αλήθεια που του επιβάλλεται με ύπουλο τρόπο. Για κάποιο λόγο η δική μου μνήμη παρέμεινε –ως τώρα– αχαχάριστη. Κι έτσι τα γεγονότα, οι καταστάσεις και οι άνθρωποι του τότε διατηρούνται, χωρίς εξωραϊσμούς, όπως ήταν. Δεν ξέρω αν αυτό είναι καλύτερο, σίγουρα δεν ευκολύνει τη ζωή μου.

Το κάτεργο το θυμάμαι χωρίς καμιά νοσταλγία, με ανακούφιση, που εξέτισα την ποινή μου και κατάφερα να επιβιώσω (όπως-όπως). Όπως θυμάμαι και τους δασκάλους, γι' αυτό που ήταν, όχι γι' αυτό που θα ήθελα εγώ να είναι, ούτε φυσικά για ότι προσπαθούσε να τους πλασάρει η προπαγάνδα του Συστήματος.

Ο κύριος Βίκτωρ, ο θεούσος, μας προέκυψε ως αντικαταστάτης του βλαχαδερού κυρ-Βασίλη, όταν αυτός ο τελευταίος στρατεύτηκε. Ψηλός και παχουλός, μονίμως σκυθρωπός κι αγέλαστος, ως αρμόζει σε δεξιό ψάλτη της εκκλησίας, φορούσε ένα άχαρο λαδί ετοιματζήδικο κοστούμι, καφέ μισογυαλισμένα σκαρπίνια, γραβάτα φυσικά, γιατί εκείνη την εποχή, αν δεν ήσουν εργάτης χειρώναχτας, όφειλες να παρουσιάζεσαι στην εργασία σου με τη θηλιά στο λαιμό (συμβολισμός απόλυτος της κατάστασής σου στην κοινωνία), και κουβαλούσε μια σάκα χειρός για να βάζει μέσα τα τετράδιά μας που ήταν για διόρθωση κατ' οίκον κι ότι άλλα σύνεργα του επαγγέλματος χρειαζόταν.

Για άγνωστους σε μένα λόγους με είχε πάρει με στραβό μάτι εξ' αρχής —ήταν αμοιβαίο— και νομίζω πως τον στενοχωρούσε αφάνταστα το ότι ήμουν καλός μαθητής και δεν μπορούσε να με τσακίσει στο βαθμό. Ωστόσο φρόντιζε, με την παραμικρή πρόφαση, να με φορτώνει με ηλίθιες τιμωρίες του τύπου «Άλλη φορά δεν θα μιλώ στη διάρκεια του μαθήματος» ή «Άλλη φορά δεν θα κάνω απαράδεκτες ερωτήσεις» με ταρίφα που ποίκιλλε, ανάλογα με τη διάθεσή του, από εκατό μέχρι όσες φορές —και τις μετρούσε— καθώς και να με συνετίζει με την αγαπημένη του μέθοδο, δια του χάρακος ή των χαστουκιών.

—Δεν θα ανεχτώ εγώ αντάρτες στην τάξη μου, δήλωνε.

Αντάρτης για τον κύριο Βίκτορα ήταν βεβαίως όποιος δεν συμμορφωνόταν προς τας υποδείξεις αδιαμαρτύρητα κι όποιος τον ζάλιζε με ενοχλητικές ερωτήσεις.

Σ' αυτό το τελευταίο δεν είχαμε κάνει καλή αρχή. Μέρους μετά την άφιξή του, στα Θρησκευτικά, σήκωσα το χέρι μου.

—Τι θες εσύ; με ρώτησε μουτρωμένος.

—Έχω μια απορία, διευκρίνισα.

—Τι απορία;

—Επί του μαθήματος.

—Για ν' ακούσουμε...

—Ο Αδάμ και η Εύα είχαν δυο παιδιά, τον Κάϊν και τον Άβελ, λέω με το πιο αθώο ύφος που μπορούσα να πάρω.

—Και λοιπόν;

—Αυτοί είχαν απογόνους, γιατί αλλιώς δεν θα ήμασταν εμείς εδώ σήμερα.

Ο Βίκτορας με αγριοκοίταξε.

—Ποια είναι η απορία; γρύλισε.

—Πού βρήκαν ο Κάϊν κι ο Άβελ γυναίκες να παντρευτούν;

Ο δάσκαλος άλλαξε σαράντα χρώματα.

—Τι βλακείες είναι αυτές που μου λες; φώναξε. Τι σχέση έχει αυτό με το μάθημα;

—Δεν έχει; απόρησα.

—Καμία, φώναξε ο κύριος Βίκτωρ κατακόκκινος. Κάτσε κάτω.

—Μου φάνηκε περίεργο..., είπα.

—Τον κακό σου τον καιρό, που σου φάνηκε περίεργο. Ορίστε μας τώρα! Θα καταλύσουμε και τη Θρησκεία!

—Είναι που δεν βγαίνει..., επέμεινα εγώ.

—Τι δεν βγαίνει; φώναξε ο Βίκτωρ.

—Να... αν η Εύα ήταν η μοναδική γυναίκα στον κόσμο τότε...

Ο δάσκαλος κατέπλευσε στο θρανίο μου φουριόζος και κατακόκκινος κραδαίνοντας τον επίφοβο χάρακα.

—Άνοιξε το χέρι, βλάσφημε! ούρλιαξε.

—Μα...

—Το χέρι!

Χραπ!

—Και τ' άλλο!

Χρουπ!

—Ο Αδάμ και η Εύα είχαν κι άλλα παιδιά, πληροφόρησε ο καλός δάσκαλος την τάξη. Αγόρια και κορίτσια.

Χέρι πάλι εγώ... Δαρμένο, αλλά φιλομαθές.

—Τι είναι πάλι; φρούμαξε ο Βίκτωρ.

—Τα κορίτσια δεν ήταν αδερφές των αγοριών; εξέφρασα την εύλογη απορία μου.

Ο Βίκτωρ κόντεψε να πάθει αποπληξία.

—Έξω! ούρλιαξε. Έξω, ανάγωγε, βλάσφημε! Και θα μου φέρεις γραμμένο αύριο διακόσιες φορές «Άλλη φορά δεν θα κάνω βλακώδεις ερωτήσεις».

Εμένα όμως μου είχε κολλήσει η «βλακώδης» απορία και το ίδιο απόγευμα τη μετέφερα στο κοινοβούλιο της γειτονιάς, στα σκαλιά του Αούτου.

Τα αλάνια με κοίταζαν με το στόμα ανοιχτό.

—Τι λε, ρε;

—Άντε, ρε...

—Σιγά!

—Δεν βγαίνει αλλιώς, ρε, επέμεινα εγώ. Αφού δεν υπήρχε άλλη οικογένεια ή με τη μάνα τους πήγαν ή με τις αδερφές τους.

—Τη μάνα τους, ρε;!!!

—Τις αδερφές;!!!

—Άλλες γυναίκες δεν υπήρχαν, επέμεινα.

—Μπλιάχ!

—Άντε, ρε, από χει!...

—Μπορεί να 'γινε κάνα θαύμα, πρότεινε ο Θυμιάκης.

—Τι θαύμα, ρε; Θαύμα με τα σώβρακα;

—Ξέρω κι εγώ, ρε; Θρησκευτικά είναι... όλο και κάποιο θαύμα γίνεται.

—Μπορεί να κάνουν παιδιά χωρίς γυναίκες...

—Ναι, ρε. Μπορεί να τους τα 'φτιαξε ο Θεός.

—Τι, άμα θέλει ο Θεός, δύσκολο είναι;

—Ναι, ρε συ! Έτσι γίνηκε.

—Κι έτσι να γίνηκε εξακολουθούμε να έχουμε μια οικογένεια, είπα με όλη τη λογική που μπόρεσα να επιστρατεύσω.

Τα αλάνια αλληλοκοιτάχτηκαν αλαφιασμένα.

—Δηλαδή;...

—Τι... συναμετάξυ τους;

—Με τις αδερφές και τις μανάδες τους, ρε;

—Αφού δεν υπήρχαν άλλες;

—Μπλιάχ!

—Άντε από χει, ρε...

—Μια σιχαμάρα!...

—Μπορεί όμως να 'γινε κι αλλιώς η φτιάξη, είπε ο Σταύρος.

Τον κοιτάξαμε με ελπίδα.

—Παναπεί;

—Για πε...

—Ο Δαρβίνος, εξήγησε ο Σταύρος. Αυτός λέει ότι τα πράγματα δεν έγιναν όπως τα λέει η Αγία Γραφή, αλλά ότι ο άνθρωπος εξελίχτηκε από τον πίθηκα.

—Άντε, ρε!...

—Τον πίθηκα, ρε;!!!

—Σιγά!

—Γιατί, ρε; επέμεινε ο Δαρβινιστής. Δεν μοιάζουμε άνθρωποι και πίθηκες; Ορίστε... ο Τσίλας να πούμε μοιάζει με μαϊμού, ο Θυμιάκης με την Τσίτα του Ταρζάν, ο Γιώργος με γορίλα...

—Να σου δώσω μια μπουνιά να σου πω εγώ... γορίλας!
αντέδρασε ο Γιώργος, ο δικός μου.

—Και τι, ρε... είναι καλύτερα να έχουν πάει οι προπαππούδες μας με τις αδερφές και τις μανάδες τους;

Αυτό να μου πεις!

Την επομένη μετέφερα τη θεωρία στον κύριο Βίκτορα —καθώς παρέδιδε την τιμωρία.

—Υπάρχει κι ο Δαρβίνος..., του λέω τεχνηέντως.

—Ο... ποιος;!!!...

—Ο Δαρβίνος.

Δεν χρειάστηκε χάρακας τη φορά αυτή. Έφαγα δυο μεγάλοιπρεπα χαστούκια που κουδούνισαν τ' αυτιά μου.

—Μην ξανακούσω τέτοιες βλακείες, ούρλιαξε ο δάσκαλος κατακόκκινος. Ο Θεός έπλασε τον άνθρωπο κατ' εικόνα και ομοίωσή Του. Δεν θα τα ισοπεδώσουμε όλα εδώ πέρα. Άκουσες;

—Μάλιστα, κύριε, είπα ταπεινά. Με τις μανάδες και τις αδερφάδες τους πήγαν οι άνθρωποι.

Το ίδιο βράδυ ο υποδιευθυντής, ο «Σερίφης», τηλεφώνησε στον πατέρα μου να του προφτάσει τα τελευταία μου κατορθώματα.

Φυσικά είχαμε «συνέντευξη γραφείου».

—Τι έχανες πάλι; με ρώτησε βλοσυρός.

Του τα είπα όλα με το νι και με το σίγμα. Ο άνθρωπος απόμεινε να με κοιτάζει με το στόμα ανοιχτό.

—Μόνος σου τα σκέφτηκες αυτά; ρώτησε.

—Εμ, ναι... Είδα ότι δεν βγαίνουν τα νούμερα... Οπότε...

Κούνησε το κεφάλι του.

—Κι ο δάσκαλος τι σου είπε; ρώτησε.

—Ότι έτσι τα βρήκαμε, έτσι θα τ' αφήσουμε.

—Κι εσύ τι του είπες;

—Ότι υπάρχει κι ο Δαρβίνος.

—Ο... ποιος;

—Ο Δαρβίνος, μπαμπά. Αυτός που λέει ότι καταγόμαστε από τον πίθηκο.

—Κι αυτό εσύ πού το βρήκες;

Να του έλεγα για τον Σταύρο; Θα 'βρισκα τον μπελά μου.

—Στην εγκυκλοπαίδεια, λέω.

Ατράνταχτο επιχείρημα!

Ο πατέρας μου αναστέναξε.

—Και βρήκες τον μπελά σου, είπε.

—Διακόσιες φορές τιμωρία, χώρια οι χαρακιές, χώρια τα χαστούκια, παραδέχτηκα.

—Και τι έμαθες απ' αυτό; ρώτησε.

—Ότι δεν υπάρχει δικαιοσύνη για μας, τα παιδιά, είπα σκυθρωπός.

—Δεν είναι μόνο για τα παιδιά, μουρμούρισε ο πατέρας μου.

Άναψε ένα τσιγάρο (τότε ήταν ακόμη πολιτικώς ορθό).

—Κοίτα, μου λέει. Είναι πράγματα που καλύτερα να κρατάει κανείς για τον εαυτό του. Είδες;... μια ερώτηση έκανες κι έμπλεξες.

—Να μη ρωτάω δηλαδή; απόρησα.

—Να ρωτάς, ήρθε η απάντηση. Αλλά να ξέρεις και σε ποιον το ρωτάς και τι θέλει αυτός ν' ακούσει. Ο δάσκαλος είναι της εκκλησίας. Όταν του αμφισβητείς αυτό που εκείνος θεωρεί αληθές, μπλέκεις. Γιατί αυτός βρίσκεται σε θέση εξουσίας κι εσύ όχι. Κατάλαβες;

—Κατάλαβα, μουρμούρισα. Δεν πρέπει να ρωτάω τους μεγάλους γιατί έχουν κολλήματα και θα βρίσκω τον μπελά μου. Εγώ όμως θα ρωτάω.

Ο πατέρας μου με κοίταξε μ' έναν τρόπο απροσδιόριστο και χαμογέλασε.

—Καλώς όρισε στον πλανήτη Γη, είπε αναστενάζοντας.

* * *

Ο Βίκτορας, όπως όλοι οι δεσμοφύλακες του δωδεκαετούς κάτεργου —πλην μιας, δυο εξαιρέσεων— όχι μόνο δεν νοιαζόταν για τα παιδιά, αλλά έχω την εντύπωση πως μας απεχθάνοταν. Έγινε δάσκαλος, όχι από κλίση, αλλά επειδή δεν μπορούσε να κάνει κάτι καλύτερο. Και υποπτεύομαι πως μας το χρέωνε εμάς αυτό, αντί να το χρεώνει στον εαυτό του.

Το ότι ήταν ευσεβής και θεοφοβούμενος Χριστιανός έκανε τα πράγματα ακόμα πιο δύσκολα. Καθιέρωσε για παράδειγμα τον υποχρεωτικό εκκλησιασμό, που σήμαινε ότι θα έχανα το Κυριακάτικο σινεμά στο «Παλλάς», με τη συμμορία, που μας είχε γίνει συνήθεια και παράδοση και που περιμέναμε όλη τη βδομάδα πώς και πώς. Ευτυχώς εδώ μ' έσωσε η παρέμβαση του πατέρα μου, που άκουγε «εκκλησία» και παπαδαριό κι έβγαζε φλύκταινες. Ο καλός Χριστιανός Βίκτωρ μου το κράτησε βέβαια αυτό μανιάτικο, προσθέτοντάς το στον μακρύ κατάλογο που δικαιολογούσε την απροκάλυπτη αντιπάθεια που μου είχε.

Από το Αναγνωστικό επέλεγε πάντα θρησκευτικά θέματα, όπως: «Θεοφάνεια», «Η Μεγαλόχαρη», «Ο Άγιος Δημήτριος προστάτης της Θεσσαλονίκης», «Η Αγία Σοφία» κι άλλα τέτοια. Κι όταν του τελείωσαν έπιασε τα εθνικοπατριωτικά. Μ' έκανε να το μισήσω αυτό το βιβλίο (που είχε ωστόσο εξάισια εικονογράφηση του Αλεξανδράκη) και δεν ήμουν ο μόνος.

Η μέθοδός του η εκπαιδευτική ήταν απλή και δοκιμασμένη. Δια του χάρακος και των χαστουκιών. Όπως το σύνολο των συναδέλφων του τότε. Δεν είχε το κόμπλεξ του κυρ-Βασίλη βέβαια, αλλά μια δόση χριστιανικού σαδισμού κουβάλαγε. Με τους άλλους δεν το παράκανε, είναι αλήθεια, και με τα κορίτσια σχεδόν καθόλου, εγώ όμως είχα καθημερινώς την τιμητική μου.

Μέχρι που προς το τέλος της θητείας του αγανάκτησα —θεωρούσα κιόλας ότι είχα μεγαλώσει και το ξύλο με υποτιμούσε και με πρόσβαλε. Οπότε, σε μια από τις άπειρες «άνοιξε το χέρι σου» συνεντεύξεις τα πήρα στο κρανίο.

—Αν με ξανακουμπήσεις θα σου κάψω το σπίτι, είπα.

Ο Βίκτωρ μόνο που δεν έπαθε συμφόρηση. Έβαλε τις φωνές, με πέταξε έξω από την τάξη, απείλησε με το τέλος του κόσμου (για μένα), αλλά ούτε χέρι ξανάπλωσε πάνω μου, ούτε χάρακα. Ένα θρασίμι δειλό ήταν ο άχαρος και τίποτα παραπάνω. Αλλά... στο ενδεικτικό, στο τέλος της χρονιάς, πήρε την περηφανή του εκδίκηση. Η διαγωγή μου ήταν «κοσμία».

Και ήταν η σειρά του πατέρα μου να του ‘ρθει νταμπλάς.

—Τι ‘ναι αυτό; μου κάνει δείχνοντάς μου το παλιόχαρτο.

—Δέξα άριστα, του λέω εγώ, κάνοντας τον κουτό.

—Για τη διαγωγή μιλάω... «Κοσμία»;!... ΚΟΣΜΙΑ!!!

—Κοσμία θα πει ευπρεπής, μπαμπά, τον πληροφορήσα εγώ στο δήθεν και στο τάχαμου και στο αθώο.

—Να σου αστράψω μια ανάποδη να σου πω εγώ! φώναξε ο πατέρας μου. Που θα μου κάνεις και πνεύμα! Κοσμία!!!... Και τι έγινε η «Κοσμιωτάτη»;

—Ξέρω κι εγώ; Αφού δεν με χώνευε ο δάσκαλος...

—Δεν σε χώνευε ο δάσκαλος!... Γιατί, βρε αλητήριε, να μη σε χωνεύει ο δάσκαλος; Ε; Είχε προηγούμενα μαζί σου;

Άντε τώρα να εξηγείς στους μεγάλους τι καθήκια είναι μερικοί από δαύτους! Θα βρεις άκρη; Αποκλείεται.

Ωστόσο, αν αυτή η... «κοσμία» μου δημιούργησε ένα σωρό προβλήματα στο σπίτι (απαγόρευση ποδηλάτου, κόψιμο των Μικρών Ηρώων –για δυο βδομάδες μόνο, ευτυχώς– στέρση του Κυριακάτικου σινεμά, κατάσχεση της μπάλας κλπ.) στη γειτονιά αντιθέτως ανέβασε αισθητά τις μετοχές μου.

Γιατί κανείς δεν είχε πάρει ποτέ ενδεικτικό με «κοσμία», όλοι «κοσμιωτάτη». Στην αρχή δεν με πίστεψαν.

—Άντε, ρε...

—Σιγά μη σου βάλαν κοσμία!

—Αφού ‘σαι βουτυρόπαιδο, ρε...

—Μούσιι!...

Πήγα και τους έφερα το πειστήριο, το επίσημο ντοκουμέντο,

και τους το ‘τριψα στη μούρη. Το εξέτασαν ένας-ένας ενδελε-
χώς... μην πιστεύοντας στα μάτια τους.

—Ρε... κοσμία λέει!...

—Πώωω!...

—Κοσμία!!!...

—Ωχ! Θα σε σκότωσε ο πατέρας σου!

—Γιατί, ρε, κοσμία;

—Γιατί είμαι μάγκας.

—Άντε, ρε...

—Σιγά τον μάγκα!...

—Τότε γιατί μου βάλαν κοσμία;

—Ναι, ρε... γιατί;

—Γιατί είπα του δάσκαλου ότι θα του κάψω το σπίτι.

Οι συμμορίτες αλληλοκοιτάχτηκαν.

—Άντε, ρε!...

—Σιγά!...

—Αλήθεια, ρε;...

—Μόνο ο Νικολάρας έπαιρνε κοσμία, είπε ο Σταύρος, όχι
χωρίς κάποια δόση ζήλιας.

—Ο Νικολάρας κι εγώ.

—Ναι, καλά!...

—Ορίστε. Το γράφει το ενδεικτικό. Φέρτε και τα δικά σας
να δούμε.

—Μπορεί να ‘καναν λάθος.

—Πού, στο ενδεικτικό; Με τζίφρες και σφραγίδες;

—Α, καλά...

—Σιγά!...

—Παναπέι... μάγκας! κατέληξα. Και με τη βούλα! Επισή-
μως. Εσείς όλοι είσαστε καλά παιδιά.

—Ποιος, εγώ, ρε;...

—Να σου δώσω μια μπουνιά τώρα;...

—Σιγά τον μάγκα!...

Αλλά ζήλευαν. Απ' όλη τη συμμορία μόνο εγώ κι ο θρυλικός Νικολάρας με κοσμία! Όλοι οι άλλοι σκυλάκια του καναπέ! Χαλάλι οι τιμωρίες.

* * *

Πίστευα πως ότι χειρότερο υπήρχε σε δάσκαλο το είχα ήδη βιώσει. Η κυρα-Μαρίνα, ο κυρ-Βλαχάκης, ο κυρ-Βασίλης, ο Βίκτωρ... Χειρότερο δεν θα μπορούσε να υπάρξει. Αθώο παιδί! Δεν ήξερα ακόμη ότι πάντα, μα πάντα υπάρχει χειρότερο.

Το διαπίστωσα όταν μας ανέλαβε ο Φον Νίκουλης.

Για τον Φον Νίκουλης έχω μιλήσει εκτενέστατα.¹³ Ήταν ένας ξερακιανός, καραφλός, σαρδόνιος τύπος, σαν αυτούς τους Γερμανούς Ες Ες στον «Μικρό Ήρωα», εξ' ου και το προσωνύμιό του.

Εδώ θ' αναφερθώ μόνο σ' ένα περιστατικό που έλαβε χώρα όσο ήταν Φρούραρχος της Κομμουντατούρ στο κάτεργο, σε μια εκδρομή που μας πήγαν στο Αλκαζάρ.

Ο Φον Νίκουλης δεν με συμπάθησε κι αυτός από την αρχή και τα αισθήματα κι εδώ ήταν αμοιβαία. Δεν κατάλαβα ποτέ γιατί προκαλούσα αντιπάθεια στους δεσμοφύλακες του κάτεργου. Δεν ήμουν αυθάδης, δεν αντιμιλούσα, δεν ήμουν κακότροπος κι ούτε προκαλούσα φασαρίες στην τάξη, ήμουν επιπλέον καλός μαθητής και δεν πήγαινα αδιάβαστος και άγραφος... Αλλά φαίνεται κάτι στη φάτσα μου;... στο ύφος μου;... στη συμπεριφορά μου;... τους χτύπαγε στα νεύρα. Ίσως να διαισθάνονταν ότι καταλάβαινα για ποιον λόγο βρισκόμασταν εδώ, κι εμείς, οι βαρupoινίτες, κι αυτοί, οι ανθρωποφύλακες και να μην τους άρεσε. Δεν ξέρω.

Όπως όλοι τους κι ο Φον Νίκουλης ήταν σαδιστής και πίστευε στην «επιμόρφωση δια του χάρακος», αλλά, αντίθετα με τον κομπλεξικό κυρ-Βασίλη και τον θεούσο Βίκτορα, ετούτος δεν έκανε κατάχρηση —αν μπορούμε να το πούμε έτσι. Όταν κα-

13 «Θρύλων Συνέχεια» —Φον Νίκουλης. Το τρίτο βιβλίο της σειράς.

τέφευγε στον χάρακα όμως το έκανε μ' όλη του την καρδιά. Να σου τσακίσει το απλωμένο χέρι, όχι μισές δουλειές. Ωστόσο η αγαπημένη του μέθοδος δεν ήταν το ξύλο, believe it or not. Είχε, ας πούμε, πιο εξεζητημένες μεθόδους συνετισμού, πιο επώδυνες και πιο ναζιστικές.

Με τον Φον Νίκουλις γνωρίσαμε την απόδοση συλλογικής ευθύνης (που θα συναντούσαμε αργότερα στο στρατό). Αν γινόταν φασαρία (φασαρία κατ' εκείνον βέβαια) όταν έγραφε στον πίνακα δεν έμπαινε στον κόπο να ψάξει για τον ή τους φταίχτες. Γύριζε και με κείνο το σαρδόνιο χαμόγελο του γκαουλάιτερ, που ετοιμάζεται να κρεμάσει αθώους ανθρώπους, μας έλεγε:

—Όλοι σας αύριο θα μου φέρετε το μάθημα γραμμένο, όπως το 'χει το βιβλίο, με τα κόμματα και τις τελείες του, με γράμματα καθαρά και στρόγγυλα... τρεις... όχι... καλύτερα πέντε φορές.

Έκανε μια παύση και πρόσθετε, με το χαμόγελο να πλαταίνει:

—Μαζί με τις ζωγραφιές.

Που σήμαινε, αντίο παιχνίδι το απόγευμα, αντίο Μικροί Ήρωες, αντίο ζωή, αντίο όλα. Να αντιγράψουμε ότι μάθημα τύχαινε να έχουμε εκείνη την ώρα (μαζί με τις «ζωγραφιές»), Ιστορία, Θρησκευτικά, Φυτολογία, Γεωγραφία κλπ. για να του το παραδώσουμε την επομένη. Όλοι!

—Δεν σας τιμώρησα εγώ, εξηγούσε μ' ένα πλατύ χαμόγελο ο ποταπός. Αυτός που μίλησε σας τιμώρησε.

Είπαμε, εντελώς ναζιστικές μέθοδοι.

Κι αν κανείς δεν πρόφταινε και του έφερνε την τιμωρία λειψή τον έβαζε να γράφει στα διαλείμματα κι όταν είχε μάθημα η άλλη τάξη. Φυσικά του την ανανέωνε κιόλας, να την φέρει την επομένη για μια ακόμη φορά ολοκληρωμένη. Άντε μετά να μην προφτάσεις, αν σου βαστάει.

Μ' όλα αυτά, εξυπακούεται ότι ο Φον δεν είχε καταφέρει να γίνει καθόλου δημοφιλής στην τάξη.

Η ευκαιρία μας να ισοφαρίσουμε παρουσιάστηκε στην εκδρομή που μας πήγαν στο Αλκαζάρ. Όπως ήταν προγραμματι-

σμένη φρόντισα να φέρω τη μπάλα από το σπίτι, γιατί είχαμε κανονίσει αγώνα με την Πέμπτη.

Τι ώθησε τον Φον ν' ανακατευτεί δεν ξέρω. Ίσως θέλησε να μας κάνει τον καλό, ίσως για να κάνει φιγούρα στα κορίτσια... Τρέχα γύρευε!

—Θα παίζω κι εγώ, μας δήλωσε. Θα πάω φυσικά με τους πιο αδύναμους, την Πέμπτη.

Κοιταχτήκαμε. Να έχεις τον δάσκαλο να παίζει μπάλα μαζί σου ένα ήταν σίγουρο, ότι θα σου χάλαγε το παιχνίδι. Άσε που θα έπρεπε να προσέχουμε και τι λέγαμε, μην μας ξεφύγει κάνα μπινελίκι και τρέχουμε μετά να γράφουμε τιμωρίες.

—Θα λερώσετε το κοστούμι, κύριε, προσπάθησε να τον αποτρέψει ο Θανάσης.

—Δεν έχει ανάγκη το κοστούμι, απάντησε ο Φον βγάζοντας το σακάκι και κρεμώντας το σ' ένα κλαρί.

—Μην χτυπήσετε όμως..., του λέει ο Πάνος Β.

—Σιγά μην χτυπήσω!... Άντε... ποιος κάνει σέντρα;

—Καλάααα...

Όπως το περιμέναμε ο Φον Νίκουλις δεν είχε ιδέα από μπάλα. Όλο πάσα ζήτηγε κι όλο την έχανε. Μια φορά που σούταρε έστειλε τη μπάλα στα πουλιά.

Την ιδέα μου την έδωσε ένα τυχαίο γεγονός.

Την μπάλα την είχε ένας δικός μας, ο Τάκης. Μπροστά του ο δάσκαλος έκανε τσαλίμια για να τον κόψει όπως κατέβαινε. Πάει να μου δώσει πάσα ο Τάκης, στραβοκλωτσάει, τρώει το τόπι ο Φον στο κούτελο. Δυνατά δεν ήταν, αλλά τσαντίστηκε.

—Προσέχετε πού κλωτσάτε, φώναξε. Δεν θα μας σκοτώσετε κιόλας!

Κοιταχτήκαμε αναμεταξύ μας. Όλοι το ίδιο πράγμα σκεφτόμασταν. Κι όχι μόνο εμείς αλλά και της Πέμπτης. Την επόμενη φορά που είχα την μπάλα, όλοι, φίλοι κι αντίπαλοι, ως δια μαγείας, μου έκαναν χώρο. Πλην του Φον, που περίμενε μισοσκυμένος, με τα πόδια ανοιχτά, να με κόψει. Ήταν βεβαίως η ευκαιρία.

Σταματάω... σημαδεύω κι αμολάω έναν μύτο με όλη μου τη δύναμη.

Φεύγει η μπάλα βολίδα και βρίσκει τον ανυποψίαστο Φον στο δοξαπατρί –κατάφατσα!

Πάρ' τον κάτω τον μπαλαδόρο δάσκαλο!

Απ' όλους μας μόνο ο Κατσαβίδης, το τσιράκι των δασκάλων, έτρεξε να τον βοηθήσει, οι άλλοι κοιτάζαμε χασκογελώντας.

—Τι... τι έγινε;..., τραύλισε ο Φον όταν μπόρεσε να μιλήσει ξανά.

—Τίποτα, του λέει ο Πάνος Β. Θα ζαλιστήκατε φαίνεται.

—Ζαλιστήκα γιατί με χτύπησε η μπάλα κατάμουτρα, φώναξε ο Φον.

—Ε, ναι... Μπάλα παίζουμε... Αντρικό άθλημα.

—Τον κακό σου τον καιρό! Να προσέχετε. Δεν θα σκοτωθούμε κιόλας!

—Μήπως να βγαίνατε; προτείνω εγώ.

—Μην σου πω κι εσένα τώρα!..., μου κάνει αγριοκοιτάζοντάς με ο Φον.

—Καλάααα...

Με μια ματιά συνεννοηθήκαμε με τους συγχρατούμενους της Πέμπτης. Οι οποίοι, σε πρώτη ευκαιρία, του έδωσαν πάσα.

Ενθουσιασμένος ο Φον, πάει να κάνει κατεβασιά, άσχετος όπως ήταν μπερδεύεται με τη μπάλα, του βάζει κι ο Θανάσης μια ωραία μάρκα... Πάρ' τον κάτω ξανά. Κι άγαρμπα.

Σχίστηκε το παντελόνι, μάτωσε το γόνατο, γδάρθηκε κι ο αγκώνας.

Ο Φον ήταν τώρα να τον κλαίνε κι οι ρέγγες! Αν ήμασταν στο σχολείο θα μας είχε εκτελέσει ομαδικώς, εδώ όμως τι;... Μήπως δεν τον είχαμε προειδοποιήσει;

—Τέλος η εκδρομή, φωνάζει εν εξάλλω καθώς σηκωνόταν. Θα σας δείξω εγώ! Πίσω στο σχολείο!

—Είπαμε... η μπάλα είναι αντρικό άθλημα, είπε με φιλοσοφική διάθεση ο Πάνος Β.

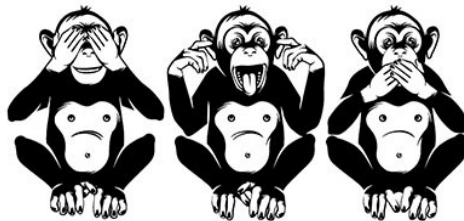
Ο Φον τον άκουσε.

—Ανδρικό, ε; του κάνει. Καλά... θα σας δείξω εγώ τι είναι ανδρικό και τι δεν είναι...

Πίσω στο σχολείο μας έβαλε, ο καθήκης, πρόχειρο διαγώνισμα στη Γεωγραφία, που δεν είχε διαβάσει κανείς φυσικά, αφού θα πηγαίναμε εκδρομή. Γερμανικά αντίποινα λέγονται αυτά. Όπως στο Δίστομο πέσαμε όλοι, μέχρις ενός –και ούτε καν υπέρ πατρίδος. Αλλά δεν πείραζε, αρκεί που τον είδαμε να τρώει χώμα.

Από τον Φον Νίκουλις απαλλαχτήκαμε, φευ αργά, με τον τρόπο που περιγράφω αλλού.¹⁴ Από την τάξη μας δεν απολύθηκε κανείς με 10. Τουλάχιστον όμως φεύγοντας εμείς για το Γυμνάσιο γλυτώσαμε την επόμενη, μετά από μας φουρνιά, από δαύτον.

Πίστευα πως ο Βίκτωρ κι ο Φον ήταν τα τελευταία καθήκια που έβρισκα μπροστά μου. Ήμουν πολύ μακριά νυχτωμένος.

---

14 «Θρύλων Συνέχεια» –Φον Νίκουλις. Το τρίτο βιβλίο της σειράς.

Επισήμως Μεγάλος

Οι μεγάλοι πιστεύουν ότι στις κοινωνίες των παιδιών δεν υπάρχουν διακρίσεις κι ότι εδώ ο καθένας καταλαμβάνει τη θέση που του πρέπει ανάλογα με την αξία του –ακριβώς όπως συμβαίνει στις πρωτόγονες φυλές. Αυτό είναι αλήθεια, ως ένα σημείο. Ναι μεν στη γειτονιά η κοινωνική ή οικονομική κατάσταση των γονιών μας δεν έπαιζε κανέναν απολύτως ρόλο για μας, όποιος όμως ήξερε μπάλα, ας πούμε, ή κέρδαγε στα παιχνίδια, ή έδερνε καλύτερα από τους άλλους (οπότε... μάγκας), περνούσε αυτομάτως στην ελίτ και ξεχώριζε στη συνείδηση των άλλων και στην άγραφη ιεραρχία της συμμορίας.

Το καλό σ' αυτό ήταν ότι οποιοσδήποτε μπορούσε να βελτιωθεί βελτίωνε τη θέση του κι αν νικούσε τον αρχηγό να γίνει αρχηγός ο ίδιος, όπως ακριβώς στους Παπούα της Νέας Γουινέας. Το κακό ήταν που έτσι και σου κόλλαγε μια ρετσινιά νωρίς, του άμπαλου ας πούμε, δεν πάει να έβαζες σαράντα γκολ μετά... άμπαλο θα σε θεωρούσαν στο διηνεκές (ξέρω, είμαι παθός).

Υπήρχε και μια άλλη διάκριση όμως την οποία κανείς και τίποτα δεν μπορούσε να εξομαλύνει: η ηλικία. Ένας χρόνος διαφορά στη γειτονιά δημιουργούσε κοινωνικό χάσμα αγεφύρωτο. Όταν ο άλλος πήγαινε στην Έκτη κι εσύ στην Πέμπτη, πάει και τελείωσε, του όφειλες σέβας. Καθόσον πιο περπατημένος εκείνος από εσένα, πιο μάγκας. Και βεβαίως σε ατένιζε αφ' υψηλού. «Άσε να 'ρθεις εδώ που είμαστε εμείς και μετά μιλάς».

Το χάσμα αυτό στο σύνορο Δημοτικού με Γυμνάσιο γινόταν φυσικά τεράστιο.

Ο Σταύρος, ο Γιώργος, ο δικός μου, ο Γιώργος της Κασσιανής, ο Βάσος, ο Νίκος, ο Κούλης κι ο Τάκης μπήκαν πρώτοι στο Γυμνάσιο. Ο Γιάννης ο Τζωννυβαϊσμούλλερ, που είχε παρατήσει το σχολείο και δούλευε σε συνεργείο αυτοκινήτων, ήταν μια άλλη κατηγορία –ζηλευτή– μαζί με τον Θόδωρα και τον Λευτέρη. Όλοι αυτοί ήταν οι «μεγάλοι», με τη βούλα, περπατημένοι και μάγκες. Ο Τσίλας, ο Θυμιάκης, ο Αλέκος, ο Φώτης κι εγώ, ακόμα στο Δημοτικό, ήμασταν τα... «νιάνιαρα»... και «Άντε στη μαμάκα σου, να σου δώσει να πιεις γαλατάκι». Πολίτες δεύτερης κατηγορίας –και δεν μπορούσαμε να πούμε κουβέντα.

Καταλαβαίνει λοιπόν κανείς τι τεράστιο βήμα κοινωνικής ανόδου ήταν η είσοδός μας στο Γυμνάσιο. Όχι ότι εξαλείφθηκε η απόσταση από τους «μεγάλους», μειώθηκε όμως –κάτι ήταν κι αυτό.

Στη δική μου δε περίπτωση, για πρώτη φορά στα χρονικά, βρέθηκα προνομιούχος (κι αξιοζήλευτος) έναντι των άλλων. Ο λόγος ήταν απλός, αλλά τόσο σημαντικός.

Την εποχή εκείνη οι φωστήρες που αποφάσιζαν για τα της Παιδείας, είχαν χωρίσει τα δυο φύλα. Άλλα Γυμνάσια για τ' αγόρια, των «Αρρένων», άλλα για τα κορίτσια, των «Θηλέων». Πώς το σκέφτηκαν αυτό; Άγνωστο. Υποθέτω για να μην σκανδαλίζονται τα μεν από τα δε. Δημιουργώντας έτσι μια απόσταση κι έναν διαχωρισμό που είχε τις αναπόφευκτες επιπτώσεις στη δομή της κοινωνίας και των διαφυλικών σχέσεων. Εμείς απ' εδώ, εσείς από κει. Το έβλεπες αυτό να ξεβάφει στις παρέες μετά, στις εξόδους σε ταβέρνες και σε κέντρα. Όλες οι γυναίκες μαζί, από τη μια μεριά του τραπέζιού κι όλοι οι άντρες αντάμα από την άλλη.

Στα ιδιωτικά σχολεία αυτός ο διαχωρισμός δεν υπήρχε. Ήμασταν μαζί, αγόρια και κορίτσια, και νομίζω πως ο συγχρωτισμός αυτός βοήθησε στο να συνηθίσουν οι μεν την παρουσία των δε, κάτι που είχε αντίκτυπο μετά στη συμπεριφορά αμφοτέρων.

Οι συμμορίτες έσκαγαν από τη ζήλια τους.

—Α, ρε μπαγάσα! Τυχερός που έχετε και γκομενάκια στο σχολείο!

—Αυτή είναι ζωή!

—Όχι σαν εμάς... μπακούρια, γαμώ την ατυχία μου!

Εγώ βέβαια χαμογελούσα με σημασία και δεν έλεγα τίποτα. Τι να πει ο τυχερός στους άτυχους; Ότι και που τις είχαμε πάλι δύσκολα (έως ακατόρθωτα) ήταν τα πράγματα; Άστους να βράζουν στο ζουμί τους και να φαντάζονται παράδεισους από τις Χίλιες και Μια Νύχτες!

Τις εξετάσεις εισόδου στο Γυμνάσιο μας τις είχαν παρουσιάσει σαν πολύ δύσκολες. Το πρόβλημα στην περίπτωση μας, του ιδιωτικού σχολείου, ήταν ότι θα μας εξέταζαν καθηγητές του Δημοσίου, που δεν συμπαθούσαν καθόλου βέβαια τον θεσμό των ιδιωτικών κι ως εκ τούτου έκοβαν κεφάλια αλύπητα.

Τελικά δεν ήταν. Όσοι δώσαμε, όλοι από την τάξη μου, μπήκαμε. Εγώ με 18.8! Καλή αρχή μου φάνηκε, αλλά όχι και στον πατέρα μου.

—Τι 'ναι αυτό; είπε βλέποντας τη βαθμολογία. 18.8! Μια αποτυχία!

—Το άριστα αποτυχία; απόρησα εγώ.

—Τι άριστα, βρε λούστρο; Μας κοροϊδεύεις κι από πάνω; Άριστα στο Γυμνάσιο είναι το 20.

—18, 19, 20 είναι άριστα, διαμαρτυρήθηκα εγώ, που είχα πληροφορηθεί τα σχετικά. Δεν πήρε κανείς παραπάνω.

—Δεν με νοιάζει τι κάνουν οι άλλοι, ήρθε η κοφτή απάντηση του αριστολάγνου. Τι κάνει το δικό μου παιδί με νοιάζει.

—Το δικό σου παιδί άριστευσε, αγανάκτησα εγώ —και με το δίκιο μου.

—Με... δεκαοχτώ;

—...κι οχτώ.

—Τον κακό σου τον καιρό! Πρόσεξε, κακομοίρη μου, γιατί σε βλέπω να τα 'χεις φορτώσει στον κόκορα και θα καταλήξεις λούστρος με κασελάκι στην Πλατεία.

Μάλιστα.

Το Γυμνάσιο βρισκόταν κοντά στο Δημοτικό, ένα τετράγωνο πριν, απέναντι ακριβώς από το Πρώτο Γυμνάσιο, το δημόσιο. Όπως όλα τα σχολεία ήταν ένα άχαρο διώροφο τετραγωνισμένο κτίριο, με μικρή αυλή και κάγκελα γύρω-γύρω, για να εμποδίζεται η απόδραση των κρατουμένων υποθέτω.

Την πρώτη μέρα μας μάζεψαν όλους στην αυλή, αγιασμός με τους τουρλήδες στα μεγαλεία τους, από κάτω εμείς, οι κατάρτιοι, και μπροστά μας, στο ανυψωμένο πεζούλι, παραταγμένοι οι δεσμοφύλακες, κουστουμαρισμένοι και γραβατωμένοι, σοβαροί κι απρόσιτοι –οι Αρχές βλέπεις– να μας ατενίζουν βλοσυροί... θλιβερά ανθρωπάκια που δεν είχαν συναίσθηση της μικρότητάς τους.

Ο Διευθυντής μας, ο κύριος Μ., με το καταραμένο παπιγιόν (που είχε επιβάλει στις στολές μας των παρελάσεων, με ολέθρια αποτελέσματα), έβγαλε έναν λόγο γενικό κι αφηρημένο και κατόπιν ο υποδιευθυντής, ο «Σερίφης», με το αρεπούμπλικο και το φαλιδισμένο μουστακάκι, ανέλαβε να μας ενημερώσει, με φωνή θυμωμένη και στεντόρεια, δυσανάλογη του ύψους του, για τις υποχρεώσεις και τα καθήκοντά μας –δικαιώματα, φυσικά, δεν είχαμε.

- ◆ Οφείλουμε όπως προσερχόμεθα εις την ώρα μας και να αποχωρούμε κοσμίως άμα τη λήξει των μαθημάτων –όχι πριν. Οποιαδήποτε παράβασις των κανόνων αυτών θα τιμωρείται αυστηρώς.
- ◆ Οφείλουμε να προσερχόμεθα ευπρεπώς ενδεδυμένοι. Τα μεν κορίτσια με τις σχολικές τους ποδιές, τα δε αγόρια με το σχολικό πηλήκιο. Τζην και φανταχτερά πουκάμισα, πουλόβερ και μπουφάν, απαγορεύονται δια ροπάλου. Οποιαδήποτε παρέκκλισις από τον ενδυματολογικό κανόνα θα τιμωρείται αυστηρώς.
- ◆ Το μήκος των μαλλιών δια τ' αγόρια δεν θα υπερβαίνει το έν εκατοστόν. Τα κορίτσια οφείλουν να συγκρατούν την κόμην των με ευπρεπείς κορδέλες ή τσιμπιδάκια. Χτενίσματα τύπου κομμωτηρίου απαγορεύονται αυστηρώς. Οποιαδήποτε παρέκκλισις εκ των ως άνω κανόνων ενέχεται σοβαροτάτας ποινάς.

- ◆ Οι μαθηταί και αι μαθήτριάι απαγορεύεται να κυκλοφορούν εις την πόλιν άνευ της συνοδείας των γονέων και κηδεμόνων των και πάντως ουχί πέραν της εβδομής απογευματινής. Αμφότεροι οφείλουν να είναι ευπρεπώς ενδεδυμένοι –ποδιά, πηλήκιο. Οι παραπτωματίαι που θα συλλαμβάνονται θα τιμωρούνται αυστηρώς.
- ◆ Απαγορεύεται αυστηρώς η παρουσία μαθητών και μαθητριών εις χώρους ανεπιτρέπτους, όπως καφενεία και σφαιριστήρια... οι παραβάται...
- ◆ Απαγορεύεται η είσοδος μαθητών εις κινηματοθέατρα άνευ της συνοδείας των γονέων ή κηδεμόνων των. Και πάντως ουχί εις έργα χαρακτηριζόμενα ως «ακατάλληλα». Οι παραβάται...
- ◆ (Εννοείται) όστις συλλαμβάνεται καπνίζων θα αποβάλλεται επί τριήμερον και θα προσέρχεται κατόπιν εις το σχολείον μετά του γονέως ή κηδεμόνος του.
- ◆ Απαγορεύεται η είσοδος εις ποδοσφαιρικά γήπεδα...
- ◆ Απαγορεύεται... απαγορεύεται... απαγορεύεται...
- ◆ Θα τιμωρούνται... θα τιμωρούνται... θα τιμωρούνται...

Δικαίωμα φυσικά, το είπαμε... Κανένα!

Οι βετεράνοι της Πέμπτης και της Έκτης, οι παλιοσειρές, άκουγαν χασκογελώντας. Αυτοί ήταν πια έμπειροι, ήξεραν πώς ν' αποφύγουν τις καχοτοπιές, εμείς όμως, τα αθώα πρωτάκια, νιώθαμε ότι μας μάντρωσαν σε φυλακές υψίστης ασφαλείας – όπως στα έργα.

—Τη βάψαμε, μουρμούρισε δίπλα μου ο Πάνος Ι., που από τη φύση του ήταν νομοταγής.

—Μπα, θα τα βολέψουμε, τον παρηγόρησα (αλλά δεν το πολυπίστευα).

Απ' ότι έδειχναν τα πράγματα, σε σύγκριση με τούτο εδώ το κακό που μας βρήκε η ταλαιπωρία με τους δασκάλους θα μας φαινόταν σαν βόλτα στο πάρκο.

Αλλά δεν ήταν έτσι.

Και πρώτα απ' όλα εδώ δεν θα είχαμε έναν δάσκαλο, αλλά πολλούς. Για κάθε μάθημα κι άλλον. Αυτό μπορούσε να βγει σε καλό ή σε κακό. Σε καλό, διότι με μια ή δυο ώρες μαθήματος οι δάσκαλοι («καθηγητές» τους έλεγαν εδώ) δεν θα πρόφταιναν ν' αγανακτήσουν μαζί μας και κακό διότι θα είχαμε να κάνουμε με πολλούς διαόλους αντί για έναν.

Σε καλό βγήκε τελικά.

Όχι ότι τούτοι εδώ ήταν καλύτεροι από τους δημοτικάριους δασκάλους —με μια-δυο εξαιρέσεις— ήταν όμως πολύ πιο αδιάφοροι και βαριεστημένοι. Να κάνουν το μάθημα και να φύγουν. Κανείς τους δεν είχε τη φιλοδοξία «να μας κάνει ανθρώπους». Άλλωστε εδώ είχαν σαν όπλο το βαθμολόγιο. Έκανες τον μάγχα; Σε τσάκιζε ο έτσι στον βαθμό. Κι άντε μετά εσύ να τρέχεις να συμμαζέψεις τ' ασυμμαζέυτα.

Το άλλο καλό ήταν ότι είχαν εξαφανιστεί ο χάρακας και το χαστούκι ως εκπαιδευτικά μέσα. Κυκλοφορούσε η φήμη ότι το ξύλο είχε απαγορευτεί από το Υπουργείο, αλλά η αλήθεια είναι ότι οι καθηγητάδες δίσταζαν ν' απλώσουν χέρι σε μεγάλα παιδιά και δη αυτά των δυο τελευταίων τάξεων, που με την εφηβεία να κάνει τις ορμόνες να χορεύουν καντρίλιες δεν σήκωναν και πολλά-πολλά κι όσα φέρνει η ώρα δεν τα φέρνει ο χρόνος. Άλλωστε γιατί να ρισκάρει την ακεραιότητά του ο κύριος καθηγητής αφού είχε το βαθμολόγιο και μπορούσε ωραιότατα και χωρίς εντάσεις κι αντιδικίες να καταστρέψει τη ζωή του κάθε ατίθασου κατεργάρη που θα επιχειρούσε να ξεφύγει από την πεπατημένη;

Τα μαθήματα πάλι είχαν αλλάξει. Απ' αυτά που ξέραμε στο Δημοτικό μόνο η Γεωγραφία, η Ιστορία, τα Θρησκευτικά και η Έκθεση παρέμεναν. Στα οποία είχαν προστεθεί Αρχαία και Νέα Ελληνικά, Φυσική, Άλγεβρα, Γεωμετρία, Γαλλικά, Λατινικά και... Τεχνικά (η χαρά του παιδιού σε όλο το Γυμνάσιο).

Απ' όλους τους καθηγητάδες ένας ξεχώρισε αμέσως κι ευτυχώς ήταν εκείνος που θα μας δίδασκε Αρχαία και Νέα. Ήταν νέος, χαμογελαστός, φιλικός και μας κέρδισε από την πρώτη μέρα κιόλας. Το όνομά του: κ. Γρηγοριάδης.

—Καλύτερα να γνωριστούμε, μας είπε. Για μάθημα έχουμε καιρό.

Κι άρχισε να ρωτάει τον καθένα μας για τ' όνομά του και τι σκεφτόταν να κάνει αργότερα, όταν τελείωνε το σχολείο.

Από τη μέρα εκείνη μας απευθυνόταν με τα βαφτιστικά μας. Δεν ύψωνε ποτέ τη φωνή του, δεν τιμωρούσε, δεν απειλούσε και δεν εκμεταλλευόταν τη δύναμη που του έδινε το βαθμολόγιο, όπως οι άλλοι. Ήταν ο μοναδικός εκεί πέρα νομίζω που ήθελε και πίστευε πως μπορούσε να μας μάθει κάτι. Ασυνήθιστοι από τέτοια μεταχείριση εμείς πέσαμε από τα σύννεφα. Και βάλουμε τα δυνατά μας να τον βγάλουμε ασπροπρόσωπο.

Είχαμε βέβαια ένα κάρο απορίες —και ενστάσεις— και με τούτον εδώ, ω, του θαύματος!, μπορούσαμε να τις εκφράζουμε ελεύθερα.

—Σε τι μας χρησιμεύουν τα Αρχαία; τον ρώτησε μια φορά ο Πάνος Β. Ποιος τα μιλάει σήμερα;

Ο κύριος Γρηγοριάδης χαμογέλασε.

—Δεν θα σας χρειαστούν με την πρακτική έννοια, εξήγησε. Θα σας βοηθήσουν όμως να κατανοήσετε τη δομή της γλώσσας που μιλάμε σήμερα. Γιατί τα νέα ελληνικά δεν είναι παρά συνέχεια των αρχαίων, όχι αναγκαστικά σε εξελικτική πορεία. Μπορεί σε πρώτη ματιά να σας φαίνεται ότι πρόκειται για ξεχωριστές γλώσσες, όμως, με τον καιρό, θα διαπιστώσετε την εσωτερική τους σχέση. Και μετά είναι και το άλλο... Ο ρυθμός και η μουσικότητα που έχει αυτή η γλώσσα, η αρχαία! Η αρμονία ήταν το πάθος των προγόνων. Σε ότι καταπιάνονταν η αρμονία είχε την πρώτη θέση.

—Ροκ εν' ρολ, δηλαδή.

Ο καθηγητής γέλασε.

—Πες το κι έτσι, είπε. Η ουσία είναι ότι δεν υπάρχει αρχαίο κείμενο χωρίς εσωτερική μουσική δομή —το λεγόμενο μέτρο.

Μας κέρδισε στο φτερό. Όσοι από μας κουτσομάθαμε αρχαία σε κείνον το οφείλουμε.

Μου πήγαινε καλύτερα το Γυμνάσιο απ' ότι το Δημοτικό. Ήταν σαν να είχα ξαφνικά ανεβεί κοινωνική βαθμίδα. Αν κι όχι εντελώς, γιατί κι εδώ, όπως παντού, υπήρχαν οριοθετημένες

γραμμές που ήταν αδύνατον κανείς να ξεπεράσει. Εμείς, ας πούμε, οι νεοφερμένοι, τα πρωτάκια, ήμασταν η πλέμπα στην πιο απόλυτη μορφή της. Για τις υπόλοιπες τάξεις απλά δεν υπήρχαμε. Δεν θα μας μίλαγε ποτέ ένας της Τετάρτης, της Πέμπτης ή της Έκτης και δεν θα τολμούσαμε κι εμείς να του μιλήσουμε εδώ που τα λέμε. Στην αυλή δεν μας έβλεπαν, έπρεπε να παραμερίσουμε για να περάσουν, γιατί αλλιώς θα μας έπαιρναν σβάρνα. Στις βρύσες έπρεπε να περιμένουμε υπομονετικά, οι «μεγάλοι» είχαν πάντα προτεραιότητα. Στη μπασκέτα ούτε να πλησιάσουμε δεν είχαμε το δικαίωμα, πόσο μάλλον να παίξουμε. Ούτε για κατούρημα δεν μας άφηναν να πάμε όταν κάπνιζαν οι μεγάλοι στ' αποχωρητήρια. Παρίες κανονικοί, όπως στο Ινδικό σύστημα με τις κάστες.

Μας ήρθε κάπως βαρύ στην αρχή, γιατί εκεί απ' όπου ήρθαμε εμείς ήμασταν οι «μεγάλοι» και οι κουμανταδόροι που τρομοκρατούσαν τους μικρότερους και να που βρισκόμασταν και πάλι στον πάτο κι έπρεπε να ξαναρχίσουμε από το μηδέν. Γρήγορα όμως συνηθίσαμε.

Ένα από τα ωραία στο καινούργιο σκηνικό ήταν βέβαια τα κορίτσια. Δεν μιλώ φυσικά για τα πιτσιρίκια, τα δικά μας, αλλά γι' αυτά των τριών τελευταίων τάξεων, που ήταν πια σωστές γυναίκες και στα οποία η άχαρη ποδιά δεν κατάφερνε να κρύβει ή να καταστρέφει –όπως ήταν ο πραγματικός σκοπός της ύπαρξής της– τα αδιαμφισβήτητα προσόντα τους.

Είχα ήδη ξεχωρίσει εκείνες που μ' έκαναν να ονειρεύομαι. Γιατί για μας, τους ανύπαρκτους, πέρα από το όνειρο άλλη ελπίδα δεν υπήρχε φυσικά.

Στην Τετάρτη ήταν η Βάσω, η αδερφή της δικιάς μας της Εύης, η Γιούλα, η αδερφή του Ναπολέοντα, φίλου του Βασίλη, με τα ωραιότερα πόδια που είχα δει ποτέ σε κορίτσι, και η Νίτσα, ένα λεπτό, αέρινο πλάσμα, σαν ζωτικό. Με τις δυο πρώτες είχα τουλάχιστον μια καλημέρα, λόγω των αδερφών τους. Η τρίτη ήταν εντελώς off limits.

Η Γιούλα ερχόταν στο Γαλλικό Ινστιτούτο και καμιά φορά με πείραζε για «τις βελούδινες, μακριές βλεφαρίδες» μου, άλλοτε

πάλι τη βοηθούσα όταν είχε πρόβλημα με τα μαθήματα (τα γαλλικά εννοώ) και υποπτεύομαι πως, χωρίς να το ομολογώ ούτε στον εαυτό μου, ήμουν ερωτευμένος μαζί της. Εντάξει, δεν ήταν η μοναδική... αλλά όταν βρισκόμουν μαζί της τις άλλες τις ξεχνούσα.

Στην Πέμπτη είχαμε κατά πρώτον την Τασούλα, την αδερφή της δικής μας της Άννας. Μια ψηλή, γεμάτη, αλλά όχι χοινοκνήμη, Βαλκυρία, με πρόσωπο εντελώς αρχαιοελληνικό και χαμπίλες που η άχαρη ποδιά δεν κατάφερνε να καταστρέψει. Και με τούτην εδώ είχα μια καλημέρα, λόγω Άννας, αλλά με τα μάτια (τα δικά μου) χαμηλωμένα σεμνοτύφως. Η φίλη της η Μαρία, αδερφή του δικού μας του Γιάννη –ο οποίος, φευ, δεν βρισκόταν πια μαζί μας, γιατί έπιασε δουλειά σε φαναρτζήδικο– δεν ήταν αυτό που θα χαρακτήριζε κάποιος καλλονή, αλλά είχε τους μεγαλύτερους βύζους σ' ολόκληρο το σχολείο, μην σου πω και στην επικράτεια. Κι αυτό έφτανε και περίσσειε. Μιλάμε εδώ για οβίδες, όχι αστεία! Φευ, ούτε σ' αυτή είχα πρόσβαση.

Στην Έκτη φυσικά είχαμε ένα ολόκληρο μπουκέτο από όμορφες. Η Θέμις, η Χαρά, η Μαίρη, η Ξένια, η Λένα... Αιθέρεις υπάρξεις, μακρινές κι απροσπέλαστες, σαν να κατοικούσαν στο Φεγγάρι. Ούτε να τις κοιτάζουμε εμείς, οι ανύπαρκτοι, δεν είχαμε το δικαίωμα. Το ότι μοιραζόμασταν απλά τον ίδιο χώρο με κείνες κι ανασαίναμε τον ίδιο αέρα ήταν προνόμιο και θα 'πρεπε να είμαστε ευχαριστημένοι.

Προσαρμόστηκα στην καινούργια κατάσταση πολύ πιο εύκολα απ' ό τι περίμενα κι όσο για τις δυσκολίες που περιέγραφαν τα «ηλικιωμένα» αλάνια της γειτονιάς διαπίστωνα ότι ήταν αέρας κουβέντα, για να μας κάνουν τον καμπόσο σε μας, τα νήπια.

Εκεί που δεν μπορούσα να προσαρμοστώ με τίποτα –όχι ότι το προσπάθησα κιόλας δηλαδή– ήταν στους κανονισμούς και ιδιαιτέρως στο μήκος των μαλλιών και στην υποχρέωση να φοράμε το καταραμένο πηλήκιο. Για μεν τα μαλλιά έκανα το κορόιδο όσο μ' έπαιρνε, μέχρι δηλαδή να μου γίνουν δυο και τρεις παρατηρήσεις και ν' απειληθώ με αποβολή ή μέχρι να το προέξει ο πατέρας μου και να με στείλει στον κουρέα, για δε το πη-

λήκιο, όπως οι περισσότεροι, το φορούσα μόνο λίγο πριν φτάσω στο σχολείο ή φεύγοντας στο σχολάσμα και μόλις βρισκόμουν εκτός οπτικού πεδίου των δεσμοφυλάκων το τσαλάκωνα και το 'βαζα στην κωλότσεπη ή στη σάκα. Ούτε λόγος να το φοράω φυσικά τ' απόγευμα που πήγαινα στα Γαλλικά ή όταν βρισκόμουν στην πόλη. Όπως όλοι μας.

Οι καθηγητάδες συνήθως, όταν μας συναντούσαν έξω, κάναν τα στραβά μάτια. Στο βάθος ήξεραν κι αυτοί πόσο άδικος και γελοίος ήταν αυτός ο «εκ του Υπουργείου» κανονισμός κι όταν μπορούσαν παρίσταναν τον άορατο άνθρωπο. Πλην του Σερίφη φυσικά. Ο οποίος περιπολούσε ακατάπαυστα στην πόλη, σαν μπάτσος ή σαν άδικη κατάρρα, αναζητώντας παραπτωματίες. Ότι αποβολές έπεφταν εξ' αιτίας του και με την εισήγησή του ήταν.

Είχα την ατυχία να βρεθώ στον δρόμο του μια φορά.

Είχαμε κανονίσει με τη συμμορία Τετάρτη απόγευμα να πάμε σινεμά, στο «Παλλάς», που έπαιζε μια πολεμική εργάρα με τον Τσεφτσάντλερ,¹⁵ ακατάλληλη μεν, αλλά ο Θυμιάκης είχε έναν μπάρμπα που έκοβε τα εισιτήρια και μας άφηνε. Τετάρτη όμως είχα Γαλλικά στο Ινστιτούτο. Εντάξει... θα έκανα κοπάνα. Λόγω ανωτέρας βίας, αφού την επομένη το έργο θα άλλαζε και θα το έχανα. Για μια φορά ποιος θα το πρόσεχε; Αν με ρωτούσε η mademoiselle, που δεν θα με ρωτούσε, θα έλεγα ότι ήμουν άρρωστος.

Φεύγοντας από το σπίτι κείνο το πρωί το πρώτο ζωντανό πλάσμα που συνάντησα ήταν μια μαύρη γάτα! Και στη στάση του λεωφορείου, καπάκι, περίμενε ένας... παπάς. Ε, τι παραπάνω θέλεις για να καταλάβεις ότι κάτι, αν όχι όλα, στη μέρα αυτή θα πήγαινε στραβά; Η Μοίρα με προειδοποιούσε. Ακούει όμως κανείς τις προειδοποιήσεις της Μοίρας; Μόνο όταν είναι πολύ αργά τις θυμάται. Γιατί ν' αποτελώ εγώ εξαίρεση;

Ωστόσο και η Μοίρα κάνει τα δικά της τσαλίμια, για να διασχεδάσει ίσως εις βάρος των κοροΐδων. Αν ήταν να πάει κάτι στραβά πού θα ήταν λογικό να συμβεί αυτό; Στο σχολείο βέβαια,

---

¹⁵ Υπενθυμίζω ότι στη γειτονιά τα ονοματεπώνυμα των ηθοποιών ήταν μια λέξη.

πού αλλού; Όμως όχι, αυτό θα ήταν το εύκολο για την κυρία Μοίρα, δεν θα είχε πολύ πλάκα και δεν θα γελάγαμε και τόσο. Οπότε στο σχολείο όλα πάνε ρολοϊ (όσο ρολοϊ μπορούν να πάνε στο κάτεργο). Κι αποκοιμίσαι εσύ. Ησυχάζεις και γελάς με τις προλήψεις. Οπότε δεν προσέχεις.

Στο σινεμά πήγαμε στην πρώτη προβολή, 4-6, που ταίριαζε με το μάθημα των Γαλλικών κιόλας. Η εργάρα ήταν εργάρα, όπως αναμενόταν, και ήμασταν όλοι μεσ' την καλή χαρά που θα 'χαμε να λέμε μετά στα σκαλιά του Αούτου.

Όπως λοιπόν έπεσε το «The End» και σηκωθήκαμε να βγούμε η μαύρη γάτα κι ο παπάς χτύπησαν. Δεν ξέρω πώς έγινε και πιάστηκε η αριστερή μου τσέπη στο ακουμπιστήρι του καθίσματος κι όπως είχα σηκωθεί με φούρια ξηλώθηκε όλη η ραφή, ως το γόνατο.

Οι άλλοι βάλαν τα γέλια, γιατί αν δεν γελάσεις με τη δυστυχία του άλλου με τι θα γελάσεις;

—Πώωω, ρε μάγκα μου! Πάει το παντελόνι!

—Θα σε σκοτώσει η μάνα σου!

—Πάλι καλά που δεν σκίστηκε μέχρι κάτω.

—Καλύτερα έτσι, ρε... Θα αερίζεσαι!

—Κράτα το να μη φαίνεται...

Τέτοια παρηγορητικά.

Και σαν να μην έφτανε αυτό, βγαίνοντας από την αίθουσα, με ποιον έρχομαι μύτη με μύτη; Με τον Σερίφη αυτοπροσώπως, που περίμενε να μπει στην επόμενη προβολή, μετά της κυρίας του. Φαίνεται του άρεσαν κι αυτού τα πολεμικά.

Έκπληκτη ματιά εγώ, βλοσυρή εκείνος. Συνέλαβε παραπτωματία εντελώς ανέλπιστα. Το τερπνόν μετά του ωφελίμου.

—Έλα 'δώ εσύ, μου κάνει. Τι θες εδώ πέρα;

Τι να έλεγα; Πέρναγα, είδα φως και μπήκα;

—Ήρθα να δω το έργο, ψέλλισα.

—Μεσοβδόμαδα;... Τετάρτη;!!!

—Είναι που θα το αλλάξουν αύριο..., επιχειρηματολόγησα.

—Και πού είναι οι γονείς σου;

—Εεεε... σπίτι.

—Οπότε... ήρθες μόνος σου!

—Θα το άλλαζαν αύριο και...

Με κοίταξε πατόκορφα, σαν επιλοχίας που επιθεωρεί εξο-
δόχους.

—Πού 'ναι το πηλήκιο; μου κάνει.

—Στο σπίτι, απαντάω κουτά.

Με αγριοκοίταξε.

—Και τι μαλλιά είναι αυτά; μου κάνει.

—Εεεε...

—Μην σε ξαναδώ με τέτοια μαλλιά. Άκουσες;

—Μάλιστα.

—Και τι παντελόνι είναι αυτό;

—Σχίστηχε...

—Το βλέπω ότι σχίστηχε. Καλά, έννοια σου... Θα σε κανο-
νίσω εγώ!

—Μα...

—Χάσου από τα μάτια μου!

Οι άλλοι είχαν σταθεί παράμερα και χασκογέλαγαν.

—Ποιος είναι αυτός, ρε;

—Ο υποδιευθυντής... ο Σερίφης.

—Πώωω, ρε μάγκα μου! Την έβαψες!

—Θα σου ρίξει αποβολή, ρε;

—Θα σε σκοτώσει ο πατέρας σου!

—Πάει, την έβαψες!

Αλλά η Μοίρα είχε κι άλλα τέτοια αστειάκια.

Όπως κατέβαινα τα σκαλιά του σινεμά, κρατώντας τη σχισμένη ραφή του παντελονιού, νά σου και η καθηγήτρια των Γαλλικών, η mademoiselle, που έχοντας σχολάσει από το μάθημα, που έκανα κοπάνια, επέστρεφε στο σπίτι της.

Τα βλέμματά μας διασταυρώθηκαν, το δικό μου πλήρες απελπισίας, το δικό της ορισμός της έκπληξης.

—Bonsoir, mademoiselle, τραυλίζω εγώ, σαν βρεγμένη γάτα.

Κούνησε το κεφάλι της και μ' ένα «Bonsoir, monsieur», προσπέρασε.

Οι μάγες είχαν Χριστούγεννα.

—Ποιο ήταν το γχομενάκι, ρε συ;

—Η καθηγήτρια των Γαλλικών.

—«Μποσάρ μαμζέλ»... «μποσάρ μοσιού», μιμήθηκε τους αδέξιους (αμφοτέρωθεν) χαιρετισμούς ο Τσίλας, ξεκαρδισμένος στα γέλια.

—Πώωω, ρε μάγκα μου!...

—'Ντάξ', ωραίο γχομενάκι, δεν λέω...

—Αλλά την πάτησες!

—Ρε, τι γκαντεμιά είναι αυτή!

—Πάει... την έβαψες!

Την είχα βάψει και κατά τα φαινόμενα οι συμφορές θα μ' έβρισκαν με δόσεις.

Πρώτα η μάνα μου, για το παντελόκι, άρπαξε μια υστερία, με φωνές κι αναθέματα που κατέληξαν στο γνωστό λαϊτμοτίβ: «Τι αμαρτίες πληρώνω η καχομοίρα;» και το άλλο, το αινιγματικό: «Ανάθεμα την ώρα και τη στιγμή!...», που επιδεχόταν πολλές ερμηνείες, μερικές εκ των οποίων ίσως είχαν να κάνουν με την παρουσία μου σ' αυτό το σπίτι, στην καλύτερη, ή στην ίδια μου την ύπαρξη, στη χειρότερη.

Αλλά με τη μάνα μου τα είχα συνηθίσει αυτά και πορευόμουν. Η συνέχεια ήταν που μ' έκοφτε. Γιατί ο Σερίφης ήταν

φίλος του πατέρα μου και του μετέφερε καταλεπτώς τα πεπραγμένα μου στο ρημαδοσχολείο. Που σημαίνει ότι θα είχαμε και πάλι μια από τις ψυχοβγαλτικές εκείνες συνεντεύξεις στο γραφείο, που θα κατέληγα στα γνωστά: Στέρηση δικαιωμάτων επ' αόριστον. Τουτέστιν, απαγόρευση εξόδου, κόψιμο των Μικρών Ηρώων, κλείδωμα του ποδήλατου, κούρεμα, έλεγχος αν έκανα τα μαθήματα κλπ. Κι αν γινόταν κανένα αστέιο κι έπεφτε καμιά αποβολή... Α, ρε, κατακαχημένη Αράχωβα!

Περίμενα στο βραδινό τραπέζι να πέσει αυτό το επίφοβο: «Μετά, έλα δυο λεπτά στο γραφείο μου που σε θέλω»... αλλά, ευτυχώς, τίποτα! Φαίνεται ότι ο καταδότης Σερίφης, ενθουσιασμένος κι αυτός από την εργάρα, ανέβαλε την ενημέρωση των ενδιαφερομένων μερών γι' αργότερα. Πού ξέρεις... μπορεί και να το ξέχασε. Μπορεί να συνέλαβε τίποτα άλλους παραπτωματίες, χειρότερους από μένα, ίσως να καπνίζουν, που είναι κακούργημα, και να παρέβλεψε το δικό μου πλημμέλημα.

Στον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου, την επομένη, αποβολή δεν είχε εμφανιστεί. Ως εδώ καλά.

Έκανα ότι ήταν ανθρωπίνως δυνατόν για ν' αποφύγω συνάντηση με τον Σερίφη. Πώς ήμουν αόρατος για τις θεές των μεγάλων τάξεων, που θαύμαζα εξ' αποστάσεως;... Ε, έτσι. Αλλά είναι δυνατόν ποτέ ν' αποφύγεις τη Νέμεση; Δεν είναι, εγώ στο λέω. Στο δεύτερο διάλειμμα το γνώριμο κι επίφοβο «Έλα 'δώ εσύ» αντήχησε πίσω από την πλάτη μου.

Ευπειθώς υπάκουσα.

—Είσαι ακόμα ακούρευτος, γάβγισε ο Σερίφης.

—Δεν πρόλαβα..., πήγα να δικαιολογηθώ.

—Ε, πού να προλάβεις; Σ' αφήνουν τα ακατάλληλα έργα να προλάβεις; Αλλά, έννοια σου... Θα σε συγυρίσω εγώ.

—Μάλιστα.

—Μην τολμήσεις να εμφανιστείς αύριο σ' αυτά τα χάλια.

Και γυρίζοντάς μου την πλάτη απομακρύνθηκε αφήνοντάς με στη μιζέρια μου. Γιατί αυτό το «θα σε συγυρίσω εγώ» ήξερα πολύ καλά τι σήμαινε.

Και πράγματι... Μετά το μεσημεριανό φαγητό είχαμε το φοβερό (κι αναμενόμενο) «Έλα μια στιγμή στο γραφείο μου που σε θέλω».

Ο πατέρας μου άναψε τσιγάρο. Σημάδι ότι δεν θα τελειώναμε στο άψε-σβήσε. Ωχ!

—Ο θεός αγαπάει τον κλέφτη, αλλά αγαπάει και τον νοικοκύρη, μου λέει εν είδει εισαγωγής.

Έκφραση απορίας εγώ. Από πείρα γνώριζα ότι στις περιστάσεις αυτές όσο λιγότερο μιλάμε, τόσο το καλύτερο. Γιατί δεν ξέρουμε τι ακριβώς γνωρίζει ο ανακριτής για τον φόνο. Δεν πάει να καρφωθούμε από μόνοι μας –αμαρτία!

—Μου τηλεφώνησε ο υποδιευθυντής σου, με πληροφόρησε ατάραχος ο πατέρας μου.

Για να δούμε μήπως και καταφέραμε να τη γλυτώσουμε ελαφρά. Δεν ξέρεις καμιά φορά...

—Ναι, μου είπε να κουρευτώ, απάντησα με αποπλιστική ειλικρίνεια.

—Σήμερα το απόγευμα κιόλας, επικρότησε ο πατέρας μου. Κατευθείαν στον κύριο Γιώργο. Θα του τηλεφωνήσω να σε περιμένει.

Λες;...

—Εντάξει, λέω με υποδειγματική προθυμία και κάνω να σηκωθώ από την πολυθρόνα (υπονοώντας τεχνηέντως ότι είχαμε καλύψει το θέμα κι επιτύχαμε ομόφωνη συμφωνία).

Αλλά...

—Δεν έχεις να μου πεις τίποτ' άλλο; με ρωτάει ο παίχτης.

Γιατί εδώ ήταν πόκερ, όχι αστεία. Μπλόφα στη μπλόφα κι όποιον πάρει ο Χάρος. Ο πιο ψύχραιμος σηκώνει τη μπάνκα.

—Τι άλλο; λέω εγώ με την έκφραση ανθρώπου που δεν έχει τίποτα απολύτως να χτύψει ή που τον χτύπησε ξαφνικό Αλτσαχάιμερ.

—Για το πηλήκιο;...

Του είπε και για το πηλήχιο. Εντάξει, θα το χειριστούμε κι αυτό.

—Μα, μπαμπά..., του κάνω. Ποιος φοράει πηλήχιο τώρα εκτός σχολείου; Είναι παράλογο.

—Εκτός σχολείου;...

Να το! Αυτό που λέγαμε. Λίγο να μην προσέξεις καρφώνεσαι κι άντε μετά να το μαζέψεις! Την αθώα και άσπιλο κορασίδα λοιπόν.

—Ε, ναι, μας υποχρεώνουν να φοράμε λέει την κουκουβάγια παντού. Πού βρισκόμαστε, στον μεσαίωνα;

—Και πώς θα ξεχωρίζουν τους μαθητές από τ' αλητόπαιδα που γυρίζουν από 'δώ κι από κει;

—Γιατί να τους ξεχωρίζουν; απόρησα (ειλικρινά τώρα).

—Για να τους τιμωρήσουν σε περίπτωση παράβασης, εξήγησε εκείνος ήρεμα. Αλλιώς θα ήταν όλα μπάτε σκύλοι αλέστε.

—Μα τι παράβαση τώρα; διαμαρτυρήθηκα εγώ. Σιγά μην ληστέψουμε καμιά τράπεζα. Για να μας ταλαιπωρούν και να μας μειώνουν την προσωπικότητα το κάνουν.

—Τι μου λες;

—Εμ, ναι. Δεν φτάνει που δεν έχουμε κανένα δικαίωμα...

—Όπως για παράδειγμα... να πηγαίνετε σε ακατάλληλα έργα, ας πούμε;

Τα 'ξερε όλα! Ο καταδότης του τα πρόφτασε λεπτομερώς. Όπως το φοβόμουν. Τώρα τι γίνεται; Κάνουμε το κορόιδο. Rocker face και βλέπουμε.

—Γενικά μιλάω, είπα προσεκτικά.

—Γενικά, επανέλαβε ο πατέρας μου. Ωστόσο το πρόβλημά μας εδώ δεν είναι γενικό αλλά ειδικό. Συνελήφθης σε ακατάλληλο έργο. Ή μήπως όχι;

—Μα τι ακατάλληλο, βρε μπαμπά; του λέω. Πολεμικό ήταν. Σιγά το ακατάλληλο!

—Και ήταν καλό το έργο τουλάχιστον;

—Εργάρα! Με τον Τσεφτσάντλερ.

—Υπέροχα! Και πότε πήγατε για να ‘χουμε το καλό ρώτημα; Προχθές;

—Όχι, χθες, είπα κι αμέσως κατάλαβα τη γκάφα μου, αλλά ήταν πια αργά.

—Δεν μπορεί..., μου κάνει ο πατέρας μου. Χθες είχες Γαλλικά.

Πάει κι αυτό! Άνθρακες και η τελευταία ελπίδα! Νά γιατί στα έργα όταν ο εχθρός συλλαμβάνει το παληκαράκι αυτό τους λέει μόνο βαθμό, όνομα και σειριακό αριθμό. Όποια άλλη κουβέντα είναι κίνδυνος-θάνατος. Τώρα;

Τώρα είχαμε δυο επιλογές. Ή θα μπλοφάρουμε μέχρι το τέλος επινοώντας ένα παραμύθι, ότι δήθεν, ας πούμε, χθες δεν είχαμε μάθημα επειδή η mademoiselle ήταν άρρωστη κι ο θεός βοηθός ή θα πούμε την αλήθεια, ελπίζοντας στην επιείκεια του σεβαστού δικαστηρίου –που δεν γνώριζε καν την έννοια της λέξης. Τουτέστιν, μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα.

Υπάρχει ωστόσο και ο πλάγιος τρόπος ομολογίας. Δεν αρνείσαι το παράπτωμα, αλλά δεν αναφέρεσαι σ’ αυτό προβάλλοντας τεχνηέντως τους λόγους που σ’ έκαναν να παρανομήσεις –τη δικαιολογία δηλαδή. Το κακό στην προκειμένη περίπτωση ήταν πως ο ανακριτής τύγχανε γάτα με πέταλα και κάτι τέτοια τα είχε για ψωμοτύρι.

—Θα το άλλαζαν το έργο και θα το χάναμε, είπα (ειλικρινέστατα).

—Σωστά. Και να χάνατε τέτοιο αριστούργημα, ε; Αμαρτία. Αλλά γιατί δεν πηγαίνατε την Τρίτη, που δεν είχες Γαλλικά.

—Γιατί ο Σταύρος είχε Αγγλικά, ο Γιώργος θα πήγαινε στο συνεργείο του μπαμπά του κι ο Τσίλας δεν είχε οικονομήσει ακόμα τα λεφτά για το εισιτήριο.

—Και για να εξυπηρετήσεις τους άλλους έκανες εσύ την αβαρία, ε;

—Εμ...

—Και... το ‘σκασες από το μάθημά σου.

Ρουά και ματ! Ο αντίπαλος μας πήρε τα σώβρακα.

Εδώ πια μόνο η απόλυτη σιγή ενδεικνυόταν. Οτιδήποτε άλλο θα επιβάρυνε τη θέση του κατηγορούμενου επισύροντας παραδειγματική τιμωρία.

Ο πατέρας μου αναστέναξε θεατρικά.

—Κοίτα να δεις πώς θα το πάμε, μου λέει. Πες ότι είσαι εσύ ο πατέρας, που δουλεύει σαν είλωτας από το πρωί ως το βράδυ, για να μην λείψει τίποτα από μένα, τον ανεπρόκοπο κι αχάριστο γιο, που το 'σκασα από τα Γαλλικά για να πάω σινεμά μεσοβδόμαδα, σε ακατάλληλο έργο —το υπογραμμίζω— χωρίς πηλήκιο και με μια μαλλούρα σαν του αρκουδιάρη κι από πάνω έσκι-σα και το παντελόνι. Τι θα έκανες;

Ήταν από τις «διδασκτικές» παγίδες που έστηνε. Αλλά εδώ μου δινόταν μια ανέλπιστα δυνατότητα να παίξω ένα τελευταίο (αδύνατο είναι η αλήθεια) χαρτί. Μια στο εκατομμύριο να είχα κάποιο πενιχρό αποτέλεσμα.

Έκανα ότι το σκέφτομαι.

—Θα σου έλεγα, είπα τέλος, ότι κάποια απ' αυτά τα παραπτώματα είναι αμελητέα, αλλά κάποια άλλα πάρα πολύ σοβαρά. Κι ότι, για πρώτη και τελευταία φορά, στη χαρίζω. Όμως την επόμενη —αν υπάρξει— η τιμωρία θα είναι αμείλικτη.

Νομίζω πως διέκρινα ένα φευγαλέο χαμόγελο στο μέχρι τούδε απολύτως ανέκφραστο πρόσωπό του.

—Και ποια θα ήταν η αμείλικτη τιμωρία την επόμενη φορά; ρωτάει.

Εδώ θα έπρεπε να φανώ large, αν ήθελα να έχω ελπίδες να τον εντυπωσιάσω.

—Στέρηση εξόδου για δυο βδομάδες...

—Ένα μήνα, διόρθωσε εκείνος.

—Εντάξει, ένα μήνα... Κλείδωμα του ποδήλατου για ένα μήνα...

—Δυο μήνες.

—Εντάξει... Κατάσχεση της μπάλας για... ένα μήνα;...

—Τρεις.

—Τρεις... Και κόψιμο των Μικρών Ηρώων για... δυο μήνες;...

—Οριστικώς.

—Οριστικώς;!!!...

—Οριστικότατα. Ή νουθετείς ή δεν νουθετείς. Πώς θα καταλάβω εγώ, ο ανεπίδεκτος, ότι δεν με παίρνει να κάνω ατασθαλί-ες;

Αυτό ήταν σοβαρό. Και ήξερα ότι στην παρούσα το εννοούσε.

—Επίσης..., πρόσθεσε. Άριστα στο σχολείο κι άριστα στα Γαλλικά.

—Σαν τιμωρία;

—Πάρ' το όπως θες. Για το συμφέρον μου θα είναι έτσι κι αλλιώς, εμένα, του ρέμπελου.

—Καλά...

Πήρε ένα μπλοκ κι άρχισε να γράφει την... υποθετική τιμωρία που θα του έβαζα αν ήμουν ο πατέρας του κι εκείνος εγώ. Όταν τελείωσε έσπρωξε το μπλοκ και το στυλό προς το μέρος μου.

—Υπόγραψε, είπε.

Τι να 'κανα; Υπέγραψα.

Έχοψε το χαρτί, το έβαλε σ' ένα φάκελο και το φύλαξε στο συρτάρι του.

—Οπότε, συνεννοηθήκαμε, είπε. Έτσι όπως είπες ο ίδιος θα γίνει.

Θέλησα να σιγουρευτώ.

—Από την επόμενη φορά, διευκρίνισα.

Κούνησε το κεφάλι του.

—Από την επόμενη φορά, συμφώνησε. Που βέβαια δεν θα υπάρξει.

Όπως πήγαινα να βγω μου φώναξε.

—Και μην ξεχάσεις το κούρεμα. Το καλό που σου θέλω.

Την είχα γλυτώσει φθηνά. Με αναστολή όμως. Κι έτσι κι έκανα άλλη μια στραβή... κλάψε με μάννα κλάψε με (που δεν θα μ'έκλαιγε, είναι σίγουρο).

Αλλά δεν είχα ξεμπερδέψει ακόμα. Φαίνεται πως ο συνδυασμός της μαύρης γάτας και του παπά είναι θανατηφόρος.

Είχα προετοιμαστεί ψυχολογικά βέβαια για ν'αντιμετωπίσω μια πιθανή (και δικαιολογημένη) επίπληξη –ίσως και χειρότερα– από τη mademoiselle στα Γαλλικά. Προς μεγάλη μου κατάπληξη ούτε με φώναξε ιδιαιτέρως, ούτε μου έκανε μούτρα, ούτε και πέταξε καμιά δηλητηριώδη σπόντα στο μάθημα. Άρχισα να πιστεύω ότι από 'δώ τουλάχιστον τη γλύτωσα. Άλλωστε... σιγά το παράπτωμα! Μια φορά έκανα κι εγώ κοπάνα (και η κακιά μου η τύχη τα 'φερε έτσι ώστε να καώ). Δεν χάλασε ο κόσμος! Άσε που μπορεί και να το ξέχασε. Ή να επέλεξε να το παραβλέψει, που είναι ακόμα καλύτερα, γιατί αυτό θα έδειχνε κάποια συμπάθεια προς το άτομό μου.

Το μάθημα κύλησε σαν ήρεμο ρυάκι μέσα από ένα λιβάδι με παπαρούνες μια ηλιόλουστη ανοιξιάτικη μέρα (πώς να μην γίνεται κανείς λυρικός όταν τα πράγματα του έρχονται ανέλπιστα ευνοϊκά;) και στο χτύπημα του κουδουνιού άφησα έναν στεναγμό ανακούφισης. Κατά τα φαινόμενα την είχα σκαπουλάρει.

Κι εκεί άκουσα με τρόμο τη mademoiselle να λέει:

—Αφήστε τα τετράδια με την composition σας στην έδρα καθώς θα βγαίνετε.

Παναπέι, προχθές, τη απουσία μου, τους είχε βάλει να γράψουν έκθεση στο σπίτι! Φτου! Πού να το φανταστώ;

Αλλά και πάλι... τίποτα δεν είχε χαθεί, γιατί μέσα στη κομοσυρροή και το στριμωξίδι, άνετα θα κατάφερνα να ξεγλιστρήσω χωρίς να με πάρει είδηση. Βέβαια στο επόμενο μάθημα θα είχα να δώσω λόγο... Αλλά αφενός μεν θα υπήρχε κάποια απόσταση από το περιστατικό, οπότε θα είχε ξεθωριάσει η σοβαρότητά του κι αφετέρου θα φρόντιζα να σκαρώσω μια composition αριστούργημα και να της την δώσω, έστω και καθυστερημένα, δείχνοντάς της έτσι ότι δεν ήμουν φυγόπονος. Δεν μπορεί... θα μαλάκωνε.

Αλλά...

—Un instant, monsieur...

Πού με είδε τρυπωμένο πίσω από ένα γκρουπ παιδιών που έβγαιναν; Δεν κοιτούσε καν! Αυτή η ικανότητα των δασκάλων να βλέπουν πράγματα χωρίς να κοιτάζουν μ' άφηνε πάντα άναυδο. Άγγιζε τη μαύρη μαγεία!

Πλησίασα στην έδρα σαν βρεγμένη (μαύρη) γάτα και περίμενα να παραδώσουν όλοι τα τετράδιά τους. Όταν κι ο τελευταίος βγήκε από την τάξη η mademoiselle στράφηκε επιτέλους να με κοιτάξει. Τι όμορφα μάτια που είχε, θεέ μου, ακόμα και πίσω από τα αιώνια γυαλιά της!

—Το τετράδιό σας; μου λέει (γαλλιστί φυσικά).

Μάλιστα.

Δυο επιλογές κι εδώ. Ή την αλήθεια, με ότι κάτι τέτοιο συνεπάγεται ή μια ιστορία για αγρίους με αμφίβολο αποτέλεσμα. Νοερά το έπαιξα κορώνα-γράμματα. Ήρθε κορώνα. Έχασα.

—Δεν ήξερα ότι μας βάλατε composition, ομολόγησα με (αληθινή) συντριβή.

Έκανε την έκπληκτη.

—Μα πώς; απόρησε (δήθεν). Μισή ώρα ανέλυα το ποίημα του μεγάλου Victor Hugo, «Chant sur le berceau», από την περίφημη συλλογή του «L'art d'être grand-père», όπως χωρίς αμφιβολία θυμάστε, και σας ζήτησα να μου γράψετε τις εντυπώσεις σας.

Εδώ διέκρινα μια μικρή, πολύ μικρή, αχτίδα ελπίδας, και την άρπαξα αμέσως.

—Εδώ που τα λέμε, mademoiselle, δεν πρόκειται και για κανένα αριστούργημα ποιητικό, είπα. Ο συχωρεμένος, δεν λέω, τα κουτσοκατάφερνε στον πεζό λόγο, αλλά όταν το έπαιζε ποιητής... τύφλα να 'χει ο δικός μας ο Ιωάννης Πολέμης.

Με κοίταξε κατάπληκτη. Αλήθεια τη φορά αυτή.

—Δεν σας αρέσει ο Hugo? ρώτησε.

—Στομφώδης και σοβαροφανής —ως ποιητής, είπα. Μου δι-

νει την εντύπωση ότι έγγραφε με το μυαλό, διαλέγοντας λέξεις κι εκφράσεις που θα εντυπωσίαζαν τον μέσο, συντηρητικό αναγνώστη. Η ποίηση όμως, αν δεν βγαίνει από την ψυχή, δεν αξίζει ούτε το χαρτί στο οποίο γράφεται.

Με κοιτούσε με το στόμα ανοιχτό τώρα –κυριολεκτικά.

—Και κατά τη γνώμη σας ποιοι Γάλλοι ποιητές πληρούν αυτές τις προδιαγραφές; ρώτησε.

—Προχείρως θ' αναφερθώ στον Verlaine, στον Rimbaud και κυρίως στον François Villon, είπα ατάραχος.

—Ξέρετε εσείς τον François Villon?!!! αναφώνησε.

—Μακράν ο αγαπημένος μου, ομολόγησα.

Έμεινε για λίγο σιωπηλή.

—Τι να πω;..., μουρμούρισε μετά. Μένω άναυδη. Διαβάζετε εσείς Γάλλους ποιητές;!!!...

—Πάντως όχι του τύπου του Victor Hugo, είπα μετριοφρόνως (το σχέδιο απέδιδε!).

—Ε, βέβαια. Τον αποκαθηλώσατε κανονικά. Σας πέφτει λίγος βλέπετε!

Είχα πάρει θάρρος.

—Γιατί, εσάς σας αρέσει; ρώτησα.

Την είδα να κομπιάζει. Χαμογέλασε.

—Δεν έχει σημασία τι μου αρέσει και τι δεν μου αρέσει, είπε τέλος. Αυτή είναι η ύλη κι αυτή πρέπει να διδάξω. Κι εσείς να κάνετε τις εργασίες που προβλέπει το πρόγραμμα.

—«L'art d'être grand-père», είπα μορφάζοντας.

Έβαλε τα γέλια. Ήταν χαρά θεού να την ακούς να γελάει.

—Να μπορούσατε να βλέπατε την έκφραση αηδίας που πήρατε! είπε.

—Ε, μα!...

Κάτι μου έλεγε ότι μάλλον την είχα γλυτώσει. Χάρη στον Verlaine, τον Rimbaud και τον François Villon!

Με ξανακοίταξε, σκεφτική τώρα. Σαν κάτι να ήθελε να πει αλλά δίσταζε. Στο τέλος το αποφάσισε.

—Θα μου φέρετε την composition στο επόμενο μάθημα, είπε με το επίσημο, δασκαλίστικο, ύφος της.

—Μάλιστα.

Χαμογέλασε.

—Κι αφού τρέφετε τέτοια αντιπάθεια για τον καημένο τον Hugo, αφήστε τον. Γράψτε μου καλύτερα κάτι για τον αγαπημένο σας τον François Villon. Είμαι περίεργη...

Πώς ήξερα αυτούς τους Γάλλους ποιητάδες; Η μαντάμ Νίνα λάτρευε τον Verlaine και τον Rimbaud και μου είχε ζαλίσει το μυαλό με δαύτους, ώσπου μου κόλλησαν και μένα. Όσο για τον Villon... είχαμε δει με τη συμμορία μια εργάρα με τον Τζωνμπάρρυμωρ που τον υποδυόταν. Ποιητής αλλά και βασιλιάς των ζητιάνων στην «Αυλή των Θαυμάτων» του Παρισιού. Πολύ θέλει ο άνθρωπος για να ονειρευτεί;

—Μετά χαράς, είπα.

Περίμενα ν' ακούσω τον εξάψαλμο για το προχθεσινό σκασιαρχείο, αλλά δεν φαινόταν να έχει τέτοια πρόθεση. Μου έδειξε με μια κίνηση του κεφαλιού την πόρτα.

Πριν βγω μου είπε:

—Vous ne cessez de me surprendre, monsieur.

—Vous aussi, mademoiselle, είπα χαμογελώντας.

Κι έφυγα ανάλαφρος, σαν μελλοθάνατος σε ποίημα του Villon που του χάρισαν τη ζωή πριν του περάσουν τη θηλιά στο λαιμό.

Του Ουδυνηρό

Σ’ ολόκληρη τη διάρκεια της θητείας μου στο κάτεργο, από την αρχή μέχρι το τέλος, η γυμναστική ήταν αγγαρεία. Βρισκόταν στο πρόγραμμα, όπως και τα Τεχνικά, επειδή έτσι όριζε το Υπουργείο, και ποιοι είμαστε εμείς ν’ αμφισβητήσουμε τη σοφία των άνωθεν ισταμένων ειδημόνων; Ωστόσο κανείς δεν την έπαιρνε στα σοβαρά, οι εκπαιδευτικοί χειρότερα κι από μας, κι ας παπαγάλιζαν το ανεκδιήγητο «νους υγιής εν σώματι υγιές» των προγόνων.

Αν περνούσε από το χέρι τους θα την καταργούσαν, εν μια νυκτί. Γι’ αυτούς φασαρία ήταν και χάσιμο χρόνου. Όπως κι οτιδήποτε είχε να κάνει με τα σπορ άλλωστε. Δηλαδή, ποια σπορ;... Μόνο το μπάσκετ επιτρεπόταν –εχ του Υπουργείου κι αυτό– και μια φορά το χρόνο οι Σχολικοί Αγώνες Στίβου θύμιζαν ότι οι πρόγονοι, που, ως γνωστόν, έδωσαν τα φώτα του πολιτισμού στη βάρβαρη Δύση, είχαν εφεύρει και αγωνίσματα που δεν είχαν να κάνουν μόνο με το πνεύμα.

Δεν είναι καθόλου παράξενο που, μέχρι προσφάτως, σε όλα τα σπορ ήμασταν (σε διεθνές επίπεδο) πάτοι και μόνο πού και πού κάποιος χαρισματικός ήρωας ή ομάδα κατάφερνε να πετύχει μια διάκριση και να μας κάνει εθνικώς υπερήφανους.

Η γυμναστική ήταν λοιπόν αποπαιδί κι όλοι μας πασχίζαμε να βρούμε έναν τρόπο να την κοπανήσουμε από τη θεοβάρετη ταλαιπωρία του «χέρια στην ανάταση... βαθύ κάθισμα... επί τόπου τροχάδην... άρξασθε...». Άσε που τον χειμώνα, έξω στην παγωνιά, με σορτσάκι και φανελάκι, το πράγμα δεν ήταν καθόλου αστείο.

Όσο για τους γυμναστές –με εξαίρεση τον Παίδαρο βέβαια– μόνο με γυμναστές δεν έμοιαζαν.

Το πρώτο εξάμηνο της πρώτης χρονιάς στο Γυμνάσιο το σχολείο μας δεν είχε γυμναστή –ούτε γυμνάστρια φυσικά (υπενθυμίζω ότι αγόρια και κορίτσια έκαναν γυμναστική χωριστά, προς αποφυγή αμοιβαίου σκανδαλισμού των). Και τα μεν θήλεα είχαν απαλλαγεί από την αγγαρεία και σουλατσάριζαν ελεύθερα, αλλά για μας είχε φροντίσει ο Διευθυντής μας –ναι, αυτός με το παπιόν– να συμβληθεί προσωρινώς με τον γυμναστή του Πρώτου Γυμνασίου, που βρισκόταν απέναντι, κι έτσι, μουρμουρίζοντας και βλαστημώντας (ενδομύχως), διασχίζαμε τον δρόμο και παρουσιαζόμασταν ευπειθώς στον κύριο Μαντέκα δια τα περαιτέρω.

Ο κύριος Μαντέκας ήταν ένας ογκώδης χωρικός, καμιά πενήνταριά χρονών, ορεσίβιος σε τρόπους και νοοτροπία, με κατσαρό μαλλί κουρεμένο σαν καλυμαύχι και με μουστακάκι χιτλερικό, που ήταν τότε ακόμη της μόδας στην ύπαιθρο (ειδικά μεταξύ των εθνικοφρόνων). Φόραγε πάντα κοστούμι, γραβάτα και μακρύ παλτό, ήταν δυσκίνητος σαν οδοστρωτήρας και μίλαγε ατόφια καραγκούνικα με προφορά που εμάς, τους εκλεπτυσμένους αστούς, μας έκανε να κρυφογελάμε.

Ο κύριος Μαντέκας βαριόταν θανάσιμα και δεν το έκρυβε. Ξεκινούσε κάνοντας προσκλητήριο από ένα τσαλακωμένο χαρτί που έβγαζε από την τσέπη του παλτού του και σημείωνε σχολαστικά τις απουσίες, οι οποίες, παραδόξως, δεν έβρισκαν ποτέ τον δρόμο για το επίσημο απουσιολόγιο –το ξέχναγε. Αυτή η διαδικασία έτρωγε κοντά μισή ώρα κι εμάς, με τα φανελάκια, μας θέριζε το αγιάζι.

Μετά έπιανε τα παραγγέλματα. Χωρίς βιασύνη εννοείται.

—Ανάατασ'η... Ατινώς... Χέρια στ' μέσ'η... Κάθισμα βαθύ... ιέεεεεεεε... δύου... Ισύ ου κοντός... δεν μι ικανουποιείς... Γιατί, πιδί μ' δεν μι ικανουποιείς; Είσι κουρασμένους;... Να σι φέρουμι μια καρέκλα;... Ε;... Άϊντι!... Ζουηρά... Ιπί τόπ' τρουχαδάκ'ι... Ιένα... δύου... ιέν... δυό... Τίπουτα!... Τίπουτα!... Δεν γλιέπου ζήλουν...

Για αθλοπαιδιές φυσικά ούτε λόγος. Αμφιβάλω αν ο καλός

μας καθηγητής ήξερε ότι η μπάλα είναι στρογγυλή. Τότε όμως πώς εξηγείται ότι το Πρώτο Γυμνάσιο έβγαινε πάντα πρωταθλητής στο μπάσκετ και πρώτο στους Σχολικούς Αγώνες Στίβου; Α, αυτή την πλευρά της γυμναστικής διαδικασίας την είχε αναλάβει ο έτερος γυμναστής τους, ο κύριος Μπιστόλης, συνολικός του δικού μας, αλλά κάπως πιο σβέλτος και ίσως λιγότερο βαριεστημένος αυτός.

Γιατί ο Διευθυντής μας τώρα είχε προσλάβει τον κύριο Μαντέκα αντί για τον κύριο Μπιστόλη; Μα διότι απεχθανόταν ο άνθρωπος κάθε είδους φυσικής άσκησης και αθλητικής δραστηριότητας. Αυτός ήταν του πνεύματος (με παπιόν) και φοβόταν μην ασχολούμενοι με τα σπορ οι μαθητές του ξεμυαλιστούν και χάσουν έτσι τα γράμματα και οι επιστήμες πολύτιμες μονάδες.

Όταν την επομένη χρονιά με πήραν στην ομάδα του μπάσκετ –να ζεσταίνω τον πάγκο, μην φανταστείτε– κι ο πατέρας μου έπιασε τον φίλο του τον Διευθυντή να... διαμαρτυρηθεί εκείνος του απάντησε:

—Τι να κάνω, Γιάννη, έχω τα χέρια μου δεμένα. Μας υποχρεώνει το Υπουργείο. Αν ήταν ν' αποφασίζω εγώ, όχι μπάσκετ, αλλά ούτε πινγκ-πονγκ δεν θα έβλεπαν. Αλλά, βλέπεις, διαταγές άνωθεν και τα σκυλιά δεμένα.

Οι γυμναστές είχαν τη στιγμή της δόξας τους αρκετές φορές μέσα στον χρόνο. Και πρώτα απ' όλα στις παρελάσεις, όπου βιάδιζαν καμαρωτοί μπροστά-μπροστά, πίσω από τη σημαία και τους παραστάτες, δίνοντάς μας βήμα, ενίοτε και με τη σφυρίχτρα. Μετά στους αγώνες μπάσκετ, όπου έκαναν χρέη διαιτητών (να γελάνε και οι πεθαμένοι) και τέλος στις γυμναστικές επιδείξεις, που συνδυάζονταν συνήθως με τους Αγώνες Στίβου. Πάντα γραβατωμένοι και κουστουμαρισμένοι εννοείται. Γυμναστή με φόρμα δεν είδα μέχρι ν' αποφοιτήσω. Ήταν σοβαρές εποχές εκείνες, όχι άντε-άντε.

Είπαμε ότι όλοι μας κάναμε ότι περνούσε από το χέρι μας για να γλυτώσουμε από τη γυμναστική. Ειδικά οι συνάδελφοι του Α' Γυμνασίου, με τους οποίους συνυποφέραμε, το είχαν αναγάγει σε επιστήμη. Κυρίως τη μέρα που είχαμε γυμναστική την πρώτη ώρα –ποιος δαιμόνιος εγκέφαλος σκέφτηκε τέτοιο πρόγραμμα;!– οι γραμμές τους ήταν πιο αραιές κι από προεκλο-

γική συγκέντρωση του Μαρχεζίνη. Αργούσαν εξεπιτούτου να έρθουν στο σχολείο κι όσο ο Μαντέκας πάλευε να διαβάσει το προσκλητήριο εκείνοι, δίκη Ινδιάνων Σιού στο μονοπάτι του πολέμου, ξεγλιστρούσαν τοίχο-τοίχο πίσω από την πλάτη του και τρύπωναν στο κτίριο, κύριοι, έτοιμοι για το μάθημα της δεύτερης ώρας. Λίγοι το πετύχαιναν.

Γιατί ο δαιμόνιος Μαντέκας είχε φαίνεται μάτια και στο πίσω μέρος του κεφαλιού.

Διάβαζε τα ονόματά μας... «παρών» εμείς... «παρών» και για τους απόντες οι κολλητοί τους –σάματι μας ήξερε ποιοι ήμασταν ο κύριος καθηγητής;– και παρακολουθούσαμε με αγωνία την καταδρομική προσπάθεια του κάθε σκασιάρχη. Πίσω από τους θάμνους... πέρασε το πρώτο παράθυρο... να και το δεύτερο... πλησιάζει στα σκαλιά... δυο βηματάκια και είναι μέσα...

—Ιέπ!

Ο παραπτωματίας κοκάλωνε. Μας πιάκανε!

—Για ιέλα ιδώ ισύ...

Ερχόταν ο άχαρος, σαν βρεγμένη γάτα. Τόσο κοντά στην επιτυχία και να συλληφθεί, γαμώ την ατυχία μου!...

—Για πού το ‘βαλεις, να χ’μι του καλό ρώτημα; ερωτούσε ο κύριος Μαντέκας.

—Άργησε το λεωφορείο... ο γαλατάς... δεν χτύπησε το ξυπνητήρι... αρρώστησε η γιαγιά μου... (το ρεπερτόριο).

Ο Μαντέκας τον άφηνε ν’ απολογηθεί μέχρι που του τελείωναν τα λόγια –και η έμπνευση.

—Ξιέρ’ς πώς λέγιτι αυτό που έκανεις; τον ρωτούσε μετά.

‘Ηξερε ο ατυχέστατος, αλλά τι να ‘λεγε;

—Αυτό λέγιτι λουπουδυτική inέργεια, συνέχιζε ο καθηγητής, απευθυνόμενος τώρα σε όλους. Κι η λουπουδυτική inέργεια τιμουρείτι. Μι του... ουδυνηρό.

Το «ουδυνηρό» ήταν ο εφιάλτης όλων μας. Τιμπούσε με τα χοντροδάχτυλά του το κάτω μας χείλος και το τραβούσε. Πόναγε σαν διάλογος! Φώναζε «αχ... αχ...» ο παραπτωματίας, έτρωγε

μια καρπαζιά, όχι δυνατή, και λάβαινε τη διαταγή να ξεντυθεί και να πάρει θέση στις γραμμές.

—Δεν φοράω σορτσάκι, κύριε καθηγητά, έκανε μια τελευταία προσπάθεια ο... λωποδύτης.

—Μι του σώβρακου τότε, απαντούσε ατάραχος ο παιδοτρίβης.

Άντε μετά να ξαναδοκιμάσεις «λουπουδυτική ινέργεια»!

Ο κύριος Μαντέκας δεν γνώριζε κανέναν με τ' όνομά του, ούτε καν τους δικούς του, πόσο μάλλον εμάς, τους προσκολυόμενους. Αυτό βόλευε στο προσκλητήριο, γιατί μπορούσαμε να βγάλουμε τους απόντες παρόντες, αλλά, όπως ανακαλύψαμε έκπληκτοι όταν πήραμε τους βαθμούς του διμήνου, δεν βόλευε καθόλου στη βαθμολογία. Όλοι είχαμε πάρει τον ίδιο βαθμό στη γυμναστική -15!

Ο πατέρας μου να δει τον έλεγχο τρελάθηκε.

—Τι 'ναι τούτο εδώ;! φώναξε έξαλλος.

—Τι είναι; αμύνθηκα εγώ. Δεκαοχτάρια, δεκαεννιάρια και εικοσάρια. Παραπάνω δεν έχει.

—Να σου αστράψω μια ανάποδη να σου πω εγώ! Που μου κάνεις και πνεύμα! Γι' αυτό το δεκαπέντε λέω.

—Ε, τι;... Στη γυμναστική.

—ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ;!!!

—Εσύ δεν λες ότι η γυμναστική είναι άχρηστη κι ότι θα 'πρεπε να καταργηθεί για να μας κάνουν αυτές τις ώρες μαθηματικά; του υπενθύμισα.

—Εγώ καλά τα λέω, αλλά ποιος μ' ακούει;! φώναξε εκνευρισμένος. Αλλά αφού υπάρχει οφείλεις να είσαι αριστούχος. Άκου εκεί... δεκαπέντε! Έζησα να το δω κι αυτό! Δεκαπέντε στη γυμναστική, το παιδί το δικό μου! Με τι μούτρα θα βγω εγώ στην κοινωνία, μου λες; Ε;

—Σε όλους δεκαπέντε έβαλε, αμύνθηκα.

—Τον κακό σου τον καιρό! Δεν με νοιάζει τι κάνουν τα παιδιά των άλλων. Με νοιάζει τι κάνει το δικό μου.

Μάλιστα.

Φαίνεται ότι και οι άλλοι παρόμοια προβλήματα αντιμετώπισαν στο σπίτι τους γιατί την επόμενη φορά ένας του Πρώτου έθιξε δειλά-δειλά το θέμα στο προσκλητήριο.

—Κύριε καθηγητά, να σας ρωτήσω κάτι;

—Ιπί του μαθήματος;

Να γελάσει κανείς, να κλάψει;...

—Μάλιστα.

—Ρώτα. Κι πρόσιχι μην πεις καμιά χαζαμάτα γιατί θα υποустείς του ουδνηρό.

—Για τους βαθμούς ήθελα να πω...

—Ε, τι;

—Μας βάλατε σε όλους χαμηλούς βαθμούς.

—Κι τι να σας βάνου;

—Καλύτερους;

—Αν σι βάνου ισένα καλύτερου βαθμό, βρε κουθών'ι, τότε τι θα πρέπ'ει να βάνου στ'ν Ρουμπάν'η;¹⁶

—Τι, έρχεται κι ο Ρουμπάνης στο σχολείο; πετάχτηκε ένας χωρατατζής.

Ο Μαντέκας τον ατένισε αγέρωχα.

—Την είπισ τη βλακεία σ', του κάνει. Κι του φουβόμαν. Κοίτα να δεις, λιέου μέσα μ', που θα τ' ακούσ'ς του χαζό σήμιρα, δεν τ'ν γλυτών'ς. Για ιέλα ιδώ...

—Μα...

—Ιδώ είπα.

Ο καλαμπουρτζής συμμορφώθηκε.

—Οι βακείις τιμουρούντι, του λέει διδακτικά ο Μαντέκας. Δεν το 'ξιρις αυτό πριν ανοίξ'ς του στόμα σ', ε;

---

¹⁶ Πρωταθλητής του επί κοντώ, τρίτος ολυμπιονίκης της Μελβούρνης κι εθνικός ήρωας –για λίγο.

—Μα...

—Κι τιμωρούντι μι του ουδυνηρό.

Η γνωστή διαδικασία.

Δεν ήταν κακός ο άχαρος, ούτε σαδιστής, όπως οι περισσότεροι από δαύτους, άσχετος ήταν κι εντελώς ακατάλληλος για τη δουλειά που τον έβαλαν να κάνει. Οπότε πορευόταν όπως νόμιζε καλύτερα.

Εντωμεταξύ στο σχολείο είχαμε συνταρακτικές εξελίξεις. Είχε προσληφθεί γυμνάστρια, για ν' αναλάβει τα κορίτσια, που κοπροσκύλιαζαν όταν εμείς υφιστάμεθα «του ουδυνηρό» από τον κύριο Μαντέκα. Ήταν μια μεσόκοπη, ψηλή, ξερακιανή, άκρως αντιπαθητική, που σκοπό της ζωής της είχε να ταλαιπωρεί και ν' απαξιώνει τα νέα κορίτσια που της είχαν εμπιστευθεί. Ένα περίεργο πράγμα λοιπόν... Όλες οι γυμνάστριες που θυμάμαι από κείνη την αρχαία εποχή ήταν κανονικές στρίγκλες. Και μη βγει να μου πει κανείς ότι αυτό ήταν ζήλια και φθόνος της ηλικιωμένης για τις νεότερες εκκολαπτόμενες γυναίκες γιατί θα τον μαλώσω. Τέτοια κατάπτυστα αισθήματα είναι ανήκουστα μεταξύ γυναικών. Τέλος πάντων, δεν μας ενδιαφέρει.

Εκείνο που μας ενδιαφέρει είναι η καινούργια αυτή κατάσταση που πρόσφερε σε μας, τους σεξουαλικώς υποσιτιζόμενους άντρηδοι, μια δυνατότητα διαφυγής από την αδυσώπητη πραγματικότητα, που ούτε να το φανταστούμε δεν τολμούσαμε πριν.

Τα κορίτσια έκαναν γυμναστική στην ταράτσα, για να βρίσκονται μακριά των βέβηλων, βδελυρών και ανεσύσταγων ανδρικών οφθαλμών. Αλλά στην ταράτσα υπήρχε και μια αποθηκούλα με πόρτα που δεν έκλεινε καλά, γιατί είχε πιτσικάρει από τον καιρό και δεν είχε επιδιορθωθεί, ευτυχώς, ακόμα. Οπότε...

Οπότε, οι πιο θαρραλέοι από μας φρόντιζαν να τρυπώνουν από το διάλειμμα κιόλας στην αποθηκούλα, από τις γρίλιες των παραθυρόφυλλων της οποίας μπορούσαν να απολαμβάνουν απαρατήρητοι το θέαμα των θηλέων, με καυτά σορτσάκια και φανελάκια, να προβαίνουν σε διάφορες συναρπαστικές ασκήσεις υπό τα ξερά και αυστηρά παραγγέλματα της μυστήριας.

Για μας φυσικά αυτό ισοδυναμούσε, αν όχι με σκληρό πορνό,

που δεν ξέραμε και τι ήταν τότε, σίγουρα με το αμέσως καλύτερο. Το πρόβλημα ήταν ότι την ίδια ώρα είχαμε κι εμείς γυμναστική, απέναντι, οπότε κανονίσαμε βάρδιες, για να μην καρφωθούμε. Σήμερα εγώ, αύριο εσύ. Κι όταν ο Μαντέκας έπαιρνε προσκλητήριο οι παρόντες, κατά το συνήθειο, θα έβγαζαν και τους απόντες παρόντες.

Ήταν ένα καλό σχέδιο που όμως, όπως όλα τα σχέδια που απαιτούν συνεργασία του συνόλου, σκόνταφτε πάνω στην απληστία ή την αδιαλλαξία κάποιων.

—Γιατί, ρε, εσύ κι όχι εγώ;

—Γιατί εμένα είναι η σειρά μου, ρε.

—Εγώ όμως έχασα την προηγούμενη φορά γιατί ήμανε άρρωστος.

—Και τι με νοιάζει εμένα; Να μην ήσανε.

—Εγώ θ' ανέβω κι ας πάρω απουσία, δεν με νοιάζει.

—Κι εγώ, ρε...

—Κι εγώ.

—Ρε... Θα μας πάρει πρέφα ο Μαντέκας...

—Σιγά μη μας πάρει! Αυτός κοιμάται όρθιος.

Έτσι, κάποια φορά, απέναντι βρεθήκαμε πέντε και στην τσάρα όλοι οι υπόλοιποι.

Μπερδευτήκαμε στις γραμμές των παιδιών του Πρώτου – μας κάλυπταν, δεν μπορώ να πω – αλλά πάλι λίγοι ήμασταν και πολύ φοβόμουν ότι ακόμα κι ο Μαντέκας θα το πρόσεχε.

Και βέβαια, αυτό που φοβάσαι, εννιά φορές στις δέκα, συμβαίνει.

Ο κύριος καθηγητής έβγαλε το χαρτί του κι άρχισε να φωνάζει ονόματα, ξεκινώντας από μας, τους προσκλυόμενους.

—Μανταρής.

—Παρών! (δεν ήταν).

—Κατσιβέλ'ς.

—Παααρών! (δεν ήταν).

—Ρούφουλας.

—Παρών! (δεν ήταν).

Κάποια στιγμή ακούγοντας τις ίδιες φωνές ο Μαντέκας άρχισε να ψυλλιάζεται.

—Τσαγκάρ'ς.

—Παρών, λέω εγώ (δεν ήταν).

Αλλά τη στιγμή εκείνη ο καθηγητής σήκωσε τα μάτια από το χαρτί και με είδε.

—Ισύ είσι ου Τσαγκάρ'ς; με ρωτάει.

Τι να έλεγα;

—Μάλιστα.

—Για βγέκα ιδώ μπρουστά, να σι γλιέπου.

Και συνέχισε.

—Κουτροβάλ'ς.

—Παρών, φωνάζει ο Πάνος Β. (δεν ήταν).

—Ισύ είσι ου Κουτροβάλ'ς;

—Μάλιστα.

—Ιδώ, μπρουστά.

Το ίδιο έγινε και με τους υπόλοιπους τρεις. Αραδιαστήκαμε λοιπόν στη σέντρα κι ο πονηρός ο βλάχος πήρε να διαβάξει τη λίστα από την αρχή.

—Μανταρής.

Νεκρική σιγή.

—Μανταρής; ξαναλέει ο Μαντέκας.

Τίποτα! Πουθενά ο Μανταρής. Άνοιξε η γη και τον κατάρπη.

—Μπα! Τι να γίν'κι ου χριστιανός; Ιδώ δεν ήταν πρου πέντι λιφτάς;

Το κορόϊδο εμείς.

—Κατσιβέλ'ς;...

Ούτε ο Κατσιβέλης.

—Κι άλλους εξαφανισθείς!... Ρούφουλας;

Ποιος Ρούφουλας;...

Τελείωσε με τη λίστα, άπαντες σχεδόν απόντες, και γυρίζει σε μένα.

—Ισύ είσι παρών σα να λέμι; Δεν είσι εξαφανισθείς;

—Όχι, κύριε καθηγητά. Παρών.

—Είσι σίγουρους; Γιατί ιδώ συμβαίνουν πράματα κι θάματα!

—Μάλιστα, κύριε καθηγητά.

Επανελάβε τη διαδικασία με τον Πάνο Β., τον Θανάση, τον Πάνο Ι., και τον Κώστα... άπαντες παρόντες... και μετά συμβουλευτήκε το χαρτί του.

—Του λοιπό... Ισείς οι πέντι είσασι παρόντις, είπε. Τα είπαμε, τα συμφουνήσαμε... Μη μι πείτι μιτά ξιέρου'γώ τι...

—Μάλιστα...

—Κι οι άλλ'οι δώδικα τι γίν'καν; Ιδώ δεν ήταν πριν; «Παρών» δεν είπαν; Τι, άν'ξι η γη και τ'ς κατάπι;

Είναι από τις στιγμές που τα λόγια περιττεύουν.

Ο Μαντέκας δίπλωσε το χαρτί και το 'βαλε στην τσέπη του παλτού του, χωρίς να βιάζεται.

—Ικτός κι αν δεν ήταν ιδώ..., είπε.

Silence εμείς.

Ήρθε και στάθηκε μπροστά μου.

—Αυτό ιδώ ξιέρ'ς ισύ, που είσι έξυπνους, πώς λέγιτι; με ρωτάει.

—Λωποδυτική ενέργεια, κύριε καθηγητά.

Ο Μαντέκας κούνησε το κεφάλι του ευχαριστημένος που ακολουθούσαμε τον συλλογισμό του.

—Λουπουδυτική ενέργεια, επανέλαβε. Κι η λουπουδυτική ενέργεια τιμωρείτι;...

—Με το... οδυνηρό.

—Α, μπράβου!

Και βέβαια υποστήχουμε και οι πέντε, αδιαμαρτύρητα, την προσήκουσα τιμωρία.

Αλλά δεν ξεμπερδέψαμε.

—Ιφ' ινός ζυγού, διέταξε ο Μαντέκας. Ακουλουθάτι μι.

Και μπρος εκείνος, πίσω εμείς, οι λωποδύτες με τα σορτσάκια και τα φανελάκια, διασχίσαμε τον δρόμο στην αντίθετη φορά και καταλήξαμε... πού αλλού; στο γραφείο της διεύθυνσης του σχολείου μας, όπου Διευθυντής και υποδιευθυντής μας ατένιζαν με ανοιχτό στόμα.

—Ιχ τουν δικαίφτά αυτούν'οι οι πέντι ήταν παρόντις, τους πληροφόρησε ο Μαντέκας. Οι άλλ'οι... ιξαφανισμέν'οι.

Προς τιμή του δεν αναφέρθηκε στη «λουπουδυτική» μας ενέργεια.

Ο Σερίφης τινάχτηκε όρθιος εν εξάλλω.

—Τι έγινε;! φώναξε. Πού είναι οι άλλοι; Ε; Πού είναι;

Λέγονται αυτά τώρα; Δεν λέγονται.

—Θα σας αποβάλω όλους! ούρλιαξε ο Σερίφης.

—Επειδή ήμασταν παρόντες; απόρησε ο Πάνος Β., που στις κρίσιμες στιγμές δεν μπορούσε να κρατήσει το στόμα του κλειστό.

—Θα σας αποβάλω! ξαναφώναξε ο Σερίφης. Επειδή τους καλύπτετε.

—Εμείς πάντως ήμασταν κανονικά «παρών».

—«Παρόντες», διόρθωσε μηχανικά ο Διευθυντής.

—Θα αποβληθεί όλη η τάξη, απείλησε ο Σερίφης. Δεν θα περάσει έτσι αυτό.

Και δεν πέρασε.

Τους μάζεψε όλους, όταν εμφανίστηκαν ξανά, σαν κύριοι, τους πήγε στο γραφείο και τους πέρασε κανονικά από ανάκριση τρίτου βαθμού. Κανείς δεν ομολόγησε. Άλλος επικαλέστηκε πονοκέφαλο, άλλος είχε το στομάχι του, κάποιοι είχαν πυρετό, έναν τον πονούσε το πόδι, άλλον το χέρι... Ερείπια όλοι!

Δεν γινόταν να τους αποβάλει σύσκαρους. Απλά το επόμενο δίμηνο στη γυμναστική βρέθηκαν όλοι κάτω από τη βάση. Και μόνο εμείς οι πέντε, οι «παρών», βαθμολογηθήκαμε με... 10!

Που όταν το είδε ο πατέρας μου κόντεψε να μείνει.

—Δέκα! ψέλλισε. Όλο και χειρότερα. Πού θα σταματήσει πια αυτή η κατρακύλα; Θε μου, τι σου ‘κανα και με τιμωρείς έτσι;!!!

Αλλά δεν είχε ιδέα τι θα πει αληθινή τιμωρία. Με «του ουδυνηρό».

Ο "Κύριος Καθηγητής"

Αν η γυμναστική ήταν το αποπαίδι του προγράμματος μαθημάτων (εκ του Υπουργείου εκπορευόμενο βεβαίως) τα Τεχνικά ήταν εντελώς της πλάκας. Δυο ώρες τη βδομάδα, να μάθουμε, υποτίθεται, να σχεδιάζουμε, αλλά στην ουσία να περνάμε την ώρα μας ευχάριστα επωφελούμενοι της αδιαφορίας των καθηγητών και της μηδενικής βαθμολογικής σπουδαιότητας του εν λόγω μαθήματος. Στα Τεχνικά δεν έμενες μακάρι και να σου έβαζαν είκοσι υπό το μηδέν, οπότε γιατί να χολοσκάς; Τότε ακόμη ο γενικός βαθμός του απολυτηρίου δεν έπαιζε κανένα ρόλο στις εισαγωγικές για το Πανεπιστήμιο, παναπεί δεν υπήρχε κανένα άγχος.

Μόνο αν ήθελες να γίνεις ζωγράφος θα έπαιρνες το μάθημα λίγο πιο ζεστά, αλλά ποιος ήθελε να γίνει ζωγράφος σε μια χώρα όπου η αισθητική είναι άγνωστη και οι καλλιτέχνες γίνονται νούμερα στις θεατρικές επιθεωρήσεις και διακωμωδούνται ανελέητα στο σινεμά;

Παραδόξως ένα τέτοιο νούμερο έλαχε και σε μας, να μας μυήσει στα μυστικά της Τέχνης.

Ο κύριος Κάκαρης μπήκε στην τάξη με φούρια και μπρίο κι αυτό δεν προμήνυε τίποτα καλό –και για κείνον και για μας.

Μετρίου αναστήματος, με μια αστεία φάτσα και στραβό σαγόνι, σαν του Νίξον, που άμα είσαι Πρόεδρος της Αμερικής δεν πειράζει, αλλά όταν είσαι καθηγητής των Τεχνικών την έβαψες, με φαρδιά παντελόνια στραβοσιδερωμένα κι ένα νευρικό τικ στο αριστερό γόνατο, που έπαιζε όταν στεκόταν, με ύφος αγριωπό

και άτεγκτο, να μας ατενίζει... δεν μπορώ να πω ότι μας σαγήνευσε.

Ήρθε να στηθεί μπροστά στον πίνακα κι άφησε το βλέμμα του το άγριο να πλανηθεί πάνω μας, σαρώνοντας την αίθουσα από άκρη σε άκρη.

—Δεν ξέρω τι κάνετε με τους άλλους καθηγητές, είπε αντι συστάσεων. Με μένα όμως θα είσαστε Παναγίες! Κανονικές Παναγίες! Κιχ δεν θ' ακούγεται στην τάξη κατά την ώρα του μαθήματος.

Αλληλοκοιταχτήκαμε. Ορέ τι ήταν τούτο εδώ το φρούτο;

—Το μάθημά μου να το προσέξετε καλά, συνέχισε ο τύπος. Είναι, μπορώ να πω, το σπουδαιότερο απ' όλα τα μαθήματα.

Η... ιχνογραφία;!!!

—Τον καθηγητή σας θα τον σέβεστε τυφλά και με φανατισμό. Όταν αναφέρεστε σε κείνον, ακόμη κι όταν δεν είναι παρών, θα τον αποκαλείτε «Κύριο Καθηγητή». Το «Κύριε» με κεφαλαίο, όπως για τον θεό και τον βασιλέα.

Είδα με την άκρη του ματιού μου τον Πάνο Β. να σηκώνει το χέρι του. Ωχ!

Τον είδε κι ο Κάκαρης.

—Ορίστε, τι θες εσύ; του κάνει ενοχλημένος από τη διακοπή.

—Στον βασιλέα δεν αναφερόμαστε με το «κύριε», κύριε, παρατήρησε ο δικός μου. Λέμε απλά «ο βασιλεύς» ή «ο Μεγαλειότατος».

Ο Κάκαρης έγινε κατακόκκινος (το αγαπημένο χρώμα των καθηγητών όταν βρίσκονται σε δύσκολη θέση). Έβγαλε από την τσέπη του ένα μπλοκάκι κι ένα στυλό.

—Πώς λέγεσαι εσύ, παιδί μου; τον ρωτάει.

Ο Πάνος αναφέρθηκε κανονικά, σαν φαντάρος. Εμάς τώρα μας είχαν πιάσει τα γέλια με την όπερα μπούφα που παιζόταν μπροστά μας κι όταν σε πιάνει στην τάξη το νευρικό, άντε να το μαζέψεις.

Ο καθηγητής σημείωσε τα στοιχεία του «ανάγωγου» στο μπλοκάκι και το έβαλε στην τσέπη του.

—Θα σε κανονίσω εγώ εσένα, είπε. Θα τρίβεις τα μάτια σου. Στο υπόσχομαι.

Ο Πάνος σήκωσε πάλι το χέρι του. Ξανά-ωχ!

—Τι θες τώρα; μούγκρισε ο «Κύριος Καθηγητής».

—Έχω μια απορία...

—Να την ακούσουμε. Αλλά πρόσεξε μην πεις βλακεία κι επιβαρύνεις τη θέση σου.

—Για τον θεό θα λέμε «ο Κύριος Θεός»; ρώτησε αθώα-αθώα ο φίλος μου.

Προκαλώντας φυσικά έκρηξη χάχανων στην τάξη.

Ο Κάκαρης, μεγαλοπρεπής κι αγέρωχος, τέντωσε το χέρι του και του έδειξε την πόρτα.

—Έξω! του λέει. Και να με περιμένεις στο διάλειμμα στο γραφείο του Διευθυντού.

Έχοντας ξεφορτωθεί τον παραπτωματία στράφηκε πάλι σε μας.

—Δεν με ξέρετε εμένα από την καλή, είπε. Δεν μ' έχετε δει ν' αγριεύω εμένα. Αν θέλετε να μάθετε πηγαίνετε να ρωτήσετε τις μεγάλες τάξεις, να σας πουν.

Ήταν ολοφάνερο ότι ο «Κύριος Καθηγητής» ήταν ψώνιο απ' τα λίγα.

—Χτυπάω άγρια εγώ, συνέχισε την αυτοπαρουσίασή του ο Κάκαρης. Όταν θυμώσω δεν συγκρατούμαι με τίποτα. Προσέξτε! Σας το λέω για το καλό σας... Χτυπάω εγώ, δεν είμαι σαν τους άλλους.

Συνέχισε στο ίδιο μοτίβο ώσπου χτύπησε το κουδούνι για διάλειμμα. Ξέραμε πια ότι η ώρα των Τεχνικών θα ήταν η χαρά του παιδιού.

Στο πρώτο μάθημα έφερε μαζί του ένα πήλινο βάζο και το ακούμπησε πάνω στην έδρα.

—Βγάλτε τα μπλοκ της ζωγραφικής, διέταξε. Θα μου φτιάξετε αυτό εδώ το βάζο, για να δω τι ικανότητες έχει ο καθένας σας. Και χωρίς τσιμουδιά. Δεν θα ανεχτώ τον παραμικρό ψίθυρο. Συνεννοηθήκαμε;

Εν χορώ εμείς:

—Μάαααααλιστα!

—«Μάλιστα, Κύριε Καθηγητά», διόρθωσε ο Κάκαρης. Τι είπαμε; Πώς προσφωνούμε τον καθηγητή μας;

—Όπως τον θεό και τον βασιλέα, απάντησε με προθυμία ο Πάνος Β.

Για να σημειωθεί πάραυτα στο περίφημο μπλοκάκι.

Με το σχέδιο είχα πάντα μάλλον καλή σχέση, καλύτερη πάντως απ' ό,τι οι περισσότεροι. Μου άρεσε να ζωγραφίζω... στην ουσία ν' αντιγράψω τις εικονογραφήσεις του «Μικρού Ήρωα», του «Υπερανθρώπου» και του «Γκαούρ-Ταρζάν» (καλλιτεχνική αδεία βεβαίως) και να δεις που τα κουτσοκατάφερα. Οκείνοι και γνωστοί έλεγαν πως «έχω ταλέντο». Τον κακό μου τον καιρό είχα, αλλά σε σχέση με τα ορνιθοσκαλίσματα των συνομηλίκων εγώ ήμουν Ντα Βίντσι. Παναπεί ότι με το σχέδιο είχα κάποια εξοικείωση. Βέβαια, ούτε λόγος να κάνω κάτι «εκ του φυσικού» —άσε που δεν μ' ενδιέφερε κιόλας. Δως μου έτοιμη εικόνα να στην αντιγράψω τσάτρα-πάτρα. Αν είχα κάποιου είδους ταλέντο αυτό ήταν αντιγραφέα κι όχι δημιουργού.

Τώρα το βάζο του «Κυρίου Καθηγητού» ήταν ότι πιο θεοβάρετο θα μπορούσε να φανταστεί κανείς. Ένα αντικείμενο χωρίς το παραμικρό ενδιαφέρον. Ένα πεθαμένο πράγμα. Έλεος!

Έπιασα λοιπόν να φτιάξω το βάζο. Και το έφτιαξα. Αλλά πάνω στο κεφάλι μιας ζουμερής νέγρας, με πλούσια τα ελέη και με χορταρένια φουστίτσα, έτσι όπως τις έφτιαχνε ο Byron¹⁷ στον «Γκαούρ-Ταρζάν», αλλά στο λιγότερο σεμνότυφο.

Να το δει ο Κάκαρης κόντεψε να του 'ρθει νταμπλάς.

—Τι 'ναι τούτο εδώ;! φώναξε κατακόκκινος.

---

17 Byron υπέγραφε τις εικονογραφήσεις των εβδομαδιαίων περιοδικών ο σπουδαίος σκιτσογράφος Βύρων Απτόσογλου.

—Το βάζο, απάντησα εγώ ψυχραίμως.
—Το... βάζο!!!
—Μάλιστα.
—Αυτά τα αίσχη σας είπα να φτιάξετε εγώ; ούρλιαξε ο καλλιτέχνης.
—Σκέφτηκα να το κάνω λίγο πιο ενδιαφέρον, είπα.
—Ενδιαφέρον;!!!...
Έβγαλε το μπλοκάκι.
—Λέγεσαι;...
Του είπα και με σημείωσε —δίπλα στον Πάνο Β. υποθέτω.
—Θα σε κανονίσω εγώ, έννοια σου! δήλωσε με χαρά που δεν κρυβόταν ζωγραφισμένη στην αστεία φάτσα του. Δεν με ξέρετε από την καλή κι από την ανάποδη εμένα. Αλλά θα με μάθετε. Σας το υπόσχομαι.
Κράτησε την υπόσχεσή του. Στο δίμηνο όλοι στην τάξη μάζεψαν δεκάρια, εντεκάρια και δωδεκάρια —ως εκεί. Ο Πάνος Β. κι εγώ λάβαμε... 6!
Που βεβαίως, με το 15 του Μαντέκα στη γυμναστική, κόντεψε να στείλει τον πατέρα μου στον άλλο κόσμο.
—Στα... Τεχνικά;!!! κατάφερε ν' αρθρώσει. Στα Τεχνικά... έξι;!!! Εσύ! Που ζωγραφίζεις παπάδες;!
—Δεν με χωνεύει ο καθηγητής μάλλον, είπα.
—Δεν σε χωνεύει ο καθηγητής!!! Γιατί να μη σε χωνεύει ο καθηγητής; Είχατε προηγούμενα;
—Είναι μυστήριος...
—Δεν μπορεί... Κάτι θα έκανες.
—Τίποτα, μπαμπά. Τι να κάνω; Όλη την τάξη την τσάκισε.
—Δεν με νοιάζει η τάξη, φώναξε έξαλλος ο πατέρας μου. Το δικό μου παιδί με νοιάζει. Κι αυτό μου έφερε... έξι!!! Το ευχαριστώ για τις θυσίες που κάνουμε... Αλλά ο θεός όλα τα συχώρεσε, την αχαριστία δεν τη συχώρεσε ποτέ.

Ο Κάκαρης, ο άχαρος, νόμισε ότι είχε κερδίσει τον πόλεμο, αλλά το μόνο που κατάφερε είναι να μας έχει όλους απέναντί του. Κι αυτό δείχνει πόσο μειωμένης ευφυΐας άνθρωπος ήταν. Γιατί, το να χρησιμοποιείς τον βαθμό για να φοβηρίσεις μια ολόκληρη τάξη, σ' ένα μάθημα που δεν είχε τον παραμικρό αντίκτυπο στο τελικό αποτέλεσμα, είναι δείγμα αθεράπευτης βλακείας. Το μόνο που μπορούσε να πετύχει ήταν να μας μειώσει τον γενικό βαθμό στο ενδεικτικό. Ε, και;

Τον σεβασμό δεν τον απαιτείς, ούτε τον εκβιάζεις, τον κερδίζεις κι ο Κάκαρης κατάφερε να τον χάσει από την πρώτη μέρα. Καταλάβαμε ότι είχαμε να κάνουμε με ψώνιο και με τη συμπεριφορά του στη βαθμολογία καταλάβαμε ακόμα ότι το ψώνιο και κακόβουλο ήταν και μικροπρεπές. Οπότε τον αντιμετωπίσαμε αναλόγως.

Στο μάθημά του η τάξη ήταν ήσυχη, σαν ανατολίτικο παζάρι. Πιάναμε την κουβέντα μεταξύ μας, γελάγαμε, επισκεπτόμασταν γειτονικά θρανία, παίζαμε καρπαζιές, πετάγαμε σαΐτες ο ένας στον άλλο, καμιά φορά και στην έδρα... Μια κατάσταση διαλείμματος. Στην αρχή ο «Κύριος Καθηγητής» προσπάθησε να επιβληθεί, άλλοτε με φωνές κι άλλοτε με το μπλοκάκι, αλλά στο τέλος κατάλαβε ότι δεν γινόταν τίποτα, το είχε κάψει το χαρτί του, κι έτσι περιορίστηκε να λέει από καιρού σε καιρό, με αυστηρό ύφος... «Ακούω έναν ψίθυρο εκεί κάτω...». Για να λάβει σαν απάντηση το τρανταχτό χάχανο της απελευθερωμένης ομήγυρης των καταδίκων.

Αλλά βαριόμασταν θανάσιμα. Το βάζο είχε καταντήσει εφιάλης πια. Για να τον τσιγκλίσουμε τα παιδιά μ' έβαζαν να σχεδιάσω στον πίνακα διάφορα καλικαντζάρια ή γελοιογραφίες του ιδίου με την επιγραφή «Τεχνικά», πριν μπει στην τάξη.

Ο Κάκαρης έκανε πως δεν τα βλεπε κι έβαζε την επιμελήτρια —πάντα κορίτσι— να σβήσει τον πίνακα. Όταν όμως έφτιαξα το γυμνό pinup δεν γινόταν πια να κάνει στραβά μάτια.

Βγάζοντας καπνούς από τ' αυτιά στήθηκε μπροστά μας και με το αριστερό γόνατο να παίζει έβαλε τις φωνές.

—Ποιος είναι υπεύθυνος για το αίσχος αυτό; Ε; Ποιος είναι ο άθλιος να τον αποβάλω επί πενθήμερον; Δεν με ξέρετε καλά

εμένα! Παραγνωριστήκαμε! Εμπρός, να βγει εδώ μπροστά αυτό το κατακάθι της κοινωνίας να του δείξω εγώ τι θα πει σέβας και αγωγή.

Κανείς φυσικά δεν ήταν ο φταίχτης, πόσο μάλλον ο ίδιος ο φταίχτης. Οπότε άλλαξε τροπάριο.

—Θα τιμωρηθεί όλη η τάξη με πενθήμερον αποβολή, φώναξε. Θα σας μάθω εγώ τρόπους.

Για κακή μας τύχη τη στιγμή εκείνη περιπολούσε απέξω ο Σερίφης κι ακούγοντας τις κραυγές του «Κυρίου Καθηγητή» μπούκαρε στην τάξη να δει τι συμβαίνει.

Δεν χρειάστηκε να του εξηγήσει κανείς τίποτα. Το πειστήριο του εγκλήματος βρισκόταν στον πίνακα.

—Ποιος το ‘κανε αυτό;!!! γάβγισε έξαλλος.

Κανείς φυσικά.

Αλλά ο Σερίφης δεν ήταν Κάκαρης. Του έκοβε.

—Ανοίξτε τα μπλοκ ζωγραφικής, διέταξε.

Και πήρε να πηγαίνει από θρανίο σε θρανίο επιθεωρώντας τα καλλιτεχνικά επιτεύγματα του καθενός σε αναζήτηση εκείνου ή εκείνων που θα είχαν τη δυνατότητα να σκαρώσουν το αριστούργημα του πίνακα. Όταν έφτασε σε μένα σταμάτησε. Ξεφύλλισε το μπλοκ, με κοίταξε βλοσυρά (poker face εγώ), κοίταξε τον πίνακα, ξανά το μπλοκ... Στο τέλος με βούτηξε από τον γιακά και μ’ έστησε όρθιο.

—Αυτός το έκανε; ρωτάει αγριωπά την τάξη.

—Όσοοχιιι..., εν χορώ οι άλλοι (ευτυχώς ο Κατσαβίδης απουσίαζε).

—Ποιος το ‘κανε τότε; βρυχάται ο Σερίφης.

Νεκρική του τάφου σιγή. Κανείς δεν γνώριζε το παραμικρό για τον φόνο.

Ο Σερίφης στρέφεται σε μένα.

—Εσύ το έκανες, μου λέει.

—Όχι, του απαντάω, όπως θα έκανε κι ο Ερροφλύν αν τον είχε συλλάβει ο εχθρός.

Ο Σερίφης ανέμισε το μπλοκ κάτω από τη μύτη μου.
—Απ' όλους μόνο εσύ θα μπορούσες να το κάνεις, φώναξε.
—Άλλο μπορώ κι άλλο κάνω, επισήμανα φιλοσοφικά.
Ο Σερίφης έγινε παντζάρι.
—Στο γραφείο γρήγορα, ούρλιαξε. Τσακίσου!
—Να τιμωρηθεί παραδειγματικά, σιγοντάρισε ο Κάκαρης.
—Έννοια σου και θα τον τακτοποιήσω εγώ, γάβγισε ο μαντρόσκυλος ακολουθώντας με εκτός τάξης και κομίζοντας μαζί του το μπλοκ μου, ως πειστήριο του εγκλήματος.
Ο Διευθυντής, ο κύριος με το παπιόν, μας υποδέχτηκε με την έκπληξη ζωγραφισμένη στο καλοκάγαθο πρόσωπό του. Απεχθανόταν τα προβλήματα και τις εντάσεις, σε αντίθεση με τον αιωνίως θυμωμένο συνεταιίρο του.
—Τι έγινε πάλι; ρώτησε.
Ο Σερίφης τον ενημέρωσε και κοπάνησε το μπλοκ πάνω στο γραφείο, ως αδιάσειστο στοιχείο.
Ο Διευθυντής το ξεφύλλισε κουνώντας το κεφάλι του.
—Δικό σου είναι αυτό, παιδί μου; με ρώτησε.
—Μάλιστα.
—Εσύ λοιπόν διέπραξες την απρέπεια;
—Όχι, κύριε Διευθυντά.
Τι είπαμε, όταν συλλαμβάνεται ο κατάσκοπος από τις Αρχές Κατοχής;... Deny, deny, deny.
—Μα τότε... ποιος το έκανε;
—Δεν ξέρω, δεν είδα, δεν άκουσα, κύριε Διευθυντά.
—Δεν μπορεί...
—Αλλά και να ήξερα, που λέει ο λόγος, υπάρχει περίπτωση να κάρφωνα εγώ; επιχειρηματολόγησα ειλικρινώς.
Ο Διευθυντής με κοίταξε ξαφνιασμένος.
—Δεν θα έλεγες, ε; είπε.

—Ποτέ.

—Τι να πει; φώναξε ο Σερίφης. Αφού αυτός το ‘κανε. Οι άλλοι δεν μπορούν να ζωγραφίσουν την τυφλαμάρα τους.

—Πρόσεξε γιατί θα τιμωρηθείς αυστηρά, με προειδοποίησε ο Διευθυντής.

—Επειδή έχω ευχέρεια στη ζωγραφική; απόρησα εγώ. Δηλαδή αν ήμουν Ντα Βίντσι θα με καίγατε στην πυρά;

—Σχασμός! ούρλιαξε ο Σερίφης. Που έχεις το θράσος να μας βγάζεις και γλώσσα!

Αλλά ο Διευθυντής μου φάνηκε σαν να ανθυποχαμογελούσε.

—Δεν τιμωρείσαι για τις ικανότητές σου, αλλά για την απρέπεια που διέπραξες, εξήγησε ο παπιγιονάτος υπομονετικά.

—Χωρίς αποδείξεις, μόνο με ενδείξεις, παρατήρησα.

Αυτή τη φορά το χαμόγελο ήταν ευδιάκριτο.

—Ενοχοποιητικές ενδείξεις, είπε.

—Έστω. Αλλά όχι αποδείξεις.

—Να μας πεις τότε ποιος το έκανε, γάβγισε ο Σερίφης.

—Χαφιάς, εγώ; Ποτέ.

—Θα τιμωρηθείς παραδειγματικά.

—Τιμωρίστε με. Αφού κάποιος πρέπει να τιμωρηθεί σώνει και καλά.

Ο Διευθυντής κούνησε το σοφό, μαθηματικό του κεφάλι.

—Θα το σκεφθούμε και θα πράξουμε αναλόγως, είπε. Πήγαινε τώρα.

—Εξαφανίσου! φώναξε κι ο Σερίφης. Που θα μας κάνεις και μάθημα!

Δεν τιμωρήθηκα. Ίσως ο Διευθυντής να το ξέχασε. Ίσως να μ’ έσωσε το θράσος κι η ευγλωττία (της απελπισίας). Στο δίμηνο όμως στα Τεχνικά είχα... 3!

—Το τέλος του κόσμου! μπόρεσε να ψελλίσει ο πατέρας μου βλέποντας τον έλεγχο. Η Συντέλεια!

Βρισκόμασταν σε πόλεμο βεβαίως. Κι ως γνωστόν στον πόλεμο και στον έρωτα όλα επιτρέπονται, αφού σε αμφότερες τις περιπτώσεις πρόκειται για επιβίωση.

Τώρα τι μας διδάσκει η εμπειρία της Ιστορίας; Όταν οι αγωνιστές της ελευθερίας –που έχουν βεβαίως πάντα το δίκιο με το μέρος τους– αντιμετωπίζουν τις υπεράριθμες και καλύτερα εξοπλισμένες δυνάμεις της καταστολής –που, εξ’ ορισμού, έχουν πάντα άδικο– τι μπορούν να κάνουν για ν’ αντεπεξέλθουν στον δίκαιο και θεάρεστο αγώνα τους; Δολιοφθορές. Αντάρτικο, τίποτ’ άλλο.

Τελευταίο διάλειμμα και το κλιμάκιο που είχε σειρά στο υπερθέαμα που πρόσφερε η γυμναστική των κοριτσιών βρισκόταν στην ταράτσα, έτοιμο να λάβει θέσεις στην ευλογημένη αποθηκούλα. Χαζεύοντας λοιπόν την αυλή, μέχρι να χτυπήσει ο κώδων, βλέπουμε τον Κάκαρη να έρχεται και να στήνεται καμαρωτός κι αγέρωχος ακριβώς από κάτω μας.

Κοιταχτήκαμε.

—Ότι πρέπει για φτύσιμο, είπε ο Θανάσης.

Ο Τάκης είχε μια καλύτερη ιδέα.

Εκεί δίπλα βρισκόταν κάμποσο χώμα που είχε απομείνει από το χτίσιμο της αποθήκης και το οποίο από τη χθεσινή βροχή είχε λασπιάσει. Ότι έπρεπε!

Φτιάξαμε λοιπόν κάτι ωραία λασποκεφτεδάκια, μπιφτέκια μάλλον, και με το «ένα-δύο-τρία» τα στείλαμε κατευθείαν στον ανυποψίαστο στόχο μας. Για δεύτερη βολή δεν είχαμε τη δυνατότητα. Ξέραμε ότι τα μαντρόσκυλα θα έσπευδαν από την αριστερή σκάλα, όπου το γραφείο των καθηγητών, και φροντίσαμε να την κάνουμε από τη δεξιά. Θα χάναμε βέβαια την παράσταση, αλλά χαλάλι του. Άλλωστε αυτά έχει ο πόλεμος. Μην είμαστε πλεονέχτες.

Στην αυλή επικρατούσε κομφούζιο. Τα παιδιά να έχουν Ανάσταση κι ο «Κύριος Καθηγητής», σαν χαμένος, με το κοστούμι χάλια (χάνα-δυο βλήματα τον βρήκαν και κατακέφαλα), να μην μπορεί να καταλάβει τι του συνέβη.

—Το κοστούμι μου! ψέλλιζε. Το κοστουμάκι μου! Πάει! Και δεν έχω άλλο...

Αυτές είναι οι λεγόμενες παράπλευρες απώλειες.

Ήμουν στο τσακ να τον λυπηθώ (ακόμα με χέρια λασπωμένα), αλλά με βοήθησε ο ίδιος να ξεπεράσω τις τύψεις μου τάχιστα. Γιατί, όταν πέρασε το πρώτο σοκ, άρχισε να φωνάζει και να ωρύεται, εις επήκοον όλων των ενδιαφερομένων (και μη).

—Αυτός που το ‘κανε θα φτύσει το γάλα της μάνας του! Θα ανακαλυφθεί και θ’ αποβληθεί δια παντός απ’ όλα τα σχολεία της επικράτειας. Θα... θα... θα...

Τον εχθρό δεν τον λυπάσαι. Ειδικά όταν δεν στέκεται στο ύψος των περιστάσεων. Αργά ή γρήγορα θα σε δικαιώσει που τον πολέμησες.

* * *

Δυστυχώς δεν αξιωθήκαμε ν’ απολαύσουμε τον «Κύριο Καθηγητή» για πολύ. Λίγο μετά τις γιορτές των Χριστουγέννων συνέβη ένα περιστατικό που έβαλε τέλος στο σύντομο πέρασμά του από το σχολείο του παπιγιονάτου.

Κατά διαβολική σύμπτωση αυτό προέκυψε σε μια από τις μεγάλες τάξεις —την Πέμπτη— όπου μας παρέπεμπε να πληροφορηθούμε για τη σιδηρά πυγμή με την οποία καταπίεζε τους σκληροτράχηλους νταγλαράδες.

Ο Κάκαρης, με την πλάτη στην τάξη, σχεδίαζε στον πίνακα (οι «μεγάλοι» έκαναν γραμμικό σχέδιο, όχι κανάτια). Και ως συνήθως από κάτω γινόταν ο κακός χαμός, με τις κιμωλίες και τις σαΐτες να πέφτουν βροχή στον πίνακα. Και πάλι ως συνήθως ο «Κύριος Καθηγητής» έλεγε κάπου-κάπου «Μου φαίνεται πως ακούω έναν ψίθυρο εκεί...». Σχόλιο που προκαλούσε βεβαίως χειρότερο πανζουρλισμό.

Κάποια στιγμή όμως μια κιμωλία τον χτύπησε στο κεφάλι λίγο πιο δυνατά. Κι ο Κάκαρης τσαντίστηκε. Και ξέχασε πού βρίσκεται και με ποιους έχει να κάνει... Οπότε τρέχει κατευθείαν στο τελευταίο θρανίο (όπου, ως γνωστόν, κάθονται πάντα οι χειρότεροι ταραξίες) κι αρπάζει τον πρώτο που είδε να γελάει από τον γιακά κραυγάζοντας εκτός εαυτού:

—Εσύ το έκανες αυτό; Ε; Εσύ;

Για κακή του τύχη (σάματι ήξερε ποιοι είναι οι μαθητές του;) ο εν λόγω ήταν ο Μαυροδήμος, από τα πιο ζόρικα αλάνια του σχολείου. Για καλή του τύχη, ο εν λόγω Μαυροδήμος ήταν επίσης διάσημος πλακατζής.

—Μου τσαλακώνεις το πουκάμισο, του λέει ο Μαυροδήμος με φωνή που την έκανε ήρεμα απειλητική.

—Ότι θέλω κάνω! ούρλιαξε ο Κάκαρης. Παλιοαλήτη!

—Αλήτης εγώ; απόρησε ο Μαυροδήμος. Το καλύτερο παιδί;

—Απόβρασμα της κοινωνίας, συνέχισε εκτός εαυτού ο Κάκαρης παρακουνώντας τον από τον γιακά. Ανάγωγε! Αλήτη... (κλπ. κλπ.).

—Με προσβάλλεις..., του λέει ο Μαυροδήμος.

—Ότι θέλω κάνω! φώναξε ο μαινόμενος και σήκωσε το ελεύθερο χέρι του να του δώσει χαστούκι.

Λάθος. Από κείνα που δεν συγχωρούνται. Και που κοστίζουν.

Δήθεν θυμωμένος ο Μαυροδήμος αρπάζει το μολύβι του σαν μαχαίρι και φωνάζει με τη σειρά του θεατρικά...

—Θα σε σκοτώσω, Κάκαρη! Πιάστε με παιδιά.

Τα παιδιά, μιλημένα, έσπευσαν να συγκρατήσουν τον επίδοξο φονιά, ενώ ο «Κύριος Καθηγητής» έκανε ένα βήμα πίσω, κίτρινος σαν κερι (που λένε κι οι λογοτέχνες).

—Το καθηγητή σου, παιδί μου; τραύλισε. Τον πνευματικό σου πατέρα;

—Μωρέ θα σε σφάξω!..., το βιολί του ο Μαυροδήμος με το φονικό μολύβι στο χέρι.

Ο Κάκαρης ήταν τώρα να τον κλαίνε κι οι κότες.

—Έχω γυναίκα και παιδιά!..., ψέλλισε. Έχω γυναίκα και παιδιά!

Ένας από τους καλοθελητάδες έπεσε από δίπλα.

—Φύγετε, κύριε καθηγητά, του λέει συμβουλευτικά. Γιατί δεν μπορούμε να τον συγκρατήσουμε κι αυτός είναι ικανός για όλα.

Ο Κάκαρης δεν περίμενε να του το πουν δυο φορές. Όρμησε έξω από την τάξη κι ακόμα τρέχει. Στην παραίτησή του δεν αναφέρθηκε καν στο περιστατικό. Επικαλέστηκε... λόγους υγείας.

Η αλήθεια είναι ότι μας έλειψε.

Τώνης ο Μέγας

Μας προέκυψε στη Δευτέρα Γυμνασίου, ως ανεμοστρούφουλας. Και ως ανεμοστρούφουλας τα πήρε όλα σβάρνα και δεν άφησε τίποτα όρθιο. Ότι ίσχυε μέχρι τότε καταργήθηκε εν μια νυκτί. Καινούργια ήθη και καινούργιοι τρόποι συμπεριφοράς ενέσχυψαν κι έφεραν τα πάνω κάτω. Κι αυτό χωρίς ο ίδιος να κάνει την παραμικρή προσπάθεια, με την παρουσία του και μόνο.

Ο Τώνης μας ήρθε από την Αθήνα. Με περγαμηνές.

Όταν ο Διευθυντής μας, ο παπιγιονάτος, είδε τα χαρτιά του έπαθε τaráκουλο ο άνθρωπος. Μας διηγήθηκε τη σκηνή ο ίδιος ο νεοφερμένος –όταν γνωριστήκαμε κι αποκτήσαμε οικειότητα.

—Μου λέει ο έτσι, «φέρε το ενδεικτικό να σε γράψουμε». Του το πασάρω εγώ... το κοιτάει αυτός... του 'φυγε το παπιόν του ανθρώπου!

«Τι λέει εδώ, παιδάκι μου;» μου κάνει.

«Τι λέει;» του κάνω εγώ.

«Αρχαία 10... Μαθηματικά 10... Ελληνικά 10... Γαλλικά 2... Γυμναστική 4...!!!»

«Με αδικήσανε» του λέω.

«Διαγωγή... χειρίστη!... Χειρίστη!... Τι έκανες;...».

«Τίποτα» του λέω εγώ, κουλαριστός κι έτσι.

«Πώς τίποτα;!!!».

«'Ντάξ'» του λέω. «Πήγε να με χτυπήσει εκεί ένας καθηγητής...».

«Και λοιπόν;».

«Γλίστρησε κι έπεσε».

«Και λοιπόν;».

«Είπε ότι τον έσμπρωξα...».

«Τον... έσμπρωξες;».

«Όχι, αυτός μ' έσμπρωξε. Κι έπεσε. Εγώ φταίω;».

—Τον χτύπησες, ρε; ρωτήσαμε εμείς έκθαμβοι.

Γιατί το να χτυπήσεις καθηγητή σ' ανέβαζε στην άτυπη ιεραρχία των κατεργαρέων στα ουράνια. Αμέσως μετά τον θεό μιλάμε!

—Όχι, μωρέ..., είπε ο Τώνης μ' εκείνο το μισοχαμόγελο που θα γινόταν σύντομα διάσημο. Όπως το είπα έγινε. Μ' έσμπρωξε κι έπεσε. Εγώ ίσα που τον φύσηξα.

Ωραίο παιδί! Με μαλλί σπαστό, χτενισμένο στην πέννα, να μην ξεφεύγει τρίχα, κοστούμε πάντα, το σακάκι ριχτό στους ώμους, ποτέ φορεμένο, πουκαμισάκια αμερικάνικα με κουμπιά στο γιακά, πατούμενο παντοφλέ, γυαλισμένο καθρέφτης και με τον ένα ώμο ελαφρά πιο χαμηλά από τον άλλο, για στυλ και μαγκιά. Είχε λίγα λόγια και καλά. Δεν ύψωνε τον τόνο της φωνής του, δεν βιαζόταν ποτέ, δεν συμμετείχε σε καμιά από τις παιδιάστικες βλακείες μας και μόνο αν οικονομούσαμε μπάλα του μπάσκετ καταδεχόταν να παίξει —κι έπαιζε καλά. Πηλήκιο δεν είχε καν, ούτε σάκα. Μ' ένα τετράδιο και κάνα-δυο βιβλία στο χέρι ερχόταν. Σωστό φιγουρίνι!

Πώς βρέθηκε εδώ, στα γκράβαρα, μαζί μας; Ο πατέρας του ήταν ανώτερος αξιωματικός της Αεροπορίας και είχε πάρει μετάθεση στην εδώ πτέρυγα μάχης. Ο Τώνης το θεωρούσε τιμωρία —και μπορεί να είχε δίκιο.

Όταν έμαθε ότι ήμουν κι εγώ από την... Αθήνα (εκείνη η παλιά μπλόφα για τον Πάνο Ι.) με υιοθέτησε αμέσως.

—Πώς τα βγάζεις πέρα, ρε μάγκα μου, εδώ στο κωλοχώρι; απόρησε.

—Άστα, απελπισία, του λέω (με την κατάλληλη έκφραση).

—Εδώ, ρε, δεν γίνεται τίποτα. Όλοι κοιμούνται με τις κότρες.

—Απελπισία σου λέω.

—Πού η Αθήνα, ες!

—Άσε... μη μου τα θυμίζεις!

—«Αθηναία»... «Στορκ»... ε;

—Με σκοτώνεις!

—Φωκίωνος Νέγρη!... Πήγαινες «Κούντα», ρε συ;

—Συνέχεια.

—Μουτσάτσος... Ρίτα Κάντιλακ!...

—Τι μου θυμίζεις τώρα!...

—Τουλάχιστον από γχομενίτσες παίζει τίποτα εδώ;

—Μπα... Πεθαμένα πράγματα.

—Γιατί, ρε συ; Εγώ έκοφα κάτι κομμάτια πρώτης στην αυλή.

—Στις μεγάλες τάξεις. Εμάς μας έχουν φτυσμένους.

—Τίποτα δηλαδή;

—Ε, εντάξει... όλο και κάτι γίνεται...

—Όπα, ρε μάγκα μου!... Για πες...

Τι να του 'λεγα; Έφτιαξα εκεί μια ιστορία με μια υποθετική καλλονή που πήγαινε (βολικά) στο Θηλέων. Ο Τώνης εντυπωσιάστηκε.

—Τι μου λες;! αναφώνησε. Και γίνεται τίποτα, ρε;

—Λίγα πράγματα, αναστέναξα. Εδώ τα κορίτσια δεν είναι όπως στην Αθήνα.

—Αυτό ξαναπέστο. Α, ρε, Αθήνα!...

Τα κορίτσια βέβαια τον καλοχοίταζαν, κι όχι μόνο από την τάξη μας —ένεκα βλέπεις εξωτικό πτηνό. Αλλά ο Τώνης δεν έδινε σημασία.

—Όσο τις φτύνεις τόσο κολλάνε, μου έλεγε διδακτικά. Δεν είδες τον Σειληνό στην «Οργή»;... «Κυρία μου, η συγκίνηση κάνει κακό στο μυοκάρδι». Πώρωση!

Θεωρούσε την «Οργή», τον «Κατήφορο» και τον «Νόμο 4000» το απαύγασμα της Τέχνης και τον Σειληνό υπόδειγμα αρσενικού και μάγκα.

—Στην Αθήνα άκουγες Αμερικάνικο; με ρώτησε μια μέρα.

Δηλαδή;

—Το ρωτάς; Συνέχεια.

—Πώωω, ρε μάγκα μου! Τρίνι Λοπέζ... Τσάμπυ Τσέκερ... Μπόμπυ Ντάριν... Γουστάρεις;

—Αν γουστάρω λέει! (πρώτη φορά τους άκουγα).

—Πωλ Άνκα... «Νταϊάνα»!... Νηλ Σεντάχα!...

—Πώωω!...

—Και δεξ πού πέσαμε!... Στα κλαρίνα και στα νταούλια! Γαμώ την τύχη μου, γαμώ!

Αμ δεν το 'ξερα;!

—Στο αεροδρόμιο έχουν αναμεταδότη, μου λέει. Πιάνουν Αμερικάνικη Βάση.

—Σοβαρά, ρε συ;

—Φτιάχτηκες, ε; Μόνο που θέλει ψάξιμο στα βραχέα. Άσε, θα φέρω τρανζιστοράκι αύριο, να δοκιμάσουμε μήπως πιάνει κι εδώ.

Από τον Τώνη είδα το πρώτο μου τρανζίστορ. Κι απ' αυτό άκουσα για πρώτη φορά Αμερικάνικο¹⁸. Στα Θρησκευτικά.

—Γουστάρεις;

—Είσαι θεός!

—Άκου, ρε... Πατ Μπουν...

—Πώρωση! (ποιος ήταν αυτός;!).

18 Πρόκειται για τον ραδιοφωνικό σταθμό της Αμερικάνικης βάσης του Ελληνικού.

Με τον ερχομό του Τώνη διαπίστωσα πως τελικά δεν ήμουν παρά ένας τζομπάνος που ζούσε στα κατσαβραχα κρυφά απ' τον θεό. Εκεί έξω υπήρχε ένας ολόκληρος κόσμος που εγώ αγνοούσα. Ροκ εν' Ρολ, «Κουίντα», Φωκίωνος Νέγρη, Γκιζέλα Ντάλι, Σειληνός, Πατ Μπου, Μπιλ Χάλλεϋ, Έλβις Πρίσλεϋ... Τίποτα δεν ήξερα! Στη Μαίρη Λω είχα μείνει ακόμα, ο άχαρος! Και στον Ερροφλύν!

Χάρη στον Τώνη άρχισαν να μας καλούν στα πάρτυ που γίνονταν, κι από τις μεγαλύτερες τάξεις —ιδίως αυτές. Οπότε, ο δικός μου ντυνόταν φιγουρίνι κι έδινε παράσταση. Ειδικά όταν έπεφταν τα ροκ εν' ρολ, τα τουίστ και οι μπόσα νόβες ήταν να τον κάνεις χάζι. Εμ ήταν σπουδαγμένος ο άνθρωπος! Σε «Αθηναίες», «Στορκ» και «Κουίντες», με καθηγητές Μουτσάτσο και Ρίτα Κάντιλακ (να που μάθαινα κι εγώ, ο καράβλαχος!). Το κακό ήταν ότι εγώ —ο άλλος «περπατημένος» (υποτίθεται)— δεν ήξερα να πάρω τα πόδια μου.

Τη μια φορά είχα χτυπήσει το πόδι μου, την άλλη με χτύπησαν τα παπούτσια... Αν το συνέχιζα αυτό θα μ' έπαιρνε πρέφα ο μεγάλος και με τι μούτρα θα τον αντίκριζα μετά; Έπρεπε να μάθω, αλλά πώς κι από ποιον;

Απευθύνθηκα στη συμμορία της γειτονιάς.

—Τι χορό, ρε; Αυτά τα κουνιστά;

—Αυτά χορεύουν στα πάρτυ, ρε.

—Σιγά μην τα χορέψω εγώ!

—Σιγά μην σε καλέσουν εσένα!

—Γιατί, ρε, εσύ είσαι πιο μάγκας;

—Ναι, ρε, αφού εμένα με καλούν.

—Και κάθεται και κοιτάς.

—Αφού δεν ξέρω...

Αλλά ούτε κι αυτοί ήξεραν. Πού να ξέρουν οι τζομπαναράιοι; Μήπως είχαν θητεύσει στα κλαμπ της Αθήνας, όπως ο Τώνης κι εγώ;

Εκτός από έναν.

‘Οχι, για μια φορά δεν ήταν ο Σταύρος, που τα ‘ξερε όλα, αλλά ο Γιάννης ο Τζωννυβαϊσμούλλερ!

—Κάτι σκαμπάζω, μου λέει. Αλλά όχι πολλά πράματα.

—Ρε δείξε μου εσύ αυτά που ξέρεις και τα βρίσκω εγώ τα υπόλοιπα...

Οπότε μας έκανε μια επίδειξη ο Γιάννης, κάτι έλεγε να μετράμε βήματα... μπρος, πίσω... Τρία, τέσσερα πραγματάκια... ότι ήξερε το παιδί. Παλέψαμε εμείς να τον μιμηθούμε, μπερ-δευόμασταν, μας έπιασαν και τα γέλια, το αφήσαμε.

‘Οχι όλοι όμως. Γιατί εγώ το συνέχισα στο σπίτι και συμπλήρωνα αυτά που δεν ήξερα κάνοντας του κεφαλιού μου.

—Πώς πας έτσι, παιδάκι μου, σαν σπαστικός; με πρόγkηξε η μάνα μου.

—Δεν πάω, χορεύω, την πληροφόρησα.

—Α, αυτά τα έξαλλα, τα τσα-τσα! Αυτό μας έλειπε!

Για τη μάνα μου ο πιο έξαλλος χορός ήταν το τσα-τσα, ίσως και το τσάρλεστον. Αν ήξερε από ροκ εν’ ρολ θα σταυροκοπιόταν και θα έλεγε ότι είναι του... εξαποδώ!

Ωστόσο στο επόμενο πάρτυ μπόρεσα να χορέψω. Με μια της Τετάρτης, που ευτυχώς είχε χειρότερα μεσάνυχτα από μένα. Και φυσικά αυτοσχεδίασα.

Ο Τώνης επικρότησε.

—Πού τα ‘μαθες, ρε συ, αυτά τα κόλπα; μου κάνει.

Πού να τα μάθω; Στα σκαλιά του κυρ-Βασίλη, του Αούτου, όπως κι όλα τα άλλα.

—Στην Αθήνα, του λέω. Στο «Λίντο».

—Ποιο «Λίντο»;!!!

—Ένα κλαμπ στην Πατησίων.

—Ααα! Αυτό το «Λίντο»! ‘Ντάξ’, το ξέρω.

Λίντο δεν υπήρχε βέβαια. Μου ήρθε το όνομα ενός καμπαρέ του Παρισιού που είχα δει πρόσφατα στα Επίκαιρα του σινεμά. Αλλά ο Τώνης το είχε περπατήσει κι αυτό!

Ο Τώνης δεν ασχολιόταν ποτέ με τα μαθήματα. Ούτε είχε ανοίξει βιβλίο ποτέ, ούτε ήξερε τι κάναμε και πού βρισκόμασταν. Παραδόξως οι καθηγητές τον είχαν στα όπα-όπα, ποτέ ούτε παρατήρηση, και στους βαθμούς του διμήνου τσίμπαγε τη βάση χωρίς να κάνει τίποτα.

Μου εξήγησε ο ίδιος το κόλπο γελώντας.

—Με τις μεταθέσεις του πατέρα μου έχω αλλάξει κάμποσα σχολεία, μου είπε. Τι κάνω τώρα εγώ; Πιάνω και ξύνω το «κοσμιοτάτη» από τη διαγωγή και βάζω «κοσμία», «κακή» ή «χειρίστη»... ότι μου κατεβεί τη στιγμή εκείνη. Όταν με ρωτάει ο Διευθυντής, όπως καλή ώρα ο παπιγιονάκις, του λέω εκεί μια ιστορία για αγρίους, αφήνοντας να εννοηθεί ότι πλάκωσα καθηγητή. Αυτός τώρα πιάνει και το λέει στους άλλους... «Προσέχτε το αυτό το μούτρο, μη μας βρει κάνας διάλογος»... οπότε με έχουν με το σεις και με το σας κι όλα ωραία και καλά.

—Μούφα δηλαδή η διαγωγή;

—Τελείως! Μπλόφα ποκεράδικη.

Με κοίταξε στραβά.

—Μην τύχει και σου ξεφύγει καμιά κουβέντα πουθενά, είπε.

—Μα τι τώρα... Παιδιά είμαστε;

—Όχι τίποτ' άλλο, αλλά θα χρειαστεί να πλακώσω κανέναν στ' αλήθεια και θα 'χουμε μετά τραβήγματα.

Ο μόνος που δεν χαμπάριζε και τον είχε από κοντά ήταν ο Σερίφης. Μας σταμάτησε μια μέρα όπως μπαίναμε στο σχολείο το πρωί.

—Πού 'ναι το καπέλο σου; γάβγισε στον Τώνη.

—Το 'δωσα στη μάνα μου να το πλύνει, του λέει αυτός ατάραχος.

—Το... καπέλο;!!!

—Ναι, είχε λερωθεί. Τι, με βρώμικο καπέλο θα 'ρχόμουν; Δεν κάνει.

Ο Σερίφης είχε κοκκινίσει, κατά το συνήθειό του.

—Και τι μαλλιά είναι αυτά;

—Ο μπαρμπέρης μου είναι άρρωστος.

—Να πας σε άλλον.

—Δεν μ' αφήνει ο πατέρας μου.

—Γιατί;!

—Γιατί λέει οι μπαρμπέρηδες είναι επί το πλείστον κουνιστοί και φοβάται μη μου βάλουν χέρι.

Κόντεψε να πάθει αποπληξία ο Σερίφης. Αλλά δεν το 'βαζε κάτω.

—Το σακάκι..., γρύλισε. Γιατί δεν το φοράς;

—Ζεσταίνομαι, του λέει ο Τώνης.

—Βγάλτο τότε.

—Φοβάμαι μην κρυώσω.

Δεν έβγαινε άκρη! Ευτυχώς ο μαντρόσκυλος είχε εμένα να ξεσπάσει.

—Εσύ γιατί δεν έχεις καπέλο; φώναξε.

—Έχω, του λέω. Πώς δεν έχω.

—Πού το 'χεις;

—Στη σάκα.

—Γιατί;

—Από σέβας. Τι, να μπω στο σχολείο καπελωμένος;

—Τον κακό σου τον καιρό! Ξέσπασε ο άνθρωπος –και με το δίκιο του. Είσαι κι ακούρευτος.

—Πάω κι εγώ στον ίδιο μπαρμπέρη με τον συμμαθητή μου, εξήγησα.

—Εξαφανιστείτε! ούρλιαξε ο Σερίφης. Ουστ! Δρόμο! Χαθείτε από τα μάτια μου, μην κάνω φόνο πρωί-πρωί.

—Γιατί θύμωσε ο παππούλης; απόρησε ο Τώνης καθώς απομακρυνθήκαμε. Εμείς με το σεις και με το σας του μιλούσαμε.

—Γι' αυτό ακριβώς.

* * *

Εκείνα τα Χριστούγεννα δεν ήταν τα καλύτερα. Βρισκόμουν στην Αθήνα, καλεσμένος των συγγενών της μάνας μου, όταν ήρθε το ξαφνικό μαντάτο ότι ο πατέρας μου έπαθε εγκεφαλικό βαριάς μορφής και βρισκόταν σε κώμα. Οι γιατροί λέει δεν ήταν καθόλου αισιόδοξοι.

Κι έτσι, ολόκληρο σχεδόν το σόϊ, με μένα μαζί, πήρε το τραίνο με κατεύθυνση βόρεια. Δεν πρόλαβα να δω ούτε πού βρισκόταν η θρυλική «Κουίντα».

Τρεις μέρες αργότερα ο πατέρας μου πέθανε. Ήταν το καλύτερο που θα μπορούσε να του συμβεί είπαν οι γιατροί, γιατί δεν θα συνερχόταν ποτέ τελείως, φυτό θα έμενε αν επιζούσε.

Το σπίτι γέμισε κόσμος κι έτσι παρέμεινε ως το καλοκαίρι, με όλους, φίλους και γνωστούς να σπεύδουν να συμπαρασταθούν στη μάνα μου, η οποία ναι μεν τα είχε ελαφρώς χαμένα, αλλά παρέμενε ψύχραιμη. Από τη σχέση τους βλέπεις απουσίαζε εντελώς ο έρωτας, οπότε η απώλεια ήταν περισσότερο ξεβόλεμα κι αλλαγή συνηθειών παρά οτιδήποτε άλλο.

Εμένα πάλι δεν μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση. Ήξερα ότι οι άνθρωποι κάποτε πεθαίνουν και κανείς δεν ξέρει πότε θα 'ρθει η στιγμή αυτή, αλλά και πάλι... δεν θα 'πρεπε να νιώσω λύπη; Κάτι;

Ο Τώνης μου το εξήγησε με δυο λόγια.

—Α, ρε, τυχερέ, μου είπε αντί συλλυπητηρίων. Τώρα δεν θα 'χεις κανένα χωροφύλακα πάνω από το κεφάλι σου. Αλίμονο από εμάς.

Είχε δίκιο. Η εξουσία της μάνας μου εκπορευόταν από την εξουσία του πατέρα μου, η ίδια δεν είχε κανένα απολύτως επιβάλλον πάνω μου τώρα που δεν μπορούσε να μ' απειλεί (και να πραγματοποιεί την απειλή της) με κείνο το «Έννοια σου και θα τα πω όλα του πατέρα σου». Ήμουν ελεύθερος!

Το πρώτο πράγμα που έκανα ήταν να ξεκλειδώσω το ποδήλατο άπαξ δια παντός. Τώρα, με το «έτσι γουστάρω» πήγαίνα στο σχολείο και στα Γαλλικά εποχούμενος, κάτι που ονειρευόμουν παλαιόθεν, είχα αιτηθεί επανειλημμένως και το αίτημα μου είχε απορριφθεί πανηγυρικά.

Το δεύτερο ήταν να πετάξω το καταραμένο πηλήκιο με την κουκουβάγια. Ας με απέβαλαν. Ε, και;

Κανείς δεν μου είπε κουβέντα ωστόσο στο σχολείο, ούτε καν ο κέρβερος Σεριφης. Υπέθεσαν ότι «το καημένο το ορφανό» βρισκόταν ακόμα σε σοκ από την ξαφνική του απώλεια. Και μ' άφησαν ήσυχο. Επωφελήθηκα ν' αφήσω και τα μαλλιά να ξεπεράσουν το ένα εκατοστό του κανονισμού.

Είχα αρχίσει ν' αγαπάω τη ζωή μου.

Ασυλία στο σχολείο, ασυλία στο σπίτι, ασυλία στη γειτονιά, όπου είχα αποκτήσει ιδιαίτερο status καθώς ήμουν ο πρώτος και μοναδικός «ορφανός»... τι παραπάνω να επιθυμήσει ο άνθρωπος;

Όμως και η ασυλία έχει όρια κι όταν δεν προσέχεις ή όταν η τύχη σου δεν σε θέλει ή αποκοιμιάται για μια στιγμή την πατάς. Νόμος!

Ήταν κι αυτή μια ιδέα του Τώνη.

Στο Γυμνάσιο, όπως στο Δημοτικό είχαμε σόμπες που έκαιγαν πριονίδι. Κι εδώ ορίζονταν συνεργεία, από τις μικρές τάξεις, για να ετοιμάζουν τα δοχεία με τον ειδικό τρόπο που έπρεπε. Μια στρώση βρεγμένο, μια στρώση ξερό και ούτω καθεξής. Η προετοιμασία γινόταν στα διαλείμματα, στο υπόγειο του σχολείου, όπου και η αποθήκη με το πριονίδι.

Κανονικά θα έπρεπε να βαρυγχομούμε, γιατί χάναμε το διάλειμμα, αλλά εμείς αντιθέτως πετούσαμε τη σκούφια μας και κάναμε πώς και πώς για να οριστούμε της υπηρεσίας. Γιατί; Λόγω του φεγγίτη.

Το υπόγειο φωτιζόταν κι αεριζόταν από έναν μικρό φεγγίτη που έβλεπε στην αυλή. Βρισκόταν σε μια κόχη του τοίχου, στη βορεινή μεριά, και σκεπαζόταν με μια σιδεριά. Γιατί ο φεγγίτης ήταν τόσο σημαντικός για μας; Μα γιατί συχνά πήγαιναν να σταθούν εκεί τα κορίτσια. Κι εμείς από κάτω είχαμε θέαμα που ούτε στον ύπνο μας δεν φανταζόμασταν.

Ο Τώνης προβληματίστηκε.

—Κρίμα, ρε γαμώτη μου, να πηγαίνει χαμένο τέτοιο θέαμα, είπε μια απ' αυτές τις φορές.

—Τι κρίμα, ρε ψώνιο; Άσχημα περνάμε; τον πρόγkηξε ο Θόδωρας.

—Ναι, ρε... Αλλά είναι φευγαλέο... Μια στιγμή κρατάει και πάει. Και πρέπει να περιμένουμε πότε θα ξανάρθουν.

—Και τι να κάνουμε, ρε μάγκα; Να βάλουμε κόλλα στη σιδεριά για να μη φεύγουν;

—Να τις φωτογραφίζουμε, ρε αγαθέ.

Κοιταχτήκαμε απορημένοι. Πώς δεν είχαμε σκεφτεί κάτι τόσο απλό πιο πριν;

—Και πού θα βρούμε μηχανή; είπε ο Τάκης.

—Έχω εγώ, είπα.

Ήταν μια παλιά του πατέρα μου, που δούλευε όμως μια χαρά.

—Και τι καθόμαστε; αναφώνησε ο Τώνης. Φέρ' την να πιάσουμε δουλειά.

—Και θα μπορούμε να τη χρησιμοποιήσουμε και στη γυμναστική, στην ταράτσα, από την αποθήκη, πρότεινε ο Θόδωρας.

—Γουστάρω!

—Τέλεια!

—Υπάρχει ένα πρόβλημα, είπα.

Με κοίταξαν απορημένοι.

—Τι πρόβλημα, ρε;

—Ο φωτογράφος που θα εμφανίζει τα φιλμ, είπα.

—Φτου, γαμώτη μου!

—Ναι, ρε... Μπορεί να μας καρφώσει...

—Μέχρι και στην Αστυνομία, μην σου πω...

Ο Τώνης είχε τη λύση.

—Εγώ, μας λέει. Στο αεροδρόμιο είναι ένας σμηνίας, μάγκας και φιλαράκι, που εμφανίζει τα φιλμ που κάνουν τ' αε-

ροπλάνα. Θα του πω να μας κάνει εκείνος τις εμφανίσεις και τα τυπώματα. Δεν τρέχει τίποτα, είναι τσίφτικο παιδί.

Και βέβαια η εξάισια αυτή ιδέα τέθηκε πάραυτα σ' εφαρμογή με μένα τον επίσημο φωτογράφο του επιστημονικού αυτού εγχειρήματος.

Δεν μπορώ να πω ότι το αποτέλεσμα θα μπορούσε ν' αποσπάσει βραβεία σε έκθεση φωτογραφίας, σαν αυτά που μάζευε ο διάσημος συμπολίτης Τάκης Γλούπας. Αλλά αυτό ήταν το ζητούμενο; Όχι βέβαια. Οπότε, για τους σκοπούς που εξυπηρετούσαν, τα φωτογραφικά ντοκουμέντα ήταν εξόχως αποδεκτά.

Τόσο που ο Τώνης μπήκε σε σκέψεις.

—'Ντάξ', μου λέει μια μέρα. Εμείς την καταβρίσκουμε, δεν λέω... όμως, ρε γαμώτη μου, δεν είναι αμαρτία τέτοιο πράμα να πηγαίνει χαμένο;

—Τι χαμένο; διαμαρτυρήθηκα. Καθόλου χαμένο. Μια χαρά κάνει τη δουλειά του.

—Ναι, αλλά τα φιλμ κοστίζουν...

—Ε, αφού με ρεφενέ τ' αγοράζουμε. Δεν χρεωκοπούμε κιόλας!

—Αλλά ούτε και κερδίζουμε.

—Τι να κερδίσουμε; απόρησα. Για την πλάκα μας το κάνουμε.

—Και θα 'ταν κακό δηλαδή να βγάζαμε και κάνα φράγκο; Τέτοιο υλικό ξέρεις τι ζήτηση θα 'χει;

—Και πώς, ρε συ;

—Να τις πουλάμε.

—Πού να τις πουλάμε; έφριξα εγώ. Στο δρόμο; «Ψιτ, κύριος, κοίτα να δεις πράμα που σου 'χω»;

—Όχι, ρε ψώνιο. Εδώ, στο σχολείο.

—Στο... σχολείο;!!!

—Ναι, ρε συ. Όχι στα δικά μας τα νιάνιαρα, στις μεγάλες τάξεις. Ξέρεις τι ζήτηση υπάρχει; Είχα φέρει από Αθήνα δυο

«Playboy», που κονόμησα από το ΡΧ της Βάσης. Ξέρεις πόσο τα 'δωκα; Πενήντα φράγκα έκαστο.

—Πενήντα φράγκα!

—Αμ τι. Μακάρι να μου 'κοβε να φέρω κι άλλα. Γι' αυτό σου λέω... Οι φωτογραφίες θα γίνουν ανάρπαχτες.

—Θα μας πιάσουν, του λέω. Θα μας δέσουν και θα μας κρεμάσουν ανάποδα στον ιστό της σημαίας.

—Κανείς δεν πρόκειται να πάρει πρέφα. Άσε, ξέρω εγώ πού θα τις προωθήσω.

—Θα βρούμε κάνα διάλογο, Τώνη...

—Τίποτα δεν θα βρούμε. Φράγκα θα βγάλουμε. Από πέντε η μία, ας πούμε... επί 36 που έχει το φιλμ... πόσο μας βγαίνει, ρε, εσύ που ξέρεις;

Έβγαινε καλό ποσόν, δεν λέω...

—Εκατόν ογδόντα.

—Δια δύο;

—Εξήντα. Τους άλλους θα τους ρίξουμε δηλαδή;

—Τι δουλειά έχουν οι άλλοι; απόρησε ο Τώνης. Εμείς τα κάνουμε όλα. Αυτοί λαμβάνουν τα αντίτυπά τους και είναι κι ευχαριστημένοι. Και πού 'σαι... Δεν θα βγάνουμε μόνο μια παρτίδα. Θα πω του φιλαράκου του σμηνία να βγάζει πεντέξι τη φορά —και βλέπουμε. Μιλάμε θα χεστούμε στο τάλαρο, δικέ μου!

Έτσι όπως το παρουσίαζε η δουλειά φαινόταν πολύ τσίλικη, ωστόσο είχα επιφυλάξεις. Ο διάλογος έχει πολλά ποδάρια.

—Επικίνδυνα πράγματα αυτά, του λέω.

—Καθόλου επικίνδυνα. Μια χαρά θα πάει, να με θυμηθείς. Μόνο σε θέλω να βάλεις τα δυνατά σου, να βγουν καλλιτεχνίες. Τα άλλα άστα πάνω μου.

Κι έτσι βάλामε μπρος την κομπίνα.

Και να δεις που ο δαιμόνιος είχε δίκιο! Οι φωτογραφίες, τόσο της ταρατσας, όσο —ιδίως αυτές— του φεγγίτη γίνονταν ανάρπαστες. Ο φιλότιμος σμηνίας δεν προλάβαινε να τυπώνει. Κι εμείς να εισπράτουμε.

Αλλά... όπως θα 'λεγε κι ο πατέρας μου αν ζούσε, μια του κλέφτη, δυο του κλέφτη, τρεις και την κακή του μέρα.

Και η κακή μέρα προέκυψε από μια σύμπτωση από κείνες που δεν συμβαίνουν εκτός κι αν σ' έχει φτύσει γκαντέμης.

Διάλειμμα κι εμείς, ο Τώνης, ο Τάκης, ο Θόδωρας κι εγώ, είμαστε συνεργείο στο πριονίδι. Ο φωτογράφος στο πόστο του να περιμένει αφίξεις στον φεγγίτη, ο Τάκης τσιλιαδόρος στην πόρτα, για κάθε ενδεχόμενο, και οι άλλοι δυο στα πόστα τους. Κάποια στιγμή ήρθαν δυο της Έκτης να σταθούν πάνω στη σιδεριά –είχαμε μάθει να τις αναγνωρίζουμε ανάποδα πια. Ο φωτισμός εξαιρετικός, οι συνθήκες ιδανικές, αρχίζω πάραυτα εγώ τις λήψεις, με τον Τώνη να δίνει σκηνοθετικές οδηγίες και τον Θόδωρα να στουμπώνει πριονίδι στους κάδους της σόμπας, γιατί κάποιος θα 'πρεπε να το κάνει κι αυτό. Ήμασταν οργανωμένοι.

Όμως, ο διάλογος που λέγαμε... Ένα από τα μοντέλα έτυχε να έχει ιδιαιτέρως ευαίσθητη ακοή. Κι άκουσε φαίνεται το κλικ-κλικ της μηχανής. Κοιτάζει κάτω...

—Α! Τέρατα!..., μπήγει μια φωνή.

Τραβηχτήκαμε αμέσως, αλλά το κακό είχε γίνει.

—Δεν τρέχει τίποτα, μ' ενθαρρύνει ο Τώνης. Δεν θα πουν κουβέντα... Θα ντραπούν.

—Κι αν πουν;

—Ε, τι; Εμείς δεν ξέρουμε τίποτα για το φόνο. Το πριονίδι φτιάχναμε.

Αλλά τα κορίτσια φαίνεται δεν ντρέπονταν.

—Σύρμα, ο Σεριφης, ακούμε σε λίγο τον Τάκη να μας σφυράει από την πόρτα.

Ίσα που πρόλαβα να ρίξω τη μηχανή στον κάδο και να τη σκεπάσουμε με πριονίδι.

Ο Σεριφης μπουκάρισε φουριόζος –και μας βρήκε σε πλήρη οργασμό εργασίας βέβαια.

—Τι κάνετε εσείς εδώ; βρυχήθηκε.

—Τις σόμπες, απάντησε ψύχραιμα ο Θόδωρας.

—Τις σόμπες, ε; Αφήστε τα όλα όπως είναι και τσακιστείτε γρήγορα στο γραφείο.

Τη βάψαμε!

—Κουλαριστός εσύ, μου ψιθύρισε ο Τώνης καθώς ακολουθούσαμε τον γκαουλάιτερ. Δεν ξέρουμε τίποτα για τον φόνο.

Ξέραν όμως οι άλλοι.

Είπαμε, άμα θέλει ο διάολος!... Τα 'φερε λοιπόν έτσι ο τρισκατάρατος ώστε σε κείνο ακριβώς το διάλειμμα να μπουκάρει ο Παίδαρος, ο γυμναστής μας, στ' αποχωρητήρια και να συλλάβει τρεις της Έκτης που κάπνιζαν. Τους βρήκαμε παρατεταγμένους εν τάξει και με τα κεφάλια κατεβασμένα. Και πάνω στο γραφείο του κυρίου Διευθυντή τέσσερις-πέντε από τις γνωστές «εμπορικές» μας φωτογραφίες. Που βρέθηκαν πάνω τους στην έρευνα για τσιγάρα.

Τώρα;

—Το... «συνεργείο», μας παρουσιάζει ο Σερίφης στον παπιγιονάτο, που φαινόταν να τα έχει, ως συνήθως, χαμένα.

Ο Διευθυντής μας κοιτάξε έναν-έναν. Κούνησε το κεφάλι του.

—Εσείς ήσασταν στο πριονίδι πριν από λίγο; ρωτάει.

—Μάλιστα, κύριε Διευθυντά. Ετοιμάζαμε τις σόμπες, απαντάει ο Θόδωρας, που αγνοούσε την επιχείρηση με τις φωτογραφίες και δεν ανησυχούσε (δεν είχε καν προσέξει τα πειστήρια πάνω στο γραφείο).

—Παραπονήθηκαν κάτι κορίτσια ότι... χμμ... κοιτάζατε από τον φεγγίτη.

—Ποιοι, εμείς;!!!

—Όποιοι ήσαν στο υπόγειο. Εσείς δεν ήσασταν συνεργείο;

—Εμείς δεν κοιτάζαμε, κύριε Διευθυντά. Εμείς φτιάχναμε τις σόμπες, επανέλαβε ο Θόδωρας.

Ο Σερίφης άρπαξε δυο φωτογραφίες και του τις ανέμισε κάτω από τη μύτη.

—Κι αυτά εδώ τα αίσχη τι είναι; φώναξε.

Ο Θόδωρας έχασε το χρώμα του.

—Δεν... δεν ξέρω..., τραύλισε. Πού να ξέρω; Εμείς... το πριονίδι...

Ο Σερίφης στράφηκε στους κατάδικους της Έκτης.

—Πού τις βρήκατε αυτές τις αισχρές φωτογραφίες; ούρλιαξε. Θ' αποβληθείτε δια παντός αν δεν πείτε. Ε;

Προς τιμή τους τα παιδιά ήταν κύριοι. Τσιμουδιά. Τα μάτια χαμηλά, ως μετανοούσες Μαγδαληνές, αλλά ούτε καν ένα βλέμμα προς τον προμηθευτή.

Ο Σερίφης στράφηκε προς εμάς.

—Δικές σας είναι αυτές; γάβγισε.

Το αποποιηθήκαμε μετά βδελυγμίας.

—Εμείς, τι... τις σόμπες φτιάχναμε...

—Καμιά σχέση...

—Πρώτη φορά τις βλέπω...

—Τι δουλειά έχουμε εμείς με φωτογραφίες;

—Προσέξτε καλά! Θα ψάξω παντού κι αν βρω μηχανή καήκατε, απείλησε ο Σερίφης.

—Τι, εμείς;...

—Εμείς τις σόμπες...

—Δεν έχουμε ιδέα...

Η μηχανή δεν βρέθηκε. Κάηκε ηρωϊκά μαζί με το πριονίδι και το συνεργείο που θα άδειαζε τους κάδους την επομένη θα έτριβε τα μάτια του βρίσκοντας τα καρβουνισμένα της υπολείμματα.

Αλλά κανείς δεν πείστηκε για την αθωότητά μας. Οι θεριακλήδες έφαγαν μια πενθήμερη κι εμείς τη γλυτώσαμε με τριήμερη —«δι' ανάρμοστον συμπεριφοράν», άνευ άλλων εξηγήσεων. Και μας απέκλεισαν από τα συνεργεία του πριονιδιού.

Οι δυνάμεις καταστολής θεωρούν την αποβολή τιμωρία. Και δεν καταλαβαίνουν ότι με το που θα αφισκολληθείς στον πίνακα

ανακοινώσεων οι μετοχές σου στον μαθητόκοσμο ανεβαίνουν κατακόρυφα. Γιατί θεωρείσαι πια, και με τη βούλα, μάγκας και περπατημένος. Ιδίως τα κορίτσια, που για έναν μυστήριο λόγο, τους αρέσουν τα «κακά παιδιά» κάτι τέτοια τα εκτιμούν ιδιαίτερα.

Περάσαμε λοιπόν όλοι μας τρεις αξέχαστες μέρες στο Αλκαζάρ κι όταν επιστρέψαμε ήμασταν ήρωες. Ειδικά αυτό περί «ανάρμοστη συμπεριφορά» πρόσθετε πόντους στο μυστήριο.

—Εκείνο που δεν καταλαβαίνω είναι πώς βρέθηκαν οι φωτογραφίες πάνω στους μεγάλους, είπε σε μια στιγμή ο Θόδωρας.

—Μπορεί να του ‘πεσαν κάποιου από σας όταν πήγε για χέσιμο, υπέθεσε ατάραχος ο Τώνης.

—Εμένα δεν μου ‘πεσαν.

—Ούτε και μένα.

—Τότε από ποιον έπεσαν, από μένα; θύμωσε ο Τώνης.

—Ξέρω κι εγώ, ρε;... Μυστήριο!

—Αυτά παθαίνει όποιος δεν φυλάει τα πράγματά του.

Αλλά και στη γειτονιά πήρα πόντους όταν τους είπα για την αποβολή. Ήμουν κι εδώ ο πρώτος που αφισοκολλιόταν άλλωστε.

—Τριήμερη, ρε;

—Πώωω!

—Το ‘πες στη μάνα σου;

—Σιγά μην της το πω!

—Και τι κάνατε, ρε;

—«Ανάρμοστη συμπεριφορά» λέει.

—Δηλαδή;

Τι να τους έλεγα; Θα γινόμουν ρεζίλι.

—Μας έπιασε ένας καθηγητής χωρίς καπέλο κι όταν μας ρώτησε γιατί δεν φοράμε ο Τώνης του είπε «Γιατί έτσι γουστάρουμε».

- Αλήθεια ρε;
—Πώωω, ρε, μαγκιά!
—Τώρα όμως θα σ' έχουν στο μάτι.
—Μπα...
—Αυτός ο κολλητός σου ο Τώνης... πολύ μούτρο!
—Είναι από Αθήνα, ρε. Περπατημένος.
—Ναι, καλά... Και πηγαίνει σε ιδιωτικό. Βουτυρόπαιδο.
—Βουτυρόπαιδο με διαγωγή «χειρίστη»;
—Αλήθεια, ρε;
—«Χειρίστη»;!!!
—Πώωω!...
—Εμ τι.
Δεν χρειαζόταν να ξέρουν άλλες λεπτομέρειες.

Μάγυες Αθλητάρδες

Μια από τις πολλές μόδες που λανσάρισε ο Τώνης ήταν η... νωχέλεια. Δεν βιαζόμαστε για κανέναν λόγο. Δεν τρέχουμε να προλάβουμε το λεωφορείο, θα έρθει άλλο. Μα θ' αργήσουμε... Ας αργήσουμε –μαγκιά μας. Δεν μιλάμε γρήγορα. Αργά και μόρτικα, όπως ο Σειληνός στην «Οργή». Δεν κάνουμε απότομες κινήσεις. Μα πέφτει το μολύβι... Ας πέσει, θα το σηκώσουμε –με το πάσο μας. Γενικά δεν κάνουμε τίποτα όπως οι κανονικοί άνθρωποι, αλλά στο θέμα της ταχύτητας είμεθα αδιάλλακτοι.

Εκτός...

Όταν παίζουμε μπάσκετ, ας πούμε. Εκεί μάλιστα. Ν' ανεβάσουμε μια ταχύτητα... Και δυο... και τρεις. Κοιτάνε τα κορίτσια... να κάνουμε το κομμάτι μας. Μάγκες είμαστε, δεν είμαστε ανάπηροι –μην μας παρεξηγήσουν.

Ή πάλι...

Όταν τρέχουμε κατοστάρι.

Για τον ίδιο λόγο που παίζουμε μπάσκετ, εννοείται. Για να γυαλίσουμε στα θήλα, τι άλλο;

Όμως αυτή είναι μια ιστορία που προέκυψε τυχαία, όπως όλα τα ωραία στη ζωή. Και τα τραγικά.

Από πέρσι κιόλας, μεσοχρονιάς, τον αλήστου μνήμης Μαντέκα, με το «ουδυνηρό», είχε αντικαταστήσει δικός μας γυμναστής, ο κύριος Τσακόπουλος, ο επονομαζόμενος και «Παίδαρος».

Μέτριος στο ανάστημα, προς τα κάτω, αλλά με πλατάρες

σαν του Ταρζάν, στις οποίες και όφειλε το προσωνύμιο του, έδειχνε μονίμως βαριεστημένος –και ήταν– και μας αποκαλούσε συλλήβδην «σκερβελέδες». Σε αντίθεση με τον Μαντέκα, τούτος εδώ, για να μας ξεφορτωθεί, αφού μας έκανε δυο-τρεις ασκήσεις, για τα μάτια, αποφαινόταν πως δεν υπήρχε ελπίδα για κάτι σκερβελέδες σαν ελόου μας, μας έδινε μπάλες κι έπιανε την αγκαπημένη του «Αθλητική» να ενημερωθεί.

Τον Τώνη και μένα μας είχε πάρει στην ομάδα του μπάσκετ, λόγω ευστοχίας, όπου μας ξέχασε στον πάγκο.¹⁹ Άσχετος με τα σπορ κι αυτός ανάσαινε με ανακούφιση όταν τελείωνε –σχετικά γρήγορα– το Πρωτάθλημα Μπάσκετ, όπου το σχολείο μας καταλάμβανε παραδοσιακά και σταθερά την τελευταία θέση, πάντα με μηδέν νίκες.

Δυστυχώς γι' αυτόν, και για τους άλλους συναδέλφους του, προς το τέλος της χρονιάς προέκυπταν οι Σχολικοί Αγώνες Στίβου, ενσωματωμένοι τότε στις Γυμναστικές Επιδείξεις, όπου όλα τα σχολεία της πόλης όφειλαν (εκ του Υπουργείου) να λαμβάνουν μέρος σε όλα τα αγωνίσματα με δυο αθλητές ανά αγώνισμα.

—Και πού θα βρω εγώ δυο αθλητές μέσα σ' αυτούς τους σκερβελέδες; αναρωτιόταν με παράπονο ο άχαρος.

Αυτή δε τη χρονιά είχε έναν επιπλέον πονοκέφαλο. Είχαν ανακοινωθεί δυο αγωνίσματα, 80 μ. και 150 μ., για μαθητές των τριών πρώτων τάξεων αποκλειστικά. Και πού να βρει τέσσερις νοματαίους ο ταλαίπωρος, που να ήταν σε θέση να πάρουν τα πόδια τους; Οπότε άρχισε το ψάξιμο. Χαλαρά και με ρέγουλα... Δεν πηγαίναμε δα να πάρουμε το πρωτάθλημα, μια απλή συμμετοχή θα είχαμε, για να μην ξεφτιλιστούμε.

Και πώς θα βρούμε τους δυο και δυο που μας χρειάζονται; Απλό. Πάμε τις τρεις τάξεις στο Γυμναστήριο, που ήταν απέναντι από το Α' Γυμνάσιο, τους αραδιάζουμε, κακήν κακώς, σε μια, δυο, τρεις γραμμές, όσες χρειάζονται... και τους αμολάμε μπουλουκηδόν ως τον απέναντι τοίχο. Αυτοί που θα 'ρθουν μπροστά-μπροστά είναι τα τσαμπιόνια που ψάχνουμε.

---

19 Βλέπε: «Οι Θρύλοι δεν Ξεχνούνται» –Αμα σε θέλει η Τύχη. Βιβλίο πέμπτο της σειράς.

Αυτό έκανε κι ο Παίδαρος.

Τώρα, ήξερα ότι έτρεχα γρήγορα. Μην ξεχνάμε ότι είχα συντρίψει κάποτε και το παγκόσμιο ρεκόρ στο κατοστάρι –έστω κι αν το χρονόμετρο αποδείχτηκε ελαφρώς ελαττωματικό.²⁰ Στη γειτονιά δεν μ' έπιανε κανείς. Ναι, αλλά άλλο η γειτονιά κι άλλο το σχολείο. Δεν ξέρουμε τι τσακάλια υπήρχαν εδώ και τι πουλιά έπιαναν. Οπότε έπρεπε να βάλω τα δυνατά μου.

Και τα έβαλα.

Αφήνοντας όλον τον κόσμο πίσω μου καμιά δεκαριά μέτρα. Το περίεργο δεν ήταν αυτό, αλλά ότι δεύτερος, τρίτος και τέταρτος ήρθαν κατά σειρά ο Τώνης, ο Θόδωρας κι ο Τάκης! Η παρέα των νωχελικών δηλαδή!

Ο Παίδαρος έτριβε τα μάτια του.

—Βρε σκερβελέ, μου λέει. Εσύ πας γρήγορα!

—Το κατά δύναμη, κύριε καθηγητά.

—Κι οι άλλοι οι σκερβελέδες... που δεν μπορούν να πάρουν τα πόδια τους... Σαίτες! Τι πάθατε ξαφνικά; Μπα... τυχαίο θα 'ναι. Για να το ξαναπάμε άλλη μια φορά...

Το ξαναπήγαμε και η δεύτερη αυτή κούρσα ήταν καρμπόν της πρώτης. Ο Παίδαρος κολυμπούσε σε πελάγη ευτυχίας. Είχε βρει με την πρώτη τα τέσσερα τσαμπιόνια που έψαχνε!

—Εσείς οι τέσσερις..., μας λέει. Το απόγευμα στο γήπεδο για προπόνηση. Δοκιμαστικά, για να 'μαστε ξεγημένοι. Αν δω—που θα το δω— ότι δεν φτουράτε θα πάρετε φύσημα.

Μου έκανε εντύπωση που ο Τώνης είχε ενθουσιαστεί, σε αντίθεση με τον Θόδωρα και τον Τάκη που γκρίνιαζαν για την αγγαρεία.

—Ρε αγαθιάρηδες, τους λέει. Μέχρι τους αγώνες κάθε απόγευμα έχετε ιδέα τι θα γίνεται στο γήπεδο;

—Τι θα γίνεται; Κάτι νούμερα σαν εμάς θα πιλαλάνε πάνω-κάτω, μουρμούρισε ο Θόδωρας ανόρεχτα.

---

20 Βλέπε: «Θρύλων Συνέχεια» –Το Παγκόσμιο Ρεκόρ. Τρίτο βιβλίο της σειράς.

Ο Τώνης τον φασκέλωσε με τα δυο χέρια.

—Όρσε, ψώνιο! του κάνει. Σου πέρασε, ρε ζών, από το μυαλό ότι οι ανώτερες γκόμενες, κι όχι μόνο από το σχολείο, αλλά κι από το Θηλέων κι από του Μπόκαρη, θα βρίσκονται εκεί, με τα σορτσάκια τους και μ' όλα τα ωραία τους σε δημόσια θέα; Όλες αυτές, που λιγουρευόμαστε από την αποθήκη στην τάρατσα λαθραία, εκεί θα τις χαλβαδιάζουμε νομίμως, ρε βλήμα! Μη σου πω ότι μπορεί να βγάλουμε και γκόμενες, αν το παίξουμε έξυπνα.

—Ρε, καλά λες! ενθουσιάστηκε ο Θόδωρας. Δεν το είχα σκεφτεί.

—Αρκεί να μη φάμε φύσημα από τον Παίδαρο, είπε σκεπτικός ο Τώνης.

—Αν κάνουμε ότι μας λείει γιατί να φάμε φύσημα; λέω εγώ.

—Τι να μας πει, μωρέ, σάματι ξέρει; είπε ο Τάκης.

—Αυτό που ξέρει.

—Εγώ, μάγκες, είμαι μέσα, δήλωσε ο Τώνης. Δεν θ' αφήσω τον κάθε ξενέρωτο να μου φάει τη γκόμενα.

—Ποια γκόμενα; απόρησα.

—Αυτή που θα βρω, ρε αγαθέ, μ' αποστόμωσε.

—Ααα!...

Συμφωνήσαμε λοιπόν ότι, αν μη τι άλλο, για λόγους... χμμ... συναισθηματικούς, ήμασταν όλοι στο κόλπο.

—Θα κάνουμε την πλάκα μας, θα κόψουμε κίνηση και θα βγάλουμε και γκόμενες, συνόψισε ο Τώνης τις μύχιες σκέψεις όλων μας.

Εγώ ήδη ονειρευόμουν μετάλλια και κύπελλα βέβαια, αλλά δεν το είπα.

Το γήπεδο ήταν όπως μας το περιέγραψε ο Τώνης. Επικρατούσε οργασμός —δραστηριότητας και άλλων τινών, που πέραγαν υπογειώς. Είδα τη Γιούλα, με τις υπέροχες γάμπες, την

αέρινη φίλη της Νίτσα, την εντυπωσιακή Τασούλα (θα έριχνε σφαίρα), κάτι άλλες δικές μας, κάτι του Θηλέων... Κανονικά καλλιστεία! Χαζέψαμε!

Ο Παίδαρος μας έβγαλε από την ευχάριστη ονειροπόληση.

—Εδώ είσαστε, σκερβελέδες; μας λέει. Άντε, γρήγορα να κάνετε ζέσταμα.

—Τι ζέσταμα; απορεί ο Τώνης.

—Γυροβολιές στο στίβο. Τρεις γύρες τουλάχιστον... Φύγατε.

—Θα πεθάνουμε...

—Να πεθάνετε. Φύγατε λέμε...

Φύγαμε λοιπόν, χαλαρό τροχαδάκι από την εξωτερική, στις άλλες έτρεχαν ήδη φουλαριστοί οι ζεσταμένοι.

—Πόσο είναι η γύρα, ρε; ρωτάει ο Τώνης αγκομαχώντας και με την ιδέα ακόμα.

—Τετρακόσια μέτρα, του λέω.

—Και οι τρεις γύρες;

—Χίλια διακόσια.

—Ένα χιλιόμετρο! Θα πεθάνω. Με ποδήλατο και δεν βγάζω χιλιόμετρο!

—Και τι χρειάζεται το κωλοζέσταμα; γκρίνιαξε ο Θόδωρας.

—Ναι, ρε... Γιατί δεν τρέχουμε κατευθείαν κατοστάρι, να τελειώνουμε; σιγοντάρισε ο Τάκης.

—Γιατί πρέπει να ζεσταθούν οι μύες, τους εξηγώ. Αλλιώς κινδυνεύουμε να πάθουμε θλάση.

—Τι είναι η θλάση;

—Όταν σπάει μια μυϊκή ίνα.

—Και πού τα ξέρεις εσύ όλα αυτά; με ρωτάει καχύποπτα ο Τώνης ρίχνοντάς μου μια λοξή ματιά.

—Από ένα αθλητικό περιοδικό.

—Δεν μας τα 'πες αυτά...

—Κι αν μιλάς θα κουραστείς γρήγορα, είπα.

—Είμαι ήδη πεθαμένος.

—Κοίτα το τοπίο να πάρεις δύναμη.

—Αυτό μάλιστα! Αυτό πες μου... όχι για θλάσεις κι αηδίες... Πωπώωω! Τι γίνεται εδώ, ρε μάγκα μου! Κοίτα κείνη την ψηλή με τον δίσκο... Μανάρα μου εσύ!... Περίμενε λίγο και σου 'ρχομαι.

Πριν ολοκληρώσουμε τον δεύτερο γύρο ήταν και οι τρεις τους τελειωμένοι. Δεν νομίζω να είχαν ποτέ τρέξει, έστω και μαλακά, τόσο πολύ στη ζωή τους ως τώρα.

—Εγώ τέρμα..., δήλωσε ο Τώνης. Θα ξεψυχήσω.

—Κι εγώ, βόγκηξε ο Θόδωρας.

—Εγώ πέθανα ήδη, είπε ο Τάκης.

Τους λυπήθηκα.

—Να πούμε του Παίδαρου ότι κάναμε τις τρεις στροφές, πρότεινα.

—Ναι, ρε...

—Δεν πάει άλλο... δεν πάει...

Πήγαμε περπατώντας ως την άλλη άκρη του στίβου, όπου ο Παίδαρος κάτι έλεγε σε μια ομάδα μεγάλων.

—'Ντάξ', κύριε καθηγητά.

—Κάνατε ζέσταμα, βρε σκερβελέδες;

—Πεθάναμε!

—Καλά. Πηγαίνετε τώρα στην αφετηρία των εκατό κι εγώ θα είμαι εδώ στο τέρμα. Με το σφύριγμά μου ξεκινάτε. Να δούμε τι ψάρια πιάνετε στον κανονικό στίβο.

Ο Τώνης με τράβηξε από τη φανέλα.

—Περπάτα σιγά, μου ψιθυρίζει. Να προφτάσουμε να πάρουμε ανάσα.

Κάποτε φτάσαμε στην αφετηρία και παραταχθήκαμε. Ο Παίδαρος σφύριξε, ξαμοληθήκαμε.

Αλλά έτρεχα με πεθαμένους. Κι εγώ δεν ξέρω πόσα μέτρα πίσω τερμάτισαν οι μάγες.

Ο Παίδαρος έξυσε το κεφάλι του.

—Ή εσύ είσαι γρήγορος ή αυτοί είναι χελώνες, μου λέει προβληματισμένος. Για πάτε άλλη μια...

—Τι, ξανά;! φώναξε ο Τώνης πανικόβλητος.

—Γιατί, κουράστηκες, πουλάκι μου;

Τον σκούντηξα στα πλευρά.

—Ποιος, εγώ; Όχι... Σιγά μην κουράστηκα!...

—Ωραία. Φύγατε. Και... δώστε τα όλα.

Τα δώσαμε όλα και πάλι είχαμε μία από τα ίδια. Ο Παίδαρος πολύ προβληματισμένος.

—Για να κάνουμε ένα πείραμα..., λέει.

Και φωνάζει τους δυο της Έκτης που είχαν επιλεγεί για το κατοστάρι των μεγάλων.

—Για πηγαίντε μ' αυτούς τους σκερβελέδες, να δούμε τι ψάρια πιάνουν, τους λέει. Και θα τρέξετε στο φουλ... έτσι; Όπως στους αγώνες.

Ήρθαν το λοιπόν μαζί μας τα τσαμπιόνια, με υφάκι κι ανωτερότητα. Σφυράει ο Παίδαρος... Όπως στους αγώνες εμείς... Στα είκοσι μέτρα τους έχασα όλους. Στα... μετόπισθεν. Μπόρεσα μόνο να δω φευγαλέα (γιατί είχα και τον νου μου) ότι στο σκάμμα του ύψους η Γιούλα και η Νίτσα είχαν σταματήσει ότι έκαναν και παρακολουθούσαν την κούρσα. Και δεν ήταν οι μόνες.

Τερματίσαμε με τ' ανώτερα τσαμπιόνια πίσω και από τον Τώνη κι ελαφρά μπροστά από Θόδωρα και Τάκη.

Ο Παίδαρος είχε τώρα προβληματιστεί για τα καλά.

—Τώρα τι κάνουμε; μονολόγησε. Βάζω εσάς στο κατοστάρι; Και πού θα βρω άλλους για το ογδοντάρι των πιτσιρικάδων; Ή να σας βάλω στη σκυταλοδρομία;

—Όπου και να μας βάλετε, αν εγώ τρέξω ακόμα ένα θα με πάρετε από 'δώ με το φορείο, του δήλωσε ο Τώνης ξεψυχός.

—Καλά... καλά... Για πρώτη μέρα δεν πειράζει..., γέλασε ο Παίδαρος. Πηγαίντε να ντυθείτε κι αύριο πάλι... Να σκεφτώ κι εγώ τι να κάνω... Έτσι που μπλέξαμε!

Μόνο που το αύριο το δικό μας ξημέρωσε μαρτυρικό.

Άμαθοι όπως ήμασταν από προπονήσεις κι ασκήσεις είχαμε πιαστεί ολόκληροι και πηγαίναμε σαν τα γερόντια που περνούν κρίση αρθριτικών.

—Όπου και να με πιάκεις πονάω, γκρίνιαξε ο Θόδωρας.

—Εγώ δεν μπορούσα να βάλω κάλτσες, μου τις έβαλε η μανούλα μου, βόγκηξε ο Τάκης.

—Α, ρε, πού με μπλέξατε, τσογλάνια! μούγκρισε ο Τώνης.

—Εμείς σε μπλέξαμε ή εσύ μας έμπλεξες, που φοβόσουν μην σου πάρουν τις γκόμενες τα τσαμπιόνια; τον πρόγκηξα.

—Ποιες γκόμενες; βόγκηξε ο δύστυχος. Εγώ θέλω να πεθάνω.

—Έτσι είναι στην αρχή, τους παρηγόρησα. Μια-δυο τρεχάλες τ' απόγευμα και θα έρθουμε στα ίσια μας πάλι.

—Τρεχάλες; Εγώ δεν μπορώ να κουνηθώ, είπε ο Θόδωρας.

—Εγώ ούτε να μιλήσω, μουρμούρισε ο Τάκης.

—Κι εγώ θέλω να πεθάααανω!

Το απόγευμα στο γήπεδο σουρθήκαμε μόνο ο Τώνης κι εγώ. Οι άλλοι δυο την κοπάνησαν.

—Πού 'ναι οι άλλοι σκερβελέδες; ρώτησε ο Παίδαρος.

—Είναι πιασμένοι από χθες, εξήγησα.

—Εμ, αυτά κάνουν οι καταχρήσεις. Άντε... κάντε ζέσταμα...

Πήραμε κούτσα-κούτσα την εξωτερική, με τον Τώνη να βόγκάει και να βλαστημάει και να δεις που σιγά-σιγά ήρθαμε στα σύγκαλά μας.

—Άμα κινούμαι δεν πονάω, δήλωσε ο φίλος μου. Όταν στέχομαι όμως δεν τη θέλω τη ζωή μου.

—Σώπα και κοιτάει η δικιά σου, του λέω.

—Πού, ρε; Αλήθεια;

—Εμ, ναι... Όπως περνούσαμε... Μας χαμογέλασε κιόλας.

—Σε μένα χαμογέλασε. Εσένα από σπόντα σε πήρε.

—Τυχερά είναι αυτά! αναστέναξα.

Ο Παίδαρος μας παρέλαβε μόλις (και μετά βίας) κάναμε δυο στροφές.

—Θα σας βάλω με τους σκερβελέδες που θα τρέξουν στη σκυτάλη, εξήγησε. Να δούμε τι θα κάνουμε...

Μας έστειλε λοιπόν στην αφετηρία με τους τέσσερις, τους δυο κατοστάρηδες τους χθεσινούς κι άλλους δυο και σφύριξε.

Πιασμένοι, ξεπιασμένοι τους ρίξαμε πάλι στ' αυτιά. Τώρα κι αν προβληματίστηκε ο Παίδαρος.

—Μπλέξαμε, μονολόγησε. Τι κάνουμε τώρα; Σας βάζω στο κατοστάρι αντί γι' αυτούς, τους άχρηστους, κι αφήνω τους άλλους δυο σκερβελέδες τους δικούς σας στο ογδοντάρι;

—Εγώ λέω να μας αφήσετε στο ογδοντάρι, του λέω. Στο κατοστάρι μπορεί να κερδίζουμε τους δικούς μας, αλλά και το Πρώτο και το Δεύτερο έχουν αθληταράδες. Εμείς δεν έχουμε καμιά πιθανότητα, ενώ στους μικρούς, στο ογδοντάρι, μπορεί και να το κερδίσουμε.

—Λες;

—Αυτό λέει η λογική.

—Και τι ξέρεις εσύ από λογική, βρε σκερβελέ;

—Δεν ξέρω, αλλά μαθαίνω.

Ο Παίδαρος ήταν από κείνους που απεχθάνονται να παίρνουν αποφάσεις. Κι αυτές που αναγκάζοταν να πάρει πολύ ήταν. Οπότε τα σκούπιζε όλα κάτω από το χαλί και ήλπιζε ότι η λύση θα δινόταν από μόνη της. Δεν είχε εντελώς άδικο.

—Καλά, θα δούμε..., είπε.

Και δεν το ξανακουβεντιάσαμε.

Έμενε μια βδομάδα μέχρι την κρίσιμη μέρα –Κυριακή βεβαίως– και οι τέσσερις μας δεν χάναμε προπόνηση για προπόνηση. Δεν είναι ότι το είχαμε πάρει ζεστά το όλο πράγμα, περισσότερο το βλέπαμε σαν ένα ευχάριστο διάλειμμα στην αφόρητη ρουτίνα.

Ήταν και οι δημόσιες σχέσεις, μην το ξεχνάμε.

—Καλά, έχεις προσέξει πώς μας κοιτάζουν οι γκόμενες; μου λέει ένα απόγευμα όπως φέρναμε βόλτα τον στίβο για ζέσταμα ο Τώνης.

—Ομολογώ πως όχι, ομολόγησα.

—Επειδή έχεις το μυαλό σου στα τρεχαλητά και σ' αυτές τις αηδίες, με αποπήρε. Για ρώτα και μένα που το μάτι μου κόβει κίνηση...

—Σε ρωτάω.

—Μας κοιτάνε, με διαβεβαίωσε. Όχι τόσο οι δικές μας, που μας έχουν συνηθίσει και μας σνομπάρουν, όσο αυτές του Θηλέων, που δεν μας ξέρουν και θα υποθέτουν ότι είμαστε τελειόφοιτοι.

—Όπως για παράδειγμα;...

—Καλά, δεν σου λέω για την ξέγκλαρη τη δυσκοβόλα... Αυτή όποτε θέλουμε... Αλλά για δεξ εκείνα τα γκομενάκια στο σκάμμα του μήκους...

—Εμάς κοιτάνε;

—Εμ ποιον θα κοιτάξουν; Βλέπεις εδώ γύρω άλλους παιδαράδες και περπατημένους μάγκες από μας; Όλα μαλακισμένα είναι. Οι γυναίκες έχουν ένστικτο.

—Και το ένστικτο τους λέει ότι είμαστε περπατημένοι;

—Αμέ!...

—Και τι καθόμαστε; Πάμε να τους μιλήσουμε.

—Σιγά, ρε, μην τους δώσουμε κι αξία! Τι είπαμε; Δεν είπαμε ότι το θήλεο όσο το φτύνεις τόσο κολλάει; Σαν το γραμματόσημο ένα πράμα!

—Ρε συ... Μήπως δεν ξέρουν καν ότι υπάρχουμε; Μήπως λέω;

—Σιγά μην δεν ξέρουν! Το μάτι γαρίδα! Αλλά εσένα αυτή η ηττοπάθεια θα σε φάει.

Περνώντας από το σκάμμα του μήκους κούνησα το χέρι στις υποψήφιος.

—Γεια σας, κορίτσια, φώναξα.

Χαμογέλασαν κι αντικούνησαν τα χέρια τους.

—Γεια!...

Ο Τώνης έγινε Τούρκος.

—Τώρα γιατί τα χαλάς όλα; με αποπήρε. Γιατί τους έδωσες σημασία;

—Άλλη η δική μου φιλοσοφία.

—Ναι, αλλά τώρα θα το πάρουν πάνω τους και θα μας κάνουν τις δύσκολες.

—Ας το πάρουν. Χαλάλι τους.

—Ωραία, μουρμούρισε ο Τώνης. Ότι φτιάχνω εγώ έρχεσαι εσύ και το χαλάς. Γαμώ το φελέκι μου, γαμώ!

Στη γειτονιά οι συμμορίτες μαθαίνοντας ότι θα έτρεχα στους Σχολικούς έμειναν με το στόμα ανοιχτό.

—Άντε, ρε!...

—Αλήθεια, ρε συ;

—Τι, θα έχει και για τις μικρές τάξεις;

—Εμάς γιατί δεν μας είπαν τίποτα;

—Καλά... έτσι και τρέξεις θα τους πάρεις τα σώβρακα μιλάμε!

—Θυμόσατε, ρε, που κάναμε παγκόσμιο ρεκόρ; είπε γελώντας ο Θυμιάκης.

Οι άλλοι έβαλαν τα γέλια.

—Μεγαλεία!

—Για μια στιγμή πιστέψαμε ότι πάμε Ολυμπιάδα!

—Με σκάρτο χρονόμετρο...

—Δεν έχει σημασία. Το ρεκόρ μια φορά το έγραψε.

—Μπορεί να τρέξω και στη σκυτάλη των μεγάλων, τους λέω.

—Άντε, ρε!...

—Αφού σκυτάλη τρέχουν οι μεγάλοι, ρε...

—Τρέξαμε μαζί τους με τον Τώνη και τους ρίξαμε στ' αυτιά.

—Σοβαρά, ρε συ;

—Κι ο κολλητός σου;

—Αυτός βαριέται που ζει, ρε...

—Άμα είναι για κάτι τέτοια κάνει παπάδες.

—Όπως στο μπάσκετ, ρε; Που σας έχουν να ζεσταίνετε τον πάγκο;

—Εδώ είναι αλλιώς. Οι άλλοι δεν φτουράνε.

—Και πάτε κάθε απόγευμα στο γήπεδο για προπόνηση, ρε;

—Ανελλιπώς.

—Πάτε ή δεν πάτε;

Τι να πω; Κάφροι!

Όλα πήγαιναν μια χαρά. Κι αν εξακολουθούσαν έτσι προέβλεπα θριάμβους κι όχι μόνο αγωνιστικούς, γιατί όντως κάνα-δυο κοριτσάκια του Θηλέων, συν τη δισκοβόλα του Τώνη, μας καλοκοίταζαν μου φαίνεται.

Αλλά...

Αλλά άμα δεν σε θέλει η τύχη...

Ο Παίδαρος είχε στείλει εμάς τους τέσσερις στην αφετηρία για ένα κατοστάρι. Μόλις είχαν κάνει το ίδιο και οι τέσσερις μεγάλοι κι ο Παίδαρος, έχοντας ξεχάσει ότι τρέχαμε κι εμείς τη στιγμή εκείνη, τους ξαμόλησε πάλι, σε αντίθετη φορά!

Δεν μπόρεσα ποτέ να καταλάβω πώς συνέβη το μοιραίο.

Όταν τρέχουμε κοιτάζουμε μπροστά, δεν κοιτάζουμε το χώμα, με το κεφάλι κάτω, σαν τους ταύρους. Ε, κανείς από τους οχτώ δεν κοίταζε μπροστά!

Συναντηθήκαμε στη μέση της διαδρομής μ' ένα «μπαμ!», που αν ήμασταν cartoon θα γέμιζε ολόκληρη τη σελίδα. Κανείς από τους οχτώ μας δεν κατάλαβε τι έγινε και πώς βρεθήκαμε τέζα στο καρβουνίδι.

Για κακή μου τύχη αυτός που προπορευόταν από τους μεγάλους φορούσε γυαλιά. Τα οποία έσπασαν, όχι τα τζάμια, ευτυχώς, ο σκελετός, και μου έσκισαν το δεξί φρύδι. Ο Τώνης κρατούσε στομάχι και κεφάλι ενώ οι άλλοι φαίνονταν πιο ελαφρά.

Μας μάζεψαν και μας πήγαν σηκωτούς στο ιατρείο (ευτυχώς υπήρχε και γιατρός), όπου μας έδωσαν ασπιρίνες και μου έκαναν ράμματα στο φρύδι.²¹

Δεν ξέρω αν πάθαμε διάσειση ή άλλη ανήκεστη βλάβη, αλλά την επομένη στο σχολείο ο Τώνης μας δήλωσε πως, έχοντας πάει στον Παράδεισο κι επιστρέφει, δεν θα ξαναπατούσε το πόδι του σε γήπεδο, ούτε σαν θεατής, μακάρι και να τον παρακαλούσαν όλα τα γκομενάκια του κόσμου!

—Παίρνω όρκο στον Σειληνό, μας δήλωσε κρατώντας το στομάχι του.

Δεν χρειαζόταν έτσι κι αλλιώς.

Ο Παίδαρος μας πρόλαβε τα νέα.

—Μετά από το... ατύχημα (για το οποίο ήταν υπεύθυνος ο ίδιος βέβαια), είπε, αποφασίστηκε να μην γίνουν τ' αγωνίσματα των μικρών τάξεων.

—Γιατί;

—Είναι επικίνδυνο είπαν.

Πάνε τα όνειρα για κύπελλα και μετάλλια!

—Και η σκυτάλη; ρώτησα μ' ελπίδα.

—Μπα... Θα βάλω τους μεγάλους, που έχουν πείρα, μη μας βρει κάνα άλλο κακό, απάντησε.

21 Μερικά χρόνια αργότερα ένα θραύσμα όλμου που με πήρε ξυστά, στο Κογκό, άνοιξε την ίδια πληγή, λες κι ο θεός μου έκανε πλάκα.

Ο Τώνης, παρά τον όρκο που είχε κάνει, δεν έκρυβε την απογοήτευσή του.

—Πάνω που είχαμε ψήσει τα γχομενάκια και ήταν έτοιμα να πέσουν, γαμώτη μου! μουρμούρισε με συντριβή.

—Εσύ τα είχες ακόμα στο φτύσιμο, του υπενθύμισα.

—Ε, αυτό λέω, ρε βλήμα. Ήταν έτοιμα να κολλήσουν.

I Hate Goodbyes

Η γειτονιά μας άλλαζε. Σιγά-σιγά, αλλά τα σημάδια δεν ήταν καλά. Μας κατέστρεψαν το «οικόπεδο», την αλάνα μπροστά στο σπίτι μου, όπου παίζαμε τον περισσότερο καιρό. Έφεραν μπουλντόζες, το έσκαψαν –με προοπτική κάποιας μελλοντικής και ασαφούς, όπως αποδείχτηκε, «αξιοποίησης»– και το άφησαν να μαζεύει λάσπες και νερόλακκους όταν έβρεχε.

Δεν παίζαμε πολύ πια άλλωστε. Κάτι τα μαθήματα, κάτι οι παρέες του σχολείου, λίγο και τα κορίτσια, που έμπαιναν δειλά αλλά σταθερά στη ζωή μας, μας είχαν μαζέψει «από τους δρόμους», που λέγαν κι οι μανάδες. Μεγαλώσαμε, είχαμε άλλες, πιο σοβαρές ασχολίες τώρα από το παιχνίδι. Ωστόσο εξακολουθούσαμε να μαζευόμαστε, όταν είχαμε χρόνο, στο αρχηγείο μας, στα σκαλιά του Αούτου, να κουβεντιάζουμε για τα μυστήρια του σύμπαντος, τους Μικρούς Ήρωες, τις εργάρες –που εξακολουθούσαμε να βλέπουμε όλοι μαζί– και τα προσωπικά μας προβλήματα.

Είχε αποφασιστεί –πάντα ερήμην μου– ότι στο τέλος της σχολικής χρονιάς, με το που θα έλκιναν τα σχολεία, η μάνα μου κι εγώ θα μετακομίζαμε στην Αθήνα. Σ' ένα διαμέρισμα δίπλα σ' αυτό των συγγενών της. Δεν με πείραζε αυτή η προοπτική, κάθε άλλο. Το έβλεπα σαν μια ακόμη περιπέτεια και δεν με φόβιζε καθόλου. Δεν είχα ακόμα βλέψεις πλήρη συναίσθηση του τι συνέβαινε και του τι επρόκειτο να συμβεί. Δεν είχα καταλάβει ότι με το αντίο στην πόλη όπου γεννήθηκα και μεγάλωσα μια

ζωή τελείωνε και μια άλλη, εντελώς διαφορετική, ξεκινούσε.

Δεν φανταζόμουν καν τότε ότι με το που θα πατούσα το πόδι μου στην τσιμεντένια Αθήνα θα έπαυα αυτομάτως να είμαι παιδί. Αλλά και να το φανταζόμουν, πάλι σαν καλό θα μου φαινόταν. Μόνο αργότερα, πολύ αργότερα, θα συνειδητοποιούσα τι είχα χάσει.

Ο Τώνης συνόψισε την κατάσταση με τον δικό του, θυμόσοφο τρόπο.

—Εσύ γλύτωσες, μου είπε σκυθρωπός μια μέρα προς το τέλος. Αθήνα!... «Κουίντα», Φωκίωνος Νέγρη, Κολωνάκι... «Αθηναία»... «Στορκ»... Γλυφάδα... Πύρωση! Αλίμονο από μας που πρέπει να πορευτούμε όπως-όπως εδώ, στα γκράβαρα!

Δεν αποχαιρέτησα κανέναν. Όπως η Bette Davis το είχε θέσει εξαιρετικά εύστοχα σε κείνη την εργάρα... «I hate good-byes».

Το τελευταίο πράγμα που θυμάμαι ήταν τα δακρυσμένα μάτια της κυρα-Μαρίκας, της αγαπημένης αυτής θετής μου μάνας, όπως μας ξεπροβόδιζε.

Τ Ε Λ Ο Σ

Το έκτο και τελευταίο βιβλίο των Θρύλων της Γειτονιάς, με τίτλο «Οι Θρύλοι στο Κάπεργο» άρχισε να γράφεται στην Κέρκυρα στις 2 Νοεμβρίου 2019 και τελείωσε στην Ύδρα στις 7 Ιανουαρίου 2020.